

ఉప వేదాలు

సంగీత కళ

ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము

సదాశివ సమారంభాం

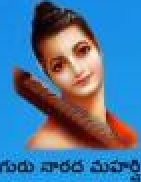
గురు దక్షిణామూర్తి

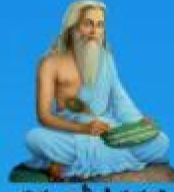
గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

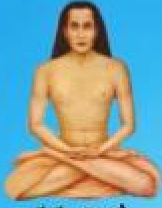

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

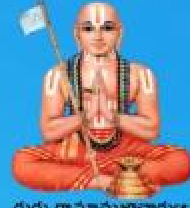
గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

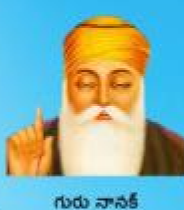
గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

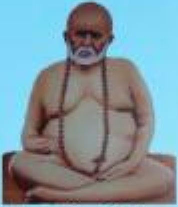

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc
www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author
Year to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject

Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language

Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

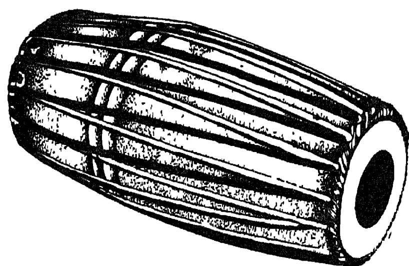
రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

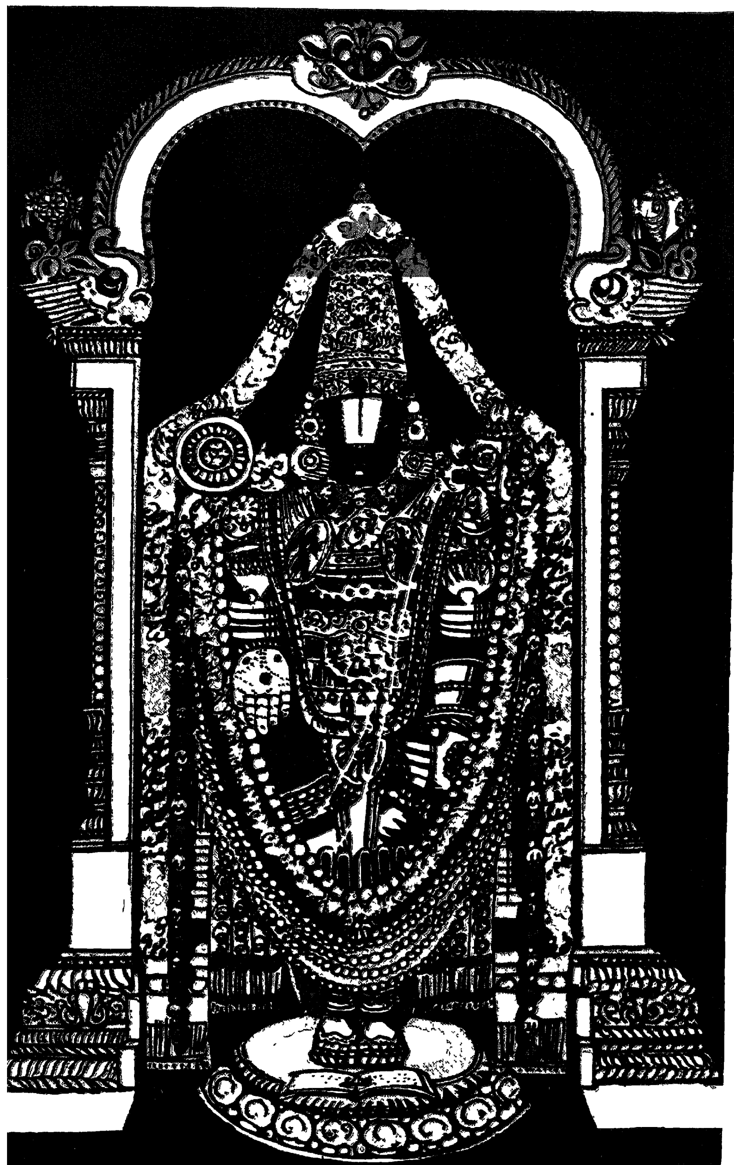
ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ముక్తాయి సూత్రభాష్యము

గ్రంథకర్త
ధర్మాల రామమూర్తి

శ్రీ శ్రీ శ్రీ వీరవేంకట సత్యనారాయణస్వామివారు

అన్నవరం (తూ. గో. జిల్లా)

శ్రీ శ్రీ శ్రీ షిరిడీ సాయిబాబావారు

గ్రంథకర్త

కీ. శే. శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తి

గ్రంథకర్త జ్యేష్ఠ కుమారుడు మరియు సహగ్రంథకర్త
శ్రీ ధర్మాల వెంకటేశ్వరరావు

ఉపోద్ఘాతము

మా తండ్రిగారైన స్వర్గీయ శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తి గారు "ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము" అను గ్రంథము రచించి 1973 సం॥లో ప్రథమ ముద్రణ గావించిరి. ఆ ప్రతులు ఇప్పుడు లభ్యపడనందున నేను ఈ ద్వితీయ ముద్రణకు ఆలోచించవలసి వచ్చినది. ఈ మృదంగ విద్యలో నేను కూడా అవసరమగు విద్వత్తును సంపాదించి, మా తండ్రిగారికి కూడా గురువు గారైన శ్రీ ముళ్ళపూడి లక్ష్మణరావు గారి వద్ద గురుకుల విద్యా పద్ధతిలో విద్య నభ్యసించితిని ఈ ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము మొదటి ముద్రణ విషయములో విద్యా విషయకంగాను, ఆర్థిక సేకరణలోనూ, ఇతరత్రా అన్ని విధములా మా తండ్రిగార్కి సంపూర్ణ సహకారము అందించి గ్రంథ విషయ ప్రచారమునకు అనేక విధముల కృషి చేసినాను. ఈ మృదంగ విద్య మా సోదరులో నాకొక్కడికే అబ్బినది నేను ఈ విద్య శాస్త్రబద్ధముగా నేర్చుకుని, తగు పరిశోధన చేసి దేశములో మృదంగ విద్వాంసుడిగాను, మృదంగ విద్యా బోధనోపాధ్యాయుడిగాను తగు గుర్తింపు పొందియున్నాను. చాలామంది సంగీత, మృదంగ విద్వాంసులు, విద్యార్థులు, సంగీతాభిమానులు ఈ గ్రంథము ద్వితీయ ముద్రణ చేసినచో అనేక మందికి ఉపకరించును గాన ముద్రించమని నన్ను కోరుటచే, అనేక శ్రమదమాదుల కోర్చి ఈ "ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము" ద్వితీయ ముద్రణకు ఉపక్రమించితిని.

ప్రథమ ముద్రణ ఉపోద్ఘాతములో ఆ ముద్రణలో సహాయపడినవారు, ఇతర వివరములన్నీ పూర్తిగా ఇచ్చియున్నాము. ప్రథమములో ముద్రించిన గ్రంథమును తిరిగి యధాతథంగా ముద్రించుట చేత మరల వాటి గురించి ఈ ద్వితీయ ముద్రణలో వ్రాయనవసరము లేదనుకుంటను.

సంగీత, నృత్య, వాద్య కళాకారుల లోకమునకు కీర్తన (పల్లవి)లో జాగాకు ముందు ముక్తాయిని పంపకము చేయుట అత్యంతావసరమై యున్నది. అట్టి ముక్తాయి పంపకము పలు విధములుగల పలు ముక్తాయిలకు ఒకే సూత్రముచే ఏ జాతినైననూ, ఏ ప్రయోగము నైననూ గుణకము చేయు పద్ధతిని గురుముఖతః తెలిసికొనుటయే కర్తవ్యముగ నున్నది.

సుబోధకులగు గురువులల్ప సంఖ్యాకులుగా నున్నారు అట్టితరి విద్యార్థి లోకమునకు ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము ఎంతేని అవసరమని తోచి చాలా శ్రమతో కూడిన పని అయినప్పటికి భగవదానుగ్రహమున, గురుకటాక్షమున మా తండ్రిగారైన స్వర్గీయ శ్రీధర్మాల రామమూర్తిగారు, నేను మృదంగ వాద్యములో బాల్యమునుండి నేర్చుకుని కృషి చేసి గడించిన అనుభవములను ఈ గ్రంథ రూపమున నెల్లరకు నుపయుక్తముగా నుండుటకై ప్రచురించుట జరిగినది.

ముక్తాయి యనగ ముమ్మారనుట అని అర్థము. అనగా ఒక జాతిని గాని - శబ్దముల సాముదాయక పదమును గాని ముక్తాయిగ అనవచ్చును. అట్టి ముక్తాయి 5 జాతులలో ఏదో ఒక జాతి శ్రేణికి చెందును. చతురశ్ర, త్రిశ్ర, మిశ్ర, ఖండ, సంకీర్ణములనెడి జాతి పంచకములో అంత్యజాతి సంకీర్ణ జాతియని పేర్కొనబడినది. ఈ జాతి అక్షర సంఖ్య 9. త్రిశ్ర జాతికి 3. చతురశ్ర జాతికి 4. అని వ్యవహారము. అట్టితరి త్రిశ్ర, సంకీర్ణ, చతురశ్ర జాతుల అక్షర సంఖ్య గుణకముచే 108 సూత్రములు కల్గినవి. అనగా 3x9=27; 27x4=108. ఇందు ప్రతి ఒక్కొక్క సూత్రమునకు వివిధ ముక్తాయిల కలయికతో కూడి యుండును.

శాస్త్రజన్యములై - సంప్రదాయ సిద్ధములై - లయ సౌందర్య ప్రకాశవంతములై యుండెడి 1. చతురశ్రగమన ముక్తాయి - 2. త్రిశ్రగమన ముక్తాయి - 3. త్రిశ్రపై కాల ముక్తాయి - 4. జాతి చ, త్రి, త్రి. పై కాలము - 5. విన్యాస ముక్తాయి - 6. నిశ్శబ్ద విన్యాసముక్తాయి - 7. చతురశ్ర త్రికాలము - 8. త్రిశ్రత్రికాలము - 9. మిశ్రత్రికాలము -10. ఖండత్రికాలము - 11. సంకీర్ణ త్రికాలము - 12. త్రికాలజాతి త్రికాలము -13. చ, త్రి, త్రి. పై కాలముల మూడు ముక్తాయిలు -14. ముక్తాయిగ త్రికాలము -15. 3+2+1 గ తగ్గింపు - 16. జాతి 1 కా. 1 సారి, 2 కా. 2 సార్లు, 3 కా. 3 సార్లు - 17. జాతి 1 కా. సంకీర్ణ (9) అక్షరముల కాపు, 2 కా. మిశ్ర (7) అక్షరముల కాపు, 3 కా. ఖండ (5) అక్షరముల వంతున కాపుగ త్రికాలము - 18. 3వ కాలమున జాతి అక్షరమునకు 9+7+5 వంతున కాపు -- 19. 1,2,3,4,5 కాలముల ముక్తాయి పంచకము - 20. జాతి

6+5+4+3+2+1 గ తగ్గింపు - 21 జాతి 2 కా 1 సారి, 2 కా. కాపు - 3 కా 2 సార్లు, 4 కా. కాపు - 4 కా 3 సార్లు. ఇట్టి వివిధ మాదిరిలు గల ముక్తాయిల సంపుటితో 108 సూత్రములు నిర్ణయింపబడినవి.

గ్రంథమున పద ప్రయోగములను సులభముగ గ్రహించుటకు గాను ప్రతి సూత్రమునకు లెక్క చేయు పద్ధతి, వివిధ ముక్తాయిలకు సోదాహరణముగ క్రియావిభాగముతో వివరింపబడినది. అట్టి జాతి గమనమునకు

ఉదాహరణములు :-

1 వ కాలము :	-	కి;, | ట;, | త;, | క;, |
2 వ కాలము :	-	కి,ట, | త,క, |
3 వ కాలము :	-	కిటతక |
4 వ కాలము :	-	కిటతక (ఒక గీత)
5 వ కాలము :	-	కిటతక (రెండు గీతలు)
6 వ కాలము :	-	కిటతక (మూడు గీతలు)

పాఠకులకు ప్రకరణము సులభ గ్రాహ్యమగుటకు గాను ప్రతిసూత్రమున అయిదు జాతులకు ఉదాహరణము లీయబడినవి. అట్టి ఉదాహరణ జాతుల వరుస శ్రేణిగ 5,6,7,8,9 సంఖ్యలు గల ఖండ, త్రిశ్ర, మిశ్ర, చతురశ్ర, సంకీర్ణ జాతులే గాక అధికముగ ముందు చతురశ్రజాతి అక్షరసంఖ్య కూడ ఇవ్వబడినది. ఈ చతురశ్రజాతి గమనము చదువరులకు వెంటనే గ్రహించుటకుగాను క్రియావిభాగ గమనమున లయ సులువగునని సూచించడమైనది.

గ్రంథమందలి ముక్తాయిలు ఏతాళమునకును నిర్ణయింపబడలేదు. కాని ప్రతిముక్తాయి ఇన్ని క్రియలు ఇన్ని అక్షరములు గలదని వివరింపబడినది. ప్రతి తాళమునకు ప్రతి

ముక్తాయి వినియోగించవచ్చును. ఎట్లనగా! ఆయా తాళములకు గల క్రియల సంఖ్యలో ముక్తాయికి గల క్రియల సంఖ్యను తీసివేయగా మిగిలిన క్రియలను త్రోసి, ముక్తాయి ఎత్తుగడ చేయవలెనని తెలియదగును.

అనుబంధములో 1 గతిభేదజాతి ఏకవారము, 2. గతిభేద ముక్తాయి, 3 గతిభేద త్రికాలము, 4. ఏగతిలో ఆజాతి త్రికాలము, 5. పదే పదే వాడెడి వరుసక్రియలు గల త్రిశ్రరూపక, చతురశ్రరూపక, త్రిశ్రత్రిపుట, చతురశ్రత్రిపుట, ఖండత్రిపుట తాళములకు ముక్తాయిలు, 6. పై తాళములకు ముఖ్య సూత్రములు – మొదటి విధము, రెండవ విధము, మూడవ విధము, 7. తాళ క్రియాక్షరములకు తగ్గింపులు, 8. తగ్గింపు ముక్తాయిలు, 9. ప్రతితాళమున ఒకే ఆవృతమునకు ఏగతిలో అజాతి ముక్తాయిలు, తగ్గింపులు, 10. కాలపైకాల జాతి గమన ముక్తాయి, 11. జాతి వివిధ గమన ముక్తాయి సమగ్రహ సమమునకును, 12. ఆదితాళమున ఏ గతిలో ఆజాతి ముక్తాయి.

మఱియు 13. సరళీస్వర త్రికాలమార్గము, 14. సరళీస్వర త్రికాల గమన త్రికాల మార్గము, 15. సరళీస్వరము త్రిశ్రరూపకతాళమున పంచగతిభేద క్రియాగమనము, 16. ఆదితాళమున త్రికాలగమన త్రికాలపల్లవి, 17. త్రిశ్రరూపకతాళమున ద్విగతిభేద అనాగత పల్లవి, 18. పంచనడపల్లవి, 19. లఘు, ద్రుత, అను ద్రుతాంగముల లయ విలోమ త్రికాల శబ్దపల్లవి. 20. అనులోమ విలోమ త్రికాల పల్లవి, 21. సమలోమ త్రికాల పల్లవి, 22. గతిభేద గమన గ్రహ పరిమాణ ప్రకరణము, 23. గతిభేదగమన పరిమాణ పథకము, 24. గతిభేదగమన ముక్తాయి, 25. షట్కాల గమనము, 26. షట్కాల ముక్తాయి, 27. తగ్గింపుగ త్రికాలము, హెచ్చింపుగ ముక్తాయి మొదలగు పెక్కు విషయములు సమకూర్పబడి వివరింపబడినది.

1966 సం.లో 'మృదంగతత్త్వము' అను గ్రంథము తెలుగులో మాచే రచింపబడి ప్రకటింపబడినది. ఆ గ్రంథము పెక్కుమంది విద్వాంసులచే, కళాకారులచే ప్రశంసలు పొందిన విషయము చదువరులకు ద్యోతకమే. ఆ మృదంగతత్త్వము నందలి ముక్తాయి

ప్రకరణమునందు కొన్ని ముక్తాయిలు మాత్రమే వివరింపబడినవి. కాని, యీ గ్రంథమునందు 108 సూత్రములుగా నిర్ణయించి వివరణోదాహరణములు విస్పష్టముగ సూచించుటయ్యైనది. ఈ గ్రంధమున ఒక యనుక్రమణికతో నూటయెనిమిది సూత్రములకు ముక్తాయివివరణము భాష్యరూపముగ రచింపఁబడినది. కావున 'ముక్తాయి సూత్రభాష్యము' అను నామకరణము అన్వర్థమగుచున్నది

దేశములో అనేకమంది మహా విద్వాంసులు ఈ గ్రంధమును పరిశీలించి వారి వారి అమూల్యములగు అభిప్రాయములను యొసంగియుండిరి. అవి యధాతథముగ ఈ గ్రంథమున ప్రచురించడమ్మైనది.

ఈ గ్రంథ ప్రథమ ముద్రణకు సహకరించిన వారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుచూ వారి వారి పేర్లు ప్రథమ ముద్రణలో వివరించితిమి.

ఈ ద్వితీయ ముద్రణకు ఆర్థిక సహాయము అందించిన శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన కార్యవర్గమువారికి, నిర్వహణాధికారిగార్కి, తత్సంబంధిత అధికారులందరికీ నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొనుచున్నాము.

మరియూ ఈ ద్వితీయ ముద్రణకు ఆర్థిక సహాయము అందించిన H.E.H.'ది' నిజామ్స్ ఛారిటబుల్ ట్రస్టు, హైదరాబాద్ వారికి నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొనుచున్నాను.

శ్రీ సిరిపూర్ పేపర్ మిల్సు వారు ఈ గ్రంథ ముద్రణకు కొంత పేపరు విరాళముగ నిచ్చినందున ఆ యాజమాన్యము వారందరికీ నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొనుచున్నాను.

ఈ గ్రంథముద్రణకు తమ అమూల్యమగు సలహా సహకారము లందించిన శ్రీ బి.వి. రామారావుగార్కి, శ్రీ వి.యస్. రవిగార్కి, శ్రీ ఎమ్. కమలనాయుడుగార్కి, శ్రీ యం. సూర్యనారాయణమూర్తిగార్కి, శ్రీ పి. వామనరావుగార్కి, శ్రీ జి. సుబ్బారావుగార్కి తదితర పెద్దలకు, ప్రత్యక్షంగానూ, పరోక్షంగానూ సహకరించిన వారందరికీ నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొనుచున్నాను.

ఈ గ్రంథము నందు మరికొన్ని విషయములు విద్యార్థులకు ఉపయోగకరముగ నుండుననే ఉద్దేశ్యముతో అనుబంధములో చేర్చినాను. అందు ముఖ్యమైనవి ఏమనగా మరికొన్ని శబ్ద పల్లవులు, కొన్ని ముక్తాయిలు.

భగవంతుని అనుగ్రహము వల్లనూ, మా తండ్రిగారైన స్వర్గీయ శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తి గారు, మా గురుదేవులైన స్వర్గీయ శ్రీ ముళ్ళపూడి లక్ష్మణరావుగార్ల ఆశీర్వాద బలము వల్లనూ ఈ ద్వితీయ ముద్రణ చేసి ప్రజలకు అందించ గలిగినందులకు సంతోషముగా నున్నది.

ఈ గ్రంథమును కలియుగ దైవమైన ఆ ఏడుకొండల వేంకటేశ్వర స్వామి వారి దివ్య పాద పద్మములకు అంకితమిచ్చే భాగ్యము నాకు కలిగినందుకు ధన్యుడనైతిని.

మృదంగము, సంగీతము నందు ఆసక్తి గలవారు ఈ గ్రంథమందలి విషయములను గ్రహించి లబ్ధి పొందగలరని నా విశ్వాసము.

ఈ గ్రంథమున ఏవైన పొరపాట్లు దొర్లియుండవచ్చును. సహృదయులగు విద్వాంసులు వాటిని తెలిపినచో పునర్ముద్రణయందు వాటిని సవరించుకొనగలమని మనవి చేయుచున్నాను.

ఎందరో మహానుభావులు - అందరికీ వందనములు.

ఇట్లు
బుధజన విధేయుడు
ధర్మాల వెంకటేశ్వరరావు

అభినందనలు

(MESSAGES)

K. V. Subbarao, B. A., F. C. A. — MARUTHI NILAYAM,
CHARTERED ACCOUNTANT — R. R. Pet, ELURU-2

Secretary: A. P. State Federation of Music Sabhas, Vijayawada.

President: Sri Thyagaraja Gana Sabha, Eluru.

Mrudangam Player.

గ్రంథ ప్రశంస

మిత్రులు శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తిగారిచే నూతనముగ రచింపబడిన "ముక్తాయి సూత్రభాష్యము" అను గ్రంథమును ఆమూలాగ్రముగ చూచితిని. ఈ గ్రంథము ఒక పథకము ననుసరించి 108 సూత్రములుగా క్రోడీకరింప బడినది. ఒక్కొక్క సూత్రము క్రింద ఆసూత్రముచే గుణించుటవలన ఏరకము ముక్తాయిగాని, ముక్తాయిలుగాని వచ్చునో వివరించి దానికి ఉదాహరణములు కూడ సూచించినారు. సూత్రమునకు ఉదాహరణ పూర్వక వివరణము భాష్యమనుభావములో తమ గ్రంథమునకు శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తిగారు "ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము" అని సముచిత నామ మిడినారు.

ఈ గ్రంథమున జాతిభేద ముక్తాయిలు, గతిభేద ముక్తాయిలు ఉదా: చతురశ్ర గమన ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి; కాలము మార్పుతో ముక్తాయిలు ఉదా: త్రికాల ముక్తాయి, చతురశ్ర త్రికాల ముక్తాయి, త్రిశ్రత్రికాల ముక్తాయి, త్రికాలజాతి త్రికాల ముక్తాయిలు; కాపు మార్పుతో ముక్తాయిలు ఉదా: విన్యాస ముక్తాయి, నిశ్శబ్ద విన్యాస ముక్తాయి, ఒకటవ కాలమున తొమ్మిది అక్షరముల కాపు - రెండవ కాలమున ఏడు అక్షరముల కాపు - మూడవకాలమున అయిదు అక్షరముల కాపుగల ముక్తాయి; ఇవియేగాక వరుసక్రియల ముక్తాయిలు, తాళవంచక ముక్తాయిలు, తగ్గింపు ముక్తాయిలు, జాతి వివిధ రూపగమన ముక్తాయిలు కూడ ఇందు వివరింపబడినవి. దీనితో పాటు సంగీతా ధ్యేతలకు చక్కని లయ హస్తగత మగుటకు సరళీస్వరములు సామాన్యముగ వాడుకలోనున్న చతురశ్ర గమన జాతి త్రికాలముపాడు పద్ధతితోపాటు తదితరమయిన జాతి త్రికాలములు పాడు పద్ధతులుకూడ వ్రాయబడినవి.

మఱియు, విద్వాంసుల కుపయుక్తమగు త్రికాలపల్లవి, గతిభేదపల్లవి, పంచనడపల్లవి క్రొంగ్రొత్త దనముతో అనులోమ- విలోమ- సములోమ పల్లవులుకూడ తత్తకారముతో ఉదహరింప బడినవి. క్లిష్టము, సాంకేతికము అగు నిట్టి సులభ లభ్యముగాని అనేకవిషయము లిందు చేర్చబడుటచే "ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము" ఒకవిశిష్ట సంగీత గ్రంథముగ నిర్మాణమైనది.

శ్రీ రామమూర్తిగారు ఈ గ్రంథమును నాకు చూపించి ఇందలి కొన్ని భాగములను దయతో ప్రదర్శించి కడు ఆనందమును కలుగచేయుటయే గాక ఇందలి వివిధ ముక్తాయిలు పల్లవులు మొదలగునవి ఆచరణ యోగ్యములని ఋజువుచేసినారు. వారు ఇతఃపూర్వము "మృదంగ తత్త్వము" అను ఉద్గ్రంథమును రచించి, ప్రచురించి మృదంగ విద్యకు ఎనలేని మేలుచేసినారు. అందలి ముక్తాయి ప్రకరణమును విస్తృతపరచి, విశేష శ్రమచేసి తమ స్వానుభవమును-మృదంగవాద్య జ్ఞానమును ఆధారము చేసికొని ఎంతయో ఆలోచనాశక్తిని వెచ్చించి ఈతూరి ఈ 'ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము' ను వెలువరించుటలో వారు చూపిన దీక్షకు, కార్యశూరతకు, కళాసేవాభిలాషకు నా హృదయపూర్వక అభినందనలు.

అనన్య సామాన్యమైన శాస్త్రగ్రంథ మగుటచే నిది అవశ్యముగ విద్వాంసులకు పఠన పాఠన యోగ్యమైన దనియు, గ్రంథ భాండాగారములయందు ఆరాధనీయమైన దనియు, చెప్పుటలో అతిశయోక్తి లేదు. గ్రంథకర్తలగు శ్రీ రామమూర్తిగారు నాద తనుడగు నా పరమశివుని కృపకు పాత్రులగుదురు గాక !

ఏలూరు
28-8-78

కంభంమెట్టు వెంకట సుబ్బారావు

Mahamahopadhyaya Vainika Sikhamani
EMANI SANKARA SASTRI, B.A.
Chief Music Producer & Director
National Orchestra A. I. R.
NEW DELHI

10-B, Have Lock Sqhare
NEW DELHI - 1
15-6-'71

I know Sri Dharmala Ramamurti garu for a long time. He has written an interesting work entitled "Muktayi Sutra Bhashyam" a treatise on the Rhythm aspect of our Music and has eloborated the various calculations very useful for an ardent student of Mridangam

He has explained the intricate details in a tabular form which is really praiseworthy and very useful for musicians also.

I wish him all success in his endeavour to get this published in a book form.

Emani Sankara Sastry

Ganasudhakara, Gandharva Gana Vithakar
Gandharva Kalanidhi Geetha Kala Bharati
Padmasri Mangalampalli Bala Murali Krishna
Asthana Vidwan Tirupathi Devasthanam.

MADRAS - 6
18-3-1972

మృదంగతత్త్వగ్రంథకర్త

శ్రీ ధర్మాల రామమూర్తిగారు "ముక్తాయి సూత్రభాష్యము" అనుగ్రంథమును రచించి సంగీత సరస్వతికి ఎనలేని ఆనందాన్ని చేకూర్చి, సంగీతప్రపంచానికి మహోపకారంగావించి ధన్యులైనారు. మానవుల మనోవికాసానికై ఉపాసింపబడి, ప్రదర్శింపబడే గానఫణితికి, తాళము అందు లయ విన్యాసముల ప్రక్రియలలో ముక్తాయిలు ముఖ్యాంశములై యున్నవి. ఒకానొక విన్యాసక్రమానికి సంతృప్తి నిచ్చేటటువంటిది ముక్తాయి. "ముక్తిదాయి" ముక్తాయి అని నా అభిప్రాయము.

ఇట్టిముక్తాయిలు సలక్షణముతో మాత్రాసహితంగా సూత్రములువ్రాసి కృతికర్తల మిత్రవర్యులై కృతకృత్యులైరి.

ఈగ్రంథమును ఎల్లరూగ్రహించి విషయమును అవగాహనచేసికొనుట అత్యావశ్యకము.

బాల మురళీకృష్ణ
18-3-72

ముక్తాయిసూత్ర విషయానుక్రమణిక

C :- 3+2+1, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రపైకాల ముక్తాయి వచ్చును.

D :- ముక్తాయి, 4+3+2+1 X తగ్గింపు వచ్చును.

50. $13\frac{1}{4}$:— జాతి 2 కా. 1 సారి, 2 కా. కాపు - 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. కాపు - 86
4 కా. 3 సార్లు, & $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము వచ్చును.

51. $13\frac{1}{2}$:— 4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. 88

52. $13\frac{3}{4}$:— జాతి మొదటి కాలమున అక్షరమునకు (సంకీర్ణ) 9 అక్షరముల 90
వంతున కాపుగను, 2 కా. మిశ్ర 7 కాపుగను, 3 కా. ఖండ 5
కాపుగను వచ్చును.

53. 14 :— A :- ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును. 92

B :- ముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి,
త్రి. పైకాల ముక్తాయి వచ్చును.

C :- జాతి 5+4+3+2 X తగ్గింపు వచ్చును.

54. $14\frac{1}{4}$:— త్రికాలము, జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము, త్రిశ్రపైకాల 95
ముక్తాయి వచ్చును.

55. $14\frac{1}{2}$:— 4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 తగ్గింపు వచ్చును. 97

56. $14\frac{3}{4}$:— 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రగమన 99
ముక్తాయి వచ్చును.

57. 15 :— A :- ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. 101

B :- 1 కా. 1 సారి, 2 కా. 2 సార్లు, 3 కా. 3 సార్లు &
త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

C :- జాతి 5+4+3+2+1 తగ్గింపు వచ్చును.

D :- 6+5+4 తగ్గింపు వచ్చును.

E :- 3+2+1, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి.

58. $15\frac{1}{4}$: — జాతి 4+3+2+1 & $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము వచ్చును. 102

59. $15\frac{1}{2}$:— ముక్తాయి, త్రికాలము, 4 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి. 104

60. $15\frac{3}{4}$:— A :- 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస 106
ముక్తాయి వచ్చును.

B :- జాతి అక్షరమునకు $9+4\frac{1}{2}+2\frac{1}{4}$ అక్షరమువంతున కాపుగ
సంకీర్ణ త్రికాలము వచ్చును

79. 20½ :- 4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+4+3+2+1 అక్షరమువంతున కాపుగతగ్గింపు వచ్చును. 143

80. 20¾ :— 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, 3+2+1 గ తగ్గింపు, విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి, త్రి. పై కాలముక్తాయి. 145

81. 21 :— A :- జాతి అక్షరమునకు (9) సంకీర్ణ కాపుగను, (7) మిశ్ర కాపుగను, 5 అక్షరముల వంతున ఖండ కాపుగను 3 వ కాలగమనముగ వచ్చును. 147

B :- చతురశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్రత్రికాలము, ఖండత్రికాలము అనగ 7+5¼+8¾=21. గ వచ్చును.

C :- జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3+2+1 కాపుగ వచ్చును.

D :- ముక్తాయిగ త్రికాలము అనగ మూడు కాలముల ముక్తాయిలు మూడు.

82. 21¼ :— జాతి 3+1½+¾ గ త్రిశ్రత్రి కాలము, 6+4+3+2+1 గ తగ్గింపు. 150

83. 21½ :— జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3+2+1+½ అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. 152

84. 21¾ :— 5 కా. ముక్తాయి, ముక్తాయిగ త్రికాలము వచ్చును. 154

85. 22 :— A :- జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4 కాపుగ వచ్చును. 156

B :- త్రికాలము, 3+2+1 గ తగ్గింపు, విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

86. 22¼ :— 5 కా. ముక్తాయి, 4 కా. ముక్తాయి. 3 కా. ముక్తాయి 2 కా. ముక్తాయి, 3+2+1 గ తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. 157

87. 22½ :— 4 కా. ముక్తాయి, జాతిఅక్షరమునకు 9+7+5 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. 160

88. 22¾ :- 5 కా. ముక్తాయి, 7+6+5+4 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు. 161

89. 23 :— ముక్తాయిగ త్రికాలము, త్రిశ్రపై కాల ముక్తాయి వచ్చును. 163

90. 23¼ :— 5+4+3+2+1 కాలముల ముక్తాయిలు వచ్చును. 165

ముక్తాయి సూత్ర భాష్యము

సంకేతములకు వివరణము

వి :— దిగువ వివరింపదగు ఐదుజాతుల ముక్తాయిలకు ఒకేసూత్రముచే గుణించెడి విధానము ననుసరించి అట్టి సూత్రములకు ముక్తాయి రూపభేద ప్రస్తారముతో ముక్తాయిని గ్రహించుటకుగాను ప్రతిసూత్రమునకు వివరణోదాహరణ పథకములతో సూచింపబడుచున్నది.

మఱియు, సోదాహరణమునందు సంకేతముల గుర్తులను గ్రహించినచో ప్రకరణము సులభగ్రాహ్యమగునని దిగువసూచన.

సంకేతము		గుర్తు
ప్రతి క్రియకు	:—	–
ద్రుతమునకు - లఘువునకు	:—	|
ఆవృతాంతమునకు	:—	||
పై కాలమునకు అనగ 2 అక్షరములను 1 అక్షరముగ లెక్కకు	:—	——
రెట్టింపు పై కాలమునకు అనగ 4 అక్షరములను 1 అక్షరముగ లెక్కకు	:—	══
ఒక అక్షర కాలమునకు	:—	,
రెండక్షరముల కాలమునకు	:—	;
ముక్తాయి మధ్యకు, కాపునకు	:—	▶
జాగా అక్షరముల విడుపునుండి పల్లవి ఎత్తుగడకు	:—	★
ద్రుతము	:—	O
లఘువు	:—	|
ఒక అక్షరమును మూడక్షరముల వంతున అనుష్ఠించుటకు	:—	3
,, రెండక్షరముల ,, ,,	:—	2
,, ఒక అక్షరము ,, ,,	:—	1
చతురశ్రమునకు	:—	చ
త్రిశ్రమునకు	:—	త్రి
చతురశ్ర పై కాలమునకు	:—	చ. పై
త్రిశ్ర పై కాలమునకు	:—	త్రి. పై

గుర్తులు

వి :— వివరణము	చ :— చతురశ్రము
ఉ :— ఉదాహరణము	త్రి :— త్రిశ్రము
గ :— గతి	మి :— మిశ్రము
క్రి :— క్రియ	ఖం :— ఖండము
అ :— అక్షరము	సం :— సంకీర్ణము

అ క్ష ర వి వ ర ణ

(6) తదిగిణతోం :— చివర అక్షరము "తోం" అనునది ఒక అక్షరముగ గ్రహించవలెను.

(7) తద్దింగిణతోం :— "ద్దిం" అను ద్విత్వాక్షరము పరమందుండుటచే వెనుకనున్న "త" రెండక్షరములుగ గ్రాహ్యము.

మఱియు తం, ధిం, తోం, నం, ఝుం అనెడి శబ్దములను ఒక అక్షరముగను, తాం, ధీం, తోం, నాం, ఝూం అనెడి శబ్దములను రెండక్షరములుగను గ్రహించ దగును.

గమనిక :— ఈ ప్రకరణమునందు ముక్తాయిలు సమమగుటకుగాను ప్రారంభ క్రియలో సమగ్రహ సమముకాని ముక్తాయిలకు ముందు త్రోసేఅక్షరముల కాపు తెలియుటకు గాను కామాలు వేయబడి, ముక్తాయిఎత్తుగడ సూచింపబడినది. ఇట్టి విధానము ప్రతి సూత్రమునకు క్రింద సోదాహరణమున క్రియాక్షర విభాగముగ వివరింప బడినది. ప్రతి తాళమునకు ప్రతిముక్తాయి వినియోగింప బడునని గ్రహించునది.

గుణకము అనగ ముక్తాయి అక్షరముల మొత్తపుసంఖ్య వచ్చుటకు - జాతి అక్షర సంఖ్యను గుణించెడి సంఖ్యగా తెలియనగును.

ముక్తాయి సూత్రభాష్యము

ముక్తాయి సూత్రభాష్యము

మంగళాచరణము

శ్లో॥ నానామార్గైర్లయోయత్ర యతినాంస్యాత్కళానిధౌ
తం దక్షిణం శివం నౌమి చిత్తవృత్తిమయంధ్రువమ్॥

తాత్పర్యము

కళలకు స్థానమైన యెవనియందు యతులకు పలుదారులుగా చిత్తము లయమగునో, అట్టి దక్షిణామూర్తి రూపుఁడు శాశ్వతుఁడునగు శివునకు నమస్కరించుచున్నాను.

వివరణము

దక్షిణము, వార్తికము మున్నగు పలుదారులు గలదై గురువు, లఘువు మున్నగు కళలకు స్థానమైన సమస్రోతోవహాదియతులును, ద్రుత, మధ్య, విలంబములను లయలును, కలదై చిత్తవ్యాపార ప్రచురమైన మంగళ ప్రదమైన తాళమునకు నమస్కరించుచున్నాను.

1. సూత్రము 1

వివరణము :— జాతి అక్షర సంఖ్యను 1 చే గుణించిన - చతురశ్రగమన ఏకవారము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4 × 1 = 4	—	1
5	5 × 1 = 5	3 - ; ,	2
6	6 × 1 = 6	2 - ;	2
7	7 × 1 = 7	1 - ,	2
8	8 × 1 = 8	—	2
9	9 × 1 = 9	3 - ;,	3

ఉదాహరణము :—

ఖం. 5 :— ;, - త । దిగిణతోం ॥ త

త్రి. 6 :— ; - తధిం । , గిణతోం ॥ త

మి. 7 :— , - తద్దిం । , గిణతోం ॥ త

చ. 8 :— తధీంగి । , ణాతోం ॥ త

సం. 9 :— ;, - త । , దీంగి । , ణాతోం ॥ త

2. సూత్రము $1\frac{1}{4}$

వి :— క్రియ ఒకటికి ఖండగమనము వేయుచు జాతి అక్షర మాత్రమునకు $1\frac{1}{4}$ అక్షర కాలము నిలిపే కాపుగ అనుటయని అర్థము. అట్టి కాపు అక్షరసంఖ్య యగు $1\frac{1}{4}$ చే ప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్యను గుణించిన ఖండగమన జాతి ఏకవారము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 1\frac{1}{4} = 5$		1
5	$5 \times 1\frac{1}{4} = 6\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	2
6	$6 \times 1\frac{1}{4} = 7\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;;;;	2
7	$7 \times 1\frac{1}{4} = 8\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	2
8	$8 \times 1\frac{1}{4} = 10$		2
9	$9 \times 1\frac{1}{4} = 11\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	3

ఉదా :—

4 :— కి;; ట;; త;; క;; ॥ త

5 :— ;;;;;;;, - త;; । ది;; గి;; ణ;; తోం;; ॥ త

6 :— ;;;;; - త;;ధిం;; ।,;;గి;;ణ;;తోం;; ॥ త

7 :— ;;, - త;;;;, దిం;; । ;;,గి;;ణ;;తోం;; ॥ త

8 :— త;;ధీం;;;;గి;; । ;;,ణా;;;;తోం;; ॥ త

9 :— ;;;;;;;, - త;; । ;;,దీం;;;;గి;; । ;;,ణా;;;;తోం;; ॥ త

3. సూత్రము $1\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 4వ కాలములో ముక్తాయి వచ్చును. మఱియు, 8 కాలం, 4 కాలం జాతి ఏకవారము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times1\frac{1}{2}=6$	2 - ;;	2
5	$5\times1\frac{1}{2}=7\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	2
6	$6\times1\frac{1}{2}=9$	3 - ;;;	3
7	$7\times1\frac{1}{2}=10\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	3
8	$8\times1\frac{1}{2}=12$	——	3
9	$9\times1\frac{1}{2}=13\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	4

ఉదా :— రెండు కళల చౌకగమనము

A. నాల్గవ కాలము ముక్తాయి :—

4:— ;; - కిటతక । కిటతక - కిటతక ॥ త

5:— , - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం _ తదిగిణతోం ॥ త

6:— ;;; తధిం । , గిణతోం - తధీంగి । ణతోం - తధీంగిణతోం ॥ త

7:— ;,తద్దింగి । ణతోం - తద్దింగిణ । తోం - తద్దింగిణతోం ॥ త

8:— తధింగీణాతోం । తధీంగీణాతోం । తధీంగీణాతోం ॥ త

9:— ;;,- తద్దిం । ,గీణాతోం-త, । దింగీణాతోం-త । ,దింగీణాతోం ॥ త

B. 8 కాలం, 4 కాలం జాతి ఏకవారము.

4:— ; - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5:— , - త,ది,గి,ణ । ,తోం, - తదిగిణతోం ॥ త

6:— ;,-త | ధీంగిణ | తొం - తధీంగిణతొం || త

7:— ;,-త,;దిం | ;,గి,ణ,తొం | ,-తద్దింగిణతొం || త

8:— తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగీణాతొం || త

9:— ;;,-త; | ,దిం;,గి; | ,ణ;,తొం,-త |, దింగీణాతొం || త

4. సూత్రము $1\frac{3}{4}$

వి:— జాతియొక్క ప్రథమకాల క్రియల సంఖ్యను $1\frac{3}{4}$ చే గుణించిన త్రికాల క్రియలు వచ్చును. అట్టి క్రియలలో జాతి అక్షరములను త్రికాలముగా వివరింపబడుచున్నది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times1\frac{3}{4}=7$	———	7
5	$5\times1\frac{3}{4}$ · $8\frac{3}{4}$	1 - ,	9
6	$6\times1\frac{3}{4}=10\frac{1}{2}$	2 - ;	11
7	$7\times1\frac{3}{4}=12\frac{1}{4}$	3 - ; ,	13
8	$8\times1\frac{3}{4}=$ I4	———	14
9	$9\times1\frac{3}{4}=15\frac{3}{4}$	1 - ,	16

ఉదా :—

4:— కి;,|ట;,|త;,|క;,|కి,ట,|త,క,|కిటతక||త

5:— ,-త;|,ది;|,గి;|,ణ;|,తొం;|,-త,ది|,గి,ణ|,తొం,-త|దిగిణతొం||త

6:— ;-త,|;ధీం|;;|;గి,|;ణ,|;తొం,| ;-త,|ధీం;|గి,ణ,|తొం, -తధిం|,గిణతొం||త

7:— ;,త|;;|;,దిం|;;|;,గి|;,ణ|;,తొం|;,-త|;,దిం|;,గి|,ణ,తొం|,-తద్దిం|,గిణతొం||త

8:— త;,|ధీం;|;;|గీ;|;;|ణా;|;;|తొం;,|-త,ధీం|;గీ|;ణా|;తొం,|-తధీంగి|,ణాతొం||త

9:— ,-త;|;;|,దిం;|;;|,గి;|;;|,ణ;|;;|,తొం;|,-త;|,దిం;|,గి;|,ణ;|,తొం,-త|,దింగి|,ణాతొం||త

5. సూత్రము 2

వి :– జాతిని 2 చే గుణించిన త్రిశ్రం, త్రిశ్ర పై కాలము వచ్చును. అనగ త్రిశ్రమునకు $1\frac{1}{3}$, త్రిశ్ర పై కాలమునకు $\frac{6}{3}=2$. మఱియు, త్రిశ్ర పై కాల ముక్తాయి కూడ వచ్చును. అనగ $\frac{2}{3}+\frac{2}{3}+\frac{2}{3}=2$

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోపే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×2= 8	———	2
5	5×2= 10	2 - ;	3
6	6×2= 12	———	3
7	7×2= 14	2 - ;	4
8	8×2= 16	———	4
9	9×2= 18	2 - ;	5

ఉదా :-

A. త్రి, త్రి. పై. 4:— కిటత । క- కిటతక ॥త

5:— ;- త,ది।,గి,ణ,తోం।, - తదిగిణతోం ॥త

6:— తధీం । గిణతోం । తధీంగిణతోం ॥త

7:— ;- త;।,దిం;,గి।,ణ,తోం, - త।,దిం,గిణతోం ॥త

8:— తధీం । గిణ । , తోం- తధిం । , గిణాతోం ॥త

9:— ;- త;।,దిం;,గి।;,ణ;।,తోం, - త,దిం।,గి,ణ,తోం ॥త

B. త్రి. పై ముక్తాయి ;–

4:— కిటతక-కిట।తక-కిటతక ॥త

5:— ;- తదిగి।ణతోం-తదిగిణ।తోం-తదిగిణతోం ॥త

6:— తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం ॥త

7:— ;- త,దిం।,గిణతోం-త, । దీంగిణతోం-త।,దీంగిణతోం ॥త

8:— తధీంగీణ।,తోం-తధీంగి।,ణాతోం-తదిం।,గీణాతోం ॥త

9:— ;- త,దిం।,గీణాతోం।తద్దీంగీ।ణాతోం-త,దిం।,గీణాతోం ॥త

6. సూత్రము $2\frac{1}{4}$

వి :— జాతి ఒకపర్యాయముగ త్రిశ్రగమనముగను - త్రిశ్రపై కాలముగను' 5 వ కాలముగను అనుటకు. 5 వ కాలగమనము ముందు ప్రారంభముగ గ్రహించునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 2\frac{1}{4} = 9$	3 - ;,	3
5	$5 \times 2\frac{1}{4} = 11\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	3
6	$6 \times 2\frac{1}{4} = 13\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;;;;	4
7	$7 \times 2\frac{1}{4} = 15\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	4
8	$8 \times 2\frac{1}{4} = 18$	2 - ;	5
9	$9 \times 2\frac{1}{4} = 20\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	6

ఉదా :—

4:— ;, - కిటతక । కిటత । క - కిటతక ॥ త

5:— ;,-తదిగిణతోం - త,ది।,గి,ణ,తోం।, - తదిగిణతోం ॥ త

6:— ;;;;;-తధీం।గిణతోం । తధీం గిణతోం । తధీంగిణతోం ॥ త

7:— ,-తద్దీంగిణతోం - త;।,ది;,గి।,ణ,తోం, - త।,దీంగిణతోం ॥ త

8:— ;- తధీంగీణాతోం - । తధీం । గీణ।,తోం - తధిం।,గీణ తోం ॥ త

9:— ;;;;;;;,త।,దీంగీణాతోం - త;।,దీం;గి।,;ణా।,తోం, - త,దిం।,గీణాతోం ॥ త

7. సూత్రము 2½

వి :— ఈ సూత్రముచే ప్రతిజాతి చతురశ్ర పై కాలముగను - త్రిశ్రగమనముగను - త్రిశ్ర పై కాలముగను అనుటకుగాను గ్రహించునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×2½= 10	2 - ;	3
5	5×2½= 12½	3½ - ;;;,	4
6	6×2½= 15	1 - ;	4
7	7×2½= 17½	2½ - ;;,	5
8	8×2½= 20		5
9	9×2½= 22½	1½ - ;,	6

ఉదా :—

చ.పై. త్రి. త్రి.పై

4:— ;- కిటతక | కిటత | క - కిటతక ।త

5:— ;;;,-త|దిగిణతోం - త,ది | ,గి,ణ,తోం|, - తదిగిణతోం ।త

6:— ;-తధింగిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధింగిణతోం ।త

7:— ;;,-త,దిం|,గిణతోం - త;|,దీం;గి|,ణ,తోం, - త|,దింగిణతోం ।త

8:— తధింగిణతోం | తధీం | గీణ|,తోం - తధిం | ,గిణతోం ।త

9:— ;,-తద్దింగి|,ణతోం - త;|,దిం;గి|;,ణ,|,తోం, - త,దిం|,గిణతోం ।త

8. సూత్రము $2\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే A:- జాతి 3 కాలము 1 సారి, 4 కాలము 2 సార్లు, 5 వ కాలము 3 సార్లు వచ్చును. మఱియు B - 5వ కాలం ముక్తాయి, త్రిశ్రపైకాల ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసె అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 2\frac{3}{4} = 11$	1 _ ,	3
5	$5 \times 2\frac{3}{4} = 13\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	4
6	$6 \times 2\frac{3}{4} = 16\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	5
7	$7 \times 2\frac{3}{4} = 19\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	5
8	$8 \times 2\frac{3}{4} = 22$	2 - ;	6
9	$9 \times 2\frac{3}{4} = 24\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	7

ఉదా :—

A:- 3 కా. 1 సారి, 4 కా. 2 సార్లు, 5 కా. 3 సార్లు.

4:— ,-కిటత । క - కిటతక-కిట।తక - కిటతక-కిటతక-కిటతక ॥త

3కా. 4కా.

5:— ;;;;,-త;,ది; । ,గి;,ణ;,తో;, - త,ది । ,గి,ణ,తో, - త,ది,గి,ణ,తో।, -

5కా.

తదిగిణతోం-తదిగిణతోం-తదిగిణతోం ॥త

3. కా. 4. కా.

6:— ;;;,-త । ,ధీం;గి,ణ।,తోం, - తధీంగిణ । తోం-తధీంగిణతోం -

.5 కా.

తధిం । ,గిణతోం-తధీంగిణతోం-తధీగిణతోం ॥త

3 కా. 4 కా.

7:— ;,-త;;;,దిం;;|;,గి;,ణ;,తోం;, – త | ;,దిం;గి,ణ,తోం,-త;|,దిం;గి,ణ,తోం, -

5 కా.

తద్దింగి | ణతోం-తద్దింగిణతోం-తద్దింగిణతోం ||త

8:— ;తధిం |, గిణ | ,తోం- తధింగి | ,ణాతోం-తధింగి | ,ణాతోం-

తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం-తధింగిణాతోం ||త

9:— ;;;;;;;,-త; | ;;,దిం;;;గి,|;;,ణా;;;తోం; | , – త;,దిం;గి;ణా, |, తోం,-త;,దిం;గి;ణ |

;,తోం, – తద్దింగిణాతోం-త, | దింగిణాతోం-తద్దింగిణాతోం ||త

B.- 5వ కాలముక్తాయి, త్రిశ్రపై కాల ముక్తాయి:-

5 కా. త్రి.పై

4:— ;; – కిటతక – కిటతక – కిటతక | కిటతక – కిట | తక – కిటతక ||త

5;— ;;;;, – తదిగిణతోం – తది | గిణతోం – తదిగిణతోం –

తదిగి | ణతోం – తదిగిణ | తోం – తదిగిణతోం ||త

6:— ;;;;;;; – తధిం | ,గిణతోం - తధీంగిణతోం – తధింగిణతోం |

తధింగిణతోం | తధింగిణతోం | తధింగిణతోం ||త

7:— ;, – తద్దింగిణతోం – తద్దింగిణ | తోం – తద్దింగిణతోం –

త,దిం | ,గిణతోం - త, | దింగిణతోం – త | ,దింగిణతోం ||త

8:— ; – తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం – తధింగిణాతోం |

తధింగిణ | ,తోం – తధింగి | ,ణాతోం – తధిం | ,గిణాతోం ||త

9:- ;;;;;;, – త,దిం |, గిణాతోం తద్దింగిణాతోం - త | , దింగిణాతోం –

త,దిం|,గిణాతోం-|తద్దింగి | ణాతోం-త,దిం | ,గిణాతోం ||త

9. సూత్రము 3

వి :– A:- ఈ సూత్రముచే గుణించిన చతురశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును. మఱియు B:- చ. త్రి. పై కాలము వచ్చును.

గణిత విధానము :– చ – త్రి – త్రిపై

$1 + 1\frac{1}{3} + \frac{2}{3} = 3$

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×3= 12	———	3
5	5×3= 15	1 - ,	4
6	6×3= 18	2 - ;	5
7	7×3= 21	3 - ;,	6
8	8×3= 24	———	6
9	9×3= 27	1 - ,	7

ఉదా :–

A. ముక్తాయి

4:– కిటతక | కిటతక | కిటతక ||త

5:– , - తదిగి | ణతోం - తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం ||త

6:– ; - తధిం | , గిణతోం | తధీంగి | ణతోం - తధిం | , గిణతోం ||త

7:– ;, - త | ,దీంగి | ణతోం - త, | దీంగిణ | తోం - త,దిం | , గిణతోం ||త

8:– తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | , ణాతోం ||త

9:– ,-త,దిం |, గిణ | , తోం - త, | దీంగి | ణాతోం - త | ,దీంగి | ,ణాతోం ||త

B. చ. త్రి, త్రి. పై, గమనము:—

4:— కిటతక। కిటతక - కిటతక ॥త

5:— ,-తదిగి । ణతోం - త,డి।,గి,ణ,తోం।,తదిగిణతోం ॥త

6:— ;-తధిం । ,గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీంగిణతోం ॥త

7:— ;,-త।,దీంగి । ణతోం - త; । ,దిం;గి । ,ణ,తోం, - త । ,దీంగిణతోం ॥త

8:— తధీంగి।,ణాతోం । తధీం।గీణ।,తోం - తధిం । ,గీణాతోం ॥త

9:— ,-త,డిం।,గీణ।,తోం - త;।,దీం;గి।;,ణా,।,తోం, - త,డిం।,గీణాతోం ॥ త

10. సూత్రము $3\frac{1}{4}$

వి: — ఈసూత్రముచే 5వ కాలములో ముక్తాయి, 4వ కాలం, త్రిశ్రం, త్రి శ్ర పై కాలమున జాతి ఏకవారము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసె అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 3\frac{1}{4} = 13$	3 - ;,	4
5	$5 \times 3\frac{1}{4} = 16\frac{1}{4}$	$8\frac{1}{4}$ - ;;;;;;;;,	5
6	$6 \times 3\frac{1}{4} = 19\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ;	5
7	$7 \times 3\frac{1}{4} = 22\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	6
8	$8 \times 3\frac{1}{4} = 26$	2 - ;	7
9	$9 \times 3\frac{1}{4} = 29\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;;,	8

ఉదా :—

4:— ;, - కిటతక । కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కిటత । క - కిటతక ।

5:— ;;;;;;;;, - త । డిగిణతోం - తగిడిణతోం - తడిగిణతోం -

త । డిగిణతోం - త,డి । ,గి,ణ,తోం । , - తడిగిణతోం ॥త

6:- ; - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం - తధిం | , గిణతోం -

తధీంగిణతోం | - తధీం | గిణతోం| - తధీంగిణతోం ||త

7:- ;;,-తద్దింగిణతోం-తద్దిం | గిణతోం-తద్దింగిణతోం - త,దిం |,గిణతోం -

త; | ,దీం;గి | ,ణ,తోం, - త | ,దింగిణతోం ||త

8:- ;- తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం-తధీంగీణాతోం| - తధీంగీణాతోం| -

తధీం | గీణ | ,తోం - తధిం | ,గీణాతోం ||త

9:- ;;;;;,-తద్దింగి|,ణాతోం-తద్దింగీణాతోం-త,దిం|,గీణాతోం - తద్దింగి|,ణాతోం -

త; | ,దీం;గి | ;,ణా, | ,తోం, - త,దిం | ,గీణాతోం ||త

11. సూత్రము 3½

వి :- చతురశ్ర - చతురశ్రపై కాల, త్రిశ్ర-త్రిశ్రపై కాలజాతివేశ వారము వచ్చును. మఱియు, మధ్యమకాల క్రియలను 8¼ చే గుణించిన త్రికాల క్రియలు వచ్చును. ఈ త్రికాల సోదాహరణము 7వ సూత్రమునందు చూపబడును.

గమనిక:- చతురశ్ర - చ.పై.కాలము త్రిశ్ర,త్రి.పై కాలముగను క్రియా విభాగము గ్రహించునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 3\frac{1}{2} = 14$	2 - ;	4
5	$5 \times 3\frac{1}{2} = 17\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$;;,	5
6	$6 \times 3\frac{1}{2} = 21$	3 - ;,	6
7	$7 \times 3\frac{1}{2} = 24\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	7
8	$8 \times 3\frac{1}{2} = 28$		7
9	$9 \times 3\frac{1}{2} = 31\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	8

ఉదా :—

4:— ;- కి,ట, । త,క, - కిటతక । కి,ట,త, । క, - కిటతక ॥త

5:— ;;,- త,ది । ,గి,ణ,తొం, - త । దిగిణతొం - త,ది । ,గి,ణ,తొం । ,- తదిగిణతొం ॥త

6:— ;,- త, । ధీం;గి,ణ, । తొం, - తధీంగిణతొం । తధీం । గిణతొం । తధీంగిణతొం ॥త

7:— ;;;,- త । ;,దీం;గి । ,ణ,తొం, - త,దిం । ,గిణతొం - త; । ,దీం;గి । ,ణ,తొం,
త । ,దీంగిణతొం ॥త

8:— తధీంగి । ,ణాతొం । తధీంగీణాతొం । తధీం । గీణ।,తొం - తధిం ।, గీణాతొం ॥త

9:— ,-త;,దీం, । ,గీ;ణా, । ,తొం, - త,దీంగి । ,ణాతొం - త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తొం, -
త,దిం । ,గీణాతొం ॥త

12. సూత్రము $3\frac{3}{4}$

వి :– ఈ సూత్రముచే 3వ కాల ముక్తాయి, 5 కాలముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times3\frac{3}{4}=15$	1 - ,	4
5	$5\times3\frac{3}{4}=18\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	5
6	$6\times3\frac{3}{4}=22\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	6
7	$7\times3\frac{3}{4}=26\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	7
8	$8\times3\frac{3}{4}=30$	2 - ;	8
9	$9\times3\frac{3}{4}=33\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	9

ఉదా :–

4:– ,- కిటత । క-కిటత । క - కిటత । క-కిటతక - కిటతక-కిటతక ॥త

5:– ;;,-త;,ది;,గి;|,ణ;,తొం;, - త;,ది;|,గి;,ణ;,తొం;, - త;|,ది;,గి;,ణ;,తొం;|,-
తదిగిణతొం-తదిగిణతొం-తదిగిణతొం ॥త

6:– ;,-త,ధీం,|,గి,ణ,తొం, - త|,ధీం;గి,ణ|,తొం,-త,ధీం,|,గి,ణ,తొం, -
తధిం|,గిణతొం-తధింగిణతొం-తధింగిణతొం ॥త

7:– ;;;,-త;;;,దిం|;;;,గి;,ణ;,తొం|;, - త;;;,దిం;;|;;గి;,ణ;,తొం;, -
త|;;;,దిం;;;,గి|;,ణ;,తొం;, - తద్దింగి|ణతొం-తద్దింగిణతొం-తద్దింగిణతొం ॥త

8:– ;-తధిం|,గిణ|,తొం-తధిం|,గిణ|,తొం-తధిం|,గిణ|,తొం -
తధింగిణాతొం|తధింగిణాతొం-తధింగిణాతొం ॥త

9:– ;;;;,-త;;;|,దిం;;;గి;;,|,ణా;;;తొం;;, - త;|;;,ది;;;గి,|;;,ణా;;;తొం;|, -
త;;;,దిం;;,|,గి;;;ణా;;;,|,తొం;,- తద్దింగిణాతొం-త,|దింగిణాతొం-తద్దింగిణాతొం॥త

13. సూత్రము 4

వి:- ఈ సూత్రముచే గుణించిన 1:- త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును. 2:- 2వ కాల చతురశ్రము, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపై కాలముగ జాతివచ్చును. అనగ ప్రతి తాళ క్రియల జతి 2 కా. చతురశ్రము, త్రి,త్రి. పై కాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×4= 16	——	4
5	5×4= 20	——	5
6	6×4= 24	——	6
7	7×4= 28	——	7
8	8×4= 32	——	8
9	9×4= 36	——	9

ఉదా:-

A. త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4:- కిటత | క - కిట | తక-కి | టతక ||త

5:- తదిగి | ణతోం-త | దిగిణ | తోం-తది | గిణతోం ||త

6:- తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీ ం| గిణతోం ||త

7:- త,దిం | ,గిణ | తోం-త, | దీంగి | ణతోం-త | ,దీం | గిణతోం ||త

8:- తధీం | గిణ |, తోం-త | ధీంగి |, ణా | తోం-తధిం |, గి | ణాతోం ||త

9:- త,దిం | ,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం ||త

B:- 2కా, త్రి, త్రి. పై:-

4:- కిట । తక । కిటత । క- కిటతక ॥త

5:- తది । గిణ । తొం - త,ది । ,గి,ణ,తొం । , - తదిగిణతొం ॥త

6:- తధిం । ,గి । ణతొం । -తధీం । గిణతొం । తధీంగిణతొం ॥త

7:- త, । దీం । గిణ । తొం - త; । ,దిం;గి । ,ణ,తొం, - త । ,దీంగిణతొం ॥త

8:- తధిం । ,గి । ,ణ । ,తొం । - తధీం।గీణ । ,తొం - తధిం । ,గీణాతొం ॥త

9:- త,।దిం।గీ।ణా।తొం - త;।,దీం;గి।;,ణా,।,తొం, - త,దిం।,గీణాతొం ॥త

14. సూత్రము $4\frac{1}{4}$

వి:- ఈ సూత్రముచే 5వ కాల జాతి ఏకవారము, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times4\frac{1}{4}=17$	3 – ;,	5
5	$5\times4\frac{1}{4}=21\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ – ;;;;;,	6
6	$6\times4\frac{1}{4}=25\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;;;;	7
7	$7\times4\frac{1}{4}-29\frac{3}{1}$	$2\frac{1}{4}$ – ;;;;,	8
8	$8\times4\frac{1}{4}-34$	2 – ;;;;	9
9	$9\times4\frac{1}{4}$ $38\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ – ;;;,	10

ఉదా :-

4:- ;, - కిటతక । కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥త

5:- ;;;;;, - తదిగిణతొం । తదిగి । ణతొం - త । దిగిణ । తొం - తది । గిణతొం ॥త

6:— ;;;;; - తధీంగిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ||త

7:— ;;;;, - తద్దింగిణతోం | త,దిం|,గిణ|తోం - త,|దింగి|ణతోం - త|,దిం|గిణతోం ||త

8:— ;;;; - తధింగిణాతోం | తధిం|గిణ|,తోం - త|ధింగి|,ణా|తోం-తధిం|,గి|ణాతోం ||త

9:— ;;;, - తద్దింగిణాతోం | త,దిం|,గి|ణాతోం|త,దిం|,గి|ణాతోం|త,దిం|,గి|ణాతోం ||త

15. సూత్రము $4\frac{1}{2}$

వి: — ఈ సూత్రముచే 9వ కాల ముక్తాయి 4వ కాల ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times4\frac{1}{2}=18$	2 - ;	5
5	$5\times4\frac{1}{2}=22\frac{1}{2}$	1½ - ;,	6
6	$6\times4\frac{1}{2}=27$	1 - ,	7
7	$7\times4\frac{1}{2}=31\frac{1}{2}$	½,	8
8	$8\times4\frac{1}{2}=36$	———	9
9	$9\times4\frac{1}{2}=40\frac{1}{2}$	3½ - ;;;,	11

ఉదా :-

4:— ; - కిట | తక - కిట | తక - కిట | తక - కిటతక | కిటతక - కిటతక ||త

5:— ;, - త,ది,గి | ,ణ,తోం, - త,ది | ,గి,ణ,తోం, - త | ,ది,గి,ణ,తోం | ,
తదిగిణతోం - తది | గిణతోం తదిగిణతోం ||త

6:— , - తధీం | గిణతోం - త | ధీంగిణ | తోం - తధీం | గిణతోం -
తధిం | ,గిణతోం - తధీంగి | ణతోం - తధీంగిణతోం ||త

7:— , - త;,దీం, | ,గి,ణ,తొం, - త | ;,దీం;గి |,ణ,తొం, - త; | ,దీం;గి,ణ |,తొం, -
తద్దింగి | ణతొం - తద్దింగిణ | తొం - తద్దింగిణతొం ॥త

8:— తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | -
తధీంగిణాతొం | తధీంగిణాతొం ; తధీంగిణాతొం ॥త

9:— ;;;, - త |;,దీం;గి | ;,ణా;తొం | , - త;,దీం, | ,గీ;ణా, | ,తొం, -
త;,దిం | ;,గీ;ణ | ;,తొం, - త,దిం | ,గీణాతొం -
త, | దీంగీణాతొం - త | ,దీంగీణాతొం ॥త

16. సూత్రము $4\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే A:- 5 వ కాల ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును. మఱియు, B·- జాతి 2 కా. 1 సారి, 3 కా. 2 సార్లు 5 కా. 8 సార్లు వచ్చును.

గమనిక :— B. లో 7-9 జాతులుక్రియ 1॥ 16 కళలు చొప్పున గమనము. అందు 2 కా. లో అక్షరము 8 మాత్రలు, 3 కా. 4 మాత్రలు, 5 కా. 1 మాత్ర గను క్రియావిభాగము చేయబడినదిగ గ్రహించవలెను.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times4\frac{3}{4}=19$	1 - ;;	5
5	$5\times4\frac{3}{4}=23\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	6
6	$6\times4\frac{3}{4}=28\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$ - ;;;;;;;	8
7	$7\times4\frac{3}{4}=33\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	9
8	$8\times4\frac{3}{4}=38$	2 - ;;;;	10
9	$9\times4\frac{3}{4}=42\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	11

ఉదా :-

A:- 4 :- ;; - కిటతక - కిటతక - కిటతక । -

కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :- , - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం ।-

తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :- ;;;;;;; - తధిం । , గిణతోం - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం । -

తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :- ;;;;;, తద్దింగి । ణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం । -

త, దిం । , గిణ । తోం - త, । దింగి । ణతోం - త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :- ;;;; - తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం - తధింగిణాతోం । -

తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధింగి । ,ణా । తోం - తధిం । ,గి । ణాతోం ॥ త

9 :- ;;, - తద్దింగిణాతోం - త, । దింగిణాతోం - తద్దింగిణాతోం । -

త,దిం ।,గి । ణాతోం । త,దిం । ,గి । ణాతోం । త,దిం । ,గి । ణాతోం ॥ త,

B:- 2 కా. 1 సారి, 3 కా. 2 సార్లు, 5 కా. 3 సార్లు గల ముక్తాయి :-

4 :- , కి,ట । ,త,క । , - కిటత । క - కిటత । క -

కిటతక - కిటతక - కిటతక । త

5 :- , - త;;ది; ।,గి,;ణ; ।,తోం,; - త,ది । ,గి,ణ,తోం,త ।,ది,గి,ణ,తోం । , -

తదిగిణతోం తదిగిణతోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :- ;;;, - త । ,; ధిం ;, ।;,గి;,ణ ।;, తోం;, - త ।,ధిం,గి,ణ ।,తోం, - త, ధిం, ।,గి,

ణ,తోం, - తధిం । ,గిణతోం - తధీంగిణతోం - తధింగిణతోం ॥ త

7 :- ;;;;;, - త;; ।;;; ;;, దిం;, ।;;;;;, గి ; ; ।:,ణ ;;;, తోం ;; ।;, - త;;;,దిం;, ।;,

గి;,ణ;, తోం;, - త । ;;;, దిం;;;గి ।;,ణ;, తోం;, -

తద్దింగి । ణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :– ; – త, । ధీం; । గీ; । ణా; । తొం, – తధిం । ,గీణ । ,తొం – తధిం । ,గీణ ।, తొం–
తధింగీణాతొం । తధింగీణాతొం – తధింగీణాతొం ॥ త

9 :– ;;, – త ;;;;; । ;;, దీం ;;;;, । ;;, గీ ;;;;, । ;;, ణా ;;;;, । ;;, తొం ;;;, –
త; । ;;, దీం ; ;;గీ, । ;;,ణా;;;తొం; । ,త;;;, దీం;;, ।, గీ;;; ణా;;, । ,తొం;, –
తద్దింగీణాతొం – త, । దింగీణాతొం – తద్దింగీణాతొం ॥ త

17. సూత్రము 5

వి :– 5 సూత్రముచే గుణించిన **A** :– జాతిపేర వారము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును. **మేఱియు,** B:– విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. విన్యాసమనగ జాతి సశబ్దమని, ఆజాతి అక్షరములను కాపు (ఆపు) చేసి, మరల సశబ్దమని, కాపుచేసి, తిరిగి సశబ్దమనుట. మూడు సశబ్దముల మధ్య రెండు నిశబ్దములు వచ్చును.

మనిక :– నిశ్శబ్దమునకు – ఏజాతికి ఎన్ని అక్షరములో అన్ని " త " తో కూడిన కామాలతో సోదాహరణ క్రియావిభాగమున గ్రహించవలెను.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×5 = 20	———	5
5	5×5 = 25	3 – ;,	7
6	6×5 = 30	2 – ;	8
7	7×5 = 35	1 – ,	9
8	8×5 = 40	———	10
9	9×5 = 45	3 – ;,	12

ఉదా :-

A:- జాతి ఏకవారము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి :-

4 :- కిటతక | -కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక ‖ త

5 :- ;, - త | దిగిణతోం | - తదిగి | ణతోం - త | దిగిణ | తోం - తది | గిణతోం ‖ త

6 :- ; - తధిం | ,గిణతోం | - తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం ‖ త

7 :- , - త,దిం | ,గిణతోం | - త,దిం | ,గిణ | తోం - త, | దీంగి | ణతోం - త | ,దీం |
గిణతోం ‖ త

8 :- తధీంగి | ,ణాతోం | - తధిం | గిణ | ,తోం - త | ధీంగి | ,ణా | తోం - తధిం |
;గి | ణాతోం ‖ త

9 :- ;, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం | - త,దిం | ,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం |
త,దిం | ,గి | ణాతోం ‖ త

B:- విన్యాస ముక్తాయి :-

4 :- కిటతక | త;, | కిటతక | త;, | కిటతక ‖ త

5 ;- ;, - త | దిగిణతోం | త;, | , - తదిగి | ణతోం - త, | ;, - త | దిగిణతోం ‖ త

6 :- ;- తధిం|,గిణతోం|త;,|; - తధిం|,గిణతోం|త;,|; - తధిం|,గిణతోం ‖ త

7 :- ,- త,దిం | ,గిణతోం | త;, | ;, - త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; |
, - త,దిం | , గిణతోం ‖ త

8 :- తధీంగి|,ణాతోం|త;, | ;;|తధీంగి |,ణాతోం|త;, | ;;|తధీంగి|,ణాతోం ‖ త

9 :- ;, - త |,దీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | ,-త,దిం | ,గిణ | ,తోం - త, | ;; |
;, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం ‖ త

18 సూత్రము $5\frac{1}{4}$

వి:- ఈ సూత్రమున A:- జాతిఅక్షరమునకు $3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$ వంతున అనిన త్రిశ్ర గమన త్రికాలము వచ్చును. మఱియు, B:- 3 కా. ముక్తాయి, 4 కా. ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయిగ వచ్చును.

గమనిక:— A. ఉదాహరణమున 4, 6, 8- క్రియకు 8 కళలవంతున- జాతిఅక్షరము 6, 3 $1\frac{1}{2}$ మాత్రల గమనముగను 5, 7, 9- క్రియకు 16 కళలవంతున- జాతి అక్షరము 12, 6, 3 మాత్రల గమనముగను వివరింప బడుచున్నది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times5\frac{1}{4}=21$	3 ;;;	6
5	$5\times5\frac{1}{4}=26\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;,,,	7
6	$6\times5\frac{1}{4}=31\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	8
7	$7\times5\frac{1}{4}=36\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	10
8	$8\times5\frac{1}{4}=42$	2 - ;;	11
9	$9\times5\frac{1}{4}=47\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	12

ఉదా :-

A :- $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ గత్రికాలము:—

4 :— ;;; - కి, | ;;;ట;, | ; త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; ||త

5 :— ;;;, - త;;;; | ;,ది;;;;;,గి | ;;;;;,ణ;; | ;;;,తొం;;;; | ;, - త;;,ది;;;,గి | ;;,ణ;;,తొం;; | , - త;ది;గి;ణ;తొం; ||త

6 :— , – త;;,ధిం | ;;;; | ;, గి;; | , ణ;;, తొం | ;;, –

త; | ధీం;;గి, | ,ణ; తొం; – త, | ,ధీం;;గి;ణ; తొం; ॥త

7 :— ;; ;;;;, – త; | ;;;;;;;; | ;;, దీం;;;;, | ;;;;;;,గి; | ;;;;,ణ;;; | ;;, తొం;;;;; | , –

త;;;;;,దిం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;,తొం;;, – త;; | ,దీం;;గి;ణ;తొం; ॥ త

8 :— ;; – త;, |;ధీం;; | ;;;గీ | ;;;; | ; ణా;; | ;;;తొం, | ;; –

త;ధిం | ;;,గీ, | ;,ణా;,|,తొం; – త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; ॥త

9 :– ;,-త;;;;;; | ;;;;;,దీం;, | ;;;;;;;; | ;,గీ;;;;;, | ;;;;;,ణా;, | ;;;;;;;;| –

;, తొం;;;;;, – త | ;;;;;,దీం;, | ;;;,గీ;;;, | ;,ణా;;;;;తొం | ;;, –

త;;,దీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; ॥త

B :- 3-4-5 కాలముల ముక్తాయిలు మూడు:-

4 :- ;, – కి | టతక – కి | టతక – కి | టతక – కిట | తక – కిటతక – కిట | తక

కిటతక – కిటతక – కిటతక ॥ త

5 :— ;;;, – త;,ది;,గి | ;,ణ;,తొం;, – త;,ది | ;,గి;,ణ;,తొం;, –

త | ;,ది;,గి;,ణ;, తొం | ;, –

త,ది,గి,ణ,తొం, – త,ది | ,గి,ణ,తొం, – త,ది,గి,ణ,తొం | , –

తదగిణతొం – తదిగిణతొం – తదిగిణతొం ॥ త

6 :— , – త,ధీం;గి | ,ణ,తొం, – త,ధిం | ;,గి,ణ,తొం | , – త,ధీం;గి | ,ణ,తొం, –

తధీం| గిణతొం – తధీంగిణ | తొం – తధీంగిణతొం –

తధిం | ,గిణతొం – తధీంగిణతొం – తధీంగిణతొం ॥ త

7 :– ;;;;;;,- త; | ;;,దీం;;;గి; | ,ణ;,తోం;, - త;;; | ,దీం;;;గి;,ణ; | ,తోం;, -

త;;;,దీం, | ;;,గి;,ణ;,తోం; | , -

త;, దీం;గి,ణ,తోం, - త | ;,దీం;గి,ణ,తోం, - త; | ,దీం;గి,ణ,తోం, -

తద్దింగి | ణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :– ;; త,ధీం|;గీ;ణా|;తోం, - త,ధీం|;గీ;ణా|; తోం, - త,ధీం|;గీ;ణా|;తోం, -

తధీంగి | ,ణాతోం - తధీంగి | ,ణాతోం - తధీంగి | ,ణాతోం -

తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం ॥త

9 :– ;, త;;;, దీం;, | ;,గీ;;;ణా;, | ;,తోం;, - త;;;,దిం | ;;;, గీ;;;ణ | ;;;,తోం;, -

త;;|;,దీం;;;గీ;,|ణా;;;తోం;,-త|;,దీం;గీ;ణా;తోం|,-త;,దీం;గీ;ణా,|,తోం,-

త;, దీం;గీ;ణ |;,తోం, - తద్దింగీణాతోం - త, | దీంగీణాతోం - తద్దీం

గీణాతోం ॥ త

19. సూత్రము 5½

వి :– ఈ సూత్రముచే గుణించిన జాతి 2 కా 1సారి, 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. 8 సార్లు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×5½= 22	2 - ;	6
5	5×5½ 27½	½ - ,	7
6	6×5½= 33	3 - ;,	9
7	7×5½= 38½	1½ - ;,	10
8	8×5½= 44		11
9	9×5½= 49½	2½ - ;;,	13

ఉదా :—

3 కా. 1 సారి, 5 కా. 2 సార్లు, 4 కా. 3 సార్లు జాతిగమనము

4:— ; – కి, । ట,త, । క, – కిట । తక – కిట । తక – కిటతక । కిటతక – కిటతక ॥ త

5 :— , – త;,ది; ।,గి;,ణ; ।,తొ౦;, – త,ది ।,గి,ణ,తొ౦, – త ।,ది,గి,ణ,తొ౦ ।, –
తదిగిణతొ౦ – తది । గిణతొ౦ – తదిగిణతొ౦ ॥ త

6 :— ;, – త ।,ధీం, ।,గి,ణ ।,తొ౦, – త । ధీంగిణ । తొ౦ – తధీం । గిణతొ౦ –
తధిం । , గిణతొ౦ – తధీంగి । ణతొ౦ – తధీంగిణతొ౦ ॥ త

7 :— ;, – త;; । ;,దీం;, । ;,గి;, ణ । ;,తొ౦;, – త । ;,దీం;గి ।,ణ,తొ౦, –
త; ।,దీం;గి,ణ ।,తొ౦, –
తద్దీంగి । ణతొ౦ – తద్దీంగిణ । తొ౦ – తద్దీంగిణతొ౦ ॥ త

8 :— త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తొ౦, । తధీంగి । ,ణాతొ౦ । తధీంగి । ,ణాతొ౦ ।
తధీంగీణాతొ౦ । తధీంగీణాతొ౦ । తధీంగీణాతొ౦ ॥ త

9 :— ;;, – త; । ;;,దీం, । ;;,గీ,।;;,ణా, । ;;,తొ౦;।, – త;,దీం,।,గీ;ణా, ।,తొ౦, –
త;,దిం । ;,గీ;ణ । ;,తొ౦, –
త,దిం । ,గీణాతొ౦ – త, । దీంగీణాతొ౦ – త । ,దీంగీణాతొ౦ ॥ త

20. సూత్రము $5\frac{3}{4}$

వి :— ఈ $5\frac{3}{4}$ సూత్రముచే గుణించిన ముక్తాయి, 5 కాలం ముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాల ముక్తాయి వచ్చును. రెండుకళలచౌకగమనములయుగలనిన క్రియావిభాగము సులభ గ్రాహ్యమగును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే లక్షతములు	క్రియలు
4	$4 \times 5\frac{3}{4} = 23$	1 - ,	6
5	$5 \times 5\frac{3}{4} = 28\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;;	8
6	$6 \times 5\frac{3}{4} = 34\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	9
7	$7 \times 5\frac{3}{4} = 40\frac{1}{4}$	$3\frac{2}{4}$ - ;;;;;;;,	11
8	$8 \times 5\frac{3}{4} = 46$	2 - ;	12
9	$9 \times 5\frac{3}{4} = 51\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	13

ఉదా :—

3 కాలం, 5 కాలం, త్రి. పై కాలమున ముక్తాయిలు మూడు

3 కా. 5 కా.

4 :— ,- కిటత । క - కిటత । క - కిటత । క - కిటతక - కిటతక - కిటతక ।

త్రి.పై

కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :— ;;;;;;;, - త; । ,ది;,గి;,ణ;,తొం; । , - త;,ది;,గి;,ణ; । ,తొం;, -

త;,ది;,గి; । ,ణ;,తొం;, -

తదిగిణతొం - తది । గిణతొం - తదగిణతొం - తదిగి । ణతొం -

తదిగిణ । తొం - తదిగిణతొం ॥ త

6 :— ;, త,ధీం, । ,గి,ణ,తొం, - త । ,ధీం;గి,ణ । ,తొం, - త,ధీం, । ,గి,ణ,తొం, -

తధిం । ,గిణతొం - తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం ।

తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం ॥ త

7 :— ;;;;;;;, – త । ;;;,దిం;;;గి । ;,ణ,;తోం;, – త;; । ;,దిం;;;గి,;ణ । ;,తోం ;, –

త;;;,దిం । ;;;,గి;,ణ;,తోం । ;, –

తద్దింగిణతోం – తద్దింగిణ । తోం – తద్దింగిణతోం – త,దిం । ,గిణతోం – త, ।

దింగిణతోం – త । ,దింగిణతోం ॥ త

8 :— ; – తధిం । ,గిణ । ,తోం – తధిం । ,గిణ । ,తోం – తధిం । ,గిణ । ,తోం –

తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం – తధింగిణాతోం । – తధింగిణ । ,తోం –

తధింగి । ,ణాతోం – తధిం । ,గిణాతోం ॥ త

9 :— ,– త;;;,దిం;;, । ,గి;;;ణా;;, । ,తోం;, – త;;;,దిం, । ;;,గి;;;ణా, । ;;,తోం;, –

త;;; । ,దిం;;;గి;;, । ,ణా;;;తోం;, – త,దిం । ,గిణాతోం – తద్దింగిణా

తోం – త । ,దింగిణాతోం –

త,దిం । ,గిణాతోం – । తద్దింగి । ణాతోం – త,దిం । ,గిణాతోం ॥ త

21. సూత్రము 6

వి :— A:- జాతి అక్షరమక్షరమునకు 3+2+1 అక్షరము వంతున గమనము వచ్చును. B:- త్రిశ్రగమన ముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాలముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×6= 24	———	6
5	5×6= 30	2 – ;	8
6	6×6= 36	———	9
7	7×6= 42	2 – ;	11
8	8×6= 48	———	12
9	9×6= 54	2 – ;	14

ఉదా :-

A:- జాతి 3+2+ 1 గమనము

4 :- కి;ట । ;త, । ,క; । కి,ట, । త,క, । కిటతక ॥ త

5 :- ; - త, । ,ది; । గి;ణ ।;తొం, । ,-త,ది |,గి,ణ ।,తొం, - త । దిగిణతొం ॥ త

6 :- త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తొం । ;- త,। ధీం; ।గి,ణ, । తొం,-తధిం। ,గిణతొం ॥ త

7 :- ; - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తొం; - త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తొం । , - త,దిం । ,గిణతొం ॥ త

8 :- త;ధిం । ;; । ,గి; । ;,ణ । ;; । ,తొం; । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తొం, । - తధీంగి । ,ణాతొం ॥ త

9 :- ; - త, । ;; । దీం; । ;గీ । ;; । ణా; । ;తొం, । ,- త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తొం, - త । ,దీంగి । ,ణాతొం ॥ త

B:- త్రిశ్ర ముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాల ముక్తాయి

4 :- కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ।
కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :- ;, - త,ది । ,గి,ణ,తొం । , - త,ది,గి । ,ణ,తొం, - త । ,ది,గి,ణ । ,తొం, - తదిగి । ణతొం - తదిగిణ । తొం - తదిగిణతొం ॥ త

6 :- తధీం । గిణతొం । తధీం । గిణతొం । తధీం । గిణతొం ।
తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం ॥ త

7 :– ;, – త;।,టం;గి।,ణ,తొం, – త।;,దిం,।,గి,ణ,తొం।,–త;,డి।;,గి,ణ । ,తొం, –

త,దిం ।,గిణతొం – త, । దింగిణతొం – త । ,దింగిణతొం ॥ త

8 :– తధీం । గీణ । ,తొం – త । ధీంగి । ,ణా । తొం – తధిం । ,గీ । ణాతొం ।

తధీంగీణ । ,తొం – తధీంగి । ,ణాతొం – తధిం । ,గీణాతొం ॥ త

9 :– ;, – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తొం, – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తొం, –

త; । ,దిం;గి । ;,ణా, ।, తొం, –

త,దిం।,గీణాతొం । తద్దింగి । ణాతొం – త,దిం । ,గీణాతొం ॥ త

22. సూత్రము $6\frac{1}{4}$

వి :– ఈసూత్రముచే A:– 6వ కాలం జాతి ఏకవారము, త్రిశ్ర ముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాల ముక్తాయి వచ్చును.

B – 5వ కాలములో ముక్తాయి, 4 కా. జాతి ఏకవారము, 3 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పైకాలమున జాతి ఏకవారము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 6\frac{1}{4} = 25$	3 – ;,	7
5	$5 \times 6\frac{1}{4} = 31\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ – ;,	8
6	$6 \times 6\frac{1}{4} = 37\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;;;;	10
7	$7 \times 6\frac{1}{4} = 43\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ – ,	11
8	$8 \times 6\frac{1}{4} = 50$	2 – ;;;;	13
9	$9 \times 6\frac{1}{4} = 56\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ – ;;;;;;;,	15

ఉదా :—

౩:- 5 కా. జాతి ఏకవారము, త్రిశ్ర ముక్తాయి, త్రి. పైకాల ముక్తాయి

4 :— ;, - కిటతక । - కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక । కిటతక - కిట । తక -
కిటతక ॥ త

5 :— ;, - - తదిగిణతోం - త,ది । ,గి,ణ,తోం । ,- త,ది,గి । ,ణ,తోం, -
త । ,ది,గి,ణ । ,తోం, -
తదిగి । ణతోం - తదిగిణ । తోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;;;;; - తధీంగిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ।
తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం ॥ త

7 :— ,- తద్దింగిణతోం - త; । ,దీం;గి । ,ణ,తోం, - త । ;,దీం, । ,గి,ణ,తోం । ,-
త;,దిం । ;,గి,ణ । ,తోం, -
త,దిం । ,గిణతోం - త, । దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం ॥ త

8 :— ;;;; - తధీంగీణాతోం । - తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం -
తధిం । ,గీ । ణాతోం । -
తధీంగీణ । ,తోం - తధీంగి । ,ణాతోం - తధిం । ,గీణాతోం ॥త

9 :— ,;;;;;;, - త । ,దీంగీణాతోం - త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త; । ,దీం;గి ॥
;,ణా, । ,తోం, - త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, -
త,దిం । ,గీణాతోం । తద్దింగీ । ణాతోం - త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

B :— 5 కా. ముక్తాయి, 4 కా. జాతి ఏకవారము, 3 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పై కాలములో జాతి ఏకావారము

5 కా. 4 కా. 3 కా. త్రి.

4:— ;, - కిటతక । కిటతక - కిటతక - కిటతక । కిటతక । కిటతక । కిటతక । కిటత । క

త్రి. పై.

- కిటతక ॥ త

5 :— ;, - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం -

త । దిగిణతోం । తదగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం - త,ది । ,గి,ణ,తోం । , -

తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;;;;; - తధింగిణతోం । తధింగిణతోం - తధింగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం -

తధిం । ,గిణతోం । - తధింగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । -తధిం । గిణతోం ।

తధింగిణతోం ॥ త

7 :— , - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం - తద్దింగి । ణతోం

త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం - త । ,దింగి । ణతోం -

త;।,దిం;గి । ,ణ,తోం, - త । ,దింగిణతోం ॥ త

8 :— ;- తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం - తధింగీణాతోం । - తధింగీణాతోం । -

తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి ! ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । - తధిం ।

గీణ । ,తోం - తధిం । ,గీణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;;;, - త । ,దింగీణాతోం - తద్దింగీణా । తోం - తద్దింగీణాతోం -

త,దిం । ,గీణాతోం - త । ,దింగి । ,ణాతోం । తద్దిం । గీణా । తోం -

త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

23. సూత్రము $6\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 3 + 2 + 1, చతురశ్రపై కాలము వచ్చును. అనగ 3, 2, 1, ½ తగ్గింపు ముక్తాయి అనబడును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times6\frac{1}{2}=26$	2 - ;	7
5	$5\times6\frac{1}{2}=32\frac{1}{2}$	3½ - ;;;,	9
6	$6\times6\frac{1}{2}=39$	1 - ,	10
7	$7\times6\frac{1}{2}=45\frac{1}{2}$	2½ - ;;,	12
8	$8\times6\frac{1}{2}=52$		13
9	$9\times6\frac{1}{2}=58\frac{1}{2}$	1½ - ;,	15

ఉదా :—

3 + 2 + 1, చ. పైకాలము

4 :— ;- కి, | ,ట; | త;క | ; - కి, | ట,త, | క, - కిట | తక - కిటతక ॥ త

5 :— ;;;, - త | ;;,ది; | ;,గి;; | ,ణ;;,తొం | ;;, - త; | ,ది;,గి; | ,ణ;,తొం; | ,- త,ది,గి,ణ | ,తొం, - తదిగిణతొం ॥ త

6 :— ,త; | ధీం; | ;గి, | ,ణ; | తొం; - త |,ధీం, | ,గి,ణ | ,తొం, - త | ధీంగిణ | తొం - తధీంగిణతొం ॥ త

7 :— ;;, - త; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;.గి; | ;,ణ;; | ,తొం;;. - త | ;;;,దిం | ;;;,గి | ;,ణ;,తొం | ;, - త;,దిం | ;,గి,ణ,తొం | ,- తద్దింగిణతొం ॥ త

8 :— త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తొం; । - త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తొం, । -
తధింగి । ,ణాతొం । - తధింగిణాతొం ॥ త

9 :— ;, - త;; । ;;;,దిం । ;;;; । ;,గీ;, । ;;;,ణ । ;;;; । ;,తొం;; । , -
త;;; । ,దిం;;, । ,గీ;;, । ,ణా;;, । ,తొం;, - త; । ,దిం;గీ, । ,ణా;తొం, -
త । ,దింగిణాతొం ॥ త

24. సూత్రము $6\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 3 కా. 1 సారి, 4 కా. 2 సార్లు, 5 కా. 3 సార్లు, త్రిశ్ర ముక్తాయి వచ్చును. రెండు కళల చౌకగమనము కనడిపించునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times6\frac{3}{4}=27$	1 - ,	7
5	$5\times6\frac{3}{4}=33\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	9
6	$6\times6\frac{3}{4}=40\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	11
7	$7\times6\frac{3}{4}=47\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	12
8	$8\times6\frac{3}{4}=54$	2 - ;	14
9	$9\times6\frac{3}{4}=60\frac{3}{4}$	$8\frac{1}{4}$ - ;;;;;;;,	16

ఉ దా :—

3 కా. 1 సారి, 4 కా. 2 సార్లు, 5 కా. 3 సార్లు, త్రిశ్ర ముక్తాయి :-

4 :— ,- కిటత । క = కిటతక - కిట । తక - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కిటత ।
క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :- ;;;;, - త;,ది; | ,గి;,ణ;,తొ౦; - త,ది | ,గి,ణ,తొం, - త,ది,గి,ణ,తొం | ,-
తదిగిణతొం - తదిగిణతొం - తదిగిణతొం | - తదిగి | ణతొం -
త | దిగిణ | తొం - తది | గిణతొం ‖ త

6 :- ;;;, - త | ,ధీం;గి,ణ | ,తొం, - తధీంగిణ | తొం - తధీంగిణతొం -
తధిం | ,గిణతొం - తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం | తధీం | గిణతొం |
తధీం | గిణతొం | తధీం | గిణతొం ‖ త

7 :- ;, - త;;;;;; | ;,దిం;;;;;; | ;,గి;;;,ణ;; | ;,తొం;;;, - త;; | ;,దిం;;;,
గి;,ణ | ;,తొం;, - త;;;,దిం | ;;;,గి;,ణ;,తొం | ;, -
తద్దింగిణతొం-తద్దింగిణ | తొం - తద్దింగిణతొం - త,దిం|,గిణతొం -
త, | దింగిణతొం - త | ,దింగిణతొం ‖ త

8 :- ;- త, | ధీం; | గీ; | ణా; | తొం, - తధిం | ,గీణ | ,తొం - తధిం | ,గీణ | ,తొం -
తధీంగీణాతొం | తధీంగీణాతొం-తధీంగీణాతొం | - తధీంగీణ|,తొం-
తధీంగి | ,ణాతొం - తధిం | ,గీణాతొం ‖ త

9 :- ;;;;;;, - త; | ;;;,;;,దిం, | ;;;;;;,గీ, | ;;;,;;,ణా, | ;;;;;;,తొం; | ;;, -
త;;;,దిం, |;;,గీ;;;ణా, |;;,తొం;, - త;;;|,దిం;;;గీ;;, | ,ణా;;;తొం;,
త,దిం | ,గీణాతొం - తద్దింగీణాతొం - త | ,దింగీణాతొం -
త,దిం | ,గీణాతొం | తద్దింగీ | ణాతొం - త,దిం | ,గీణాతొం ‖ త

25. సూత్రము 7

వి :— ఈసూత్రముచే గుణించిన A - త్రికాలము వచ్చును. B - చతురశ్ర ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును. C - విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పై కాలము వచ్చును.

గమనిక :— ఇందు B సూత్రమునకు 3, 4 సూత్రముల సోదాహరణము కలియక సమానముగాన ఇందు ఉదహరించుటలేదు.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×7= 28	———	7
5	5×7= 35	1 - ,	9
6	6×7= 42	2 - ;	11
7	7×7= 49	3 - ;,	13
8	8×7= 56	———	14
9	9×7= 63	1 - ,	16

ఉదా :—

A - త్రికాలము

4 :— కి;, | టు;, | త;, | క;, | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక ॥ త

5 :— , - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | ,- త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, | త | దిగిణతోం ॥ త

6 :— ; - త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ;- త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, తధీం | ,గిణతోం ॥ త

7 :– ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, – త । ;,దిం । ;,గి ।
,ణ,తోం । ,– త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :– త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా ।
;తోం, । – తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :– ,– త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । ,– త; । ,దీం, ।
,గీ, । ,ణా, । ,తోం, – త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

C– విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపై కాలము

4 :– కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక । – కిటత । క – కిటతక ॥ త

5 :– ,తదిగి । ణతోం – త, । ;, – త । దిగిణతోం । త;, । ,తదిగి । ణతోం –
త,ది । ,గి,ణ,తోం । ,– తదిగిణతోం ॥ త

6 :– ;– తధిం । ,గిణతోం । – త;, । ; – తధిం । ,గిణతోం । – త;, । ;–తధిం । ,గిణతోం । –
తధీం । గిణతోం । – తధీంగిణతోం ॥ త

7 :– ;, – త । ,దీంగి । ణతోం – త, । ;; । , – త,దిం । ,గిణతోం । – త;, । ;, –
త । ,దీంగి।ణతోం – త; । ,దీం;గి । ,ణ,తోం, – త । ,దీంగిణతోం ॥ త

8 :– తధీంగి । ,ణాతోం । – త;, । ;; । – తధీంగి । ,ణాతోం । – త;, । ;; । –
తధీంగి । ,ణాతోం । – తధీం । గీణ । ,తోం – తధిం । ,గీణాతోం ॥ త

9 :– ,– త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త, । ;; । ;, – త । ,దీంగి । ,ణాతోం । – త;, ।
;; । , – త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, –
త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

26. సూత్రము $7\frac{1}{4}$

వి :- ఈసూత్రముచే గుణించిన 5 వ కాలం జాతి ఏకవారము, చతురశ్ర గమన ముక్తాయి, త్రిశ్ర గమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షరముల సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times7\frac{1}{4}=29$	3 — ;,	8
5	$5\times7\frac{1}{4}=36\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	10
6	$6\times7\frac{1}{4}=43\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ;	11
7	$7\times7\frac{1}{4}=50\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	13
8	$8\times7\frac{1}{4}=58$	2 - ;	15
9	$9\times7\frac{1}{4}=65\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	17

ఉదా :-

5 కాలం జాతి ఏకవారము, చతురశ్ర ముక్తాయి, త్రిశ్ర ముక్తాయి

4 :— ;, - కిటతక । - కిటతక । కిటతక । కిటతక । -కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :— ;;;;;;;, - త । దిగిణతోం - తదిగి । ణతోం - తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం । -

తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :— ;- తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం - తధిం । , గిణతోం । -

తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :— ;;, - తద్దింగిణతోం - త।,దీంగి।ణతోం - త,।దీంగిణ।తోం - త,దిం ।,గిణతోం। -

త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దీంగి । ణతోం - త ।,దీం । గిణతోం ॥ -

8 :— ;- తధీంగీణాతోం । - తధీంగి।,ణాతోం।తధీంగి।,ణాతోం।తధీంగి।,ణాతోం । -

తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం - తధిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;, - తద్దింగి । ,ణాతోం - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । దింగీ । ణాతోం -

త । ,దీంగి । ,ణాతోం । -

త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

27. సూత్రము $7\frac{1}{2}$

వి :– **A** – విన్యాస ముక్తాయి, చతురశ్ర పైకాలము, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపై కాలము వచ్చును. B – చతురశ్రపైకాలము, చ, త్రి, త్రి. పైకాలమున జాతి ఏకవారముగను త్రిశ్ర గమనములో ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times7\frac{1}{2}=30$	2 – ;	8
5	$5\times7\frac{1}{2}=37\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	10
6	$6\times7\frac{1}{2}=45$	3 – ;,	12
7	$7\times7\frac{1}{2}=52\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	14
8	$8\times7\frac{1}{2}=60$	——	15
9	$9\times7\frac{1}{2}=67\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	17

ఉదా :–

A – విన్యాస ముక్తాయి, చ. పై, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపైకాలము

వి. చపై. త్రి. త్రిపై.

4 :– ;- కిట । తక-త,|;- కిట|తక – త,|;కిట|తక – కిటతక । – కిటత|క – కిటతక||త

5 :– ;;, – త,ది । ,గి,ణ,తొం, – త । ;;;; |, –త,ది,గి,ణ । ,తొం, –

త;; । ;;, – త,ది । ,గి,ణ,తొం, –

త । దిగిణతొం – త,ది । ,గి,ణ,తొం । , – తదిగిణతొం ॥ త

6 :– ;, – త|ధింగిణ|తొం – త;|;, – త|ధింగిణ । తొం – త;|;, – త|ధింగిణ|తొం –

తధింగిణతొం । – తధిం । గిణతొం । – తధింగిణతొం ॥ త

7 :– ;;;, – త । ;,దిం;గి । ,ణ,తొం, – త; । ;;;; । ;, – త;, దిం । ;,గి,ణ,తొం ।,–

త;;; । ;;;, – త । ;,దిం;గి । ,ణ,తొం, –

త,దిం । ,గిణతొం – త; । ,దిం;గి । ,ణ,తొం, – త । ,దింగిణతొం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతోం । – త;, । ;; । – తధీంగి । ,ణాతోం । – త;, । ;; । – తధీంగి ।
,ణాతోం । – తధీంగీణాతోం । – తధీం । గీణ । ,తోం – తధిం।,గీణాతోం॥ త।

9 :— ,– త;,దిం, । ,గీ;ణా, । ,తోం, – త;; । ;;;; । ;;, – త; । ,దిం;గీ, ।
,ణా;తోం, – త । ;;;; । ;;;; । , – త;,దిం, । ,గీ; ణా, । ,తోం, –
తద్దింగి । , ణాతోం – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, – త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

B – చ. పై, చ, త్రి, త్రి. పై, త్రిశ్ర ముక్తాయి

4 :— ;– కిటతక । కిటతక । కిటత । క–కిటతక । – కిటత । క – కిట । తక – కి । టతక ॥ త

5 :— ;;, – తదిగి । ణతోం – తదిగి । ణతోం – త,ది । ,గి,ణ,తోం। , – తదిగిణతోం । –
తదిగి । ణతోం – త । దిగిణ । తోం – తది । గిణతోం ॥ త

6 :— ;, – తధిం । ,గిణతోం – తధిం । ,గిణతోం । – తధీం । గిణతోం । తధీంగిణతోం । –
తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;, – త । ,దింగిణతోం – త । ,దింగి । ణతోం – త; । ,దిం;గి । ,ణ,తోం, –
త । ,దింగిణతోం । త,దిం । , గిణ । తోం – త, । దింగి । ణతోం –
త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగీణాతోం । – తధీంగి । ,ణాతోం । – తధీం । గీణ । ,తోం – తధిం ।
,గీణాతోం । తధీం । గీణ । ,తోం – త । ధీంగి । ,ణా । తోం – తధిం ।
, గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ,– తద్దింగీణ । ,తోం – త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, ।
,తోం, – త,దిం । ,గీణాతోం । త,దిం । , గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ ।
ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

28. సూత్రము $7\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే A త్రికాలము, 5 వ కాలం ముక్తాయి వచ్చును.

B చ. 3 కా. ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్ర గమన ముక్తాయి వచ్చును.

గమనిక :— బేసి జాతులు రెండుకళల చౌకగమనముగ అనుష్ఠించిన లయ సౌందర్యము సొంపుగ నుండును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times7\frac{3}{4}=31$	1 - ,	8
5	$5\times7\frac{3}{4}=38\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	10
6	$6\times7\frac{3}{4}=46\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	12
7	$7\times7\frac{3}{4}=54\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	14
8	$8\times7\frac{3}{4}=62$	2 - ;;	16
9	$9\times7\frac{3}{4}=69\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	18

ఉదా :—

A- త్రికాలము, 5 కా. ముక్తాయి

4 :— ,-కి;।,ట;।,త;।,క;।,-కి,ట।,త,క।, - కిటత।క - కిటతక - కిటతక - కిటతక ॥త

5 :— ;;, - త;;;;, । ,;,ది,;;;; । ;;,గి;;;;; । ;;,ణ;;;;; । ;;,తోం;;;;; ।;;, -
త;;;;,ది; । ;;,గి;;;,ణ;।;;,తోం;;;, - త;।,ది;,గి;,ణ;,తోం; । , -
తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;, - త;; । ;,ధిం;; । ;,,;; । ;,గి;; । ;,ణ;; ।;,తోం;; । ;, -
త;,ధిం । ;,;;గి । ;,ణ;,తోం । ;, - త,ధీం, । ,గి,ణ,తోం, -
తధిం ।,గిణతోం - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం ॥ త

7 :— ;;;, – త;;;; | ;;;;;;;; | ;;;,దిం;;;, | ;;;;;;;; | ;;;,గి;;;; | ;;;,ణ;;;; |
;;;,తోం;;;; | ;;;, – త;;;;| ;;;,దిం;;;, | ;;;,గి;;;,ణ| ;;;,తోం;;;, –
త| ;;;,దిం;;;గి|;,ణ;,తోం;, – తద్దింగి|ణతోం – తద్దింగిణతోం –
తద్దింగిణతోం ‖ త

8 :— ;; – త;, | ;;ధీం; | ;;;; | ;;గీ; | ;;;; | ;;ణా; | ;;;; | ;;తోం;, | ;; –
త;, | ధీం;;; | గీ;;; | ణా;;; | తోం;, – త,ధీం|;గీ;ణా|;తోం, –
తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం – తధీంగీణాతోం ‖ త

9 :— ;;;;, – త;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,దిం;;, | ;;;;;;;; | ;;;;,గీ;;, | ;;;;;;;; |
;;;;,ణా;;, | ;;;;;;;; | ;;;;,తోం,;; | ;;;;, – త;;; | ;;;;,దిం;;,|
;;;;,గీ;;, | ;;;;,ణా;;, | ;;;;,తోం;;; |, – త;;;,దిం;;, |,గీ;;;
ణా;;, | ,తోం;, – తద్దింగీణాతోం – త, | దింగీణాతోం –
తద్దింగీణాతోం ‖ త

B- చ. ముక్తాయి, ఏ కా. ముక్తాయి, త్రి. ముక్తాయి

4 :— , – కిటత | క – కిటత | క – కిటత | క – కిటతక – కిటతక –కిటతక | –
కిటత | క – కిట | తక – కి | టతక ‖ త

5 :— ;;,–త;,ది;,గి; | ,ణ;,తోం;,–త;,ది; | ,గి;,ణ;,తోం;,–త; | ,ది;,గి;,ణ;,తోం; | ,–
తదిగిణతోం – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం | – తదిగి | ణతోం –
త | దిగిణ | తోం – తది | గిణతోం ‖ త

6 :— ;, - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, - త | ,ధీం;గి,ణ | ,తొం, - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, -

తధిం | ,గిణతొం - తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం | -

తధీం | గిణతొం | - తధీం | గిణతొం | - తధీం | గిణతొం ‖ త

7 :- ;;;, - త;;;;,దిం | ;;;,గి;,ణ;,తొం | ;, - త;;;;,దిం;, | ;,గి;,ణ;,తొం;, -

త | ;;;,దిం;;;గి | ;,ణ;,తొం;,-తద్దింగి | ణతొం - తద్దింగిణతొం -

తద్దింగిణతొం | - త,దిం | ,గిణ | తొం - త, | దిం,గి | ణతొం -

త | ,దిం, | గిణతొం ‖ త

8 :— ; - తధిం | ,గిణ | ,తొం - తధిం | ,గిణ | ,తొం - తధిం | ,గిణ | ,తొం -

తధీంగిణాతొం | తధీంగిణాతొం-తధీంగిణాతొం| -తధీం|గిణ|,తొం-

త | ధీంగి | ,ణా | తొం - తధిం | ,గి | ణాతొం ‖ త

9 :— ;;;;,-త;;; |,దిం;;;గి;;,| ,ణా;;;తొం;,-త; | ;;,దిం;;;గి, | ;;,ణా;;;తొం; | , -

త;;;,దిం;;, | ,గి;;;ణా;;, | ,తొం;, - తద్దింగిణాతొం -

త, | దింగిణాతొం - తద్దింగిణాతొం | - త,దిం | ,గి | ణాతొం |

త,దిం | ,గి | ణా తొం | - త,దిం | ,గి | ణాతొం ‖ త

29. సూత్రము 8

వి :— ఈసూత్రముచే A- జాతి 2 కా. 1 సారి, 2 కా. కాపు, 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. కాపు, 4 కా. 3 సార్లు వచ్చును. B- నిశ్శబ్ద విన్యాస ముక్తాయి, ముక్తాయి వచ్చును. C- ముక్తాయి, జాతి 3 అక్షరముల వంతునకాపుగ, త్రిశ్ర, త్రి. పై కాలముగ వచ్చును. D- జాతి 3 + 2 + 1, త్రిశ్ర పై కాల ముక్తాయి వచ్చును.

గమనిక :— ఇందు ప్రతి ప్రయోగము - జాతి అక్షర సంఖ్యకు రెట్టింపు క్రియలతో సమగ్రహానమ మగును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×8= 32	——	8
5	5×8= 40	——	10
6	6×8= 48	——	12
7	7×8= 56	——	14
8	8×8= 64	——	16
9	9×8= 72	——	18

ఉదా :—

A- జాతి 2 కా. 1 సారి, 2 కా. కాపు, 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. కాపు, 4 కా. 8 సార్లు

4 :— కి,ట, | త,క, |-త;,|;; |-కిటతక | కిటతక | - త;,-కిటతక | కిటతక-కిటతక ॥ త

5 :— త,ది, | గి,ణ, | తోం,-త, | ;; | ;; | - తదిగిణ | తోం - తదిగి | ణతోం - త;, | ,- తదిగిణతోం - తది | గిణతోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— త,ధీం | ;గి, | ణ,తోం, | -త;, | ;; | ;; | -తధీంగి | ణతోం-తధిం | ,గిణతోం | - త;;, - తధిం | ,గిణతోం - తధీంగి | ణతోం - తధీంగిణతోం ॥ త

7 :— త;, | దీం; | గి,ణ, | తోం, - త, | ;; | ;; | ;; | - తద్దిం | గిణతోం - త | ,దింగి | ణతోం - త;, | ;, - తద్దింగి | ణతోం - తద్దింగిణ | తోం - తద్దింగిణతోం ॥త

8 :— త,ధిం, | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - త;, | ;; | ;; | ;; | - తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి|,ణాతోం|- త;;;,|-తధీంగీణాతోం|తధీంగీణాతోం|తధీంగీణాతోం ॥ త

9 :— త;,| దీం;|గీ;|ణా;|తోం,-త,|;;|;;|;;|;;|-తద్దిం|గీణా|తోం-త,దిం|,గీణ|,తోం - త;,|;;,-త,దిం | ,గీణాతోం-త,|దింగీణాతోం-త|,దింగీణాతోం ॥ త

30. సూత్రము $8\frac{1}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే $3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$ × త్రిశ్ర త్రికాలము, చతురశ్ర గమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 8\frac{1}{4} = 33$	3 - ;;;	9
5	$5 \times 8\frac{1}{4} = 41\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	11
6	$6 \times 8\frac{1}{4} = 49\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	13
7	$7 \times 8\frac{1}{4} = 57\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	15
8	$8 \times 8\frac{1}{4} = 66$	2 - ;;	17
9	$9 \times 8\frac{1}{4} = 74\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	19

ఉ దా :—

$3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$ × త్రిశ్రత్రి కాలము, చతురశ్ర గమన ముక్తాయి

4 :— ;;; - కి, | ;;టు;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,టు;త;క |; - కి;టు;త;క; | -
కిటతక | కిటతక | కిటతక ॥ త

5 : - ;;;;;, - త;; | ;;;,ది;;;; | ;,గి;;;;;,ణ | ;;;;;,తోం;; | ;;;, -
త;;,ది;|;,గి;;,ణ;;,తోం|;;,-త;ది;గి;ణ,|,తోం; - తదిగి | ణతోం -
తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం ॥ త

6 :— ;;, - త; | ;,ధీం;, | ;;;,గి | ;;,ణ; | ;,తోం;;|, - త;ధీం;|;గి;ణ; | తోం; -
త;ధీం;;గి|;ణ;తోం;-తధిం|,గిణతోం|తధీంగి|ణతోం-తధిం|,గిణతోం॥త

7 :— ;;;;, - త;;; | ;;;;;;;; | ,దీం;;;;;;, | ;;;;,గి;;; | ;;,ణ;;;;; | , తోం;;;;;, -
త; | ;;;;,దీం;;, | ;;,గి;;,ణ;; | ,తోం ;;,-త;;.దీం,|;.గి;ణ;తోం; -
త|,దీంగి | ణతోం - త, | దీంగిణ | తోం - త,దిం |,గిణతోం ॥ త

8 :— ;; – త;, । ;ధీం;; । ;;;గీ।;;;;।;ణా;;।;;;తాం,।;; – త;ధిం।;;,గీ,।;,ణా;,।,తాం; –
త,ధీం;, । ,గీ;;ణా;;తాం; । – తధీంగి।,ణాతాం । తధీంగి।,ణాతాం ।
తధీంగి । ,ణాతాం ॥ త

9 :— ;;;, – త;;;; । ;;;;;;;,దిం।;;;;;;;;।;;;,గీ;;;,।;;;;;;;,ణా।;;;;;;;;।;;;,తాం;;;;;।;, –
త;;;;;,దిం।;;;;;,గీ;,।;;;,ణా;;;,।;,తాం;;, – త;;,దిం।;;,గీ;;ణా;,।,
తాం; – త,దిం।,గీణా।,తాం–త,।దీంగీ।ణాతాం–త।,దీంగి।,ణాతాం ॥ త

31. సూత్రము $8\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే త్రికాలము, 4 వ కాలములో ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times8\frac{1}{2}=34$	2 – ;	9
5	$5\times8\frac{1}{2}=42\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	11
6	$6\times8\frac{1}{2}=51$	1 – ,	13
7	$7\times8\frac{1}{2}=59\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	15
8	$8\times8\frac{1}{2}=68$		17
9	$9\times8\frac{1}{2}=76\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	20

ఉదా :—

త్రికాలము, 4 కా. ముక్తాయి :—

4 :— ;– కి, । ;ట,।;త,।;క, । ;– కి, । ట,త, । క,–కిట।తక–కిటతక।కిటతక–కిటతక ॥ త

5 :— ;, – త;; । ;,ది;;।;,గి;; । ;,ణ;; । ;,తాం ;;।; , – త;,ది । ;,గి;,ణ । ;,తాం;, –
త।,ది,గి,ణ,తాం।,–తదిగిణతాం–తది।గిణతాం–తదిగిణతాం ॥త

6 :— ,- త; । ,ధీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । , - త,ధిం । ,;గి । ,ణ,తొం । ,-
తధీం।గిణతొం - తధిం।,గిణతొం-తధీంగి।ణతొం-తధీంగిణతొం ॥ త

7 :— ,- త;;; । ;;;; । ,దిం;;, । ;;;; । ,గి;;; । ,ణ;;; । ,తొం;;; । , -
త;;;।,దిం;;, । ,గి;,ణ;। ,తొం;, - త;।,దిం;గి,ణ।,తొం, -
తద్దింగి । ణతొం - తద్దింగిణ । తొం - తద్దింగిణతొం ॥ త

8 :— త;, । ధీం; । ;; । గీ; ।;; । ణా; । ;; । తొం;, । - త,ధీం ।;గీ।;ణా ।;తొం, । -
తధీంగీ।,ణాతొం।తధీంగీణాతొం।తధీంగీణాతొం।తధీంగీణాతొం ॥ త

9 :— ;;;, - త । ;;;; । ;;;,దిం । ;;;; । ,;;;,గి।,;;;।,;;,ణ । ;,,,।;;;,తొం।,;;, -
త । ;;;,దిం।,;;,గి।;;;,ణ।;;;,తొం । ;, - త;,దిం।,,గి;,ణ । ;,తొం, -
త,దిం । ,గీణాతొం - త, । దింగీణాతొం - త ।,దింగీణాతొం ॥ త

32. సూత్రము $8\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే A- ముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయి వచ్చు ను. B- జాతి అక్షరమక్షరమునకు 5 + 2 ½ + 1 ¼ అక్షరము వంతున కాపుగ ఖండత్రికాలము వచ్చును.

ఉదా :—

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 8\frac{3}{4} = 35$	1 - ,	9
5	$5 \times 8\frac{3}{4} = 43\frac{3}{4}$	¼ - ,	11
6	$6 \times 8\frac{3}{4} = 52\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	14
7	$7 \times 8\frac{3}{4} = 61\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	16
8	$8 \times 8\frac{3}{4} = 70$	2 - ;	18
9	$9 \times 8\frac{3}{4} = 78\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	20

A- ముక్తాయి, విన్యాన ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయి

4 :— ,- కిటత | క - కిటతక | క - కిటత | క - కిటత | క - త; | , - కిటత | క -
త; |,- కిటత | క - కిటతక - కిటతక - కిటతక ‖ త

5 :— ,- త;,ది;,గి;,ణ; | ,తొం;,-త;,ది;,గి; | ,ణ;,తొం;,-త;,ది; | ,గి;,ణ;,తొం;, -
త;|,ది;,గి;,ణ;,తొం;|,- త;;;;;;; | ;;, - త;,ది;,గి; | ,ణ;,తొం;, -
త;;; | ;;;;;;, - త; | ,ది;,గి;,ణ;,తొం; | , - తదిగిణతొం -
తదిగిణతొం - తదిగిణతొం ‖ త

6 :— ;;;,-త | ,ధీం;గి,ణ | ,తొం,-త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం,-త | ,ధీం;గి,ణ | ,తొం, -
త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, - త | ;;;; | ;, - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, -
త | ;;;; | ;, - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, - తధిం | ,గిణతొం -
తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం ‖ త

7 :— ;;;;;, - త;; | ;,దీం;;;గి;,ణ | ;,తొం;, - త;;;,దిం | ;;;,గి;,ణ;,తొం | ;, -
త;;;,దీం;, | ;,గి;,ణ;,తొం;, - త | ;;;,దీం;;;గి | ;,ణ;,తొం;, -
త;; | ;;;;;;;; | ;;;, - త;;;,దిం | ;;;,గి;,ణ;,తొం | ;, -
త;;;;;; | ;;;;;;;,-త | ;;;,దీం;;;గి|;,ణ;,తొం;,-తద్దీంగి | ణతొం -
తద్దీంగిణతొం - తద్దీంగిణతొం ‖ త

8 :— ;- తధిం | ,గిణ | ,తొం - తధిం | ,గిణ | ,తొం - తధిం | ,గిణ | ,తొం -
తధిం | ,గిణ | ,తొం - త, | ;; | ;- తధిం | , గిణ | ,తొం -
త, | ;; | ;తధిం | ,గిణ | ,తొం - తధీంగిణాతొం | తధీంగిణాతొం -
తధీంగిణాతొం ‖ త

9 :— ;;;,-త;;;;,దీం, | ;;;,గీ;;;;ణా, | ;;,తోం;, — త;;;; | ,కిం;;,గీ,;, | ,ణా;;;తోం;, —
త;|;;;,దీం;;;గీ,|;;,ణా;;;తోం,|,—త;;;;,దీం;;;, | ,గి;;;ణా,;, |,తోం ;, —
త;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;, — త;;;; | ,దీం,;;గీ,;;, | ,ణా;;;తోం;, —
త, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |,— త;;;;,దీం;;;, | ,గీ;;;ణా;;, |,తోం;, —
తద్దింగిణతోం — త, | దింగిణతోం — తద్దింగిణతోం ॥ త

B - 5 + 2 ½ + 1 ¼ × ఖండత్రిశ్ర కాలము

4 :— ,— కి; | ;ట, | ;,త | ;; | క;, | ,— కి;;ట | ;;త;, | ,క;; — కి;, | ,ట;;త;;క;; ॥ త

5 :— ,— త;;;;;;;; | ;;;,ది,,;;;; | ;;;;;,గి;;; | ;;;;;;,ణ; | ;;;;;;;; | ,తోం;;;;;;; | ;;, —
త;;;;;,ది | ;;;;;,గి;;; | ;,ణ;;;;;,తోం; | ;;;, — త;;ది;, | ,గి;;ణ;;తోం;; ॥ త

6 :— ;;;, — త | ;;;; | ,ధీం;;, | ;;;; | ;;,గి; | ;;;,ణ | ;;;; | ,తోం;;; | ;, — త;; |
ధీం;;; | ;గి;;ణ | ;;తోం;, | , — త;;ధీం;;;, | ,గి;;ణ;;తోం;; ॥ త

7 :— ;;;;;, — త ,;| ;;;;;;;; | ;;;,;;;; | ;,దీం;;;;;, | ;;;;;;; | ;;;;;,గి;; |
;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;, | ;,తోం;;;;;; | ;;;, — త;;;; | ,;;;;,దీం;, |
;;;;;;;,గి | ;;;;,ణ;;; | ;,తోం;;;;, — త; | ;;, దీం;;;, | ,గి;,ణ;;తోం;; ॥ త

8 :— ;- త, | ;,ధిం | ;; | ;; | ,గి, | ;; | ;,ణ | ;; | ;; | ,తోం;; | ,— త;, | ,ధీ ;;, |
;,గి;, | ;;,ణా, | ;;;,తోం | ;;— త;;ధీం, |,;;; గి;;;, | ,ణా,;;;తోం,; ॥ త

9 :— ;;, — త;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;,దీం, | ,;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,గీ;;;;, |
;;;;;;;; | ;;;;;;,ణా, | ;;;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;,తోం;;;;; | ;;;;, —
త;;; | ;;;;;;,కిం. | ;;;;;;;; | ,గీ;;;;;;. | ;; ణా;;;;, |
;;;;,తోం;;; | ;,— త;;;;,దీం, | ;;;,గీ;;;, | ,ణా;;;;తోం;; ॥ త

33. సూత్రము 9

వి :— ఈసూత్రముచే A- ముక్తాయి, 3+2+1 వచ్చును B - విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్ర ముక్తాయి వచ్చును. C - జాతి 4 । 3 + 2 x వచ్చును. D - త్రికాలము, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపై కాలము వచ్చును E - ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయి అనగ చ, త్రి, త్రి. పై కాలముగ ముక్తాయిలు మూడు అని గ్రహించునది.

గమనిక :— దిగువ A - B - D - E ప్రయోగములకు ఉదాహరణము వివరించబడినది. C జాతి అక్షరము చెప్పిన అనునది

జా॥	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	4×9= 36	———	9
5	5×9= 45	3 - ;,	12
6	6×9= 54	2 - ;	14
7	7×9= 63	1 - ,	16
8	8×9= 72	———	18
9	9×9= 81	3 - ;,	21

ఉదా :—

A - ముక్తాయి, 3 + 2 + 1 x తగ్గింపు

4 :— కిటతక । కిటతక । కిటతక । -కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక ॥ త

5 :— ;, - త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం - త, । ,ది; । గి;ణ, ;తోం, । ,- త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :— ;- తధిం । ,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । - త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ;- త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం॥ త

7 :— ,- త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం - త । ,దింగి । ణతోం - త, । ;;।
దీం; । ; గి, । ,ణ; । తోం; - త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । ,- త,దిం ।
, గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । - త;ధిం । ;;।
, గీ , । ;,ణ । ;; । ,తోం; । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;,- త । ,దీంగి । ,ణాతోం । తద్దీం । గీణా । తోం - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, ।
;; । దీం; । ;గీ । ;; । ణా; । ;తోం, । ,- త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, ।
,తోం, - త । ,డీంగి । ,ణాతోం ॥ త

B - విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్ర ముక్తాయి

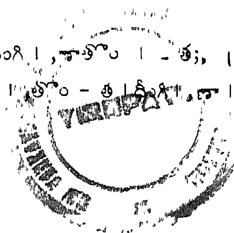
4 :— కిటతక । - త;, । - కిటతక । - త;, । - కిటతక । - కిటత । క-కిట । తక - కి ।టతక॥ త

5 :— ;, - త । దిగిణతోం । - త;, । ,- తదిగి । ణతోం - త, । ;,- త । దిగిణతోం ।
తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :— ;- తధిం । ,గిణతోం । -త;, । ;- తధిం । ,గిణతోం । - త;, । ;- తధిం ।
, గిణతోం । - తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :— ,- త,దిం । , గిణతోం । - త,, । ;,- త । ,దీంగి । ణతోం - త, । ;; । ,-త,దిం ।
,గిణతోం । - త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దీంగి । ణతోం - త । ,దీం ।
గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతోం । - త,, । ,, । - తధీంగి । ,ణాతోం । - త;, । ;; । -
తధీంగి । ,ణాతోం । - తధీం । గీణా । తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం -
తధిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ;,- త । ,దింగి । ,ణాతొం । - త;, । ;; । ,- త,దిం । ,గిణ । ,తొం - త, ।
;; । ;,- త । ,దింగి । ,ణాతొం । - త,దిం । ,గి । ణాతొం । త,దిం । ,గి ।
ణాతొం । త,దిం । , గి । ణాతొం ॥ త

D - త్రికాలము, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పై కాలము

4 :— కి;, । ట;, । త;, । క;, । కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటత । క - కిటతక ॥ త

5 :— ;,-త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తొం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తొం । ,- తదిగి ।
ణతొం - త,ది । ,గి,ణ,తొం । ,తదిగిణతొం ॥ త

6 :— ;- త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ;-త,।ధిం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం ।
, గిణతొం । - తధిం । గిణతొం । - తధింగిణతొం ॥ త

7 :— ,- త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । ,- త; । ,దిం, । ,గి,ణ ।
,తొం, - త । ,దింగి । ణతొం - త; । ,దిం;గి । ,ణ,తొం, -
త । ,దింగిణతొం ॥ త

8 :— త;, । ధిం; । ,; । గి; । ;; । ణా; । ;; । తొం;, । - త,ధిం । ;గి । ;ణా ।
;తొం, । - తధింగి । ,ణాతొం । - తధింగిణ । ,తొం - తధిం । ,గిణాతొం ॥ త ।

9 :— ;, - త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తొం । ;, - త । ;,దిం ।
;,గి । ;,ణ । ;,తొం । ,- త,దిం । ,గిణ । ,తొం - త; । ,దిం;గి ।
;,ణా, । ,తొం, - త,దిం । ,గిణాతొం ॥ త

E - చ. ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రిశ్ర పై కాల ముక్తాయి

4 :— కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక - ।
కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :— ;, – త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం – తదిగి । ణతోం – త,ది । ,గి,ణ,తోం ।
,త,ది,గి । ,ణ,తోం, – త । ,ది,గి,ణ । ,తోం, – తదిగి । ణతోం –
తదిగిణ । తోం – తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;– తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । –
తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । – తధింగిణతోం ।
తధింగిణతోం । తధింగిణతోం ॥ త

7 :— ,– త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం – త । ,దీంగి । ణతోం – త; । ,దీం;గి ।
,ణ,తోం, – త । ;, – దీం, । ,గి,ణ,తోం । , – త;,దిం ।
;,గి,ణ । ,తోం, – త,దిం । ,గిణతోం-త, । దీంగిణతోం-త।,దీంగిణతోం॥ త

8 :— తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధీం । గిణ–।,తోం –
త । ధింగి ।,ణా । తోం – తధిం । .గి । ణాతోం । – తధింగిణ । ,తోం –
తధింగి । ,ణాతోం – తధిం । ,గిణాతోం ॥ త

9 :— ;,– త । ,దీంగి । ,ణాతోం । తద్దీం । గిణా । తోం – త,దిం । ,గిణ । ,తోం –
త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, – త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, –
త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, – త,దిం । ,గిణాతోం ।
తద్దింగి ,ణాతోం – త,దిం । ,గిణాతోం ॥ త

34. సూత్రము $9\frac{1}{4}$

వి :— జాతి అక్షరమ తుక్షరమునకు $3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$ అక్షరము వంతునకాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్ర ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
		3 - ;;;	
4	$4 \times 9\frac{1}{4} = 37$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	10
5	$5 \times 9\frac{1}{4} = 46\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$ - ,	12
6	$6 \times 9\frac{1}{4} = 55\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	14
7	$7 \times 9\frac{1}{4} = 64\frac{3}{4}$	2 - ;;	17
8	$8 \times 9\frac{1}{4} = 74$	$\frac{3}{4}$ - ;,	19
9	$9 \times 9\frac{1}{4} = 83\frac{1}{4}$		21

ఉదా :—

$3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్రముక్తాయి

4 :— ;;; - కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; | -

కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక ‖ త

5 :— ;;;, - త;;;; | ,,ది;;;;,,గి | ;;;;;,ణ;; | ;;;,తొం;;;; | ;, - త;;,ది;;,గి |

;;,ణ;;,తొం;; | ,- త;ది;గి;ణ;తొం; | - తదిగి | ణతొం - త |

దిగిణ | తొం - తది | గిణతొం ‖ త

6 :— ,- త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తొం | ;;, - త; | ధిం;;గి, | ,ణ;తొం; -

త, | ,ధిం;;గి;ణ;తొం; | - తధిం | గిణతొం | తధిం | గిణతొం |

తధిం | గిణతొం ‖ త

7 :— ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;; | ;;,దీం;;;;, | ;;;;;;,గి; | ;;;;,ణా;;; | ;;,తో్ం;;;;; | , -
త;;;;;,దీం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;.తో్ం;;, - త;; | ,దీం;;గి;ణా;తో్ం; | -
త,దిం | , గిణ | తో్ం - త, | దీంగి | ణాతో్ం - త | ,దీం | గిణతో్ం ॥ త

8 :— ;; - త;, | ;ధీం;; | ;;;గి | ;;;; | ;ణా;; | ;;;తో్ం, | ;; - త;ధిం | ;;,గి , |
;.ణా;, | ,తో్ం; - త;ధీం;, | .గి;;ణా;;తో్ం; | - తధీం | గిణ |
,తో్ం - త | ధీంగి | ,ణా | తో్ం - తధిం | ,గి | ణాతో్ం ॥ త

9 :— ;, - త;;;;;; | ;;;;;,దీం;. | ;;;;;;;; | ;,గి;;;;, | ;;;;..ణా;, | ;;;;;;;; |
;,తో్ం;;;;;, - త | ;;;;;,దీం;, | ;;;,గి;;;, | ;.ణా;;;;;తో్ం | ;;, -
త;;,దీం;. | ,గి;;ణా;;తో్ం; | త,దిం | ,గి | ణాతో్ం | త,దిం |
, గి | ణాతో్ం | త,దిం | ,గి | ణాతో్ం ॥ త

35. సూత్రము $9\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే 2 కా. 1 సారి, 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. 3 సార్లు, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times9\frac{1}{2}=38$	2 - ;	10
5	$5\times9\frac{1}{2}=47\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	12
6	$6\times9\frac{1}{2}=57$	3 - ;,	15
7	$7\times9\frac{1}{2}=66\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	17
8	$8\times9\frac{1}{2}=76$	——	19
9	$9\times9\frac{1}{2}=85\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	22

ఉ దా :—

జాతి 2 కా. 1 సారి, 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. 3 సార్లు, త్రిశ్ర ముక్తాయి

4 :— ; - కి, | ట,త, | క, - కిట | తక - కిట | తక - కిటతక | కిటతక - కిటతక | -
కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక ‖ త

5 :— ,- త;,ది; | ,గి;,ణ; | ,తో౦;, - త,ది | ,గి,ణ,తో౦, - త | ,ది,గి,ణ,తో౦ |, -
తదిగిణతో౦ - తది | గిణతో౦ - తదిగిణతో౦ | - తదిగి | ణతో౦ - త |
దిగిణ | తో౦ - తది | గిణతో౦ ‖ త

6 :— ;,- త | ,ధీ౦, | ,గి,ణ | ,తో౦, - త | ధీ౦గిణ | తో౦ - తధీ౦ | గిణతో౦ -
తధి౦ | ,గిణతో౦ - తధీ౦గి | ణతో౦ - తధీ౦గిణతో౦ | -
తధీ౦ | గిణతో౦ | తధీ౦ | గిణతో౦ | తధీ౦ | గిణతో౦ ‖ త

7 :— ;,- త;; | ;,దీ౦;, | ;,గి;,ణ| ;,తో౦;, - త | ;,దీ౦;గి | ,ణ,తో౦, - త; |
,దీ౦;గి,ణ | ,తో౦, - తద్దీ౦గి | ణతో౦ - తద్దీ౦గిణ | తో౦-తద్దీ౦గిణతో౦| -
త,దిం | ,గిణ | తో౦ - త, | దీ౦గి | ణతో౦ - త | ,దీ౦ | గిణతో౦ ‖ త

8 :— త,ధీ౦ | ;గీ | ;ణా | ;తో౦, | - తధీ౦గి | ,ణాతో౦ | తధీ౦గి | ,ణాతో౦ | -
తధీ౦గీణాతో౦ | తధీ౦గీణాతో౦ | తధీ౦గీణాతో౦ | - తధీ౦ |
గీణ | ,తో౦ - త | ధీ౦గి | ,ణా | తో౦ - తధి౦ | ,గీ | ణాతో౦ ‖ త

9 :— ;;, - త; | ;;,దీ౦, | ;;,గీ, | ;;,ణా, | ;;,తో౦; | , - త;,దీ౦, | ,గీ,ణా, |
,తో౦, - త;,దిం | ;,గీ;ణ | ;,తో౦, - త,దిం | ,గీ ణాతో౦ - త, |
దీ౦గీణాతో౦ - త | ,దీ౦గీణాతో౦ | - త,దిం | ,గీ | ణాతో౦ |
త,దిం | ,గీ | ణాతో౦ | త,దిం | ,గీ | ణాతో౦ ‖ త

36. సూత్రము $9\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే 5 జా. ముక్తాయి, విన్యాసముక్తాయి, తిశ్రముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times9\frac{3}{4}=39$	1 - ,	10
5	$5\times9\frac{3}{4}=48\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	13
6	$6\times9\frac{3}{4}=58\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;;;	15
7	$7\times9\frac{3}{4}=68\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	18
8	$8\times9\frac{3}{4}=78$	2 - ;	20
9	$9\times9\frac{3}{4}=87\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ;	22

ఉ దా :—

5 జా. ముక్తాయి, విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి

4 :— ,- కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక । - ।
కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :— ;;;;;;, - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త । దిగిణతోం ।
త;, । ,- తదిగి । ణతోం - త, । ;, - త । దిగిణతోం । -
తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :— ;;; - తధీంగిణతోం - తధీంగి । ణతోం - తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం ।
త;, । ;- తధిం । ,గిణతోం । త;, । ;-తధిం । ,గిణతోం । -
తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :– ;;;;;;;, – త । ,దింగిణతోం – తద్దింగిణతోం – త,దిం । , గిణతోం – త,దిం ।
, గిణతోం । త;, । ;, – త । ,దింగి । ణతోం – త, । ;; ।
,– త,దిం । , గిణతోం । – త,దిం । , గిణ । తోం – త, । దింగి ।
ణతోం – త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :– ;– తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం – తధింగిణాతోం । – తధింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం । –
తధిం । గిణ-। ,తోం – త । ధింగి । , ణా । తోం – తధిం । ,గి । ణాతోం ॥ త

9 :– ,– తద్దింగిణాతోం – తద్దింగి । ణాతోం – తద్దింగిణాతోం – త । ,దింగి ।
,ణాతోం । త;, । ;; । ,– త,దిం । ,గిణ । ,– తోం – త, । ;; ।
;,– త । ,దింగి । ,ణాతోం । – త,దిం । ,గి । ణాతోం । త,దిం ।
,గి । ణాతోం । త,దిం । ,గి । ణాతోం ॥ త

37. సూత్రము 10

వి :– ఈసూత్రముచే A – ముక్తాయి, త్రికాలము వచ్చును. B – జాతి 3 + 2 + 1, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును. C – జాతి 4 + 3 + 2 + 1 X వచ్చును. D – జాతి 1 కా. 1 సరి, 2 కా. 1 సరి, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×10= 40	——	10
5	5×10= 50	2 – ;	13
6	6×10= 60	——	15
7	7×10= 70	2 – ;	18
8	8×10= 80	——	20
9	9×10= 90	2 – ;	23

ఉ దా :—

A - ముక్తాయి, త్రికాలము

4 :— కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, ।
- కిటతక ॥ త

5 :— ;- తది । గిణతొం - త । దిగిణతొం । తదిగిణ । తొం - త; । ,ది; । ,గి; ।
,ణ; । ,తొం; । ,- త,ది । ,గి,ణ । ,తొం, - త । దిగిణతొం ॥ త

6 :— తధీంగి । ణతొం - తధిం । , గిణతొం । తధీంగి । ణతొం - త, । ;ధీం । ;; ।
;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ;- త, । ధీం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం ।
, గిణతొం ॥ త

7 :— ;- త, । దీంగిణ । తొం - త,దిం । ,గిణతొం । తద్దీం । గిణతొం - త । ;; ।
;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తొం । ;,- త । ;,దిం । ;,గి ।
,ణ,తొం । ,- త,దిం । ,గిణతొం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతొం । తధీంగి । ,ణాతొం । తధీంగి । ,ణాతొం । - త;, । ధీం; ।
;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తొం;, । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తొం,।
- తధీంగి । ,ణాతొం ॥ త

9 :— ;- త, । దీంగీ । ణాతొం - త । ,దీంగి । ,ణాతొం । తద్దీం । గీణా । తొం - త;,।
;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తొం; । ,- త; । ,దీం, ।
,గీ, । ,ణా, । ,తొం, - త । ,దీంగి । ,ణాతొం ॥ త

B - జాతి 3 + 2 + 1, త్రిశ్ర ముక్తాయి

4 :— కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటత । క - కిట । త క - కి ।
టతక ॥ త

5 :— ;- త, | ,ది; | గి;ణ | ;తోం, | ,- త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం | -
తదిగి | ణతోం - త | దిగిణ | తోం - తది | గిణతోం ॥ త

6 :— త;ధిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | ; - త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం |
, గిణతోం | - తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ॥త

7 :— ;- త, | ;; | దీం; | ;గి, | ,ణ; | తోం; - త | ;,దిం | ;,గి | , ణ,తోం |
, - త,దిం | ,గిణతోం | - త,దిం | ,గిణ | తోం - త, | దీంగి | ణతోం -
త | ,దీం | గిణతోం ॥ త

8 :— త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తో; | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీం | గీణ | ,తోం - త | ధీంగి | ,ణా |
తోం - తధిం | ,గీ | ణాతోం ॥ త

9 :— ;- త, | ;; | దీం; | ;గీ | ;; | ణా; | ;తోం, | ,-త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, |
,తోం, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం | - త,దిం | ,గీ | ణాతోం |
త,దిం | ,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం ॥ త

C - జాతి 4 + 3 + 2 + 1 గమనము

4 :— కి;, | ట;, | త;, | క;, | - కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | కిటతక ॥ త

5 :— ;- త, | ;ది, | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ;- త, | ,దిం; | గి;ణ | ;తోం, |
,-త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం ॥ త

6 :— త;, | ధీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, |- త;ధిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | ;-
త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం ॥ త

7 :— ;- త, | ;; | ;దీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ;- త, | ;; | దీం; | ;గి, |
, ణ; | తోం; - త | ;,దిం | ;, గి | ,ణ,తోం | ,- త,దిం | , గిణతోం ॥ త

8 :— త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; ।
,తోం; । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । - తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;-త, । ;; । ;దీం । ;; । ;గీ । ;; । ;ణా । ;; । ;తోం, । ;- త, । ;; । దీం; ।
;గీ । ;; । ణా; । ;తోం, । ,- త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా , ।
,తోం, - త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

D - జాతి 1కా. 1సారి, 2 కా. 1సారి, త్రిశ్ర ముక్తాయి

4 :— కి;, । ట;, । త;, । క ;, ।-కి,ట, । త,క, ।-కిటత । క-కిట । తక-కి । టతక ॥ త

5 :— ; - త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ది,గి, । ణ,తోం, । - తదిగి ।
ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :— త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, । - తధీం ।
గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం ॥ త

7 :— ;- త, । ;; । ;దీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ;దీం । ;గి, । ణ,తోం, । -
త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దీంగి । ణతోం - త । , దీం । గిణతోం ॥ త

8 :— త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా ।
;తోం, । - తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం-తధిం ।
,గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ;- త, । ;; । ;దీం । ;; । ;గీ । ;; । ;ణా । ;; । ;తోం, । ; - త, । ;దీం । ;గీ ।
;ణా । ;తోం, । - త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం । , గీ । ణాతోం ।
త,దిం । , గీ । ణాతోం ॥ త

38. సూత్రము $10\frac{1}{4}$

వి :- ఈసూత్రముచే విన్యాసముక్తాయి, $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున త్రిశ్రత్రికాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times10\frac{1}{4}=41$	3 - ;;;	11
5	$5\times10\frac{1}{4}=51\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	13
6	$6\times10\frac{1}{4}=61\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	16
7	$7\times10\frac{1}{4}=71\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	18
8	$8\times10\frac{1}{4}=82$	2 - ;;	21
9	$9\times10\frac{1}{4}=92\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;,,,;;;,,	24

ఉదా :-

విన్యాస ముక్తాయి, జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున త్రిశ్రత్రికాలము

4 :- ;;; - కి, | ట,త,క,- త, | ;;; - కి, | ట,త,క, - త, | ;;; - కి, | ట,త,క, -
కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; ‖త

5 :- ;,- త;,ది;,గి;,ణ | ;,తో౦;, - త;;; | ,;;;;, - త;,ది | ;,గి;,ణ;,తో౦;, -
త | ;;;;;;;; | ;, - త;,ది;,గి;,ణ | ;,తో౦,, - త;;;; | ;,ది;;;;;,గి |
;;;;;,ణ;; | ;;;,తో౦;;;; | ;, - త;;,ది;;,గి | ;;,ణ;;,తో౦;; | ,-
త;ది;గి;ణ;తో౦; ‖ త

6 :— ;;, – త,ధిం | ;,గి,ణ,తొం | ,– త;;; | ;;,– త,ధిం | ;,గి,ణ,తొం | ,–
త;;; | ;;, – త,ధిం | ;,గి,ణ,తొం | ,– త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; |
,ణ;;,తొం | ;;, – త; | ధీం;;గి, | ,ణ;తొం; – త, |,ధీం;;గి;ణ;తొం; ‖ త

7 :— ,– త;;;,దీం;;, | ,గి;,ణ;,తొం;, – త; | ;;;;;;;; | ;;;;, – త;;; | ,దీం;;;గి;,
ణ; | ,తొం;, – త;;;;; | ;;;;;;;; | ,– త;;;,దీం;;, | ,గి;,ణ;,తొం,,. –
త; | ;;;;;;;; | ;;,దీం;;;;, | ;;;;;;,గి; | ;;;;,ణ;;; | ;;,తొం;;,;;
త;;;;;,దీం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;,తొం;;,–త;; | ,దీం;;గి;ణ;తొం; |

8 :— ;; –త,ధీం | ;గీ;ణా | ;తొం, – త;, | ;;;; | ;; – త,ధీం | ;గీ;ణా | ;తొం,–
త;, | ;;;; | ;; – త,ధీం | ;గీ;ణా | ;తొం, – త;, | ;ధీం;; |;;;గీ | ;;;
;ణా;; | ;;;తొం, | ;; – త;ధిం | ;;,గీ, | ;,ణా;, | ,తొం; –
త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; ‖ త

9 :— ;;;;;;;,–త | ;;;,దీం;;;గి | ;;;,ణా ,;తొం | ;, – త;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;, –
త;;;,దిం | ;;;,గీ;;;ణ | ;;;,తొం;, – త;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,త | ;;;,దీం
;;;గి | ;;;,ణా;;;తొం |;, – త;;;;;; | ;;;;;,దీం;, | ;;;;;;;; | ;,గీ;;;;;, |
;;;;;,ణా;, | ;;;;;;;; | ;,తొం;;;; ;, – త | ;;;;;,దీం;, | ;;;,గీ;;;, | ;,ణా
;;;;;తొం | ;;, – త;;,దీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; ‖ త

39. సూత్రము $10\frac{1}{2}$

వి :– జాతి $4+3+2+1+\frac{1}{2}$ అక్షరమువంతున గుణనముగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times10\frac{1}{2}=42$	2 – ;	11
5	$5\times10\frac{1}{2}=52\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	14
6	$6\times10\frac{1}{2}=63$	1 – ,	16
7	$7\times10\frac{1}{2}=73\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	19
8	$8\times10\frac{1}{2}=84$	——	21
9	$9\times10\frac{1}{2}=94\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	24

ఉ దా :–

జాతి $4+3+2+1+\frac{1}{2}$ తగ్గింపు

4. 3. 2. 1.

4 :– ;– కి, । ;ట, । ;త, । ;క, । ;– కి, । ,ట; । త;క । ;– కి, । ట,త, । క, – కిట ।
తక – కిటతక ॥ త

5 :– ;;;, – త । ;;;,ది । ;;;,గి । ;;;,ణ । ;;;,తొం । ;;;, – త । ;;,ది; । ;,గి;; ।
,ణ;;,తొం । ;;, – త; । ,ది;,గి; । ,ణ;,తొం; । ,– త,ది,గి,ణ । ,తొం, –
తదిగిణతొం ॥ త

6 :– ,– త; । ,ధీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । ,–త; । ధీం; । ;గి, । ,ణ; । తొం; –
త । ,ధీం, । ,గి,ణ । ,తొం, – త । ధీంగిణ । తొం – తధీంగిణతొం ॥ త

7 :– ;;, – త; । ;;;; । ;;,దీం, । ;;;; । ;;,గి; । ;;,ణ; । ;;,తొం; । ;;, – త; ।
;;;; । ,దీం;;, । ;;,గి; । ;,ణ;; । ,తొం;;, – త । ;;;,దిం । ;;;,గి । ;,ణ;,
తొం । ;, – త;,దిం । ;,గి,ణ,తొం । , – తద్దింగిణతొం ॥ త

8 :— త;, | ధీం; | ;; | గీ: | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | -త:ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణా | ;; |
,తొం;| - త.ధీం | ; గీ | ; ణా | ; తొం, | - తధీంగి | ,ణాతొం | -
తధీంగీణాతొం ॥ త

9 :— ;, - త;; | ;;;; | ;,దీం;, | ;;;; | ;,గీ:, | ;;;, | ;,ణా,, | ;;;; | ;,తొం;; | ;, -
త;; | ;;;,దిం | ;;;; | ;,గీ., | ;;;,ణా | ;;;; | ;,తొం;; | ,- త;;; |
,దీం;;, | ,గీ,;, | ,ణా:,, | ,తొం., - త; | ,దీం;గీ, | ,ణా;తొం, -
త | ,దీంగీణాతొం ॥ త

40. సూత్రము $10\frac{3}{4}$

వి :— 5 వ కాలములో ముక్తాయి, తి కా. ముక్తాయి, త్రికాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 10\frac{3}{4} = 43$	1 - ,	11
5	$5 \times 10\frac{3}{4} = 53\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	14
6	$6 \times 10\frac{3}{4} = 64\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;;;;;	17
7	$7 \times 10\frac{3}{4} = 75\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	19
8	$8 \times 10\frac{3}{4} = 86$	2 - ;	22
9	$9 \times 10\frac{3}{4} = 96\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	25

ఉదా :-

5 కా. ముక్తాయి. 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము

4 :- ,- కిటతక - కిటతక - కిటతక - కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కి:, ట:,
త:, । క:, - కిట, తక । - కిటతక ॥ త

5 :- ;;;;, - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - త ।
దిగిణతోం । తదిగిణ తోం - త, । ,ది, ।,గి: ,ణ, । ,తోం: । ,-త,ది
,గి,ణ ,తోం - త దిగిణతోం ॥ త

6 :- ;;;;;;; - తధిం గిణతోం - తధింగిణతోం - తధింగిణతోం త
ణతోం - తధిం ,గిణతోం తధింగి ణతోం - త, ;ధిం ..
ణ, ;తోం, ,- త, ధిం; గి,ణ, తోం, - తధిం ,గిణతోం ॥ త

7 :- ;, - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణ తోం - తద్దింగిణతోం - త, దింగిణ తోం-
త,దిం ,గిణతోం తద్దిం గిణతోం - త ;; :,దిం :, :,గి ;,ణ ।
;,తోం :, - త ,,దిం ,,గి ,ణ,తోం ,- త,దిం ,గిణతోం ॥ త

8 :- ,- తధింగిణాతోం తధింగిణాతోం - తధింగిణాతోం - తధింగి ,ణాతోం ।
తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం - త:, । ధిం; ;; గి; । ;; ।
ణా; । ;; । తోం:, ।-త,ధిం ;గి ;ణా ;,తోం, -తధింగి ,ణాతోం ॥ త

9 :- ;;;;;;, - త,దిం । ,గిణాతోం - తద్దింగిణాతోం - త ,దింగిణాతోం - త, ।
దింగి ణాతోం - త ,దింగి । ,ణాతోం । తద్దిం । గిణా । తోం - త; ।
;, ,దిం, ; ;, ,గి, ; ;; ,ణా, ;, ,తోం; , ,- త; ; ,దిం, ।,గి, ।
,ణా, ,తోం, - త ,దింగి ,ణాతోం ॥ త

41. సూత్రము 11

వి :— ఈసూత్రముచే A - త్రికాలము, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును. B - 1కా. 1సారి, 2కా. 2సార్లు, 3కా. 3సార్లు వచ్చును. C - 2 కా.ముక్తాయి, 3కా. ముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయి వచ్చును. D - విన్యాస ముక్తాయి. 3+2+1 X వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×11= 44	———	11
5	5×11= 55	1 - ,	14
6	6×11= 66	2 - ;	17
7	7×11= 77	3 - ;,	20
8	8×11= 88	———	22
9	9×11= 99	1 -	25

ఉదా :—

B - జాతి 1కా. సారి. 2కా. 2సార్లు. 3 కా. 3 సార్లు

4 :— కి:. | ట;, | త:, | క'. - కి.ట, | త.క, | - కి.ట, | త.క, | -
కిటతక | కిటతక | కిటతక ‖ త

5 :— .- త: | ,ది; | .గి: .ణ: | .తో: | .- త,ది ,గి.ణ | ,తొం, - త | .ది,గి |
.ణ,తోం | ,- తదిగి | ణతోం - తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం ‖ త

6 :— .- త. :ధీం | .: | :గి. .ణ. :తోం, | :-త. ధీం: | గి,ణ, | తోం,-త,|
ధీం. | గి,ణ. తోం - తధీం .గిణతోం | తధీంగి | ణతోం - తధీం |
,గిణతోం | త

7 :— ;, - త | ;; | ;,దిం ;; | ;,గి ;,ణ | ;,తోం త ;,[illegible] | ,గి ,ణ,తోం
,-త, | ,దిం, ,గి,ణ ,తోం, - త ,దిం [illegible]
త, | దింగిణ తోం - త,దిం ,గిణతోం ॥ త

8 :— త;, | ధీం; | ,; | గీ, ;; | ణా, ;; తోం;, | - త,ధీం ,గీ | ;ణా |
;తోం, | - త,ధీం ;గీ | ;ణా ,తోం - [illegible] [illegible]
తధీంగి ,ణాతోం తధింగి ణా [illegible]

9 :— ,- త; | ;; | ,దిం, ;; | ,గీ, ,, ,ణా, ;; ,తోం; , - త, ,దిం, |
,గీ, | ,ణా, | ,తోం, - త | ;,దిం ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | , - త,దిం |
,గీణ | ,తోం - త, | దింగీ | ణాతోం - త | ,దింగి | ,ణాతోం ॥ త

42. సూత్రము 11¼

వి :— ఈసూత్రముచే A - 5కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమక్షరమునకు 4−3+2+1+½ అక్షరమువంతున ×మనము× వచ్చును. B - 2కా. ముక్తాయి, 3కా. ముక్తాయి, 4కా. ముక్తాయి, 5కా. ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×11¼= 45	3 - ;,	12
5	5×11¼= 56¼	3¾ - ;;;;;;;,	15
6	6×11¼= 67½	½ - ,	17
7	7×11¼= 78¾	1¼ - ;;,	20
8	8×11¼= 90	2 - ;	23
9	9×11¼ = 101¼	2¾ - ;;;;;,	26

ఉదా :-

A - 5 కా. ముక్తాయి, జాతి 4+3+2+1+½ × గమనము

4 :- ,, - కిటతక కిటతక - కిటతక - కి, ;ట ;క, ;క, , - కి ,ట; |
త;క ;- కి, ట,త, క, - కిట తక - కిటతక ॥ త

5 :- ;;;;;;;, - త | దిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త | ,;;,ది |
;;;,గి | ;;;,ణ | ,,;,తోం | ,,;, - త | ;,,ది, ;,గి;, | ,ణ,;,తోం | ,;,-
త, | ,ది,,గి; | ,ణ;,తోం, | , - త,ది,గి,ణ | ,తోం, - తదిగిణతోం ॥ త

6 :- ,- తధింగిణతోం - తధింగిణతోం - తధిం | ,గిణతోం - త;;, | ,ధీం;; | ,,;; |
;గి;;, | ;ణ;,, | ;తోం,,, | , - త;,, | ధీం,;; | ;గి;, ,ణ;,, తోం;;, -
త, | ;ధీం;; | ,గి;,ణ, | ,తోం,, - త, | ధీం,గి,ణ, తోం, - తధింగిణతోం ॥ త

7 :- ;;, - తద్గింగిణతోం - తద్గిం | గిణతోం - తద్గింగిణతోం - త; | ,;;, | ,;,దిం,|
;;;; | ;;,గి; | ;;,ణ, | ;,, తోం, | ;;, - త; ,;,, ,దిం;;, | ;;,గి, |
;,ణ;, | ,తోం;;, - త | ,;;,దిం | ;;;,గి | ;,ణ;,తోం | ,, - త,,దిం |
;,గి,ణ,తోం | , - తద్గింగిణతోం ॥ త

8 :- ,- తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం - తధింగిణాతోం | - త,, | ధీం, | ;; | గి; |
;, | ణా; | ,; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ,; | ,తోం, | -
త,ధీం | ;గి | ,ణా | ;తోం, | - తధింగి | ,ణాతోం | - తధింగిణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;, – తద్ధింగి ,ణాతోం – తద్ధింగి ణా తోం – త,ది ,గిణాతోం – త,; |
,ధిం, ;;, ,గి;, ;;;; ;,ణా, | ;;, | ;,తోం;; | ;, –
త;; | ;;;,ధిం | ;, | ,గి;, | ,;;,ణ | ,,;, | ,తోం;; | , – త;;; |
,ధిం,;, ,గి ;, ణా;;, | ,తోం;, – త; | ,ధిం;గి, | ,ణా,తోం, –
త | ,ధింగిణాతోం ॥ త

B - జాతి 2. 3. 4. 5 కాలములలో ముక్తాయిలు 4

4 :— ;, – కి ,ట,త | ,క, – కి | ,ట,త | ,క, – కి | ,ట,త | ,క, – కి | టతక –
కి | టతక – కి | టతక – కిట తక – కిటతక – కిట | తక – కిటతక –
కిటతక – కిటతక ॥ త

5 :— ,,;,,, – త | ;;;,ది;;,,గి ,;,,ణ;;;,తోం | ;;;, – త,;;;,ది | ;;;,గి;;;,ణ |
;;;,తోం;;;, – త | ;;;,ది;;;,గి | ;;;,ణ;;;,తోం | ,;;, – త;,ది,,గి |
,ణ;,తోం;, – త;,ది ,గి;,ణ;,తోం,, – త | ;,ది;,గి;,ణ;,తోం |
;, – త,ది,గి,ణ,తోం, – త,ది | ,గి,ణ,తోం, – త,ది,గి,ణ,తోం | ,–
తదిగిణతోం – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ,– త;,ధిం, | ;;,గి, | ,ణ;,తోం; | ,– త;,ధిం, | ;;,గి; | ,ణ;,తోం; | , – త;,ధిం, |
,;,గి; | ,ణ;,తోం; | , – త,ధిం;గి | ,ణ,తోం, – త,ధిం | ;,గి,ణ,తోం | , –
త,ధిం;గి | ,ణ,తోం, – తధిం | గిణతోం – తధీ-గిణ | తోం – తధింగి
ణతోం – తధిం | ,గిణతోం – తధింగిణతోం – తధింగిణతోం ॥ త

7 :— ;;,– త;;;;, | ;;,ధిం;;;;, | ;;,గి;;;,ణ; | ,,,తోం;;;, – త; | ;;;;;;,ధిం, |
;;;;;;,గి; | ;;,ణ;;;,తోం; | ;;, – త;;;;; | ;;,ధిం;;;;, | ;;,గి;;;,ణ; |

;;;,తోం;;;;, - త; । ;;;,దీం;;;;గి; । ,ణ;,తోం;, - త;;; । ,దీం;;;గి;,ణ; ।

,తోం;, - త;;;,దీం, । ;;;,గి;,ణ;,తోం; । , - త;,దీం;గి,ణ,తోం, - త ।

;,దీం;గి,ణ,తోం, - త; । ,దీం;గి,ణ,తోం, - తద్దింగి । ణతోం-తద్దింగిణతోం -

తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :— ;; - త;, । ధిం;;; । గీ;;; । ణా;;, । తోం,, - త,, । ధిం;;, । గీ;;; । ణా;;; ।

తోం;, - త;, । ధిం;;; । గీ;;, । ణా;;; । తోం;, - త,ధిం । ;గీ;ణా । ;తోం, -

త,ధిం । ;గీ;ణా । ;తోం, - త,ధిం । ;గీ;ణా । ;తోం, - తధింగి । ,ణాతోం -

తధింగి । ,ణాతోం - తధింగి । ,ణాతోం - తధింగీణాతోం । తధిం

గీణాతోం - తధింగీణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;, - త;; । ;;;;;,దీం,, । ;;;;;,గీ;, । ,;;;;;,ణా;, । ,;;;,,తోం;; । ;,-త,,;;;;।

;,దీం;;;;;, । ;,గీ;;;;;, । ;,ణా;;;;;, । ;,తోం,;;, - త;; । ,;;;;,దీం;, ।

;;;;;,గీ;, । ;;;;;,ణా;, । ,;;;;,తోం;; । ;, - త;;,,దీం;, । ,,గీ;;;ణా;, ।

;,తోం;,. - త;;;,దిం । ;;;,గీ;;;ణ । ;;;,తోం;,-త,; । ;,దీం,,;గీ,, । ;,ణా;; ;

తోం;, - త । ;,దీం;గీ;ణా;తోం । , - త;,దీం;గీ;ణా, । ,తోం, - త;,దీం;

గీ;ణ।;,తోం, - తద్దింగీ ణాతోం -త, । దీంగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం ॥ త

43. సూత్రము $11\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే A - ముక్తాయి, త్రికాలము. 4కా. ముక్తాయివచ్చును. B - జాతి 3+2+1 అక్షరమువంతున కాపుగను, 2కా. 1సారి, 3కా. 2సార్లు, 4కా. 3సార్లు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times11\frac{1}{2}=46$	2 - ;	12
5	$5\times11\frac{1}{2}=57\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	15
6	$6\times11\frac{1}{2}=69$	3 - :,	18
7	$7\times11\frac{1}{2}=80\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	21
8	$8\times11\frac{1}{2}=92$	——	23
9	$9\times11\frac{1}{2}=103\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	26

ఉదా :—

A - ముక్తాయి, త్రికాలము, 4కా. ముక్తాయి

4 :— ;- కిట । తక - కిట । తక - కిట । తక - కి, ; ;ట, । ;త, । ;క, । ;- కి, । ట,త, . క, - కిట । తక - కిటతక । కిటతక - కిటతక ॥ త

5 :— ;;, - త,ది । ,గి,ణ,తొం,-త । ,ది,గి,ణ,తొం । ,- త,ది,గి,ణ । ,తొం, - త;;।;,ది;; । ;,గి;; । ;,ణ;; । ;, తొం;; । ;,-త;,ది । ;,గి;, ణ।;,తొం;, - త । ,ది,గి,ణ,తొం । ,- తదిగిణతొం - తది । గిణతొం -తదిగిణతొం ॥ త

6 :— :, - త । ధీంగిణ । తొం - తధీం । గిణతొం - త । ధీంగిణ । తొం - త; । ,ధీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । ,- త,ధీం । ;,గి । ,ణ,తొం ।, - తధీం । గిణతొం - తధీం । ,గిణతొం - తధీంగి । ణతొం-తధీంగిణతొం ॥ త

7 :— ;;;, – త । ;,దిం;గి । ,ణ,తోం, – త; । ,దిం;గి,ణ । ,తోం, –త;,దిం । ;,గి,ణ,
తోం । ,– త;;; । ;;;; । ,దిం;;, । ;;;; । ,గి;;; । ,ణ;;; । ,తోం;;; । , – త;;; ।
,దిం;;, । ,గి;,ణ; । ,తోం;, – త; । ,దిం;గి,ణ । ,తోం,–తంద్దిగి । ణతోం –
తద్దింగిణ । తోం – తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :— తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । – త;, । ధిం; ।
;; । గి; । ;, । ణా; । ;; । తోం;, । – త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తోం, । –
తధింగి । ,ణాతోం । – తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం ॥ త

9 :— ,–త;,దిం, । ,గి;ణా, ।తోం,–త;,దిం । ;,గి;ణ । ;,తోం,–త; । ,దిం;గి, । ,ణా;తోం, –
త । ;;;; । ;;;,దిం । ;;;; । ;;;,గి । ;;;; । ;;;,ణ । ;;;; । ;;;,తోం । ;;;, –
త । ;;;,దిం । ;;;,గి । ;;;,ణ ।;;;,తోం । ;, – త;,దిం । ;,గి;ణ । ;,తోం, –
త,దిం । ,గిణాతోం – త, ।దింగిణాతోం – త । ,దింగిణాతోం ॥ త

B – జాతి 3+2+1 కాపుగను, 2కా. 1సారి, 3కా. 2సార్లు, 4కా. 8సార్లు

4 :— ;– కి, । ,ట; । త;క । ;– కి, । ట,త, । క, – కిట । తక – కి, । ట,త, । క, –
కిట । తక – కిట । తక – కిటతక । కిటతక – కిటతక ॥ త

5 :— ;;, – త; । ;,ది;; । ,గి;;,ణ । ;;,తోం; । ;, – త;,ది । ;,గి;,ణ । ;,తోం;, –
త । ,ది,గి,ణ,తోం । , – త;,ది; । ,గి;,ణ; । ,తోం;, – త,ది । ,గి,ణ,తోం, –
త । ,ది,గి,ణ,తోం, । , – తదిగిణతోం – తది । గిణతోం – తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;, – త । ;ధిం । ;; । గి;ణ । ;తోం, । ,– త,ధిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , – తధిం ।
గిణతోం – త । ,ధిం, । ,గి,ణ । ,తోం, – త । ధింగిణ । తోం – తధిం ।
గిణతోం – తధిం । ,గిణతోం – తధింగి । ణతోం – తధిగిణతోం ॥ త

7 :— ;;;, – త । ;;;; । ;,దిం;, । ;;;,గి । ;;,ణ; । ;,తొం;; । , – త;;; । ,దిం;;, ।
,గి;,ణ; । ,తొం;, – త; । ,దిం;గి,ణ । ,తొం, – త;, । ;,దిం;, ।
;,గి;,ణ । ;,తొం;, – త । ;,దిం;గి । ,ణ,తొం, – త; । ,దిం;గి,ణ । ,తొం, –
తద్దింగి । ణతొం – తద్దింగిణ । తొం – తద్దింగిణతొం ॥ త

8 :— త;ధిం । ;; । ,గి, । ;,ణ । ;; । ,తొం; । – త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తొం, । –
తధింగి । ,ణాతొం । – త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తొం, । – తధింగి । ,ణాతొం ।
తధింగి । ,ణాతొం । – తధింగిణాతొం । తధింగిణాతొం । తధింగిణాతొం ॥ త

9 :— ,– త,;; । ;;,దిం, । ;;;; । ,గి;;, । ;;,ణా, । ;;;; । ,తొం;;, – త । ;;;,దిం ।
;;;,గి । ;;;,ణ । ;;;,తొం । ;, – త;,దిం । ;,గి;ణ । ;,తొం, – త; । ;;,దిం, ।
;;,గి, । ;;,ణా, । ;;,తొం; । , – త;,దిం, । ,గి;ణా, । ,తొం, – త;,దిం ।
;,గి;ణ । ;,తొం, – త,దిం । ,గిణాతొం – త, । దింగిణాతొం –
త । ,దింగిణాతొం ॥ త

44. సూత్రము $11\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే 6 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్ర ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 11\frac{3}{4} = 47$	1 – ,	12
5	$5 \times 11\frac{3}{4} = 58\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ – ;;,	15
6	$6 \times 11\frac{3}{4} = 70\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	18
7	$7 \times 11\frac{3}{4} = 82\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ – ;;;,	21
8	$8 \times 11\frac{3}{4} = 94$	2 – ;	24
9	$9 \times 11\frac{3}{4} = 105\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ – ;;;;,	27

ఉదా :-

5వా. ముక్తాయి. త్రిశ్రలయము. త్రిశ్రముక్తాయి

4 :- .- కిటతక - కిటతక - కిటతక | - కి;. . ట:, త;, | క:, -కి,ట, | త,క, |-
కిట తక | - కిటత క - కిట తక - కి | టతక ॥ త

5 :- .., - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త | దిగిణతోం - త: | .ది; . గి: | ,ణ: |
.తోం | .- త.ది | ,గి.ణ | .తోం. - త | దిగిణతోం - తది | గిణతోం -
త | దిగిణ | తోం - తది | గిణతోం ॥ త

6 :- .;; - తధింగిణతోం - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం - త , | ;ధీం | ;; |
:గి. | ;ణ, | :తోం. | ,- త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం |-
తధీం | గిణతోం | - తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ॥ త

7 :- .;;, - తధింగిణతోం - త, | ధిం గిణతోం - తధింగిణతోం - త | ., | ;,ధిం | ;; |
:,గి | :,ణ | ;,తోం | :, -త | ;, -ధిం | ;,గి | ,ణ.తోం | ,-త,ధిం |,గిణతోం |-
త,ధిం | ,గిణ | తోం - త, | ధింగి | ణతోం - త | ,ధిం | గిణతోం ॥ త

8 :- ,- తధీ గిణాతోం | తధీంగిణాతోం - తధీ గిణాతోం | - త , | ధీం, | ;; |
గీ; | ;, | ణా; | ;; | తోం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, |-తధీంగి| ణాతోం|-
తధీం | గీణ | ,తోం - త | ధీ గి | ,ణా | తోం - తధిం | ,గీ | ణాతోం ॥ త

9 :- ;;;;, - తద్దింగిణ | ,తోం - తద్దింగిణాతోం - తద్దింగి | .ణాతోం - త, | ;, |
,దిం, |;; | ,గి, | :; | ,ణా, | ;, | ,తోం; | ,- త; | ,దిం, | ,గి, |
.ణా. |,తోం, -త | ,ది గి | ,ణాతోం | - త,దిం | ,గి,| ణాతోం |
త,దిం | ,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం ॥ త

45. సూత్రము 12

వి :— ఈసూత్రముచే A - త్రికాలము, విన్యాసముక్తాయి వచ్చును. B - జాతి 5+4+3 అక్షరము వంతున కాపుగ వచ్చును. C - చతురశ్రముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును. D - 3+2+1, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాల ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×12= 48	——	12
5	5×12= 60	——	15
6	6×12= 72		18
7	7×12= 84	——	21
8	8×12= 96	——	24
9	9×12= 108	——	27

ఉదా :—

A - త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి

4 :— కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక ॥ త

5 :— త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,ది, । గి,ణ, । తోం, - తది । గిణతోం - త।దిగిణతోం । త;, । , - తదిగి । ణతోం - త, । ;,త । దిగిణతోం ॥ త

6 :— త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, । -తధీంగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ;- తధిం । ,గిణతోం । త;, । ;- తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— త;, | ;; | దిం; | ;; | గి;, | ణ;, | తో౦;, | – త;, | దిం; | గి,ణ, | తో౦,–
త, | దింగిణ | తో౦ – త,దిం | ,గిణతో౦ | – త;, | ;, – త | ,దింగి |
ణతో౦–త, | ;; | ,– త,దిం | ,గిణతో౦ ॥ త

8 :— త;, | ధిం; | ;; | గి; | ;; | ణా, | ;; | తో౦ ;, | – త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తో౦,|–
తధి గి | ,ణాతో౦ | – తధింగి | ,ణాతో౦ | త;, | ;; | – తధింగి |
,ణాతో౦ | త;, | ;; | – తధింగి | ,ణాతో౦ ॥ త

9 :— త;, | ;; | దిం; | ;; | గి; | ;; | ణా; | ;; | తో౦;, | – త;, | దిం; | గి; |
ణా; | తో౦, – త, | దింగి | ణాతో౦ – త | ,దింగి | ,ణాతో౦ | త;, |
;; | ,– త,దిం | ,గిణా | ,తో౦ – త, | ;; | ;,త | ,దింగి | ,ణాతో౦ ॥ త

B – జాతి 5+4+3 అక్షరము వంతున కాపుగ

4 :— కి;, | ,ట; | ;త, | ;,క | ;; | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి;ట | ;త, | ,క ॥ త

5 :— త;, | ,ది; | ;గి, | ;,ణ | ;; | తో౦;, | ,– త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తో౦;|
,– త; | ది;గి | ;ణ | ,తో౦ ; ॥ త

6 :— త;, | ,ధిం, | ;; | ;,గి | ;; | ణ;, | ,తో౦; | ;– త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ,|
;తో౦, | ;– త, | ,ధిం, | ;,గి | ;ణ, | ,తో౦; ॥ త

7 :— త;, | ;; | ;దిం | ;; | ;; | గి;, | ,ణ; | ;తో౦, | ;, – త | ;; | ,,దిం | ;; |
;,గి | ;,ణ | ;,తో౦ | ;, – త | ;; | ,దిం, | ;,గి | ;ణ, | ,తో౦; ॥ త

8 :— త,, | ధిం, | ;; | ;,గి | ;; | ,; | ,ణా, | ;; | ;,తో౦ | ;; | – త;, | ధిం;|
;; | గి; | ;; | ణా; | ;; | తో౦;, | – త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తో౦;॥త

9 :— త;, | ;; | ;దిం | ;; | ;; | గి; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | తో౦;, | ,– త; | ;; |
,దిం, | ;; | ,గి, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తో౦; | ,– త; | ;,దిం | ;; | ,గి, |
;,ణ | ;; | ,తో౦ ; ॥ త

D - 8+2+1, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రిశ్ర పై కాలముక్తాయి

4 :- కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక | - కిటత | క - కిట |
తక - కి | టతక | - కిటతక - కిట | తక - కిటతక ‖ త

5 :- త;ది | ;గి, | ,ణ; | తోం; - త | ,ది,గి | ,ణ,తోం | ,- తదిగి | ణతోం -
త,ది | ,గి,ణ,తోం | ,- త,ది,గి | ,ణ,తోం, - త | ,ది,గి,ణ | ,తోం, -
తదిగి | ణతోం - తదిగిణ | తోం - తదిగిణతోం ‖ త

6 :- త;ధిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | ;- త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం |
,గిణతోం | - తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | -
తధింగిణతోం | తధింగిణతోం | తధింగిణతోం ‖ త

7 :- త;, | ;దీం | ;; | గి;ణ | ;తోం, | ,- త; | ,దీం, | ,గి,ణ | ,తోం, - త | ,దీంగి |
ణతోం - త; | ,దీం;గి | ,ణ,తోం, - త | ;,దీం, | ,గి,ణ,తోం | ,-
త;,దిం | ;,గి,ణ | ,తోం, - త,దిం | ,గిణతోం - త, | దీంగిణతోం-త |
,దీంగిణతోం ‖ త

8 :- త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీం | గీణ | ,తోం - త | ధీంగి | ,ణా | తోం -
తధిం | , గీ | ణాతోం | - తధీంగీణ | ,తోం - తధీంగి | ,ణాతోం -
తధిం | ,గీణాతోం ‖ త

9 :- త;, | ;ధీం | ;; | గీ; | ;ణా | ;; | తోం; - త | ;,దిం | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ,-
త,దిం | ,గీణ | ,తోం - త; | ,దిం;గి | ;,ణా, | ,తోం, - త; | ,దీం;గి
;,ణా, | ,తోం, - త; | దిం;గి | ;,ణా, | తోం, - త,దిం | ,గీణాతోం |
తధీంగీ | ణాతోం - త,దిం | ,గీణాతోం ‖ త

46. సూత్రము $12\frac{1}{4}$

వి :- ఈసూత్రముచే A - 5 కాలంజాతి ఏకవారము, జాతి 4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగను, త్రిశ్రం, త్రిశ్ర పై కాలము వచ్చును. B - జాతి $7+3\frac{1}{2}+1\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ మిశ్ర త్రికాలగు వచ్చును.

జాతి	అక్షరసంఖ్య	త్రోసె అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times12\frac{1}{4}=49$	3 - ;;;	13
5	$5\times12\frac{1}{4}=61\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	16
6	$6\times12\frac{1}{4}=73\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	19
7	$7\times12\frac{1}{4}=85\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	22
8	$8\times12\frac{1}{4}=98$	2 - ;;	25
9	$9\times12\frac{1}{4}=110\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	28

ఉదా :-

A - 5 కాలం జాతి ఏకవారము, జాతి 4+3+2+1 కాపుగను, త్రి, త్రి పై కాలము

4 :- ;, - కిటతక । కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, ।
త,క, । - కిటతక । - కిటత । క - కిటతక ॥ త

5 :- ;;;;;, - తదిగిణతోం । - త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త;ది । ;గి, ।
,ణ; । తోం; - త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । , - తదిగి । ణతోం -
త,ది । ,గి,ణ,తోం । , - తదిగిణతోం ॥ త

6 :- ;;, - తధీంగిణతోం । - త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త;ధిం ।
;; । , గి; । ణ;తోం । ;- త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । , గిణతోం ।
- తధీం । గిణతోం । - తధీ గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;;, – తద్దింగిణతోం | – త;, | ;; | దీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, | –త;,

ది ; | గి;ణ ;తోం, ,– త; | ,దిం, | ,గి,ణ | ,తోం, – త |

,దింగి | ణతోం – త; | ,దిం;గి | ,ణ,తోం, – త |, దింగిణతోం ॥ త

8 :— ;– తధింగిణాతోం | – త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | –త;ధిం

;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | – త,ధీం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | – తధీంగి

,ణాతోం | – తధీం | గిణ | ,తోం – తధిం | ,గీణాతోం ॥ త

9 :— ;;;, – తద్దింగీణాతోం | – త;, | ;; | దీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, |

త;, | ;దిం | ;; | గీ; | ;ణా | ;; | తోం; – త | ;,దిం | ;,గి | ;,ణ

;,తోం | ,– త,దిం | ,గీణ | ,తోం – త; | ,దిం;గి | ;,ణా, | ,తోం,

త,దిం | ,గీణాతోం ॥ త

B - జాతి $7 + \frac{1}{2} + 1\frac{3}{4}$ × మిశ్ర త్రికాలము

4 :— ;;; – కి, | ;;;; | ;;టు;, | ;;;; | ;త;;, | ;;;; | కి;;;, | ;;; – కి, | ;;,టు; |

;;త;, | ;,కి;; | ; – కి;;;టు;; | ;త;;;కి;;; ॥ త

5 :— ;;;;;, – త;; | ;;;;;;;; | ;;;,దిం;;;; | ;;;;;;;, | ;,గి;;;;;; | ;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;

;;;;;;,తోం;; | ;;;;;;;; | ;;;, – త;;;; | ;;,దిం;;;;; | ;,గి;;;;;; |

,ణ;;.;;;,తోం | ;;;;;;, – త; | ;;దిం;;;గి;; | ;ణ;;;తోం;;; ॥ త

6 :— ;;, – త; | ;;;; | ;,ధీం;, | ;;;; | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ;;,ణ; | ;;;; |

;,తోం;; | ;;;; |, – త;;; | ధీం;;; | ;;;గి, | ;;,ణ; | ;;తోం;, | ;, –

త;;;ధీం, | ;;;;;, గి;; | ;ణ;;;తోం;;; ॥ త

7 :— ;;;;, – త;;; | ;;;,;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,;;; | ,దిం,;;;;;, | ;,;;',;; | ;,;;;;;, |
;;;;;,గి,,, | ;;;;;;;; | ;;,ణ;,;;; | ;;;;;;;; | ,తొం;;;;;;;; | ;;;;;;, –
త; | ;;;,;;;; | ;;;;;,దిం;;, | ;;;;;;;; | ,;,గి;,;;; | ;,ణ;;;;;; | ,తొం,;;,;;, –
త | ;;;;;;,దిం, | ;;;;;,గి,; | ;ణ;;,తొం;;; ‖ త

8 :— ;; – త,, | ;,,; | ;నం;, | ,,;, | ;;,; | ;;;గి | ,;;; | ;;,, | ;;;; | ;ణా;; |
;;;, | ;,,; | ,తొం, | ;;;; | ;; – త;, | ;,ధిం;, | ;;,; | ,గి;;, | ,,,,ణ |
;;;, | ;;,తొం; | ;; – త;;;ధిం | ;;;;;;,గి, | ;;;;;,ణా;, | ;;;;,తొం;;; ‖ త

9 :— ,;;, – త;;;; | ;;;;;;;; | ,,,;;;;; | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;,;;;;;; |
;;;;,గి;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |
;;;,తొం;;;; | ;;;;;;;; | ;, – త,;;;;; | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;; | ;;;;;,గి;, |
,;;;;;;; | ;;;,ణా,;;, | ;;;;;;;; | ;,తొం,;;;;; | , – త;;;;;;,దిం | ;;;;;;,గి, |
;;;;;,ణా;, | ;;;;,తొం;;; ‖ త

47. సూత్రము $12\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే త్రికాలము, 4కా. ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 12\frac{1}{2} = 50$	2 – ;	13
5	$5 \times 12\frac{1}{2} - 62\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	16
6	$6 \times 12\frac{1}{2} = 75$	1 – ,	19
7	$7 \times 12\frac{1}{2} = 87\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	22
8	$8 \times 12\frac{1}{2} = 100$	------	25
9	$9 \times 12\frac{1}{2} = 112\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	29

ఉదా :-

త్రిశ్రకాలము, 4కా. ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి

4 :- ;- కి, | ;ట, | ;త, | ;క, | ;- కి, | ట,త, | క, - కిట | తక -
కిటతక | కిటతక - కిటతక | - కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక ॥ త

5 :- ;, - త;; | ;,ది;; | ;,గి;; | ;,ణ;; | ;,తొం;; | ;, - త;,ది | ;,గి;,ణ | ;,తొం;, -
త | ,ది,గి,ణ,తొం | , - తదిగిణతొం - తది | గిణతొం - తదిగిణతొం | -
తదిగి | ణతొం - త | దిగిణ | తొం - తది | గిణతొం ॥ త

6 :- ,- త; | ,ధీం, | ;; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | ,- త,ధిం | ;,గి | ,ణ,తొం | ,-
తధీం | గిణతొం - తధిం | ,గిణతొం - తధీంగి | ణతొం - తధీంగిణతొం | -
తధీం | గిణతొం | తధీం | గిణతొం | తధీం | గిణతొం ॥ త

7 :- ,- త;;; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;;; | ,గి;;; | ,ణ;;; | ,తొం;;; | , - త;;; | ,దీం
;;, | ,గి;,ణ; | ,తొం;, - త, | ,దీం;గి,ణ | ,తొం, - తద్దీంగి | ణతొం -
తద్దీంగిణ | తొం - తద్దీంగిణతొం | - త,దిం | ,గిణ | తొం - త, | దీంగి |
ణతొం - త | ,దీం | గిణతొం ॥ త

8 :- త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | -
తధీంగి | ,ణాతొం | - తధీంగీణాతొం | తధీంగీణాతొం | తధీంగీణాతొం | -
తధీం | గీణ | ,తొం - త | ధీంగి | ,ణా | తొం - తధిం |,గీ | ణాతొం ॥ త

9 :- ;;;, - త | ;;;; | ;;;,దిం | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ;;;,ణ | ;;;; | ;;;,తొం | ;;;,-
త | ;;;,దిం | ;;;,గి | ;;;,ణ | ;;;,తొం | ;, - త;,దిం | ;,గీ;ణ | ;,తొం, -
త,దిం | ,గీణాతొం - త, | దీంగీణాతొం - త | ,దీంగీణాతొం | -
త,దిం | ,గీ | ణాతొం | త,దిం | ,గీ | ణాతొం | త,దిం | ,గీ | ణాతొం ॥ త

48. సూత్రము $12\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయివచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times12\frac{3}{4}=51$	1 - ,	13
5	$5\times12\frac{3}{4}=63\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	16
6	$6\times12\frac{3}{4}=76\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	20
7	$7\times12\frac{3}{4}=89\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	23
8	$8\times12\frac{3}{4}=102$	2 - ;;	26
9	$9\times12\frac{3}{4}=114\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	29

ఉదా :—

త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి, 5 కా. ముక్తాయి

4 :— ,- కి; | ,ట; | ,త; | ,క; | ,- కి,ట | ,త,క | [illegible] | క - కిటత | క - త; | ,- కిటత | క - త; | ,- కిటత | క - [illegible] తక - కిటతక ‖ త

5 :— ,- త;;;;;;; | ,ది;;;;;;; | ,గి;;;;;;; | ,ణ;;;;;;; [illegible] ;;; | , - త;;;,ది ;;; | ,గి;;;,ణ;;; | ,తొం;;;, - త;,ది; | ,గి [illegible] - త; | ,ది;,గి ;,ణ;,తొం; | , - త;;;;;;; | ;;, - త;,ది;,గి; [illegible],తొం;, - త;;; | ;;;;;;, - త; | ,ది;,గి;, ,;,తొం; | , - తదిగిణతొం - [illegible]ం - తదిగిణతొం ‖ త

6 :— ;;;, - త | ;;;,ధిం | ;;;; | ;;;,గి | ;;;,ణ | ;;[illegible] - త | ;,ధీం;, | ;,గి;,ణ | ;,తొం;, - త | ,ధీం;గి,ణ | ,తొం - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం,-త | ;;;; | ;, - త,ధీం, | ,గి,ణ,తొం, - త | ;;;[illegible] - [illegible], | ,గి,ణ,తొం, - తధిం | ,గిణతొం - తధీంగిణతొం - తధీం[illegible]

7 :- ;;;;;, - త;; | ;;;;;;;; | ;;;;;,దిం;, | ;;;;;;;; | ;;;;;,గి;; | ;;;;;,ణ;, | ;;;;;,

తోం,; | ;;;;;, - త;, | ;;;;;,దిం;, | ;;;;,,గి;; | ;,ణ;;;,తోం... |

త;;;,దిం;, | ;,గి;,ణ;,తోం;, - త | ;;;,దిం;;;గి | ;,ణ,,తోం,, -

;;;;;;;; | ;;;, - త;;;,దిం | ;;;,గి;,ణ;,తోం | ,, - త,,;;;; | ,,;;;;;, -

త|;,;,దిం;;;గి|;,ణ;,తోం;, - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :- ;; - త;, | ;;ధిం; | ;;;; | ;;గి, | ,,,, | ;,ణా, | ;;;; | ;,తోం;, | ;; - త;, |

ధిం ;;, | గి;;; | ణా;,; | తోం,, - త.ధిం | ;గి,ణా | ,తోం, - త,ధిం | ,గి;

ణా | ,తోం,-త;, | ;;;; | ;;-త,ధిం | ;గి;ణా | ,తోం,-త,, | ;;;; | ;; -

త,ధిం |,గి;ణా|;తోం, - తధి-గిణాతోం | తధింగిణాతోం-తధి గిణాతోం॥త

9 :- ;;, - త;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,దిం;;;;, | ,,;;;;;; | ;,,గి,;;;, | ;;;;;;;; | ;;,ణా

;;;;, | ;;;;;;;; | ;,,తోం;;;;; | ;;, - త;;;;; | ;;,దిం,;;,, | ,,,గి;;;, |

;;,ణా,;;;, | ,;,తోం;;;, - త; | ;,దిం;;;గి, | ;,,ణా;;;తోం, | , -

త;;;,దిం;;, | ,గి,;;ణా;;, | ,తోం,, - త;;;;; | ,,,;;;;; | ;;;;, - త,,; |

,దిం;;;గి;;, | ,ణా;;,తోం;, - త; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;, | ,- త;,;,దిం;;, |

,గి;;;ణా;;, | ,తోం,, - తద్దింగిణాతోం - త, | దింగిణాతోం - తద్దింగి

ణాతోం ॥ త

[illegible] త్రము 13

[illegible] 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ [illegible] 3గా, 3నట్లు, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపై కాలనువచ్చును. [illegible] కాల ముక్తాయి వచ్చును. D - ముక్తాయి, 4+8 [illegible] 1 అక్షరమువంతున కాపుగ వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	[illegible] 52		13
	5×13 = 65	3 - ;,	17
6	6×13 = 78	2 - ;	20
7	7×13 = 91	1 - ,	23
8	8×13 = 104		26
9	9×13 = 117	3 - ,,	30

[illegible] :-

[illegible] లము, జాతి 3+2+1 X గమనము

4 :- కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । కిటతక ॥ త

5 :- ;, - త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । ,-తదిగి । ణతోం - త, । ,ది; । గి;ణ । ;తోం, । , - త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :- ;- త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ;- త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం । - త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— ,– త; । [illegible] । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । ,– త; । ,దిం, । ,గి,ణ ।
,[illegible] ,దింగి । ణతొం – త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తొం; –
[illegible] । ,ణ,తొం । , – త,దిం । ,గిణతొం ॥ త

8 :— త;, । [illegible] । ;; । ణా; । ;; । తొం;, । –త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తొం, । –
[illegible]ం । – త;ధిం । ;; । ,గి, । ;,ణ । ;; । , తొం; । –
త,[illegible] ;ణా । ;తొం, । – తధింగి । ,ణాతొం ॥ త

9 :— ;, – త । ;; । ;[illegible] । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తొం । ;, – త । ;,దిం ।
;,గి । [illegible],తొం । ,– త,దిం । ,గిణ । ,తొం – త, । ;; । దిం; । ;గి ।
;; । ణా; । [illegible]ం, । ,– త; । ,దిం, । ,గి, । ,ణా, । ,తొం, – త । ,దింగి ।
,[illegible]తొం ॥ త

50. సూత్రము $13\frac{1}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి 2కా. 1సారి, 2కా. జాతికాపు, 3కా. 2సార్లు, 4కా. జాతికాపు, 4కా. 3సార్లు, 3 + $1\frac{1}{2}$ + $\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్రత్రికాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	[illegible]$13\frac{1}{4}$ = 53	3 – ;,	14
5	5×$13\frac{1}{4}$ = $66\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ – ;;;,	17
6	[illegible]$13\frac{1}{4}$ = $79\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	20
7	[illegible]$13\frac{1}{4}$ = $92\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ – ;;;;;;,	24
8	[illegible]×$13\frac{1}{4}$ = 106	2 – ;	27
9	[illegible]$13\frac{1}{4}$ = $119\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ – ;,	30

ఉదా :—

2కా. 1సారి, 2కా. జాతికాపు, 3కా. 2సార్లు, 4కా. జాతికాపు, 4కా. 3సార్లు, 3 + 1¾ + ¾ X
త్రిశ్రత్రికాలము

4 :— ;,- కి | ,ట,త | ,క, - త | ;; |;, - కి | టతక - కి | టతక - త, | ; -కిటతక -
కిట | తక - కిటతక - కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క |; -
కి;ట;త;క; ‖ త

5 :— ;;;, -త;;;,ధి | ;;;,గి;;;,ణ | ,,;,తొం;,,, - త | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;,,, -
త;,ధి;,గి | ;,ణ,,తొం:, -త;,ధి | ;,గి,,ణ;,తొం;, - త | ;;;, - త,ధి,గి,
ణ |,తొం,-|త,ధి,గి,ణ,తొం,-త,ధి | ,గి,ణ,తొం-త;,,, | ,ధి;,,,,గి | ;;,,;,ణ
;, | ;;;,తొం;;;; | ;, - త,;,ధి;,,గి | ,;,ణ;,,తొం;; | , - త;ధి;గి;ణ,తొం; ‖ త

6 :— ,-త;,ధిం, | ;;,గి; | ,ణ;,తొం; |, - త;;, | ;;;; | ;;;; | , - త,ధిం;గి |,ణ,తొం,|
త,ధిం | ;,గి,ణ,తొం | , - త;;, - త | ధింగిణతొం - తధిం | గిణతొం -
తధింగిణ | తొం - త;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తొం |;;, -
త; | ధిం;;గి, | ,ణ;తొం; - త, | ,ధిం;;గి;ణ;తొం; ‖ త

7 :— ;;;;;;, -త; | ;;,,,,,ధిం, | ;;;;;;,గి, | ;;,ణ;;;,తొం; | ;;, - త,;;;; | ;;;;;;;; |
,;;;;;;; | ,;;,;;, - త; | ;;,ధిం;;;గి; | ,ణ;,తొం;, - త;;; | ,ధిం;;;గి;,
ణ: | ,తొం;, - త;,;,, | ,, - త,,ధిం,గి,ణ,తొం | , - త;,ధిం;గి,ణ,తొం, -
త | ;,ధిం,గి,ణ,తొం, - త; | ;;;;;;;; | ;;,ధిం;;;;, | ;;;,,;,గి; | ;;;;,ణ
;;; | ;;,తొం;;;;; | , - త;;;;;,ధిం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;,తొం;;;, -
త;; | ,ధిం;;గి;ణ;తొం; ‖ త

8 :— ;- త, । ధీం, । గీ; । ణా, । తోం, - త, ,, । ,; । ,; । ,- తధిం । ,గీణ । ,తోం - తధిం । ,గీణ । ,తోం - త;, । ;; - తధీంగి । ,ణాతోం - తధీంగి । ,ణాతోం - తధీంగి । ,ణాతోం - త;, । ;ధీం;; । ;;;గీ । ;,;; । ,ణా;; । ;;;తోం, । ;; - త;ధిం । ;;,గీ, । ;,ణా;, । ,తోం; - త;ధీం;,।,గీ;;ణా;;తోం;॥త

9 :— ;,- త;,,;;, । ,,దీ ,,,; ,, । ;,గీ,,;;;, । ;,ణా,;;,,, । ;,తోం;;;,,-త;; । ;;;;;;; । ,,;;;;;; । ,,,;;,,;; । ;;;;,,,;; । ;, - త;,,,దీం,, । ;,గీ;;;ణా;, । ,,తోం;,- త,;,,దిం । ;;;,గీ;,;ణ । ;;;,తోం,, - త;; । ;;;;;;, - త, ।,దీం;గీ;ణా;తోం,- త । ;,దీం;గీ;ణా;తోం । , - త,,దీం;గీ,ణా,।,తోం, - త;;;;,;; । ;,;;;,దీం;, । ;;;;;;;; । ;,గీ;;;;;, । ;;;;;,ణా,, । ;,;,;;; । ;,తోం;;;,;, - త । ;;;;;,దీం,, । ;;, గీ,;;, । ,,ణా,;;;;,తోం,, । ;;, - త;,,దీం;, । ,గీ;;ణా;;తోం; ॥ త

51. సూత్రము $13\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే 4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాసముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times13\frac{1}{2}=54$	$\frac{1}{2}$ - ;	14
5	$5\times13\frac{1}{2}=67\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	17
6	$6\times13\frac{1}{2}=81$	3 - ;,	21
7	$7\times13\frac{1}{2}=94\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	24
8	$8\times13\frac{1}{2}=108$	— —	27
9	$9\times13\frac{1}{2}$ $121\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	31

ఉదా :-

4కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాసముక్తాయి

4 :- ;- కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । -
కిటతక । - కిటతక । త , । - కిటతక । త;, - కిటతక ॥ త

5 :- ,- తదిగిణతోం [illegible]
తోం;, । - త,ది, । గి,ణ, । తోం, - తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం ।
త;, । ,- తదిగి । ణతోం - త, । ;, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :- [illegible] తోం । - [illegible] । ధీం; ।
;; । గి,, [illegible] త,ధిం । [illegible] । ణ,తోం, । - తధింగి । ణతోం -
తధిం । , గిణతోం । త,, । ,-తధిం । ,గిణతోం । త,, । ;-తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :- ;,- తద్దింగి । ణతోం - తద్దింగిణ । తోం - తద్దింగిణతోం । - త;, । ;; । దిం; ।
;; । గి,, । [illegible]
త,దిం [illegible]
;; । ,- త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :- తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం । - త,, । ధిం; [illegible] గి; ।
;; । ణ [illegible]
,ణాతోం । - తధింగి [illegible] త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । - తధింగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;,- త,దిం | ,గిణాతోం - త, | దింగిణాతోం - త | ,దింగిణాతోం | -
త;, |;; | దిం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త;, | దిం; | గీ; | ణా; |
తోం, - త, | దింగి | ణాతోం - త | ,దింగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | , -
త,దిం | ,గిణ | ,తోం - త, | ;; | ;, - త | ,దింగి | ,ణాతోం ‖ త

52. సూత్రము $13\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి మొదటికాలమున అక్షరమునకు (సంకీర్ణ) 9 అక్షరముల వంతున కాపుగను, 2వ కాలమున (మిశ్ర) 7 అక్షరముల వంతున కాపుగను, 3వ కాలమున (ఖండ) 5 అక్షరముల వంతున కాపుగను అనెడి త్రికాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 13\frac{3}{4} = 55$	1 - ,	14
5	$5 \times 13\frac{3}{4} = 68\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	18
6	$6 \times 13\frac{3}{4} = 82\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ,,	21
7	$7 \times 13\frac{3}{4} = 96\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	25
8	$8 \times 13\frac{3}{4} = 110$	2 - ;	28
9	$9 \times 13\frac{3}{4} = 123\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	31

ఉదా :—

1కా. 9 అక్షరముల కాపుగను, 2కా. 7 అక్షరముల కాపుగను, 3కా. 5 అక్షరముల కాపుగ త్రికాలము

4 :— ,- కి; | ;; | ;ట, | ;; | ;,త | ;; | ;; | క;, | ;; | ,- కి;;, | ,ట;;; | త;;;క | ;;; -
కి;, | ,ట;;త;;క;; ‖ త

5 :— ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,డి;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,గి;;;;; | ;;;;;;;; |

;;;;,ణ;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;,తొం; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | , - త;;;;;;,డి |

;;;;;;,గి; | ;;;;;;,ణ;; | ;;;;;,తొం;;; | ;;;, - త;;డి;, | ,గి;;ణ;;తొం;; ‖ త

6 :— ;, - త;; | ;;;; | ;;,ధిం, | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ,గి;;; | ,;;; | ;,ణ;; |

;;;; | ;;,తొం; | ;;;; | ;;;, – త | ;;;ధీం | ;;;; | ;;గి;, | ;,ణ;; |

;తొం;;, | , - త ;;ధిం;;;, | ,గి;;ణ;;తొం;; ‖ త

7 :— ;;;;;;;, - త | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;,డిం;;;, | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,గి | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;,ణ;;;;;; | ;;;;;;;; |

;;;,తొం;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;, - త;; | ;;;;;;;; | ;;;,డిం;;;, | ;;;;;;;; |

;,గి;;;;;; | ,ణ;;;;;;,తొం | ;;;;;;, - త; | ;;;,డిం;;;, | ,గి;;ణ;;తొం;; ‖ త

8 :— ;- త, | ;; | ;,ధిం | ;; | ,; | ;; | ;; | ,గి, | ;; | ;; | ;; | ;,ణ | ;; | ,; | ;; |

;; | ,తొం; | ;; | ;- త;, | ;,ధిం;, | ;;;; | ,గి;;, | ;;;,ణ | ;;;; | ;;,

తొం; | ;; - త;;ధిం, | ;;;,గి;;;, | ,ణా;;;;తొం;; ‖ త

9 :— ,- త;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,డిం;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,గి;;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,ణా;;, |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,తొం;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;, -

త;;;;; | ;;;;;;;; | ,డిం;;;;;;, | ;;;;;;,గి, | ;;;;;;;; | ;;;;,ణా;;, | ;;;;;;;; |

;;,తొం;;;;;; | ;, - త;;;;,డిం, | ;;;,గి;;;, | ,ణా;;;;తొం;; ‖ త

53. సూత్రము 14

వి :— ఈసూత్రముచే A - ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చు B - ముక్తాయి, విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయివచ్చును. C - 5+4+3+2 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×14= 56	——	14
[illegible]	[illegible]	2 - ;	18
		—	21
[illegible]	[illegible]×1[illegible] [illegible]8	– [illegible]	25
[illegible]	8×14- 112	——	28
9	9×14= 126	2 - ;	32

ఉదా :—

A - ముక్తా[illegible], [illegible]ము, త్రిశ్రముక్తా[illegible]

[illegible] :- [illegible] కిటత[illegible] | - కి;, [illegible] | త;, , క;, | - కి,ట, | త;, [illegible]

[illegible] - కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక ‖ త

5 :— ;- తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం | తదిగిణ | తోం - త; |,ది; |,గి; |
,ణ; | ,తోం; | ,- త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం | -
[illegible] | దిగిణ [illegible] - తది | గిణతోం ‖ త

[illegible] :— తధీంగి | ణతోం - తధిం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం - త, | ;ధీం | ;; |
;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ;- త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం |,గిణతోం | -
తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ‖ త

7 :— ;-త, । దీంగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం - త । ;; ।
;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । ,-
త,దిం । ,గిణతోం । - త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దీంగి । ణతోం -
త । ,దీం । గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । - త;, । ధీం; ।
;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధీంగి । ,ణాతోం । -తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం -
తధిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ;- త, । దీంగీ । ణాతోం - త । ,దీంగి । ,ణాతోం । తద్దిం । గీణా । తోం -
త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । ,- త; । ,దీం, । ,గీ, ।
,ణా, ।,తోం, - త । ,దీంగి । ,ణాతోం । - త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం ।
,గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

B - ముక్తాయి, విన్యాసముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయి

4 :- కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కిటతక । త;, । - కిటతక । త;, । - కిటతక । -
కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక । - కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :— ;- తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం -
త, । ;,-త । దిగిణతోం । త;, । ,- తదిగి । ణతోం - త,ది । ,గి,ణ,తోం । ,-
త, ది, గి । ,ణ,తోం, - త । ,ది,గి,ణ । ,తోం, - తదిగి । ణతోం -
తదిగిణ । తోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం ।
త;, । ;– తధిం । ,గిణతోం । త;, । ;– తధిం । ,గిణతోం । –
తధిం । గిణతోం । తధిం । గిణతోం । తధిం । గిణతోం । –
తధింగిణతోం । తధింగిణతోం । తధింగిణతోం ॥ త

7 :— ;– త, । దింగిణ । తోం – త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం – త । ,దింగి ।
ణతోం – త, । ;; । ,– త,దిం । ,గిణతోం । త;, । ;, – త । ,దింగి ।
ణతోం – త; । ,దిం;గి । ,ణ,తోం, – త । ;,దిం, । ,గి,ణ,తోం । ,త;,దిం ।
;,గి,ణ ।,తోం, – త,దిం । ,గిణతోం – త, । దింగిణతోం –త ।,దింగిణతోం ॥ త

8 :— తధింగి ।, ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి ।, ణాతోం । –తధింగి । ,
ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । , ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । , ణాతోం । –
తధిం ।గీణ । ,తోం – త । ధింగి । ,ణా । తోం – తధిం । ,గీ । ణాతోం । –
తధింగీణ । ,తోం – తధింగి । ,ణాతోం – తధిం । , గీణాతోం ॥ త

9 :— ;– త, । దింగీ । ణాతోం – త । ,దింగి । ,ణాతోం । తద్దిం । గీణా । తోం –
త,దిం । , గీణ । ,తోం – త, । ;; । ;, – త । ,దింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । , – త,దిం । , గీణ । ,తోం – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,
తోం, – త; । , దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, – త; । ,దిం;గి । ;,ణా, ।
,తోం, – త,దిం । ,గీణాతోం । తద్దింగీ । ణాతోం – త,దిం । ,గీణాతోం॥ త

C - జాతి 5+4+3+2 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । – కి;, । ట;, । త;, । క;, । – కి;ట । ;త, । ,క; । –
కి,ట, । త,క, ॥ త

5 :— ; – త, । ;,డి । ;; । గి;, । ,ణ; । ;తొం, । ;, – త । ;,డి । ;,గి । ;,ణ । ;, తొం । ;, – త । ;డి, । ,గి; । ణ;తొం । ; – త, । డి,గి, । ణ,తొం,॥ త

6 :- త;, । ,ధీం, । ;; । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తొం; । ; – త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; – త, । ,ధీం, । ;,గి । ;ణ, । ,తొం; । – త,ధీం । ;గి, । ణ,తొం, ॥ త

7 :— ; – త, । ;; । ;; । దీం; । ;; । ;గి, । ;,ణ । ;; । తొం;, । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । ,– త; । ;,దిం । ;; । ,గి; । ణ;తొం । ; – త, । ;దీం । ;గి, । ణ, తొం, ॥ త

8 :- త;, । ,ధీం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తొం । ;; । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తొం;, । – త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తొం; । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తొం, ॥ త

9 :— ; – త, । ;; । ;; । దీం; । ;; । ;గీ । ;; । ;; । ణా; । ;; । ;తొం, । ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తొం । ;, – త । ;; । ,దీం, । ;,గి । ;; । ,ణా, । ;,తొం । ;– త, । ;దీం । ;గీ । ;ణా । ;తొం, ॥ త

54. సూత్రము $14\frac{1}{4}$

వి :- ఈ సూత్రముచే త్రికాలము, $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ × త్రిశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్ర గమన పై కాలముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	తియలు
4	$4 \times 14\frac{1}{4} = 57$	3 - ;,	15
5	$5 \times 14\frac{1}{4} = 71\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	18
6	$6 \times 14\frac{1}{4} = 85\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	22
7	$7 \times 14\frac{1}{4} = 99\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	25
8	$8 \times 14\frac{1}{4} = 114$	2 - ;	29
9	$9 \times 14\frac{1}{4} = 128\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	33

ఉదా :—

త్రికాలము, 3+ $1\frac{1}{2}$ + $\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము, త్రిశ్రగమన పై కాల ముక్తాయి

4 :— ;, – కి । ;,ట । ;,త । ;,క । ;, – కి । ,ట, – త । ,క, – కి । టతక –కి, । ;;ట;, ।
;త;;, । క;;, – కి, । ,ట; త;క । ; – కి;ట;త;క; ।– కిటతక – కిట । తక –
కిటతక ॥ త

5 :— ;, – త;;;;;; । ;,ది;;;;;; । ;,గి;;;;;, । ;,ణ,,;;;; । ;,తో;;;;;; । ;, –
త;;;, ది;; । ;,గి;;;,ణ;; । ;, తో;;;, – త;,ది । ;,గి;,ణ;,తో;, –
త । ;;;;;, ది;; । ;;;,గి;,;; । ;,ణ;;;;;,తో । ;;;;;, – త;; । ,ది;;,గి;;,ణ; ।
,,తో;;, – త;ది;గి । ;ణ;తో; – తది ణతో – తదిగిణ । తో –
తదిగిణతో ॥ త

6 :— ;;, – త; । ;;,ధీం, । ;;;; । ;;,గి; । ;;,ణ; । ;;,తో; । ;;, – త; । ,ధీం;;, ।
,గి;,ణ; । ,తో;, – త,ధిం । ;,గి,ణ,తో । , – త;;,ధిం । ;;;; । ;,గి;; ।
,ణ;;,తో । ;;, – త; । ధీం;;గి, । ,ణ;తో; – త, । ,ధీం;;గి;ణ;తో; । –
తధీంగిణతో । తధీంగిణతో । తధీంగిణతో ॥ త

7 :— , – త;;;;;;; । ;;;;;;;; । ,దీం;;;;;;, । ;;;;;;;; । ,గి;;;;;;; । ,ణ;;;;;;; । ,తో
;;;;;;; । , – త;;;;;;; । ,దీం;;;;;;, । ,గి;;;,ణ;;; । ,తో;;;, –
త;;; । ,దీం;;;గి;,ణ; । ,తో;, – త;;;;; । ;;;;;;,దీం, । ;;;;;;;; । ;;, గి;;;;; ।
,ణ;;;;;,తో; । ;;;;, – త;;; । ;;,దీం;;;;, । ,గి;;,ణ;;,తో; । ;, –
త;;,దీం;;గి । ;ణ;తో; – త,దిం।,గిణతో–త,।దీంగిణతో – త।,
దీంగిణతో ॥ త

8 :— ; - త, | ;ధిం | ;; | ;గి | ,; | ;ణా | ;; | ;తోం, | ; - త, | ధిం; | గి; |
ణా; | తోం, - తధిం | ,గిణ | ,తోం - త, | ,ధిం, | ;,గి | ;; | ,ణా, |
;,తోం |; - త;ధిం | ;;,గి, | ;,ణా;, | ,తోం; - త;ధిం;, | ,గి;;ణా;;తోం; | -
తధింగిణ | ,తోం - తధింగి | ,ణాతోం - తధిం | ,గిణాతోం ‖ త

9 :— ;;;;;;;, - త | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,గి | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,ణ |
;;;;;;;; | ;;;;;;;,తోం | ;;;;;;;, - త | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;,గి | ;;;;;;;,ణ |
;;;;;;;,తోం | ;;;, - త;;;,దిం | ;;;,గీ;;;ణ | ;;;,తోం;, - త;; | ;;;;;;;; |
;,దీం;;;;;, | ;;;;;,గీ;, | ;;;;;;;; | ;,ణా;;;;;, | ;;;;;,తోం;; | ;;;, -
త;;;; | ;,దీం;;;;;గి | ;;;;;,ణా;, | ;;;,తోం;;, - త; | ;,దిం;;గీ;;ణ |
;;,తోం; - త,దిం | ,గిణాతోం | తద్దింగి | ణాతోం - త,దిం | ,గిణాతోం ‖ త

55. సూత్రము 14½

వి :— ఈ సూత్రముచే 4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3 + 2 + 1 × అక్షరము వంతున కాపుగ వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×14½ = 58	2 - ;	15
5	5×14½ = 72½	3½ - ;;;,	19
6	6×14½ = 87	1 - ;	22
7	7×14½ = 101½	2½ - ;;,	26
8	8×14½ = 116		29
9	9×14½ = 130½	1½ - ;,	33

6 :— ; - తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । - త;, । ధీం; ।
;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, । తధింగి । ణతోం -
తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ;- తధిం ।
,గిణతోం ॥ త

7 :— ;, - త । ,దింగి । ణతోం - త, । దింగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । -
త;, । ;; । దిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త;, । దిం; । గి,ణ, ।
తోం, - త, । దింగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । త;, । ;, - త ।
,దింగి । ణతోం - త, । ;; । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । - త;, । ధీం; ।
;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధింగి । ,ణాతోం । - తధింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— , - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । దింగీ । ణాతోం - త । ,దిం గి । ,ణాతోం । -
త;, । ;; । దిం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త;, । దిం; ।
గీ; । ణా; । తోం, - త, । దింగీ । ణాతోం - త । ,దింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । , - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । ;; । ;, - త । ,దింగి ।
,ణాతోం ॥ త

58. సూత్రము 15¼

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి [illegible] అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలముగను, 4 + 8 + 2 + [illegible] వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షరసంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 15\frac{1}{4} = 61$	3 - ;;;	16
5	$5 \times 15\frac{1}{4} = 76\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	20
6	$6 \times 15\frac{1}{4} = 91\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	23
7	$7 \times 15\frac{1}{4} = 106\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	27
8	$8 \times 15\frac{1}{4} = 122$	2 - ;;	31
9	$9 \times 15\frac{1}{4} = 137\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	35

ఉదా :-

జాతి $3 + 1\frac{1}{2} + \frac{3}{4} \times$ త్రిశ్ర త్రికాలము, 4 + 3 + 2 + 1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :- ;;; – కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, – కి, | ,ట;త;క | ; – కి;ట;త;క; | – కి;, |
ట;, | త;, | క;, | – కి;ట | ;త, | ,క; | – కి,ట, | త,క, | – కిటతక ‖ త

5 :- ;;;;;;;, – త | ;;;;;,ది;; | ;;;,గి;;;; | ;,ణ;;;;;,తోం | ;;;;;, –
త;;|,ది;;,గి;;,ణ; | ;,తోం;;, – త;ది;గి | ;ణ;తోం; – త, | ;ది, | ;గి, |–
;ణ, | ;తోం, | ; – త, | ,ది; | గి;ణ | ;తోం, | , – త,ది | ,గి,ణ | ,తోం,
త | దిగిణతోం ‖ త

6 :- , – త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తోం | ;;, – త; | ధిం;;గి, | ,ణ;తోం; –
త, | ,ధిం;;గి;ణ;తోం; | – త;, | ధిం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, | –
త;ధిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | ; – త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం |
,గిణతోం‖త

6 :— ;;;, – తధిం | ,గిణతోం – తధింగిణతోం – తధింగిణతోం | – తధింగి | ణతోం –
తధిం | ,గిణతోం | తధింగి | ణతోం – త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, |
;తోం, | , – త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం | ,గిణతోం | – తధిం |
గిణతోం | తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం ‖ త

7 :— ;, – తద్దింగిణతోం – తద్దింగిణ | తోం – తద్దింగిణతోం – త, | దింగిణ | తోం –
త,దిం | ,గిణతోం | తద్దిం | గిణతోం – త | ,; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ |
;,తోం | ,, – త | – ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , – త,దిం | ,గిణతోం | –
త,దిం | ,గిణ | తోం – త, | దింగి | ణతోం – త | ,దిం | గిణతోం ‖ త

8 :— ; – తధింగీణాతోం | తధింగీణాతోం – తధింగీణాతోం | – తధింగి | ,ణాతోం |
తధింగి | ,ణాతోం | – తధింగి | ,ణాతోం | – త;, | ధిం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; |
తోం,, | – త,ధిం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | – తధింగి | ,ణాతోం | – తధిం |
గీణ | ,తోం – త | ధింగి | ,ణా | తోం – తధిం | ,గీ | ణాతోం ‖ త

9 :— ;;;;;;, – త,దిం | ,గీణాతోం – తద్దింగీణాతోం – త | ,దింగీణాతోం – త, | దింగీ |
ణాతోం – త | ,దింగి | ,ణాతోం | – తద్దిం | గీణా | తోం – త; | ;; | ,దిం, |
;; | ,గీ, | ;, | ,ణా, | ;; | ,తోం; | , – త; | ,దిం, | ,గీ, | ,ణా, |
,తోం, – త | ,దింగి | ,ణాతోం | – త,దిం | ,గీ | ణాతోం | త,దిం |
,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం ‖ త

57. సూత్రము 15

వి :— ఈ సూత్రముచే A - ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. B - 1 కా. 1 సారి, 2 కా. 2 సార్లు, 3 కా. 3 సార్లు, త్రిశ్రముక్తాయి వచ్చును. C- జాతి 5 + 4 + 3 + 2 + 1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. D - 6 + 5 + 4 తగ్గింపు వచ్చును. E - 3 + 2 + 1, విన్యాస ముక్తాయి, తిశ్రముక్తాయివచ్చును.
గమనిక :— B-C-D-E- ప్రయోగ సోదాహరణములు 13, 14 సూత్రములలో వచ్చి నందున ఇందు ఉదహరించలేదు.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4 ×15 = 60		15
5	5 ×15 = 75	1 - ,	19
6	6 ×15 = 90	2 - ;	23
7	7 ×15 = 105	3 - ;,	27
8	8 ×15 = 120	———	30
9	9 ×15 = 135	1 - ,	34

ఉదా :—

A- ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి

4 :— కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక ॥ త

5 :— , - తదిగి । ణతోం - తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం । - త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,ది, । గి,ణ, । తోం, - తది । గిణతోం - త । దిగి ణతోం । త;, । , - తదిగి । ణతోం - త, । ;, - త । దిగిణతోం త॥

ఉదా :—

4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3 + 2 + 1 X అక్షరము వంతున కావుగ తగ్గింపు

4 :— ; - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । కి,ట, । త,క, ।
కిటతక । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । కిటతక ॥ త

5 :— ;;;, - త । దిగిణతొం - తదిగిణ । తొం - తదిగిణతొం - త । ;,ది । ;,గి ।
;,ణ । ;,తొం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తొం । , - తదిగి । ణతొం - త,
,ది; । గి;ణ । ;తొం, । , - త,ది । ,గి,ణ । ,తొం, - త । దిగిణతొం ॥ త

6 :- ; - తధింగిణతొం । తధింగిణతొం - తధిం । ,గిణతొం - త, । ;ధిం । ;; । ;గి,
;ణ,।;తొం, । ; - త, ।ధిం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం । ,గిణతొం । - త;ధిం
;; । ,గి; । ణ;తొం । ; - త, । ధిం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం । ,గిణతొం॥ త

7 :— ;;, - త,దిం । ,గిణతొం - తద్దిం । గిణతొం - తద్దింగి । ణతొం - త; । ;; ।
,దిం, । ;; । ,గి; ।,ణ ; । ,తొం; । ,-త; । ,దిం, । ,గి,ణ । ,తొం,-త । ,దింగి
ణతొం - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తొం;-త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తొం
, - త,దిం । ,గిణతొం ॥ త

8 :— తధింగీణాతొం । తధింగీణాతొం । తధింగీణాతొం । - త;, । ధిం; । ;; । గీ; ।
;; । ణా; । ;; । తొం;, । - త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తొం, । - తధింగి ।
,ణాతొం । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తొం; । - త,ధిం । ;గీ ।
;ణా । ;తొం, । తధింగి । ,ణాతొం ॥ త

9 :— ;, - తద్దింగి । ,ణాతొం - తద్దిం । గీణాతొం - త,దిం । ,గీణాతొం - త । ;;
;,దిం । ;; ।;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తొం । ;,-త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తొం
, - త,దిం । ,గీణ । ,తొం-త, । ;;. । దిం; । ;గీ । ;; । ణా; । ;తొం, । , -
త; । ,దిం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తొం, - త । ,దింగి । ,ణాతొం ॥ త

56. సూత్రము $14\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్ర గమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times14\frac{3}{4}=59$	1 - ,	15
5	$5\times14\frac{3}{4}=73\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	19
6	$6\times14\frac{3}{4}=88\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	23
7	$7\times14\frac{3}{4}=103\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	26
8	$8\times14\frac{3}{4}=118$	2 - ;	30
9	$9\times14\frac{3}{4}=132\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	34

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, 3 కా, ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కిటత: । కిటతక । కిటతక । - కి;, ।
ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటత । క - కిట ।
తక - కి । టతక ॥ త

5 :— ;;;;, - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - త ।
దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త,ది ।
,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం । - తదిగి । ణతోం-త । దిగిణ । తోం -
తది । గిణతోం ॥ త

7 :— ;;, – త;;;;; | ;;;;;;,దిం, | ;;;;;;;; | ;;,గి;;;;; | ,ణ;;;;;;,తోం; | ;;;;, –

త;;; | ;;,దిం;;;;, | ,గి;;,ణ;;,తోం; | ;, – త;;,దిం;;గి | ;ణ;తోం; –

త, | ;; | ;దిం|;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; – త,|;; | దిం;|;గి, | ,ణ; | తోం;

త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , – త,దిం | ,గిణతోం ॥ త

8 :— ;; – త;, | ;ధిం;; | ;;;గి | ;;;; | ;ణా;; | ;;,తోం, | ;; – త;ధిం | ;;,గి, |

;,ణా;, | ,తోం; – త;ధిం;, | ,గి;;ణా;;తోం; | – త;, | ధిం; | ;; | గి; |

;; | ణా; | ;; | తోం;, | – త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | –

త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | – తధింగి | ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;, – త;; | ;;;;;;;; | ;,దిం;;;;;, | ;;;;;,గి;, | ;;;;;;;; | ;,ణా;;;;;, |

;;;;;,తోం;; | ;;;, – త;;;; | ;,దిం;;;;;గి | ;;;;;,ణా;, | ;;;,తోం;;, –

త; |;,దిం;;గి;;ణ | ;;,తోం; – త, | ;; | ;దిం | ;; | ;గి | ;; | ;ణా | ;; |

;తోం, | ; – త, | ;; | దిం; | ;గి | ;; | ణా; | ;తోం, | , – త; |

,దిం, | ,గి, | ,ణా, | ,తోం, – త | ,దింగి | ,ణాతోం ॥ త

59. సూత్రము 15½

వి :— ఈ సూత్రముచే ముక్తాయి, త్రికాలము, 4 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×15½ = 62	2 - ;	16
5	5×15½ = 77½	2½ - ;;,	20
6	6×15½ = 93	3 - ;,	24
7	7×15½ = 108½	3½ - ;;;,	28
8	8×15½ = 124		31
9	9×15½ = 139½	½ - ,	35

ఉదా :-

ముక్తాయి, త్రికాలము, 4 కా. ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :- ; - కిట | తక - కిట | తక - కిట | తక - కి, | ;ట, | ;త, | ;క, | ; -
కి, |ట,త, | క, - కిట | తక - కిటతక | కిటతక - కిటతక | - కిటత | క -
కిట | తక - కి | టతక ॥ త

5 :- ;;, - త,ది | ,గి,ణ,తొం, - త | ,ది,గి,ణ,తొం | , - త,ది,గి,ణ | ,తొం, -
త;; | ;,ది;; | ;,గి;; | ;,ణ;; | ;,తొం;; | ;, - త;,ది | ;,గి;,ణ | ;,తొం;, -
త | ,ది,గి,ణ,తొం | , - తదిగిణతొం - తది | గిణతొం - తదిగిణతొం | -
తదిగి | ణతొం - త | దిగిణ | తొం - తది | గిణతొం ॥ త

6 :- ;, - త | ధింగిణ | తొం - తధిం | గిణతొం - త | ధింగిణ | తొం -
త; |,ధిం, | ;; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , - త,ధిం | ;,గి | ,ణ,తొం | , -
తధిం | గిణతొం - తధిం | ,గిణతొం - తధింగి | ణతొం - త ధింగిణతొం | -
తధిం | గిణతొం | తధిం | గిణతొం | తధిం | గిణతొం ॥ త

7 :— తద్దీం । గిణతోం - త । ,దీంగి । ణతోం - త, । దీంగిణ । తోం - త; । ;; ।
,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త; । ,దీం, । ,గి,ణ । ,తోం, - త ।
,దీంగి । ణతోం - త, । ;; । దీం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; - త । ;,దిం । ;,గి ।
,ణ,తోం । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । - త;, । ధీం; ।
;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధీంగి । ,ణాతోం । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । - త,ధీం ।
;గీ । ;ణా । ;తోం, । - తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— తద్దీం । గీణా । తోం - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । దీంగీ । ణాతోం -
త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, - త । ;,దిం । ;,గి ।
;,ణ । ;,తోం । , - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । ;; । దీం; । ;గీ ।
;; । ణా; । ;తోం, । , - త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, -
త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

B :—

వి :— ఏగతిలో ఆజాతికి ఎన్ని అక్షరములు గలవో అట్టి అక్షర సంఖ్యను మొదట ఉంచి, దీనికి రెండు సంఖ్యలక్రింద అంకెను వేసి, ఆ అంకెక్రింద అంకెను వేయవలెను. అనగ ఐదుగతి భేదములలో ఆయా జాతులసంఖ్య తగ్గింపు సంఖ్యలకు జతులను నిర్ణయించుకొని - ప్రతి తగ్గింపును 4 అక్షరముల వంతున కాపుతో ముక్తాయిగ అనుచూ పై తగ్గింపునందు చివర సంఖ్యగల జాతిని త్రికాలమనినచో - అన్ని గతిభేదములకు ఆదితాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— ఇందుజాతి అక్షర సంఖ్యను 16 సూత్రముచే గుణకము చేసినచో ఆ గమనము సందలి ఆజాతి (తగ్గింపు, త్రికాల) ముక్తాయి అక్షరసంఖ్య వచ్చును. పై A, C లకు ఈ ముక్తాయి సమానము. మఱియు, 'వరుసక్రియలుగల తాళములకు ముక్తాయి' అను ప్రకరణమునందు ఈ వివరము విపులీకరింపబడినది. యీ తాళ మున వలికే జాతికి రెట్టింపుగతి లయగమనముగ గ్రహించునది.

ఆదితాళమున గతిభేద ముక్తాయి

పథకము

గతి	గతి గమన సంఖ్య	జాతితగ్గింపుసంఖ్య			మూడు ముక్తాయిల సంఖ్య	కాపు అక్షరములు	తగ్గింపు చివర జాతిత్రికాల అక్షరములు	మొత్తం ముక్తాయి అక్షరములు
		1	2	3				
చ.	8	4	2	1	21	36	7	64
త్రి.	12	6	4	3	39	36	21	96
మి.	14	7	5	4	48	36	28	112
ఖం.	10	5	3	2	30	36	14	80
సం.	18	9	7	6	66	36	42	144

సంకేతము	అర్థము	శబ్దము
చ :—	చతురశ్రము 4 ...	కిటతక
త్రి :—	త్రిశ్రము 6 ...	తధింగిణతోం
మి :—	మిశ్రము 7 ..	తద్దింగిణతోం
ఖం :—	ఖండము 5 ...	తదిగిణతోం
సం :—	సంకీర్ణము 9 ...	తద్దింగిణాతోం

ఉదాహరణము :—

చతురశ్రగమనము :— కిటతక తాంతాం - కిటతక తాంతాం - కిటతక తాంతాం -
తక తాంతాం తక । తాంతాం తక తాం - తాం
త తాంతాం త - తాంతాం త తాం తం -,

త్రికాలము :— త;, త, త ॥

7 :— ;;;, - త;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,;;,దిం | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;,గి;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;,ణ,; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;,తొం |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;, - త;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;,దిం;;;, | ;;;;;;;; |

;;;;;,గి;; | ;;;;;;,ణ; | ;;;;;;;,తొం | ;;;;;;;; | , - త;;;;;;; | ;,దిం;;;;;, |

;;,గి;;;;;ణ, | ;;;,తొం;;;; ॥ త

8 :— ; - త, | ;; | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ;; | ,గీ, | ;; | ;; | ;; | ;,ణ | ;; | ;; |

;; | ;; | ,తొం; | ;; | ; - త;, | ;;,ధిం, | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; |

;;;; | ,ణా;;, | ;;;; | ;,తొం;; | ;; - త;;;, | ,ధిం;;;;;;, | ;,గీ;;;;;, |

;;,ణా;;;;, | ;;;,తొం;;;; ॥ త

9 ;— ;;;;, - త;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,దిం;;;;;;, | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,గీ;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |

,ణా;;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,తొం;;; | ;;;,;;;; | ;;;;;;, -

త; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,దిం;;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;,గీ;;;;, | ;;;;;;;; |

;;;;,ణా;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;,తొం; | ;;;;;;;, - త | ;;;;;;;; | ,దిం;;;;;;. |

;,గీ;;;;;, | ;;,ణా;;;;, | ;;;,తొం;;;; ॥ త

61. సూత్రము 16

వి :— ఈ సూత్రముచే A - ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. మఱియు ఏగతిలో ఆజాతి ఆదితాళమున ఒకే ఆవృతములో ఈసూత్రమునందు చెప్పబడిన ముక్తాయి సాముదాయకము సమగ్రహాసమమగును.

C - జాతి 6+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. (B - ముక్తాయి వెనుక పేజీలలో వ్రాయబడినది.)

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×16 = 64	———	16
5	5×16 = 80	———	20
6	6×16 = 96	———	24
7	7×16 = 112	———	28
8	8×16 = 128	———	32
9	9×16 = 144	———	36

ఉదా :—

A - ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 గ తగ్గింపు

4 :— కిటతక | కిటతక | కిటతక | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి,ట, | త,క, | – కిటతక | – కి;ట | ;త, | ,క; | – కి,ట, | త,క, | – కిటతక ‖ త

5 :— తదిగిణ | తోం – తదిగి | ణతోం – తది | గిణతోం – త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, – త | ,ది,గి | ,ణ,తోం | , – తదిగి | ణతోం – త, | ,ది; | గి;ణ | ;తోం, | ,– త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, –త | దిగిణతోం ‖ త

6 :— తధీంగి | ణతోం – తధిం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం – త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; – త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం | ,గిణతోం | – త;ధిం | ;; | , గి; | ణ;తోం | ; – త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం | ,గిణతోం ‖ త

7 :— ;;;, - త | ;,దీం;గి | ,ణ,తోం, - త; | ,దీం;గి,ణ | ,తోం, - త;,దిం |
;,గి,ణ,తోం | , - త;;; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;;; | ,గి;;; | ,ణ;;; | ,తోం;;; |, -
త;;; | ,దీం;;, | ,గి;,ణ; | ,తోం;, - త; | ,దీం;గి,ణ | ,తోం, -
తద్దింగి | ణతోం - తద్దింగిణ | తోం - తద్దింగిణతోం | - త,దిం | ,గిణ | తోం -
త, | దీంగి | ణతోం - త | ,దిం | గిణతోం ‖ త

8 :— తధింగి | ,ణాతోం | తధింగి | ,ణాతోం | తధింగి | ,ణాతోం | - త;, | ధిం; |
;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త,ధిం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధింగి | ,ణాతోం | - తధింగీణాతోం | తధింగీణాతోం | తధింగీణాతోం | -
తధిం | గీణ | ,తోం - త | ధింగి | ,ణా | తోం - తధిం | , గీ | ణాతోం ‖ త

9 :— , - త;, దిం, | ,గీ;ణా, | ,తోం, - త;,దిం | ;,గీ;ణ | ;,తోం, - త; | ,దిం;గీ, |
,ణా;తోం, - త | ;;;; | ;;;,దిం | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ;;;,ణ | ;;;; |
;;;,తోం | ;;;, - త | ;;;,దిం | ;;;,గి | ;;;,ణ | ;;;,తోం | ;, -
త;,దిం | ;,గీ;ణ | ;,తోం, - త ,దిం | ,గీణాతోం - త, | దింగీణాతోం -
త | ,దింగీణాతోం | - త,దిం | ,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం |
త, దిం | ,గీ | ణాతోం ‖ త

60. సూత్రము $15\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే A - 5 కాలం ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును. B - జాతి అక్షరమక్షరమునకు $9+4\frac{1}{2}+2\frac{1}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ సంకీర్ణ త్రికాలము వచ్చును.

గమనిక :— ఇందు A ప్రయోగము 15 వ సూత్రమున, $8\frac{1}{2}$ సూత్రమున లిఖించుటచే ఇందు ఉదహరించుట లేదు.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 15\frac{3}{4} = 63$	1 - ,	16
5	$5 \times 15\frac{3}{4} = 78\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	20
6	$6 \times 15\frac{3}{4} = 94\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	24
7	$7 \times 15\frac{3}{4} = 110\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	28
8	$8 \times 15\frac{3}{4} = 126$	2 - ;	32
9	$9 \times 15\frac{3}{4} = 141\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	36

ఉదా :—

B - జాతి $9 + 4\frac{1}{2} + 2\frac{1}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ సంకీర్ణ త్రికాలము

4 :— , - కి; | ;; | ;ట, | ;; | ;,త | ;; | ;; | క;, | ;; | , - కి;;, | ;,ట;; | ;;త;, |
;;;,క; | ;;; - కి;, | ;;;,ట;;;;త, | ;;;,క;;;; ‖ త

5 :— ;;, - త;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,ది;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;,,,గి; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |
,ణ;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,తొం;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;, - త;;; | ;;;;;,ది;; |
;;;;;;,గి; | ;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;; | ,తొం;;;;;;; | ;, - త;;;;ది;, | ;;,గి;;;;ణ, |
;;;,తొం;;;; ‖ త

6 :— ;, - త;; | ;;;; | ;;,ధీం, | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ,గి;;, | ;;;; | ;,ణ;; |
;;;; | ;;,తొం; | ;;;; | ;;;, - త | ;;;; | ధీం;;; | ;;;; | ;గి;;, | ;,ణ;; |
;;తొం;, | ;;, - త;;, | ;,ధీం;;;;;, | ;;,గి;;;;ణ, | ;;;,తొం;;;; ‖ త

త్రిశ్రగమనము :— తధింగిణతోం తాంతాం తధిం - ,గిణతోం తాంతాం తధింగి - ణతోం తాంతాం

కిటతక తాం - తాం కిటతక తాంతాం కిట । తక తాంతాం

తకిట తాంతం - , తకిట తాంతాం తకిట తం - , తాం

త్రికాలము :— త;,కి;,ట - ;, త,కి,ట, తకిట ॥

మిశ్రగమనము :— తద్ధింగిణతోం తాంతాం తద్ధిం - ,గిణతోం తాంతాం తద్ధింగిణ - తోం తాంతాం

తదిగిణతోం తాంతాం - తదిగిణతోం తాంతాం తదిగిణతోం । తాంతాం

కిటతక తాంతాం కిట - తక తాంతాం కిటతక తాంతాం -

త్రికాలము :— కి;,ట;,త;,క, - ; కి,ట,త,క, కిటతక ॥

ఖండగమనము :— తదిగిణతోం తాంతాం త - దిగిణతోం తాంతాం తది - గిణతోం తాంతాం

తకిట - తాంతాం తకిట తాంతం । ,తకిట తాంతాం

తక - తాంతాం తక తాంతాం - తక తాంతాం

త్రికాలము :— త;, - క;, త,క, తక ॥

సంకీర్ణగమనము :— తద్ధింగిణాతోం తాంతాం తద్ధింగి - ,ణాతోం తాంతాం తద్ధింగిణాతోం తం - ,తాం

తద్ధింగిణతోం తాంతాం తద్ధిం - గిణతోం తాంతాం

తద్ధింగిణతోం తాంతాం ।

తధింగిణతోం తాంతాం తధింగిణతోం తాం - తాం

తధింగిణతోం తాంతాం

త్రికాలము :— త;,ధీం - ;;; గి;, ణ;, తోం;, - త,ధిం;గి,ణ,తోం, తధింగిణతోం ॥

62. సూత్రము $16\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్రతి కాలము జాతి 1 కా. 1 సారి, 2 కా. 2 సార్లు, 3. కా. 3 సార్లు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	తోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times16\frac{1}{4}=65$	3 - ;,	17
5	$5\times16\frac{1}{4}=81\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	21
6	$6\times16\frac{1}{4}=97\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	25
7	$7\times16\frac{1}{4}=113\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	29
8	$8\times16\frac{1}{4}=130$	2 - ;	33
9	$9\times16\frac{1}{4}=146\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$- ;;;,	37

ఉదా :—

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$, 1 కా. 1సారి, 2కా. 2సార్లు, 3కా. 3సార్లు

4 :— ;, - కి | ;ట, | ,త; | క; - కి, | ,ట;త;క | ; -కి;ట;త;క; | - కి;, | ట;, |
త;, | క;, | - కి,ట, | త,క, | కి,ట, | త,క, | - కిటతక | కిటతక |
కిటతక ‖ త

5 :— ;;;;;, - త;; | ;;;,ది;;;; | ;,గి;;;;;;,ణ | ;;;;;,తోం;; | ;;;, - త;;,ది; | ;,గి;;
ణ;;,తోం | ;;, - త;ది;గి;ణ, | ,తోం; - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , -
త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | ,ది,గి | ,ణ,తోం | , - తదిగి | ణతోం -
తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం ‖ త

6 :— ;;, – త; | ;,ధీం;, | ;;;,గి | ;;,ణ; | ;,తొం;; | , – త;ధీం; | ;గి;ణ; | తొం; –
త;ధీం;;గి | ;ణ;తొం; – త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తొం, | ; – త, |
ధీం; | గి,ణ, | తొం, – త, | ధీం; | గి,ణ, | తొం, – తధిం | , గిణతొం |
తధీంగి | ణతొం – తధిం | ,గిణతొం ॥ త

7 :— ;;;;, – త;;; | ;;;;;;;; | ,దిం;;;;;;, | ;;;;,గి;;; | ;;,ణ;;;;; | ,తొం;;;;;, –
త; | ;;;;,దిం;;, | ;;,గి;;,ణ;; | ,తొం;;, – త;;,దిం, | ;,గి;ణ;తొం; –
త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;,–త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తొం | ,–
త; | ,దిం, | ,గి,ణ | ,తొం, – త | ,దింగి | ణతొం – త, | దింగిణ | తొం –
త,దిం | ,గిణతొం ॥ త

8 :— ;–త, | ,ధిం, | ;,గి | ;; | ,ణా, | ;,తొం | ; – త;ధిం | ;;,గీ, | ;,ణా;, | ,తొం; –
త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; | – త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | –
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | – త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | –
తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం ॥ త

9 :— ;;;, – త;;;; | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;; | ;;;,గీ;;;, | ;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;; |
;;;,తొం;;;; | ;, – త;;;;;,దిం | ;;;;;,గీ;, | ;;;,ణా;;;, | ;,తొం;;, –
త;;,దిం | ;;,గీ;;ణా;, | , తొం; – త; | ;; | ,దిం, | ;; | ,గీ, | ;; |
,ణా, | ;; | ,తొం; | , – త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తొం, – త |
;,దిం | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | , – త,దిం | ,గీణ | ,తొం – త, | దింగీ |
ణాతొం – త | ,దింగి | ,ణాతొం ॥ త

63. సూత్రము $16\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే 4 గా. ముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్ర ముక్తాయి, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times16\frac{1}{2}=66$	2 - ;	17
5	$5\times16\frac{1}{2}=82\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	21
6	$6\times16\frac{1}{2}=99$	1 - ,	25
7	$7\times16\frac{1}{2}=115\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	29
8	$8\times16\frac{1}{2}=132$	———	33
9	$9\times16\frac{1}{2}=148\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	38

ఉదా :—

4 గా. ముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— . - కిటతక | కిటతక - కిటతక | - కిటతక | త;, | - కిటతక | త;, | - కిటతక | -
కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక | - కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, |
త,క, | - కిటతక ‖ త

5 :— ;, - తదిగిణతోం | తదిగి,,తోం - తదిగి | ణతోం - తదిగి | ణతోం - త, |
;, - త | దిగిణతోం | త,, , - తదిగి | ణతోం - త,ది | ,గి,ణ,తోం |
,-త,ది,గి | ,ణ,తోం,-త | ,ది,గి,ణ | ,తోం, - త, | ,ది: | గి;ణ | ;తోం, | , -
త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం ‖ త

6 :— , - తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం - తధిం । ,గిణతోం ।
త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం । - తధీం ।
గిణతోం । తధీం । గిణతోం । తధీం । గిణతోం । - త;ధిం । ;; । ,గి; ।
ణ;తోం । ; - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— , - తద్దింగిణతోం । తద్దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం - త । ,దింగి । ణతోం -
త, । ;; । , - త,దిం । ,గిణతోం । త;, । ;, - త । ,దింగి । ణతోం -
త; । ,దిం;గి । ,ణ,తోం, - త । ;,దిం, । ,గి,ణ,తోం । ,త;,దిం ।
;,గి,ణ । ,తోం, - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; - త । ;,దిం ।
;,గి । ,ణ,తోం । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగీణాతోం । తధింగీణాతోం । తధీంగీణాతోం । - తధీంగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;; । - తధీంగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । - తధీంగి । ,ణాతోం । -
తధీం । గీణ । ,తోం - త । ధీంగి । ,ణా । తోం - తధిం । ,గీ । ణాతోం । -
త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;, - త। ,దింగీణాతోం । తద్దింగీణా । తోం - తద్దింగీణ । ,తోం -
త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । ;; । ;, - త । ,దింగి । ,ణాతోం ।
త;, । ;;। , - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త; ।,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, -
త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, -
త, । ;; । దిం; । ;గీ । ;; । ణా; । ;తోం, । , - త; । ,దిం, । ,గీ, । ,
ణా, । ,తోం, - త । ,దింగి । ,ణాతోం ॥ త

64. సూత్రము $16\frac{3}{4}$

వి: — ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	తోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times16\frac{3}{4}=67$	1 — ,	17
5	$5\times16\frac{3}{4}=83\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ — ,	21
6	$6\times16\frac{3}{4}=100\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ — ;;;,	26
7	$7\times16\frac{3}{4}=117\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ — ;;;;;,	30
8	$8\times16\frac{3}{4}=134$	2 — ;	34
9	$9\times16\frac{3}{4}$ $150\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ — ;;,	38

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 X తగ్గింపు

4 :— , — కిటతక — కిటతక — కిటతక । — కిటతక । కిటతక । కిటతక । — కి; । ట;, త;, । క;, । — కి,ట, । త,క, । — కిటతక । — కి;ట । ;త, । ,క; । — కి,ట, । త,క, । — కిటతక ॥ త

5 :— , — తదిగిణతోం — తదిగిణతోం — తదిగిణతోం । — తదిగిణ । తోం — తదిగి । ణతోం — తది । గిణతోం — త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, — త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । , — తదిగి । ణతోం— త, । ,ది; । గి;ణ । ;తోం, । , — త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, — త । దిగిణతోం ॥ త

6 :— ;;;, – తధిం | ,గిణతోం – తధింగిణతోం – తధింగిణతోం | – తధింగి | ణతోం –
తధిం | ,గిణతోం | తధింగి | ణతోం – త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, |
;తోం, | , – త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం | ,గిణతోం | – త;ధిం |
;; | ,గి; | ణ;తోం | ; – త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, – తధిం | ,గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;;;, – తద్దింగి | ణతోం – తద్దింగిణతోం – తద్దింగిణతోం | – తద్దిం | గిణతోం –
త | ,దింగి | ణతోం – త, | దింగిణ | తోం – త; | ;; | ,దిం, | ;; | ,గి; |
,ణ; | ,తోం; | , – త; | ,దిం, | ,గి,ణ | ,తోం, – త | ,దింగి | ణతోం – త, |
;; | దిం; | ;గి, | ,ణ; | తోం; – త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , – త, దిం |
,గిణతోం ॥ త

8 :— ; – తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం – తధింగిణాతోం | – తధింగి | ,ణాతోం |
తధింగి | ,ణాతోం | తధింగి | ,ణాతోం | – త;, | ధిం; | ;; | గి; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | – త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | – తధింగి | ,ణాతోం | –
త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | – త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | –
తధింగి | ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;, – తద్దింగిణాతోం – త, | దింగిణాతోం – తద్దింగిణాతోం | – తద్దిం | గిణా |
తోం – త,దిం | ,గిణ | ,తోం – త, | దింగి | ణాతోం – త | ;; |
;,దిం | ;; | ;,గి | ;; | ;,ణ | ;; | ;,తోం | ;, – త | ;,దిం | ;,గి |
;,ణ | ;,తోం | , – త,దిం | ,గిణ | ,తోం – త, | ;; | దిం; | ;గి |
;; | ణా; | ;తోం, | , – త; | ,దిం, | ,గి, | ,ణా, | ,తోం, – త | ,దింగి |
,ణాతోం ॥ త

65. సూత్రము 17

వి :— ఈ సూత్రముచే త్రికాలము. 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×17= 68	——	17
5	5×17= 85	3 - ,,	22
6	6×17= 102	2 -	26
7	7×17= 119	1 - ,	30
8	8×17= 136	——	34
9	9×17= 153	3 - ,,	39

ఉదా :—

త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గిపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— కి,, । ట;, । త,, । క ,, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క , । - కిటతక । - కిటత । క - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 ;— ;, - త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తొం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తొం । , - తదిగి । ణతొం - త, । ,ది; । గి;ణ । ;తొం, । , - త,ది । ,గి,ణ । ,తొం, - త । దిగిణతొం । - తదిగి । ణతొం - త । దిగిణ । తొం - తది । గిణతొం ॥ త

6 :— ; త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - త, । ధిం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం । ,గిణతొం । - త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తొం । ; - త, । ధిం; । గి,ణ, । తొం, - తధిం । ,గిణతొం । - తధిం । గిణతొం । తధిం । గిణతొం । తధిం । గిణతొం ॥ త

7 :— , - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గి; | ,ణ; | , తోం; | , - త; | ,దీం, | ,గి,ణ |
,తోం, - త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; | దీం; | ;గి, | ,ణ; | తోం; -
త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త,దిం | ,గిణతోం | - త,దిం | ,గిణ |
తోం - త, | దీంగి | ణతోం - త | ,దీం | గిణతోం ‖ త

8 :— త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధీంగి | ,ణాతోం | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీం | గీణ |
,తోం - త | ధీ.గి | ,ణా | తోం - తధిం | ,గీ | ణాతోం ‖ త

9 :— ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;; | ;,ణ | ;; | ;,తోం | ;, - త | ;,దిం |
;,గి | ;,ణ | ;,తోం | , - త,దిం | ,గిణ | ,తోం - త, | ;; | దీం; |
;గీ | ;; | ణా; | ;తోం, | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, -
త |,దీంగి | ,ణాతోం | - త,దిం | ,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం |
త,దిం | ,గీ | ణాతోం ‖ త

66. సూత్రము $17\frac{1}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్రత్రికా[illegible], చతురశ్రగమన త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును.

[illegible]:—

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times17\frac{1}{4}=69$	3 - ;,	18
5	$5\times17\frac{1}{4}=86\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	22
6	$6\times17\frac{1}{4}=103\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	26
7	$7\times17\frac{1}{4}=120\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	31
8	$8\times17\frac{1}{4}=138$	2 - ;	35
9	$9\times17\frac{1}{4}=155\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	39

ఉదా:-

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి

4 :- ;, - కి | ;ట, | ,త; | క; - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; | - కి;, | ట;, |
త;, | క;, | - కి,ట, | త,క, | కిటతక | - కిటతక | త;, | కిటతక |
త;, | కిటతక ‖ త

5 :- ;;;, - త;;;; | ;,ది;;;;;;,గి | ;;;;;,ణ;; | ;;;,తొం;;;; | ;, - త;;,ది;;,గి |
;;,ణ;;,తొం;; | , - త;ది;గి;ణ;తొం; | - త;, | ది;, | గి;, | ణ;, |
తొం;, | - త,ది, | గి,ణ, | తొం. - తది | గిణతొం - త | దిగిణతొం |
త;, | , - తదిగి | ణతొం - త, | ,, - త | దిగిణతొం ‖ త

6 :- , - త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తొం | ;;, - త; | ధీం;;గి, | ,ణ;తొం; -
త, | ,ధీం;;గి;ణ;తొం; | - త;, | ధీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తొం;, | -
త,ధీం | ;గి, | ణ,తొం, | - తధీంగి | ణతొం - తధిం | ,గిణతొం |
త;, | ; - తధిం | ,గిణతొం | త;, | ; - తధిం | ;గిణతొం ‖ త

7 :- ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;; | ;;,దీం;;;;, | ;;;;;;,గి; | ;;;;,ణ;;, | ;;,తొం;;;;; | , -
త;;;;;,దీం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;,తొం;;, - త;; | ,దీం;;;గిణ;తొం; | -
త;, | ;; | దీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తొం;, | - త;, | దీం; | గి,ణ, | తొం, -
త, | దీంగిణ | తొం - త,దిం | ,గిణతొం | త;, | ;, - త | ,దీంగి | ణతొం -
త, | ;; | ,త,దిం | ,గిణతొం ‖ త

8 :- ; - త, | ,ధీం, | ;,గి | ;; | ,ణా, | ;,తొం | ; - త;ధిం | ;;,గీ, | ;,ణా;, | ,తొం; -
త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | - తధీంగి | ,ణాతొం | - తధీంగి | ,ణాతొం |
త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతొం | త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతొం ‖ త

9 :— ;, – త;;;;;; । ;;;;;,దిం;, । ;;;;;;;; । ;,గి;;;;;, । ;;;;;,ణా;, । ;;;;;;;; ।
;,తోం;;;;;, – త । ;;;;;,దిం;, । ;;;,గి;;;, । ;,ణా;;;;;తోం । ;;, – త ;;,దిం;, ।
,గి;;ణా;;తోం; । – త;, । ;; । దిం; । ;; । గి; । ;; । ణా; । ;; ।
తోం;, । – త;, । దిం; । గి; । ణా; । తోం, – త, । దింగి । ణాతోం –
త । ,దింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । , – త,దిం । ,గిణ । ,తోం –
త, । ;; । ;, – త । ,దింగి । ,ణాతోం ॥ త

67. సూత్రము $17\frac{1}{2}$

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి $5+4+3+2+1+\frac{1}{2}$ అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్ర పైకాల గమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times17\frac{1}{2}=70$	2 – ;	18
5	$5\times17\frac{1}{2}=87\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	22
6	$6\times17\frac{1}{2}=105$	3 – ;,	27
7	$7\times17\frac{1}{2}=122\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	31
8	$8\times17\frac{1}{2}=140$	——	35
9	$9\times17\frac{1}{2}=157\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	40

ఉదా :—

జాతి $5+4+3+2+1+\frac{1}{2}$ గ తగ్గింపు, త్రిశ్రపైకాల ముక్తాయి

4 :— ; – కి, । ;,ట । ;; । త;, । ,క; । ; – కి, । ;ట, । ;త, । ;క, । ; – కి, ।
,ట; । త;క । ; – కి, । ట,త, । క, – కిట । తక – కిటతక । –
కిటతక – కిట । తక – కిటతక ॥ త

5 :— , – త;;; | ;,డి;; | ;;,గి; | ;;;,ణ | ;;;; | ,తొం;;; | ;, – త;; | ;,డి;; | ;,గి;; |
;,ణ;; | ;,తొం;; | ;, – త;; | ,డి;;,గి | ;;,ణ; | ;,తొం;; | , –
త,,డి; | ,గి;,ణ; | ,తొం;, – త,డి | ,గి,ణ,తొం, – త | డిగిణతొం –
తడిగి | ణతొం – తరిగిణ | తొం – తడిగిణతొం ॥ త

6 :— ;, – త | ;; | ధీం; | ;; | ;గి, | ;,ణ | ;; | తొం;, | , – త; | ,ధీం, | ;; |
,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , – త; | ధీం; | ;గి, | ,ణ; | తొం; – త | ,ధీం, |
,గి,ణ | ,తొం, – త | ధీంగిణ | తొం – తధీంగిణతొం | –
తధీంగిణతొం | – తధీంగిణతొం | – తధీంగిణతొం ॥ త

7 :— ;, – త;; | ;;;, | ;;;,దిం | ;;;; | ;;;; | ;,గి;; | ;;,ణ; | ;;;,తొం | ;;;; | , –
త;;; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;;; | ,గి;;; | ,ణ;;; | ,తొం;;; | , – త;;; | ;;,దీం, |
;;;; | , గి;;,ణ | ;;,తొం; | ;, – త;; | ;,దీం;, | ;,గి;,ణ | ;,తొం;, –
త | ;,దీం;గి | ,ణ,తొం, – త,దిం | ,గిణతొం – త,దిం | ,గిణతొం –
త, | దీంగిణతొం – త | ,దీంగిణతొం ॥ త

8 :— త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తొం | ;; | – త;, | ధీం; |
;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | – త;ధిం | ;; | ,గి; | ;,ణ | ;; |
,తొం, | – త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | తధీంగి | ,ణాతొం | –
తధీంగీణాతొం | – తధీంగీణ | ,తొం – తధీంగి | ,ణాతొం – తధిం |
,గీణాతొం ॥ త

9 :— ;;, త; | ;;;; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;;; | ;;,గీ, | ;;;; | ;;;; | ,ణా;;, | ;;;; |
;;,తొం; | ;;;, – త | ;;;; | ;;;,దిం | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ;;;,ణ | ;;;; |
;;;,తొం | ;;;, – త | ;;;; | ;,దీం;, | ;;;,గి | ;;;; | ;,ణా;, |
,;;,తొం | ;;, – త; | ;;,దీం, | ;;,గీ, | ;;,ణా, | ;;,తొం; | , – త;,దీం, |
,గీ;ణా, | ,తొం, – తద్దీంగి | ,ణాతొం – త,దిం | ,గీణాతొం | – తద్దీంగీ |
ణాతొం – త,దిం | ,గీణాతొం ॥ త

68. సూత్రము $17\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కావుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 17\frac{3}{4} = 71$	1 - ,	18
5	$5 \times 17\frac{3}{4} = 88\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	23
6	$6 \times 17\frac{3}{4} = 106\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	27
7	$7 \times 17\frac{3}{4} = 124\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	32
8	$8 \times 17\frac{3}{4} = 142$	2 - ;	36
9	$9 \times 17\frac{3}{4} = 159\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	40

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 త్రిశ్రముక్తాయి

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క:, । - కి,ట, ।
త,క, । కిటతక । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । కిటతక । -
కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :— ;;;;;;, - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త । ;,ది । ;,గి ।
;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । , - తదిగి । ణతోం -
త, ।,ది; ।గి;ణ । ;తోం, । , - త,ది । ,,గిణ ।,తోం, - త । దిగిణతోం । -
తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తద । గిణతోం ॥ త

6 :— ;, - తధింగిణతోం - తధింగి | ణతోం - తధింగిణతోం - త , | ;ధిం | ;; |

;గి, | ;ణ, | ,తోం, | ; - త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం | -

త;ధిం | ,; | ,గి, | ణ;తోం | ; - త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం |

,గిణతోం | - తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;;;;;;, - త | ,దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - త,దిం | ,గిణతోం - త; |

;; | ,దీం, | ;; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , - త; | ,దీం, | ,గి,ణ | ,తోం, -

త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; | దీం; | ;గి, | ,ణ; | తోం; - త | ;,దిం |

;,గి | ,ణ,తోం | , - త,దిం | ,గిణతోం | - త,దిం | ,గిణ | తోం - త, |

దీంగి | ణతోం - త | ,దిం | గిణతోం ॥ త

8 :— ; - తధింగీణాతోం | తధింగీణాతోం - తధింగీణాతోం | - త;, | ధిం; | ;; |

గీ; | ;; | ణా; | ;, | తోం;, | - త,ధిం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి |

,ణాతోం | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ,,ణ | ;; | ,తోం; | - త,ధిం | ;గీ |

;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీం | గీణ | ,తోం -

త | ధీంగి | ,ణా | తోం - తధిం | ,గీ | ణాతోం ॥ త

9 :— , - తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీ | ణాతోం - తద్దింగీణాతోం - త | ;; | ;,దిం | ;; |

;,గి | ;; | ;,ణ | ;; | ;,తోం | ;, - త | ;,దిం | ;, గి | ;,ణ | ;,తోం | , -

త,దిం | ,గీణ | ,తోం - త, | ;; | దీం; | ;గీ | ;; | ణా; | ;తోం, | , -

త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం | - త,దిం |

,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం | త,దిం | ,గీ | ణాతోం ॥ త

69. సూత్రము 18

వి :— ఈసూత్రముచే త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×18 = 72	——	18
5	5×18 = 90	2 - ;	23
6	6×18 = 108	——	27
7	7×18 = 126	2 - ;	32
8	8×18 = 144	——	36
9	9×18 = 162	2 - ;	41

ఉదా :—

త్రికాలము, 3+2+1, విన్యాస ముక్తాయి

4 :— కి;, । టు;, । త;, । క;, । - కి,టు, । త,క, । - కిటతక । - కి;టు । ;త, । ,క; । - కి,టు, । త,క, । - కిటతక । - కిటతక । త;, । - కిటతక । త;, । - కిటతక ॥ త

5 :— ; - త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తో౦, । ; - త, । ది,గి, । ణ,తో౦, । - తదిగిణ । తో౦ - త; । ది;గి । ;ణ, । ,తో౦; । - త,ది, । గి,ణ, । తో౦, - తది । గిణతో౦ - త । దిగిణతో౦ । త;, । , - తదిగి । ణతో౦ - త, । ;, త । దిగిణతో౦ ॥ త

6 :— త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తో౦;, । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తో౦, । తధీంగి । ణతో౦ - త, । ,ధీం, । ;,గి । ;ణ, । ,తో౦; । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తో౦, । తధీంగి । ణతో౦ - తధిం । ,గిణతో౦ । త;, । ; - తధిం । ,గిణతో౦ । త;, । ;తధిం । ,గిణతో౦ ॥ త

7 :— ; - త, | ;; | ;దీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | , - త, | ;దీం | ;గి, |
ణ,తోం, | - తద్దీం | గిణతోం - త | ;; | ,దీం, | ;,గి | ,ణ, | ,తోం, | -
త;, | దీం; | గి,ణ, | తోం, - త, | దీంగిణ | తోం - త,దిం | ,గిణతోం |
త;, | ;, - త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; | , - త,దిం | ,గిణతోం ‖ త

8 :— త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధీంగి | ,ణాతోం | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ,; | , తోం; | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీంగి | ,ణాతోం |
త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం ‖ త

9 :— ; - త, | ;; | ;దీం | ;; | ;గీ | ;; | ;ణా | ;; | ;తోం, | ; - త, | ;దీం |
;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తద్దీం | గీణా | తోం - త; | ;,దిం | ;; | ,గీ, |
;,ణ | ;; | ,తోం; | - త;, | దీం; | గీ; | ణా; | తోం, - త, | దీం గీ |
ణాతోం - త | ,దీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | , - త,దిం | ,గీణ | ,తోం - త, |
;; | ;,త | ,దీంగి | ,ణాతోం ‖ త

70. సూత్రము $18\frac{1}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, 4+3+2 అక్షరముల వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times18\frac{1}{4}=73$	3 - ;,	19
5	$5\times18\frac{1}{4}=91\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	23
6	$6\times18\frac{1}{4}=109\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	28
7	$7\times18\frac{1}{4}=127\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	32
8	$8\times18\frac{1}{4}=146$	2 - ;	37
9	$9\times18\frac{1}{4}=164\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	42

ఉదా :—

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ త్రిశ్రత్రికాలము, $4+3+2$ X తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— ;, – కి । ;ట, । ,త; । క; – కి, । ,ట;త;క । ; – కి;ట;త;క; । – కి;, । ట;, ।
త;, । క;, । – కి;ట । ;త, । , క; । – కి,ట, । త,క, । – కిటత । క – కిట ।
తక – కి । టతక ॥ త

5 :— ;, – త;;;;;,ది । ;;;;;,గి;; । ;;;,ణ;;;; । ;,తో౦;;;;;, – త । ;;,ది;;,గి;; ।
,ణ;;,తో౦;;, – త; । ది;గి;ణ;తో౦; – త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తో౦ ।
;, – త । ;ది, । ,గి; । ణ;తో౦ । ; – త, । ది,గి, । ణ,తో౦, । –
తదిగి । ణతో౦ – త । దిగిణ । తో౦ – తది । గిణతో౦ ॥ త

6 :— ;;, – త; । ;,ధీం;, । ;;;, గి । ;;,ణ; । ;,తో౦;; । , – త;ధీం; । ;గి;ణ; । తో౦; –
త;ధీం;;గి । ;ణ;తో౦; – త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ; తో౦, । ; –
త, । ,ధీం, । ;,గి । ;ణ, । ,తో౦ ; । – త,ధీం । ;గి, । ణ,తో౦, । –
తధీం । గిణతో౦ । తధీం । గిణతో౦ । తధీం । గిణతో౦ ॥ త

7 :— , – త;;;;;;; । ;;;;,దీం;;, । ;;;;;;;; । ,గి;;;;;,ణ; । ;;;;,తో౦;;; । ;;, – త ;;;;; ।
,దీం;,;;;గి; । ;,ణ;;,తో౦;;, – త । ;;,దీం;;గి;ణ, । ,తో౦; – త; । ;; ।
,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తో౦; । , – త; । ;,దిం । ;; । ,గి; । ణ;తో౦ ।
; – త, । ;దీం । ;గి, । ణ,తో౦, । – త,దిం । ,గిణ । తో౦ – త, । దీంగి ।
ణతో౦ – త । ,దీం । గిణతో౦ ॥ త

8:— ; – త, । ,ధీం, । ;,గి । ;; । ,ణా, । ;,తో౦ । ; – త;ధిం । ;;,గీ, । ;,ణా;, । ,తో౦; –
త;ధీం;, । ,గీ;;ణా;;తో౦; । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తో౦;, । –
త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తో౦; । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తో౦, । –
తధీం । గీణ । ,తో౦ – త । ధీంగి । ,ణా । తో౦ – తధిం । ,గీ । ణాతో౦ ॥ త

9 :— ;;;;;;;, – త | ;;;;;;;; | ;;;,దిం;;;, | ;;;;;;;,గి | ;;;;;;;; | ;;;,ణా;;;, |
;;;;;;;,తొం | ;;;;;, – త;; | ;;;,దిం;;;, | ;,గి;;;;;ణ | ;;;;;,తొం;; | , –
త;;,దిం;;గి, | ;,ణా;;తొం; – త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;; |
;,ణ | ;; | ;,తొం | ;, – త | ;; | ,దిం, | ;,గి | ;; | ,ణా, | ;,తొం | ; –
త, | ;దిం | ;గి | ;ణా | ;తొం, | – త,దిం | ,గి | ణాతొం | త,దిం |
,గి | ణాతొం | త,దిం | ,గి | ణాతొం ॥ త

71. సూత్రము $18\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4 ×18½ = 74	2 – ;	19
5	5 ×18½ = 92½	3½ – ;;;,	24
6	6 ×18½ = 111	1 – ,	28
7	7 ×18½ = 129½	2½ – ;;,	33
8	8 ×18½ = 148	———	37
9	9 ×18½ = 166½	1½ – ;,	42

ఉదా :—

4 కా. ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— ; – కిటతక | కిటతక – కిటతక | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి,ట, |
త,క, | – కిటతక | – కి;ట | ;త, | ,క; | – కి,ట, | త,క, | – కిటతక | –
కిటత | క – కిట | తక – కి | టతక ॥ త

5 :— ;;;, – త । దిగిణతొ౦ – తదిగిణ । తొ౦ – తదిగిణతొ౦ – త । ;,ది । ;,గి ।
;,ణ । ;,తొ౦ । ;, – త । ,ది,గి । ,ణ,తొ౦ । , – తదిగి । ణతొ౦ –
త, । ,ది; । గి;ణ । ;తొ౦, । , – త,ది ।,గి,ణ ।,తొ౦, – త । దిగిణతొ౦ । –
తదిగి । ణతొ౦ – త । దిగిణ । తొ౦ – తది । గిణతొ౦ ॥ త

6 :— , – తధీ౦గిణతొ౦ । తధీ౦గిణతొ౦ – తధి౦ । ,గిణతొ౦ – త, । ;ధీ౦ । ;; ।
;గి, । ;ణ, । ;తొ౦, । ; – త, । ధీ౦; । గి,ణ, । తొ౦, – తధి౦ ।,గిణతొ౦ । –
త;ధి౦ । ;, । ,గి; । ణ;తొ౦ । ; – త, । ధీ౦; । గి,ణ, । తొ౦, – తధి౦ ।
,గిణతొ౦ । – తధీ౦ । గిణతొ౦ । తధీ౦ । గిణతొ౦ । తధీ౦ । గిణతొ౦ ॥ త

7 :— ;;, – త,డి౦ । ,గిణతొ౦ – తద్డి౦ । గిణతొ౦ – తద్డి౦గి । ణతొ౦ – త; । ;; ।
,డీ౦, । ;; । ,గి; । ,ణ; । , తొ౦; । , – త; । ,డీ౦, । ,గి,ణ । ,తొ౦, –
త । ,డీ౦గి । ణతొ౦ – త, । ;; । డీ౦; । ;గి, । ,ణ; । తొ౦; – త । ;,డి౦ ।
;,గి । ,ణ,తొ౦ । , – త,డి౦ । ,గిణతొ౦ । – త,డి౦ । ,గిణ । తొ౦ –
త, । డీ౦గి । ణతొ౦ – త । ,డీ౦ । గిణతొ౦ ॥

8 :— తధీ౦గీణాతొ౦ । తధీ౦గీణాతొ౦ । తధీ౦గీణాతొ౦ । – త;, । ధీ౦; । ;; । గీ; ।
;; । ణా; । ;; । తొ౦;, । – త,ధీ౦ । ;గీ । ;ణా । ;తొ౦, । – తధీ౦గి ।
,ణాతొ౦ । – త;ధి౦ । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తొ౦; । – త,ధీ౦ । ;గీ ।
;ణా । ;తొ౦, । – తధీ౦గి । ,ణాతొ౦ । – తధీ౦ । గీణ । ,తొ౦ – త ।
ధీ౦గి । ,ణా । తొ౦ – తధి౦ । ,గీ । ణాతొ౦ ॥ త

9 :— ;, – తద్డి౦గి । ,ణాతొ౦ – తద్డి౦ । గీణాతొ౦ - త,డి౦ । ,గీణాతొ౦ –
త । ;; । ;,డి౦ । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తొ౦ । ;, – త । ;,డి౦ ।
;,గి । ;,ణ । ;,తొ౦ । , – త,డి౦ । ,గీణ । ,తొ౦ – త, । ;; । డీ౦; ।
;గీ । ;; । ణా; । ;తొ౦, । , – త; । ,డీ౦, । ,గీ, । ,ణా, । ,తొ౦, –
త । ,డీ౦గి । ,ణాతొ౦ । – త,డి౦ । ,గీ । ణాతొ౦ । త,డి౦ । ,గీ । ణాతొ౦ ।
త,డి౦ । ,గీ । ణాతొ౦ ॥ త

72. సూత్రము $18\frac{3}{4}$

వి :— ఈసూత్రముచే 5 శా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రం, త్రిశ్రపై కాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 18\frac{3}{4} = 75$	1 - ,	19
5	$5 \times 18\frac{3}{4} = 93\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	24
6	$6 \times 18\frac{3}{4} = 112\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	29
7	$7 \times 18\frac{3}{4} = 131\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	33
8	$8 \times 18\frac{3}{4} = 150$	2 - ;	38
9	$9 \times 18\frac{3}{4} = 168\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	43

ఉదా :—

5 శా. ముక్తాయి, జాతి 6+4+3+2+1 కాపుగను, త్రిశ్రం, త్రిశ్రపై కాలము

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతక | - కి;, | ;ట, | ;; | త;, | ;క, | ;; | - కి;, |
ట;, | త;, | క;, | - కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక | -
కిటత | క - కిటతక ‖ త

5 :— ;;;;, - తదిగిణతోం - తది | గిణతోం - తదిగిణతోం - త, | ;; | ది;, |
;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | ;; | - త;, | ది;, | గి;, | ణ;, | తోం;, | -
త;ది | ;గి, | ,ణ; | తోం; - త | ,ది,గి | ,ణ,తోం | , - తదిగి | ణతోం -
త,ది | ,గి,ణ,తోం | , - తదిగిణతోం ‖ త

6 :— ;;;, - తధిం । ,గిణతోం - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం । - త;, । ;ధీం ।
;; । ;; । ;గి, । ;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ధీం; । ;; । గి;, ।
ణ;, । తోం;, । - త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, । ధీం; । గి,ణ, ।
తోం, - తధిం । ,గిణతోం । తధీం । గిణతోం । - తధీంగిణతోం ॥ త

7 :— ;, - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణ । తోం - తద్దింగిణతోం - త, । ;; । ;; ।
;దీం । ;; । ;; । ;గి, । ;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ;; । దీం; ।
;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త;, । ;దీం । ;; । గి;ణ । ;తోం, । , -
త; । ,దీం, । ,గి,ణ । ,తోం, - త । ,దీంగి । ణతోం-త; । ,దీం;గి । ,ణ,తోం, -
త । ,దీంగిణతోం ॥ త

8 :— ; - తధీంగీణాతోం । తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం । - త;, । ;ధీం । ;; ।
;; । ;గీ । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । - త;, । ధీం; । ;; ।
గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । -
త,ధీం । ; గీ । ;ణా । ;తోం, । - తధీంగి । ,ణాతోం । - తధీం । గీణ ।
,తోం - తధిం । ,గీణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;;, త,దిం । ,గీణాతోం - తద్దింగీణాతోం - త । ,దీంగీణాతోం -
త, । ;; । ;; । ;దీం । ;; । ;; । ;గీ । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । -
త;, । ;; । దీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త;, । ;దీం । ;; ।
గీ; । ;ణా । ;; । తోం; - త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , త,దిం ।
,గీణ । ,తోం - త; । ,దీం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

73. సూత్రము 19

వి :- ఈ సూత్రముచే జాతిఅక్షరమునకు 6+5+4 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×19= 76	——	19
5	5×19= 95	1 - ,	24
6	6×19= 114	2 - ;	29
7	7×19= 133	3 - ;,	34
8	8×19= 152	——	38
9	9×19= 171	1 - ,	43

ఉదా :-

జాతి 6+5+4 అక్షరము వంతున కాపుగను, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :- కి;, । ;టం, । ;; । తే;, । ;క, । ;; । - కి;, । ,టం; । ;తే, । ;,క । ;; । - కి;, । టం;, । తే;, । క;, । - కిటతే । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :- , - త; । ;,ది । ;; । ,గి; । ;,ణ । ;; । ,తొం; । ;, - త । ;; । ది;, । ,గి; । ;ణ, । ;,తొం । ;; । - త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తొం;, । - తదిగి । ణతొం - త । దిగిణ । తొం - తది । గిణతొం ॥ త

6 :- ; - త, । ;; । ధీం; । ;; । ;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తొం;, । ; - త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; । ;ణ, । ;,తొం । ;; । - త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తొం;, । - తధీం । గిణతొం । తధీం । గిణతొం । తధీం । గిణతొం ॥ త

7 :— ;, - త । ;; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ,ణ; । ;,తోం । ;; । , - త; ।
;; । ,,దిం । ;; । ;; । ,గి; । ;ణ, । ;,తోం । ;; । - త;, । ;; । దిం; ।
;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దింగి ।
ణతోం - త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :— త;, । ,ధీం । ;; । ;; । ;గీ । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । - త;, ।
,ధీం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ; తోం । ;; । - త;, । ధీం; ।
;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - తధీం । గీణ । ,తోం - త ।
ధీంగి । ,ణా । తోం - తధిం । , గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— , - త; । ;; । ;; । ,దీం, । ;; । ;; । ,గీ, । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;; । ,తోం; ।
;, - త । ;; । ;; । ,దీం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం ।
;; । - త;, । ;; । దిం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । - త,దిం ।
,గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం । , గీ । ణాతోం ॥ త

74. సూత్రము $19\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరమువంతున కాపుగ త్రిశ్రత్రికాలము, ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times19\frac{1}{4}=77$	3 - ;,	20
5	$5\times19\frac{1}{4}=96\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	25
6	$6\times19\frac{1}{4}=115\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	29
7	$7\times19\frac{1}{4}=134\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	34
8	$8\times19\frac{1}{4}=154$	2 - ;	39
9	$9\times19\frac{1}{4}=173\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	44

ఉదా :-

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము, ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :- ;, - కి, । ,;ట;, । ,త;;, । క;;, - కి, । ,ట;త;క । ; - కి;ట;త;క; । - కిటతక ।
కిటతక । కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । -
కిటతక । - కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :- ;;;;;;;;, - త । ;;;;;;,ది;; । ;;;,గి;;;; । ;,ణ;,;;;,తోం । ;;;;;, -
త;; । ,ది,;,గి;;,ణ; । ;,తోం;;, - త;ది;గి । ;ణ;తోం; - తది । గిణతోం -
త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , -
త,ది ।,గి,ణ, । ,తోం, - త । దిగిణతోం । - తదిగి । ణతోం -
త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త

6 :- , - త;;, ధిం । ;;;; । ;,గి;; । ,ణ;;,తోం । ;;, - త; । ధిం;;గి, । ,ణ;తోం; -
త, । ,ధిం;;గి,ణ,తోం; । - తధింగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం ।
తధింగి । ణతోం - త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, ।
ధిం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం । - తధిం । గిణతోం । తధిం ।
గిణతోం । తధిం । గిణతోం ॥ త

7 :- ;;, - త;,;;; । ;;;;;;,దిం, । ;;;;;;;;, । ;;,గి;;;;; । ,ణ;;;;;,తోం; । ;;;;, -
త,,, । ;,,దిం;;,,, । , గి;;,ణ;;,తోం; । ;, - త,;,దిం;,గి । ;ణ,తోం; -
త, । దింగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । తదిం । గిణతోం - త ;; ।
;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , -
త,దిం । ,గిణతోం । - త,దిం । ,గిణ । తోం - త, । దింగి । ణతోం -
త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :— ;; - త;, | ;ధీం;; | ;;;గీ | ;;;; | ;ణా;; | ;;;తొం, | ;; - త;ధిం | ;;,గీ, |
;,ణా;, | ,తొం; - త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తొం; | - తధీంగి | ,ణాతొం |
తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; |
ణా; | ;; | తొం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | - తధీంగి | ,ణాతొం | -
తధీం | గీణ | ,తొం - త | ధీంగి | ,ణా | తొం - తధిం | ,గీ | ణాతొం ‖ త

9 :— ;;;;;, - త;; | ;;;;;;;; | ;,దీం;;;;;, | ;;;;;,గీ;, | ;;;;;;;; | ;,ణా;;;;;, |
;;;;;,తొం;; | ;;;, - త;;;; | ;,దీం;;;;;గి | ;;;;;,ణా;, | ;;;,తొం;;, -
త; | ;,దీం;;గీ;;ణ | ;;,తొం; - త, | దీంగీ | ణాతొం - త | ,దీంగి |
,ణాతొం | తద్దీం | గీణా | తొం - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; |
,ణా, | ;; | ,తొం; | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తొం, - త |
,దీంగి | ,ణాతొం | - త,దిం | ,గీ | ణాతొం | త,దిం | ,గీ | ణాతొం |
త,దిం | ,గీ | ణాతొం ‖ త

75. సూత్రము 19½

వి :— ఈసూత్రముచే జాతి 4 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3 అక్షరము వంతున కాపుగా తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×19½= 78	2 - ;	20
5	5×19½= 97½	2½ - ;;,	25
6	6×19½= 117	3 - ;,	30
7	7×19½= 136½	3½ - ;;;,	35
8	8×19½= 156		39
9	9×19½= 175½	½ - ,	44

ఉదా :—

4 కా. ముక్తాయి, జాతి 6+5+4+3 అక్షరము వంతున కావుగ

4 :— : - కిటతక | కిటతక - కిటతక | - కి;, | :ట, | :: | త;. | ;క, | :; | - కి;, |
.ట; | :త, | ;,క | :; | - కి:, | ట;, | త;. | క., | - కి:ట | ;త, | .క: ‖ త

5 :— ;:, - తదిగి | ణతోం - తదిగిణతోం - త | దిగిణతోం - త, | ;: | ది;, |
;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | :; | - త:, | ,ది: | ;గి, | ·,ణ | ;; |
తోం;, | , - త· | .ది; | ,గి; | ,ణ | ,తోం. | . - త; | ది:గి | ణ, |
.తోం; ‖ త

6 :— ;, - తధిం | ,గిణతోం - తధింగి | ణతోం - తధింగిణతోం | - త;, | :ధిం |
.; | ;; | :గి, | :, | ణ;, | ;తోం, | ;; | - త:, | ,ధిం, | ;; | :,గి |
;; | ణ;, | ,తోం; | ; - త, | ;ధిం | :; | :గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; -
త, | ,ధిం, | ;,గి | ; ణ, | ,తోం: ‖

7 :— :,;, - త | ,దింగిణతోం - త, | దింగిణతోం - త,దిం | ,గిణతోం - త, | ;; |
;; | ;దిం | :; | ;; | ;గి, | ;; | ణ:, | .తోం, | ;; | - త;, | ; | ;దిం |
.; | ;; | గి;, | ,ణ, | ;తోం, | ;, - త | ;: | ;,దిం | :; | ;,గి | ;,ణ |
;,తోం | ;, - త | .; | , దిం, | ;,గి | ;ణ, | .తోం; ‖ త

8 :— తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం | తధింగిణాతోం | - త;, | ;ధిం | ;; | ;; |
;గి | ;; | ;; | ;ణా | ,; | ;: | ;తోం, | ;; | - త;, | ,ధిం, | ;; |
.,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; | - త,, | ధిం; | ;; | గి; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తోం; ‖ త

9 :– , - తద్దింగిణ । ,తోం - తద్దింగి । ణాతోం - తద్దింగి । ,ణాతోం - త, । ;; ।
;; । ;దిం । ,; । ;; । ;గి । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ,తోం, । ;; । -
త;, । ;; । ;దిం । ;; । ;; । గి; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । తోం;, । , -
త; । ;; । ,దిం, । ,; । ,గి, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । , -
త; । ;,దిం । ;; । ,గి, । ;,ణా । ;; । ,తోం; ॥ త

76. సూత్రము $19\frac{3}{4}$

వి :– ఈ సూత్రముచే 5 సా ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+5+4 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అరకిములు	క్రియలు
4	$4\times19\frac{3}{4}=79$	1 - ,	20
5	$5\times19\frac{3}{4}=98\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	25
6	$6\times19\frac{3}{4}=118\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	30
7	$7\times19\frac{3}{4}=138\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	35
8	$8\times19\frac{3}{4}=158$	2 - ;	40
9	$9\times19\frac{3}{4}=177\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ,;;;,	45

ఉదా :–

5 సా. ముక్తాయి, జాతి 6+5+4 × తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :– , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కి,, । ;ట, । ;, । త;, । ;క, । ;; । -
కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కిటత ।
క - కిట । తక - కి । టతక ॥ త

5 :— :;, - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త దిగిణతోం - త: | ;,ది | ;; | ,గి; |
;,ణ | ;; | ,తోం; | :, - త | :, | ది:, | ,గి: | :ణ, | ;,తోం | ;; | -
త,, | ది:, | గి,, | ణ,, | తోం,, | - తది | గిణతోం - త | దిగిణ | తోం -
తది గిణతోం ॥ త

6 :— ;, - తధీం గిణతోం - తధీంగి ణతోం - తధీంగిణతోం - త, | ;; | ధీం; |
;; | :: | గి: | ;ణ, | ;; తోం:, | ; - త, | :,ధీం | ;; | ;; | ,గి; |
:ణ, | :,తోం | ,: | - త, ధీం: | :: | గి;, | ణా;, | తోం;, | -
తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం ॥ త

7 :— ;;, - తద్దింగిణతోం - త, | దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - త | ;; | ;; |
;,దిం | ;; | ;; | :,గి | ;; | ,ణ; | ;,తోం | ;; | , - త; | ;; | ;,దిం |
;; | :: | ,గి; | ;ణ, | :,తోం | ;, | - త;, | ;, | దిం: | ;; | గి;, |
ణ;, | తోం;, | - త,దిం | ,గిణ | తోం - త, | దింగి | ణతోం -
త | ,దిం | గిణతోం ॥ త

8 :— . - తధీంగిణాతోం | తధీంగిణాతోం - తధీంగిణాతోం | త;, | ;ధీం | ;; |
;; | ;గి | ;, | ;; | :ణా | ;, | .. | ;తోం, | :, | - త:, | ,ధీం, |
,; | ;,గి | ;; | :: | ,ణా, | ,, | :,తోం | ;; | - త;, | ధీం; | ;; |
గి, | :, | ణా; | ;; తోం,, - తధీం గిణా | ,తోం - త | ధీంగి |
,ణా తోం - తధీం ,గి ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;, - తద్దింగిణా | ,తోం - తద్దింగిణాతోం - తద్దింగి | ,ణాతోం - త; |
,; | ;; | ,దిం, | ;, | :: | ,గి, ,; | ;; | ,ణా, | :. | :; | ,తోం; |
, - త | :: | ; | ,దిం, | ,, | ;,గి | ,, | ,; | ,ణా, | .: | ;,తోం |
,, | - త,, | ,; | దిం; | .: | గి: | ,; | ణా; | ;; | తోం,, | - త,దిం
,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం | త,దిం | ,గి | ణాతోం ॥ త

77. సూత్రము 20

:— ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3+2 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×20= 80	———	20
5	5×20= 100	———	25
6	6×20= 120	———	30
7	7×20= 140	———	35
8	8×20= 160	———	40
9	9×20= 180	———	45

ఉదా :—

జాతి 6+5+4+3+2 కాపుగ తగ్గింపు

4 :— కి;, | ,ట, | ,; | త;, | ;క, | ;; | – కి,, | ,ట, | ;త, | ;,క | ;, | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి;ట | ;త, | ,క; | – కి,ట, | త,క, ‖ త

5 :— త;, | ;ది, | ;; | గి;, | ;ణ, | ,; | తోం;, | ; – త, | ;,ది | ;; | గి;, | ,ణ; | ;తోం, | ;, – త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, – త | ;ది, | ,గి; | ణ;తోం | ; – త, | ది,గి, | ణ,తోం ‖ త

6 :— త;, | ;ధీం | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | ,; | – త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గి | ;, | ణ;, | ,తోం; | ; – త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ,ణ, | ;తోం, | ; – త, | ,ధీం, | ;,గి | ;ణ, | ,తోం; | – త,ధీం | ;గి, | ణ,తోం, ‖ త

7 :— త;, | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;; | గి;, | ;ణ, | ;; | తోం;, | ; – త, | ;; |
;; | దీం; | ;; | ;గి, | ;,ణ | ;; | తోం,, | , – త; | ;; | ,దీం, | ;; |
,గి; | ,ణ; | ,తోం, | , – త; | ,;దిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | ; –
త, | ;ధీం | ;గి, | ణ,తోం, ‖ త

8 :— త;, | ;ధీం | ;; | ;, | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;; | –
త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గీ | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ,; | – త;, | ధీం; | ;;|
గీ; | ;; |ణా; | ;; | తోం;, | – త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | –
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, ‖ త

9 :— త;, | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;; | గీ; | ;; | ;; | ణా; | ;; | ;; | తోం;, | ; –
త, | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ణా; | ;, | ;తోం, | ;, –
త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;;| ;,ణ | ;; | ;,తోం | ;, – త | ;; | ,దీం, |
;,గి | ;; | ,ణా, | ;,తోం | ; – త, | ;దీం | ;గీ | ,ణా | ;తోం, ‖ త

78. సూత్రము $20\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు $8+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్రత్రికాలము, ముక్తాయి, త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times20\frac{1}{4}=81$	3 - ;,	21
5	$5\times20\frac{1}{4}=101\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	26
6	$6\times20\frac{1}{4}=121\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	31
7	$7\times20\frac{1}{4}=141\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	36
8	$8\times20\frac{1}{4}=162$	2 - ;	41
9	$9\times20\frac{1}{4}=182\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	46

ఉదా :-

జాతి 8+1$\frac{1}{2}$+$\frac{3}{4}$ కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, ముక్తాయి, త్రికాలము, పన్యాసముక్తాయి

4 :– ., - కి, ; ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; | - కిటతక |
కిటతక | కిటతక | - కి;, | ట;, | త;, | క;, | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక |
కిటతక . త్రి,, | కిటతక | త;, | కిటతక ‖ త

5 :– ,,;;;, - త,, | ;;;,ది;;;; | ;,గి;,;;,ణ | ,;;;;,తో;; | ;;;, - త;;,ది; |
;,గి;;,ణ;;,తోం | ,;, - త;ది,గి;ణ, | ,తోం, - తదిగి | ణతోం - తది |
గిణతోం - త | దిగిణతోం | - త;, | ది;, | గి;, | ణ;, | తోం;, | -
త,ది, | గి,ణ, | తోం, - తది | గిణతోం - త | దిగిణతోం |
త;, | , - తదిగి | ణతోం - త, | ;, - త | దిగిణతోం ‖

6 :– ;;, - త; | ;,ధీం;, | ;;,,గి | ,;,ణ; | ;,తోం;; | , - త;ధీం; | ,గి;ణ; | తోం; -
త;ధీం;;గి | ;ణ;తోం; - తధీం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం -
తధీం | ,గిణతోం | - త;, | ధీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, | - త,ధీం |
గి, | ణ,తోం, | - తధీంగి | ణతోం - తధీం | ,గిణతోం | త;, | ; - తధీం |
,గిణతోం | త;, | ; - తధీం | ,గిణతోం ‖ త

7 :– -;;;;, - త,;; | ;;;;;;;; | ,దీం;;;;;;, | ;;;;,గి;;; | ;;,ణ;;;;; | ,తోం;;;;;, -
త; | ;;;;,దీం;;, | ;;,గి;;,ణ;; | ,తోం;;, - త;;,దీం, | ;,గి;ణ;తోం; -
త | ,దీంగి | ణతోం - త, | దీంగిణ | తోం - త,దీం | ,గిణతోం | -
త;, | ;; | దీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, | - త;, | దీం; | గి,ణ, |
తోం, - త, | దీంగిణ | తోం - త,దీం | ,గిణతోం | త;, | ;, -
త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; | ,త,దీం | ,గిణతోం ‖ త

8 :— ; - త, | ,ధీం, | ;,గి | ;; | ,ణా, | ;,తోం | ; - త;ధిం | ;;,గీ, | ,,ణా;, | ,తోం; -
త;ధీం;, | ,గీ;;ణా;;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం |
తధీంగి | ,ణాతోం | - త,, | ధీం; | ;; | గీ; | ;, | ణా; | ;; | తోం;, | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీంగి | ,ణాతోం |
త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం ‖ త

9 :— ;;;, - త;;;; | ;;;;;;;;,డిం | ;;;;;;;; | ,;;;,గీ;;;, | ;;;;;;;,ణా | ;;;;;;;; |
;;;,తోం ;;;; | ;, - త;;;;;,డిం | ;;;;;;,గీ;, | ;;;,ణా;;;, | ;,తోం;;, -
త;;,డిం | ;;,గీ;;ణా;, | ,తోం; - త,డిం | ,గీణా | ,తోం - త, | డీంగీ | ణాతోం -
త | ,డీంగి | ,ణాతోం | - త;, | ;, | డిం; | ;, | గీ, | ;; | ణా; | ;; |
తోం;, | - త;, | డీం; | గీ, | ణా; | తోం, - త, | డీంగీ | ణాతోం -
త | ,డీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | , - త,డిం | ,గీణా | ,తోం -
త, | ;; | ;, - త | ,డీంగి | ,ణాతో ‖ త

79. సూత్రము $20\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times20\frac{1}{2}=82$	2 - ;	21
5	$5\times20\frac{1}{2}=102\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	26
6	$6\times20\frac{1}{2}=123$	1 - ,	31
7.	$7\times20\frac{1}{2}=143\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	36
8	$8\times20\frac{1}{2}=164$	———	41
9	$9\times20\frac{1}{2}=184\frac{1}{2}$	$8\frac{1}{2}$ - ;;;,	47

ఉదా :–

4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి 6+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ

4 :– ; - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కి;, । ;ట, ।
;, । త;, । ;క, । ;, । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;ట । ;త, । ,క; । -
కి,ట, । త,క, । - కిటతక ॥ త

5 :– ;, - తదిగిణతోం । తదిగిణతోం - తదిగి । ణతోం - తదిగి । ణతోం - తది ।
గిణతోం - త । దిగిణతోం । - త;, । ;ది, । ;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తోం;, ।
; - త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । - ,ది; । గి;ణ । ;తోం, ।
, - త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :– ; - తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం - తధిం । ,గిణతోం ।
తధీంగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । - త;, । ;ధీం । ;; । ;; । ;గి, ।
;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, -
త,ధిం । ;, । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, -
తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :– , - తద్దింగిణతోం । తద్దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం - త । ,దింగి । ణతోం -
త, । దింగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । - త;, । ;; । ;; । దిం; ।
;, । ;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తోం;, । ; - త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి, ।
;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; - త । ;,దిం ।
;,గి । ,ణ,తోం । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :– తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం । - తధింగి । ,ణాతోం ।
తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । - త;, । ;ధిం । ;; । ;; । ;గీ ।
;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । - త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; ।
ణా; । ;; । తోం;, । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ. । ;; । ,తోం; । -
త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । - తధింగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;, – త । ,దీంగిణాతొం । తద్దింగిణా । తొం – తద్దింగిణ । ,తొం – త,దిం ।
,గిణ । ,తొం – త, । దీంగి । ణాతొం – త । ,దీంగి । ,ణాతొం । –
త;, । ;; । ;; । దీం; । ;; । ;; । గి; । ;; । ;; । ణా; । ;; । ;; । తొం;, । ; –
త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి । ;; । ;ణా । ;; । ;తొం, । ; – త, । ;; ।
దీం; । ;గి । ;; । ణా; । ;తొం, । , – త; । ,దీం, । ,గి, । ,ణా, । ,తొం, –
త । ,దీంగి । ,ణాతొం ॥ త

80. సూత్రము $20\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి, త్రిశ్రపైకాల గమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times20\frac{3}{4}=83$	1 – ,	21
5	$5\times20\frac{3}{4}=103\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ – ,	26
6	$6\times20\frac{3}{4}=124\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	32
7	$7\times20\frac{3}{4}=145\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ – ;;;;;,	37
8	$8\times20\frac{3}{4}=166$	2 – ;	42
9	$9\times20\frac{3}{4}=186\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ – ;;,	47

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, 3 కా ముక్తాయి, 3+2+1 X తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్ర, త్రిశ్రపైకాలమున ముక్తాయిలు

4 :— , – కిటతక – కిటతక – కిటతక । – కిటతక । కిటతక । కిటతక । – కి;ట ।
;త, । ,క; । – కి,ట, । త,క, । – కిటతక । – కిటతక । త;, । కిటతక ।
త;, । కిటతక । – కిటత । క – కిట । తక – కి । టతక । –
కిటతక – కిట । తక – కిటతక ॥ త

5 :– , – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం | – తదిగిణ | తోం – తదిగి |
ణతోం – తది | గిణతోం – త | ;ది, | ,గి; | ణ;తోం | ; – త, | ది,గి, |
ణ,తోం, | – తదిగిణ | తోం – తదిగి | ణతోం – త, | ;, – త | దిగిణతోం |
త;, | , – తదిగి | ణతోం – త,ది | ,గి,ణ,తోం | , –
త,ది,గి | ,ణ,తోం, – త | ,ది,గి,ణ | ,తోం, – తదిగి | ణతోం –
తదగిణ | తోం – తదిగిణతోం ‖ త

6 :– ;;;, – తధిం | ,గిణతోం – తధీంగిణతోం – తధీంగిణతోం | – తధీంగి | ణతోం –
తధిం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం – త, | ,ధీం, | ;,గి | ;ణ, | ,తోం; | –
త,ధీం | ;గి, | ణ,తోం, | – తధీంగి | ణతోం – తధిం | ,గిణతోం |
త;, | ; – తధిం | ,గిణతోం | త;, | ; – తధిం | ,గిణతోం | –
తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం | – తధీంగిణతోం |
తధీంగణతోం | తధీంగిణతోం ‖ త

7 :– ;;;;;, – తద్దింగి | ణతోం – తద్దింగిణతోం – తద్దిగిణతోం | – తద్దిం | గిణతోం –
త | ,దింగి | ణతోం – త, | దింగిణ | తోం – త; | ;,దిం | ;; | ,గి; |
ణ;తోం | ; – త, | ;దీం ! ;గి, | ణ,తోం, | – తద్దిం | గిణతోం –
త | ,దింగి | ణతోం – త, | ;; | ,త,దిం | ,గిణతోం | త;, | ;, –
త | ,దింగి | ణతోం – త; | ,దిం;గి | ,ణ, తోం, –
త | ;,దీం, | ,గి,ణ,తోం | , – త;,దిం | ;,గి,ణ | ,తోం, –
త,దిం | ,గిణతోం – త, | దింగిణతోం – త | ,దింగిణతోం ‖ త

8 :– ; – తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం – తధీంగీణాతోం | – తధీంగి | ,ణాతోం |
తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | – త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ |
;; | ,తోం; | – త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | – తధీంగి | ,ణాతోం | –
తధీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | తధీంగి |
,ణాతోం | – తధీం | గీణ | ,తోం – త | ధీంగి | ,ణా | తోం – తధిం |
,గీ | ణాతోం | – తధీంగీణ | ,తోం – తధీంగి | ,ణాతోం – తధిం | ,గీణాతోం ‖ త

9 :— ., - తద్ధింగిణతోం - త, । దిం గిణతోం - తద్ధింగిణతోం । - తద్దిం । గిణ

తోం - త, దిం । ,గిణ । ,తోం - త, । దింగి । ణతోం - త । ;; ।

,దిం, । ;,గి । ;; । ,ణా, । ;,తోం । ; - త, । ;దిం । ;గి । ;ణా । ; తోం, । -

తద్ధిం । గిణా । తోం - త,దిం । ,గిణ । ,తోం - త, । ;; । ;, -

త । ,దింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । , - త,దిం । ,గిణ । ,తోం -

త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త; । ,దిం;గి । ,,ణా, ।,తోం, -

త; । ,దిం;గి । .,ణా, । ,తోం, - త,దిం । ,గిణాతోం । తద్ధింగి । ణాతోం -

త,దిం । ,గిణాతోం ॥ త

81. సూత్రము 21

వి :— ఈ సూత్రముచే A- జాతి అక్షరమునకు (9) సంకీర్ణ కాపుగను, (7) మిశ్ర కాపుగను, 5 అక్షరముల చంతున ఖండ కాపుగను, 3 కాలగమనముగ వచ్చును.
B- చతురశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్ర త్రికాలము, ఖండ త్రికాలము అనగ $7+5\frac{1}{4}+8\frac{3}{4}=21$ గ వచ్చును. C- జాతి అక్షరములకు 6+5+4--3+2+1 అక్షరము చంతున కాపుగ తగ్గింపు పట్టాలముగ వచ్చును. D- ముక్తాయిగ త్రికాలము అనగ మూడు కాలముల మూడు ముక్తాయిలు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	వ్రాసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×21- 84	———	21
5	5×21 105	3 - ;,	27
6	6×21 126	2 - ;	32
7	7×21 147	1 - ,	37
8	8×21 168	———	42
9	9×21 189	3 - ;,	48

ఉదా :—

A - జాతిఅక్షరమునకు 9+7+5 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— కి;, | ;; | ,ట; | ;; | ;త, | ;; | ;,క | ;; | ;; | – కి;, | ;,ట | ;; | ;త, | ;; | ,క; |
;; | – కి;, | ,ట; | ;త, | ;,క | ;; ‖ త

5 :— ;, – త | ;; | ;; | డి;, | ;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | –
త;, | ;,డి | ;; | ;గి, | ;; | ,ణ; | ;; | తోం;, | ;, – త | ;; | డి;, |
,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; ‖ త

6 : — ; – త, | ;; | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | –
త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ణ;, | ;,తోం | ;; | ; –
త, | ;,ధిం | ;; | ;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; ‖ త

7 :— , – త; | ;; | ;; | ;; | ;,డిం | ;; | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం |
;; | ;; | – త;, | ;; | ;; | ;డిం | ;; | ;; | ;; | గి;, | ;,ణ | ;; | ;తోం, |
;; | , – త; | ;; | ;,డిం | ;; | ;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; ‖ త

8 :— త;, | ,; | .ధిం, | ,; | ,; | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;; | ;; |
;,తోం | ;; | ;; | – త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి, | ,; | ;; | ;,ణ |
;; | ;; | ;; | ,తోం; | ;; | – త;, | ,ధిం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; |
,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; ‖ త

,; | ;; | ;; | ;; | ,డిం, | ;; | ;; | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ;; | ;; |
,ణా, | ;, | ;; | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | – త;, | ;; | ;; | ;డిం | ;; |
;; | ;; | గి; | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;; | తోం;, | ;, –
త | ;; | ;; | ,డిం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; ‖ త

B - చతురశ్రత్రికాలము, త్రిశ్రత్రికాలము, ఖండత్రికాలము

4 :— కి;, । టు;, । త;, । క;, । - కి,టు, । త,క, । - కిటతక । - కి;టు । ;త, । ,క; । -
కి;టు;త, । ,క; - కి;టు;త, । ,క; - కి; । ;టు, । ;,త । ;; । క;, । , -
కి;;టు । ;;త;, । ,క;; - కి;, । ,టు;;త;;క;; ॥ త

5 :— ;, - త । ;,ది । ,,గి । ;,ణ । ;,తొం । ;, - త । ,ది,గి । ,ణ,తొం । , -
తదిగి । ణతొం - త, । ,ది; । గి;ణ । ;తొం, । , - త;ది; । గి;ణ;తొం, । , -
త;ది;గి;ణ;తొం, । , - త;;;;;;; । ;;;ది;;;;; । ;;;;,గి;;; । ;;;;;;,ణ; ।
;;;;;;;; । ,తొం;;;;;;; । ;;, - త;;;;,ది । ;;;;,గి;;; । ;,ణ;;;;,తొం; । ;;;, -
త;;ది;, । ,గి;;ణ;;తొం;; ॥ త

6 :— ; - త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - త, । ధిం; । గి,ణ, । తొం, -
తధిం । ,గిణతొం । - త;ధిం । ;, । ,గి; । ణ;తొం । , -
త;ధిం । ;;,గి; । ణ;తొం; - త;ధిం । ;;,గి;ణ;తొం; - త । ;;;; । ,ధిం;;, ।
;;;; । ;;,గి; । ;;;,ణ । ;;;; । ,తొం;;; । ;, - త;; । ధిం;;; । ;గి;;ణ ।
;;తొం;, । , - త;;ధిం;;;, । ,గి;;ణ;;తొం,;; ॥ త

7 :— , - త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తొం; । , - త; । ,దిం, । ,గి,ణ ।
,తొం, - త । ,దింగి । ణతొం - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తొం; -
త, । ;;దిం; । ;గి;ణ; । తొం; - త;;,దిం; । ;గి;ణ;తొం; -
త;; । ;;;;;;;; । ;;;;;;;; । ;,దిం;;;;;, । ;;;;;;;; । ;;;;;,గి;; । ;;;;;;;,ణ ।
;;;;;;;; । ;,తొం;;;;;; । ;;;, - త;;;; । ;;;;;,దిం;, । ;;;;;;;,గి ।
;;;;,ణ;;; । ;,తొం;;;;, - త; । ;;;,దిం;;;, । ,గి;;ణ;;తొం;; ॥ త

8 :— త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;, । ణా; । ;; । తోం;, । - త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । -
తధీంగి । ,ణాతోం । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ,; । ,తోం; । -
త;ధీం;, । ,గీ;;ణ । ,;,తోం; । - త;ధీం;;గీ;;ణ । ;;,తోం; -
త;, । ;;;ధీం । ;;;; । ;,;; । ;గీ;; । ;;;; । ;;;ణా । ;;;; । ;;;; । ;తోం;;, । ;; -
త;, । ,ధీం;;, । ;,గీ;, । ;;,ణా, । ;;;,తోం । ;; -
త;;ధీం,।;;,, గీ;;;, । ,ణా;;;;తోం;, ॥ త

9 :— ;, - త । ;; । ;,దిం । ,; । ;,గి । ,; । ;,ణ । ;, । ;,తోం । ;, - త । ;,దిం ।
;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , - త,దిం । ,గిణ । ,తోం - త, । ;; । దిం; । ;గీ ।
;; । ణా, । ;తోం, । , - త;;, । దిం;;గీ । ;;ణా, । ;తోం; -
త;;, । దిం;;గీ;;ణా; । ;తోం; - త;;;;; । ,;;;;;;; । ;;;;;;,దీ, । ;;;;;;;; ।
;;;;;;;, । ,;;,గీ;;;;, । ;;;;;;;;; । ;,;;;;,ణా, । ,;;;;;;; । ;;,;;;;; । ;;,తోం;;;;; ।
;;;;, - త;;; । ;;;;;;,దీ, । ;;;;;;;; । ,గీ;;;;;;, । ,;,ణా;;;;, । ;;;;,
తోం,;; । ;, - త;;;;,గిం, । ;;;,గీ;;;, । ,ణా;;;;తోం;, ॥ త

82. సహాత్రము $21\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతిఅక్షరమునకు $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్రత్రికాలము, జాతి $6+4+1+2+1$ అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times21\frac{1}{4}=85$	3 - ;,	22
5	$5\times21\frac{1}{4}=106\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ,;;,	27
6	$6\times21\frac{1}{4}=127\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	32
7	$7\times21\frac{1}{4}=148\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	38
8	$8\times21\frac{1}{4}=170$	2 - ;	43
9	$9\times21\frac{1}{4}=191\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	48

ఉదా :-

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ కాపుగ త్రిశ్రత్రికాలము, $6+4+3+2+1$ తగ్గింపు

4 :- ;, - కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; | -
కి;, | ;ట, | ;; | త;, | ;క, | ;; | - కి;, | ట,, | త;, | క;, | -
కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక ‖ త

5 :- ;;;, - త;;;; | ;,డి,;;;;,గి | ;;;;;,ణ;; | ;;;,తోం;;;; | ;, - త;;,డి;;,గి |
;;,ణ;;,తోం;; | , - త;డి;గి;ణ;తోం; | - త;, | ;డి, | ;; | గి;, | ;ణ, |
;; | తోం;, | ; - త, | ;డి, | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ,డి; |
గి;ణ | ,తోం, | , - త,డి | ,గి,ణ | ,తోం, - త | డిగిణతోం ‖ త

6 :- , - త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తోం | ;,, - త; | ధిం;;గి, | ,ణ;తోం; -
త, | ,ధిం;;గి;ణ;తోం; | - త;, | ;ధిం | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ణ;, |
;తోం, | ;; | - త;, | ధిం; | ;, | గి,, | ణ;, | తోం;, | త;ధిం | ;; |
,గి; | ణ;తోం | ; - త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం ‖ త

7 :- ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;; | ;;,ధిం;;;;, | ;;;;;;,గి; | ;;;;,ణ;;; | ;;,తోం;;;;; | , -
త;;;;;,ధిం, | ;;;;,గి;;,ణ | ;;,తోం;;, - త;; | ,ధిం;;గి;ణ;తోం; | -
త;, | ;; | ;; | ధిం; | ;; | ;; | గి;, | ;ణ, | ;; | తోం;, | , -
త, | ;; | ;ధిం | ;; | ;గి, | ,ణ, | ;తోం, | ; - త, | ;; | ధిం; | ;గి, | ,ణ; |
తోం; - త | ;,ధిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త,ధిం | ,గిణతోం ‖ త

8 :- ; - త,, | ;ధిం;; | ;;;గి | ;;;; | ;ణా;; | ;;;తోం | ;; - త;ధిం | ,;; గి, |
;,ణా;, | ,తోం; - త;ధిం;, | ,గి;;ణా;;తోం; | - త;, | ;ధిం | ;; | ;; |
;గి | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;; | - త;, | ధిం; | ;; | గి; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | -
త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | - తధింగి | ,ణాతోం ‖ త

9 :– ;, – త;;;;;; | ;;;;;,దిం;, | ;;;;;;;; | ;,గి;;;;;, | ;;;;;,ణా;, | ;;;;;;;; |
;,తొం;;;;;, – త | ;;;;;,దిం;, | ;;;, గి ;;;, | ;,ణా;;;;;తొం | ;;, –
త;;,దిం;, | ,గి;;ణా;;తొం; | – త;, | ;; | ;; | దిం; | ;; | ;; | గి; |
;;|;; | ణా; | ;; | ;; | తొం;, | ; – త, | ;; | ;దిం | ;; | ;గి | ;; | ;ణా |
;; | ;తొం, | ; – త, | ;; | దిం; | ;గి | ;; | ణా; | ;తొం, | , –
త; | ,దిం, | ,గి, | ,ణా, | ,తొం, – త | ,దింగి | ,ణాతొం ‖ త

83. సూత్రము $21\frac{1}{2}$

వి :– ఈ సూత్రమునే జాతి అక్షరమునకు $6+5+4+3+2+1+\frac{1}{2}$ అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times21\frac{1}{2}=86$	2 – ;	22
5	$5\times21\frac{1}{2}=107\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	27
6	$6\times21\frac{1}{2}=129$	3 – ;,	33
7	$7\times21\frac{1}{2}=150\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	38
8	$8\times21\frac{1}{2}=172$	———	43
9	$9\times12\frac{1}{2}=193\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	49

ఉదా :–

జాతి $6+5+4+3+2+1+\frac{1}{2}$ అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :– ; – కి, | ;; | ట,, | ;క, | ;; | క;, | ; – కి, | ;,ట | ;; | త;, | ,క; | ; –
కి, | ;ట, | ;త, | ;క, | ; – కి, | ,ట; | త;క | ; – కి, | ట,త, | క, –
కిట | తక – కిటతక ‖ త

5 :— , – త;;; | ;;,ది; | ;;;; | ,గి;;; | ;;,ణ; | ;;;; | ,తొం;;; | ;;, –
త; | ;;;,ది | ;;;; | ,గి;;; | ;,ణ;; | ;;,తొం; | ;;;, – త | ;;;,ది |
;;;,గి | ;;;,ణ | ;;;,తొం | ;;;, – త | ;;,ది; | ;,గి;; | ,ణ;;,తొం | ;;, –
త; | ,ది;,గి; | ,ణ తొం; | , – త,ది,గి,ణ | ,తొం, – తదిగిణతొం ‖ త

6 :— ;, – త | ;; | ,ధీం, | ;; | ;; | ,గి; | ;,ణ | ;; | ,తొం; | ;, – త | ;; |
ధీం; | ;; | ;గి, | ;,ణ | ;; | తొం;, | , – త; | ,ధీం, | ;; | ,గి; |
,ణ; | ,తొం; | , – త; | ధీం; | ;గి, | ,ణ; | తొం; – త | ,ధీం, |
,గి,ణ | ,తొం, – త | ధీంగిణ | తొం – తధీంగిణతొం ‖ త

7 :— ;, – త;; | ;;;; | ;;;; | ;,దీం;, | ;;;; | ;;;; | ;,గి;; | ;;;,ణ | ;;;; | ;,తొం;; |
;;;, – త | ;;;; | ;;;; | ;,దీం;, | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ,ణ;;; | ;,తొం;; |.
;;, – త; | ;;;; | ;;;,దీం, | ;;;; | ;;,గి; | ;;,ణ; | ;;,తొం; | ;;, –
త; | ;;;; | ,దీం;;, | ;;,గి; | ;,ణ;; | ,తొం;;, – త | ;;;,దిం | ;;;,గి |
;,ణ;,తొం | ;, – త;,దిం | ;,గి,ణ,తొం | , – తద్దింగిణతొం ‖ త

8 :— త;, | ;ధీం | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తొం, | ;; | – త;, | ,ధీం, |
;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తొం | ,; | – త;, | ధీం; | ;; | గీ; |
;; | ణా; | ;; | తొం;, | – త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తొం; | –
త,ధీం | ; గీ | ;ణా | ;తొం, | – తధీంగి | ,ణాతొం | – తధీంగీణాతొం ‖ త

9 :— ;;, – త; | ;;;; | ;;;; | ;;,దీం, | ;;;; | ;;;; | ;;,గీ, | ;;;; | ;;;; | ;;,ణా,
;;;; | ;;;; | ;;,తొం; | ;;;; | , – త;;; | ;;;; | ;;,దీం, | ;;;; | ;;;; |
,గీ;;, | ;;;; | ;;,ణా, | ;;;; | ;;;; | ,తొం;;; | ;, – త;; | ;;;; | ;,దీం;, |
;;;; | ;,గీ;, | ;;;; | ;,ణా;, | ;;;; | ;,తొం;; | ;, – త;; | ;;;,దిం |
;;;; | ;,గీ;, | ;;;,ణ | ;;;; | ;,తొం;; | , – త;;; | ,దీం;;, | ,గీ;;, |
,ణా;;, | ,తొం;, – త; | ,దీం;గీ, | ,ణా;తొం, – త | ,దీంగీణాతొం ‖ త |

84. సూత్రము $21\frac{3}{4}$

వి :- ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, మూడుకాలముల ముక్తాయిలు మూడుగ వచ్చును. అనగ 1వ కాలమున ముక్తాయి, 2 వ కాలమున ముక్తాయి, 3వ కాలమున ముక్తాయి అని గ్రహించునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times21\frac{3}{4}=87$	1 - ,	22
5	$5\times21\frac{3}{4}=108\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;;;;,	28
6	$6\times21\frac{3}{4}=130\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	33
7	$7\times21\frac{3}{4}=152\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	39
8	$8\times21\frac{3}{4}=174$	2 - ;	44
9	$9\times21\frac{3}{4}=195\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	49

ఉదా :-

5 కా. ముక్తాయి, మూడు కాలముల ముక్తాయిలు మూడు

4 :- , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । ▶ కి;, । ట;, । త;, । క[illegible] - కి;, । ట;, ।
త;, । క;, । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । ▶ కి,ట, । త,క, । - కి,ట, ।
త,క, । - కి,ట, । త,క, । ▶ కిటతక । కిటతక । [illegible] ॥ త

5 :- ;;;;;;, - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం ▶ త । ;,ది । ;,గి ।
;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;,ది । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;,ది ।
;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, ▶ త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । , - త,ది । ,గి,ణ ।
,తోం, - త । ,ది,గి । ,ణ,తోం ।, ▶ తదిగి । ణతోం - తది । గిణతోం -
త । దిగిణతోం ॥ త

6 :– ;, – తధీంగిణతోం – తధీంగి । ణతోం – తధీంగిణతోం ▶ త, । ;ధీం । ;; ।
;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; –
త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; ▶ త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, –
త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, – త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, ▶ తధిం ।
,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :– ;;;;;;;, – త । ,దీంగిణతోం – తద్దీంగిణతోం – త,దిం । ,గిణతోం ▶ త; ।
;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; ।
,తోం; । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , ▶ త; । ,దీం, ।
,గి,ణ । ,తోం, – త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , – త; । ,దీం, । ,గి,ణ ।
,తోం, ▶ త । ,దీంగి । ణతోం-త, । దీంగిణ । తోం-త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :– ; – తధీంగీణాతోం । తధీంగీణాతోం – తధీంగీణాతోం । ▶ త;, । ధీం; । ;; ।
గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; ।
తోం;, । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । ▶ త,ధీం । ;గీ ।
;ణా । ;తోం, । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా ।
;తోం, । ▶ తధీంగి । ,ణాతోం । తధీ గి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త।

9 :– , – తద్దీంగీణాతోం – తద్దీంగీ । ణాతోం – తద్దీంగీణాతోం ▶ త । ;; । ;,దిం । ;; ।
;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; ।
;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; ।
;,తోం । ;, ▶ త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , – త; । ,దీం, ।
,గీ, । ,ణా, । ,తోం,– త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , ▶ త,దిం ।
,గీణ । ,తోం – త, । దీంగీ । ణాతోం – త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

85. సూత్రము 22

వి :— ఈ సూత్రముచే **A** - జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును. **B** - త్రికాలము, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షరసంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×22= 88	——	22
5	5×22= 110	2 - ;	28
6	6×22= 132	——	33
7	7×22= 154	2 - ;	39
8	8×22= 176	——	44
9	9×22= 198	2 - ;	50

ఉదా :—

A - జాతి 7+6+5+4 కాపుగ తగ్గింపు

4 :— కి;, । ,,ట । ;; । ;త, । ;, । ,క; । ;; । – కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ,క, ।
;; । – కి;, । ,ట, । ;త, । ,,క । ,, । – కి;, । ట;, । త;, । క;, ॥ త

5 :— ; – త, । ;; । ,ది; । ,; । గి,, । ,,ణ । ,; । ,తోం, । ,, । , – త; । ;,ది ।
;; । ,గి; । ,,ణ । ;; । ,తోం, । ;, – త । ;; । ది,, । ,గి, । ,ణ, ।
,,తోం । ;; । – త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం,, ॥ త

6 :— త;, । ;,ధిం । ;; । ;; । ;, । ,గి; । ,, । ణ;, । ;,తోం । ,; । ; – త, । ;; ।
ధిం; । ;, । ;; । గి,, । ,ణ, । ;; । తోం,, । ; – త, । ;,ధిం । ;; । ;; ।
,గి, । ;ణ, । ;,తోం । ;; । – త;, । ధిం, । ,; । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

7 :— ; - త, | ;; | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ,ణ; | ;; | తోం;, | ;, -
త | ;; | ;; | ;,దిం | ;; | ;; | ;,గి | ;, | ,ణ; | ;,తోం | ;; | , -
త; | ;; | ;,దిం | ;; | ;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | - త;, | ;; |
దీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, ‖ త

8 :— త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గీ, | ;; | ;; | ;,ణ | ;; | ;; | ;; | ,తోం; | ;; | -
త;, | ;ధీం | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;; | -
త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; | -
త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, ‖ త

9 :— ; - త, | ;; | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;; | ణా; | ;; | ;; |
;తోం, | ;; | , - త; | ;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;; | ,గీ, | ;; | ;; | ,ణా, |
;; | ;; | ,తోం; | ;, - త | ;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; |
,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; | - త;, | ;; | దీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; |
;; | తోం;, ‖ త

86. సూత్రము $22\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి 5 కా. ముక్తాయి, 4 కా. ముక్తాయి, 8 కా. ముక్తాయి, 2 కా. ముక్తాయి, 3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసిఅక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times22\frac{1}{4}=89$	3 - ;,	23
5	$5\times22\frac{1}{4}=111\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	28
6	$6\times22\frac{1}{4}=133\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	34
7	$7\times22\frac{1}{4}=155\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ - ,	39
8	$8\times22\frac{1}{4}=178$	2 - ;	45
9	$9\times22\frac{1}{4}=200\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	51

ఉదా :-

జాతి 5 కా. ముక్తాయి, 4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, 2 కా. ముక్తాయి, 3+2+1 తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి

4 :- ;, - కిటతక । కిటతక - కిటతక - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కి,ట, । త,క, । - కి,ట, । త,క, । - కి,ట, । త,క, ।- కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక ॥ త

5 :- ;, - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - తదిగిణతోం । - తదిగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం - తది । గిణతోం - త, । ;ది;,గి, । ;ణ;,తోం, । ; - త;,ది, । ;గి;, ణ, । ;తోం;, - త, । ;ది;,గి, । ;ణ;,తోం, । ; - త; । ది;గి । ;ణ, । ,తోం; । - త,ది, । గి,ణ, । తోం, - తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం । త;, । , - తదిగి । ణతోం - త, । ;, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :- ;;, - తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం - తధీంగి । ణతోం - తధీంగిణతోం । - తధీంగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, - త, । ,ధీం, । ;,గి । ;ణ, । ,తోం; । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, । - తధీంగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— , - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం - తద్దింగి । ణతోం -
తద్దింగిణ । తోం - తద్దింగిణతోం । - తద్దిం । గిణతోం - త । ,దింగి ।
ణతోం - త, । దింగిణ । తోం - త;;, । ;దిం;; । ;గి;,ణ, । ;తోం;, -
త, । ;;;దిం । ;;;గి, । ;ణ;,తోం, । ; - త;;, । ;దిం;; । ;గి;,ణ, । ;తోం;, -
త । ,; । ,దిం, । ;,గి । ,ణ, । ,తోం; । - త;, । దిం; । గి,ణ, । తోం, -
త, । దింగిణ । తోం - త,దిం । ,గిణతోం । త;, । ;, - త । ,దింగి ।
ణతోం - త, । ;; । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— ; - తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం - తధింగీణాతోం । - తధింగీణాతోం ।
తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం । - తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం ।
తధింగి । ,ణాతోం । - త,ధిం । ,గీ । ;ణా । ;తోం, । త,ధిం । ,గీ । ;ణా ।
;తోం, । త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ ।
;; । ,తోం; । - త,ధిం । ,గీ । ,ణా । ,తోం, । - తధింగి । ,ణాతోం । -
తధింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; ।
తధింగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;;;, - త । ,దింగీణాతోం - తద్దింగీణా । తోం - తద్దింగీణాతోం -
త,గిం । ,గీణాతోం - త, । దింగీణాతోం - త । ,దింగీణాతోం । - తద్దిం ।
గీణా । తోం - త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । దింగీ । ణాతోం -
త, । ;;;దిం । ;;;గీ । ;;;ణా । ;;;తోం, । ; - త;;, । ;దిం;; । ;గీ;; ।
;ణా;; । ;తోం;, - త, । ;;;దిం । ;;;గీ । ;;;ణా ।;;;తోం,। ; - త; ।
;,దిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ,; । ,తోం; । - త;, । దిం; । గీ; । ణా; ।
తోం, - త, । దింగీ । ణాతోం - త । ,దింగి । ,ణాతోం। త;, । ;; ।
,త,దిం । ,గీణ । ,తోం - త, । ;; । ;,త । ,దింగి ।, ణాతోం ॥ త

87. సూత్రము $22\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి 4 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 9+7+5 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times22\frac{1}{2}=90$	2 - ;	23
5	$5\times22\frac{1}{2}=112\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	29
6	$6\times22\frac{1}{2}=135$	1 - ,	34
7	$7\times22\frac{1}{2}=157\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	40
8	$8\times22\frac{1}{2}=180$	———	45
9	$9\times22\frac{1}{2}=202\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	51

ఉదా :—

4 కా. ముక్తాయి, జాతి 9+7+5 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— ; - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కి;, । ;; । ,ట; । ;; । ;త, । ;; । ;,క ।
;; । ;; । - కి;, । ;,ట । ;; । ;త, । ;; । ,క; । ;; । - కి;, । ,ట; ।
;త, । ;,క । ;; ॥ త

5 :— ;;;, - త । దిగిణతోం - తదిగిణ । తోం - తదిగిణతోం - త । ;; । ;; ।
ది;, । ;; । ,గి; । ;; । ;ణ, । ;; । ;,తోం । ;; । ;; । - త;, । ;,ది ।
;; । ;గి, । ;; । ,ణ; । ;; । తోం;, । ;, - త । ;; । ది;, । ,గి; । ;ణ,
;,తోం । ;; ॥ త

6 :— , - తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం - త, । ;; । ;,ధిం ।
;; । ;; । ;; । ;; । ,గి; । ;; । ;ణ, । ;; । ;,తోం । ;; । ;; । -
త;, । ;,ధిం । ;; । ;; । ;; । ,గి; । ;; । ణ;, । ;,తోం । ;; । ; -
త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; । ;ణ, । ;,తోం । ;; ॥ త

7 :— ;;, — త,దిం । ,గిణతోం — తద్దిం । గిణతోం — తద్దింగి । ణతోం —

త; । ;; । ;; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;; । ;; । ,గి; । ;; । ;ణ, ।

;; । ;,తోం । ;; । ;; । — త;, । ;; । ;; । ;దిం । ;; । ;; । ;; । గి;, ।

;,ణ । ;; । ;తోం, । ;; । , — త; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ,గి; ।

;ణ, । ;,తోం । ;; ॥ త

8 :— తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం । తధింగిణాతోం । — త;, । ;; । ,ధిం, । ;; । ;; । ;; ।

;,గి । ;; । ;; । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;; । ;; । ;,తోం । ;; । ;; । —

త;, । ;,ధిం । ;; । ;; । ;; । ,గి, । ;; । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ;; । ,తోం; ।

;; । — త;, । ,ధిం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; ॥ త

9 :— ;, - తద్దింగి । ,ణాతోం — తద్దిం । గిణాతోం — త,దిం । ,గిణాతోం —

త । ;; । ;; । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ;; । ;; ।

,ణా, । ;; । ;; । ;; । ;,తోం । ;; । ;; । — త;, । ;; । ;; । ;దిం । ;; । ;; ।

;; । గి; । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;; । తోం;, । ;, — త । ;; । ;; ।

,దిం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;, । ;,తోం । ;; ॥ త

88. సూత్రము $22\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times22\frac{3}{4}=91$	1 - ,	23
5	$5\times22\frac{3}{4}=113\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	29
6	$6\times22\frac{3}{4}=136\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	35
7	$7\times22\frac{3}{4}=159\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	40
8	$8\times22\frac{3}{4}=182$	2 - ;	46
9	$9\times22\frac{3}{4}=204\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	52

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, జాతి 7+6+5+ 4 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కి;, । ;,ట । ;; । ;త, । ;; । ,క; । ;; । -
కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । - కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । -
కి;, । ట;, । త;, । క;, ॥ త

5 :— ;;;;, - తదిగిణతోం - తది । గిణతోం - తదిగిణతోం - త, । ;; । ,ది; । ;;
గి;, । ;,ణ । ;; । ;తోం, । ;; । , - త; । ;,ది । ;; । ,గి; । ;,ణ । ;; ।
,తోం; । ;, - త । ;; । ది;, । ,గి; । ;ణ, । ;,తోం । ;; । - త;, । ది;, ।
గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

6 :— ;;;;, - తధిం । ,గిణతోం - తధింగిణతోం - తధింగిణతోం । - త;, । ;,ధిం ।
;; । ;; । ;; । ,గి; । ;; । ణ;, । ;,తోం । ;; । ; - త, । ;; । ధిం; ।
;; । ;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తోం;, । ; - త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; ।
;ణ, । ;,తోం । ;; । - త;, । ధిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

7 :— ;, - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణ । తోం - తద్దిగిణతోం - త, । ;; । ;; । ;; ।
దిం; । ;; । ;; । ;గి, । ;; । ,ణ; । ;; । తోం;, । ;, - త । ;; । ;; । ;,దిం ।
;; । ;; । ;,గి । ;; । ,ణ; । ;,తోం । ;; । , - త; । ;; । ;,దిం ।
;; । ;; । ,గి; । ;ణ, । ;,తోం । ;; । - త;, । ;; । దిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

8 :— ; - తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం - తధింగీణాతోం । - త;, । ;,ధిం ।
;; । ;; । ;; । ,గీ, । ;; । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ;; । ,తోం; । ;; । -
త;, । ;ధిం । ;; । ;; । ;గీ । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । -
త;, । ,ధిం, । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । -
త;, । ధిం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, ॥ త

9 :– ;;;;;;, – త,దిం । ,గిణతోం – తద్దింగిణతోం – త । ,దింగిణతోం –

త, । ;; । ;; । ;; । దీం; । ;; । ;; । ;గి । ;; । ;; । ;; । ణా; ।

;; । ;; । ;తోం, । ;; । , – త; । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;; । ,గి, ।

;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;; । ,తోం; । ;, – త । ;; । ;; । ,దిం, । ;; ।

;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । – త;, । ;; । దిం; । ;; ।

గి; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, ॥ త

89. సూత్రము 23

వి :– ఈ సూత్రముచే జాతి ముక్తాయిగ త్రికాలము, (అనగ 1,2,3 కాలముల ముక్తాయిలు మూడుయని అర్థము) త్రిశ్రపైకాలమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×23 = 92	———	23
5	5×23 = 115	1 – ,	29
6	6×23 = 138	2 – ;	35
7	7×23 = 161	3 – ;,	41
8	8×23 = 184	———	46
9	9×23 = 207	1 – ,	52

ఉదా :–

జాతి ముక్తాయిగ త్రికాలము, త్రిశ్రపైకాలమున ముక్తాయి

4 :– కి;, । ట;, । త;, । క;, । – కి;, । ట;, । త;, । క;, । – కి;, । ట;, । త;, । క;, । – కి,ట, । త,క, । – కి,ట, । త,క, । – కి,ట, । త,క, । – కిటతక । కిటతక । కిటతక । – కిటతక – కిట । తక – కిటతక ॥ త

5 :— , – త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , – త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , – త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , – త,ది | ,గి,ణ | ,తొం, – త | ,ది,గి | ,ణ,తొం | , – త,ది | ,గి,ణ | ,తొం, – త | దిగిణతొం | తదిగిణ | తొం – తదిగి | ణతొం – తదిగి | ణతొం – తదిగిణ | తొం – తదిగిణతొం ‖ త

6 :— ; – త, | ,ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తొం, | ; – త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తొం, | ; – త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తొం, | ; – త, | ధీం; | గి,ణ, | తొం, – త, | ధీం; | గి,ణ, | తొం, – త, | ధీం; | గి,ణ, | తొం, – తధిం | ,గిణతొం | తధీంగి | ణతొం – తధిం | ,గిణతొం | – తధీంగిణతొం | తధీంగిణతొం | తధీంగిణతొం ‖ త

7 :— ;, – త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ;; | ,,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తొం | , – త; | ,దిం, | ,గి,ణ | ,తొం, – త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తొం | , – త,దిం | ,గిణతొం | తద్దిం | గిణతొం – త | ,దింగి | ణతొం – త,దిం | ,గిణతొం – త, | దింగిణతొం – త | ,దీంగిణతొం ‖ త

8 :— త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా, | ;; | తొం;, | త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తొం;, | – త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తొం, | – తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | తధీంగి | ,ణాతొం | – తధీంగీణ | ,తొం – తధీంగి | ,ణాతొం – తధిం | ,గీణాతొం ‖ త

9 :— , త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తొం; । – ,త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తొం; । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తొం; । , – త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తొం, – త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తొం । , – త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తొం, – త । ,దింగి । ,ణాతొం । తద్దిం । గిణా । తొం – త,దిం । ,గిణ । ,తొం – త,దిం । ,గిణాతొం । తద్దింగి । ణాతొం – త,దిం । ,గిణాతొం ॥ త

90. సూత్రము $23\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి 5 కా. ముక్తాయి, 4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, 2 కా. ముక్తాయి, 1 కా. ముక్తాయిగ వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times23\frac{1}{4}=93$	3 – ;,	24
5	$5\times23\frac{1}{4}=116\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ – ;;;;;;;,	30
6	$6\times23\frac{1}{4}=139\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	35
7	$7\times23\frac{1}{4}=162\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ – ;;,	41
8	$8\times23\frac{1}{4}=186$	2 – ;	47
9	$9\times23\frac{1}{4}=209\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ – ;;;;;,	53

ఉదా :—

జాతి 5,4,3,2,1 కాలముల ముక్తాయిలు

4 :— ;, – కిటతక । కిటతక – కిటతక – కిటతక । కిటతక – కిటతక । – కిటతక । కిటతక । కిటతక – కి,ట, । త,క, । కి,ట, । త,క, । కి,ట, । త,క, । – కి;, । ట;, । త;, । క;, । కి;, । ట;, । త,, । క;, । కి;, । ట;, । త;, । క;, ॥ త

5 :— ;;;;;;;, – త । దిగిణ తోం – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం – త । దిగిణతోం –
తదిగిణ । తోం – తదగిణతోం – త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం –
తదిగి । ణతోం – త, । ది,గి, । ణ,తోం, । త,ది, । గి,ణ, । తోం, –
త, । ది,గి, । ణ,తోం, । – త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, ।
త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, । త;, । ది;, । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

6 :— ; – తధీంగిణతోం – తధీంగిణతోం – తధిం । ,గిణతోం – తధీంగిణతోం ।
తధీంగిణతోం – తధిం । ,గిణతోం – తధిం । ,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం –
తధిం । ,గిణతోం । – త,ధీం । ;గి, । ణ, తోం, । త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, ।
త,ధీం । ;గి, । ణ,తోం, । – త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । త;, ।
ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

7 :— ;;, – తద్గింగిణతోం – తద్గిం । గిణతోం – తద్గింగిణతోం – త,దిం । ,గిణతోం
తద్దిం । గిణతోం – తద్దింగి । ణతోం – త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం ।
గిణతోం – త । ,దింగి । ణతోం – త, । ;దిం । ;గి, । ణ,తోం, ।
త;, । దిం; । గి,ణ, । తోం, – త, । ;దిం । ;గి, । ణ,తోం, । –
త;, । ;; । దిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । త;, । ;; । దిం; । ;; ।
గి;, । ణ;, । తోం;, । త;, । ;; । దిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, ॥ త

8 :— ; – తధీంగీణాతోం । తధీంగీణాతోం – తధీంగీణాతోం । – తధీంగీణాతోం ।
తధీంగీణాతోం । తధీంగీణాతోం । – తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి ।
,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । – త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, ।
త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । – త;, ।
ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; ।
ణా; । ;; । తోం;, । త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, ॥ త

9 :— ;;;;;;, - తద్దింగి । ,ణాతొం - తద్దింగిణాతొం - త,దిం । ,గిణాతొం -
తద్దింగి । ,ణాతొం - తద్దిం । గిణాతొం - త,దిం । ,గిణాతొం -
త । ,దింగి । ,ణాతొం । తద్దిం । గిణా । తొం - త,దిం । ,గిణ । ,తొం -
త, । ;దిం । ;గి । ;ణా । ;తొం, । త;, । దిం; । గి; । ణా; । తొం, -
త, । ;దిం । ;గి । ;ణా । ;తొం, । - త;, । ;; । దిం; । ;; । గి; । ;; ।
ణా; । ;; । తొం;, । త;, । ;; । దిం, । ;; । గి; । ;; । ణా; । ;; ।
తొం;, । త;, । ;, । దిం; । ;; । గి; । ;; । ణా; । ;; । తొం;, ॥ త

91. సూత్రము $23\frac{1}{2}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు 9+7+5 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, చతురశ్ర పైకాలము, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పైకాలము వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	వ్రాసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times23\frac{1}{2}=94$	2 - ;	24
5	$5\times23\frac{1}{2}=117\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	30
6	$6\times23\frac{1}{2}=141$	3 - ;,	36
7	$7\times23\frac{1}{2}=164\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	42
8	$8\times23\frac{1}{2}=188$		47
9	$9\times23\frac{1}{2}=211\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	53

ఉదా :—

జాతి 9+7+5 X తగ్గింపు, చ పై, త్రి, త్రి. పైకాలము

4 :— ; - కి, । ;; । ;,ట । ;; । ;; । త;, । ;; । ,క; । ;; । ; - కి, । ;; । ,ట; । ;; ।
త;, । ;,క । ;; । ; - కి, । ;,ట । ;; । త;, । ,క; । ; - కిటతక । -
కిటత । క - కిటతక ॥ త

5 :— ;;, – త; | ,;;; | ;;;,ది | ;;;, | ;;;; | ,గి;;; | ,;;; | ;,ణ;; | ;;;; | ;;,తొ౦; |
;;;; | ;;;, – త | ,,,; | ;;,ది, ,,,, | ;,గి;; | ;;;; | ,ణ;;; |
;;;,తొ౦ | ;;;; | ;;, – త; | ;;;,ది | ;;;; | ,గి;;; | ,,ణ;; | ;;,తొ౦; |
;;;, – త | దిగిణతొ౦ – త,ది | ,గి,ణ,తొ౦ | , – తదిగిణతొ౦ ‖ త

6 :— ;, – త | ;; | ;, | ధిం; | ,; | ;; | ;; | ,గి, | ;, | ,,ణ | ;; | ;; |
తొ౦;, | ;; | , – త; | ;; | ధిం, | ;, | ;; | ,గి, | ;; | ,ణ; | ;; |
తొ౦;, | ;, – త | ;; | ధిం; | ;; | ,గి, | ;,ణ | ;; | తొ౦;, | , –
తధింగిణతొ౦ | – తధిం | గిణతొ౦ | – తధింగిణతొ౦ ‖ త

7 :— ;;;, – త | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ;,దిం;. | ;;;; | ;;;; | ;;;; |
;;;,గి | ,;;; | ,;,; | ,ణ;;; | ;,;; | ;,తొ౦;; | ;;;; | ;;, –
త; | ;;;; | ,;;; | ,;;; | ,దిం;;, | ;;;; | ;;;; | ,;,గి; | ;;;; |
;,ణ;; | ;,;; | ,తొ౦;;, | ;;;, – త | ;;;; | ;;;; | ,,దిం;, | ,,,, |
;;;,గి | ;;;; | ,ణ;;; | ;,తొ౦;; | ;;, – త,దిం | ,గిణతొ౦ –
త; | ,దిం;గి | ,ణ,తొ౦, – త | ,దింగిణతొ౦ ‖ త

8 :— త,, | ;; | ,ధిం, | ;; | ;, | ;; | ,,గి | ;; | ,; | ;, | ;; | ,ణా, | ;; | ;; | ;, |
;,తొ౦ | ;; | ;; | – త;, | ;,ధిం | ,, | ;; | ,; | ,గీ, | ,, | ;; | ;,ణ |
;, | ;; | ;; | ,తొ౦; | ;, | – త;, | ,ధిం, | ;; | ,,గి | ,; | ;; | ,ణా, | ;; |
,,తొ౦ | ;, | – తధింగీణాతొ౦ | తధిం | గీణ | ,తొ౦-తధిం | గీణాతొ౦ ‖ త

9 :— , – త;;; | ;;;; | ,;;; | ;;;; | ;;;,దిం, | ;,;, | ,;;; | ,,;, | ;;;; | ,గీ;;, | ;,,; |
,;;; | ;,,, | ;;,ణా, | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ,;;; | ,తొ౦,,; | ;;;, | ;, –
త;; | ;;;; | ;,;; | ;;;,దిం | ;;;, | ,,;; | ;,;; | ;,గీ;, | ;;;, | ;;;; |
,;;,ణ | ;,,; | ;;;; | ;;;; | ;,తొ౦;; | ;,,; | , – త;;; | ;;;; |
;,,దిం, | ,;;; | ;;;; | ,గీ;;, | ,;,; | ;;,ణా, | ;;;; | ;;;; | ,తొ౦;;; | ;, –
తధింగి | ,ణాతొ౦ – త; |, దిం;గి | ;,ణా, | ,తొ౦, – త,దిం | ,గీణాతొ౦ ‖ త

92. సూత్రము $23\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, ముక్తాయిగ త్రికాలము, (అనగ 1 కా. ముక్తాయి, 2 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి) త్రిశ్రపై కాలమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times23\frac{3}{4}=95$	1 - ,	24
5	$5\times23\frac{3}{4}=118\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	30
6	$6\times23\frac{3}{4}=142\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	36
7	$7\times23\frac{3}{4}=166\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	42
8	$8\times23\frac{3}{4}=190$	2 - ;	48
9	$9\times23\frac{3}{4}=213\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	54

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, ముక్తాయిగ త్రికాలము, త్రిశ్రపై కాలమున ముక్తాయి

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి,ట, । త,క, । - కి,ట, । త,క, । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :— ;;, - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - త । దిగిణతోం - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । ,ది,గి । ,ణ,తోం । , - త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం - తదిగి । ణతోం - తదిగిణ । తోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ;, – తధింగిణతోం – తధింగి । ణతోం – తధింగిణతోం – త, । ;ధిం । ;; ।
;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; –
త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, –
త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, – త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, – తధిం ।
,గిణతోం । తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । – తధింగిణతోం ।
తధింగిణతోం । తధింగిణతోం ॥ త

7 :— ;;;, – తద్దింగిణతోం – త, । దింగిణతోం – తద్దింగిణతోం – త । ;, । ;,దిం । ;; ।
;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, –
త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । ;, – త । ;,దిం ।
;,గి । ,ణ,తోం । , – త; । ,దిం, । ,గి,ణ । ,తోం, – త । ;,దిం ।
;,గి । ,ణ,తోం । , – త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం – త । ,దింగి ।
ణతోం – త,దిం । ,గిణతోం – త, । దింగిణతోం – త । ,దింగిణతోం ॥ త

8 :— ; – తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం – తధింగీణాతోం । – త;, । ధిం; । ;; ।
గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త;, । ధిం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; ।
తోం;, । – త;, । ధిం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త,ధిం ।
;గీ । ;ణా । ;తోం, । – త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । త,ధిం । ;గీ । ;ణా ।
;తోం, । – తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । –
తధింగీణ । ,తోం – తధింగి । ,ణాతోం – తధిం । ,గీణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;, – తద్దింగీణ । ,తోం – తద్దింగీణాతోం – తద్దింగి । ,ణాతోం –
త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । , – త; । ;; ।
,దిం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । , – త; । ;; । ,దిం, । ;; ।
,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । , – త; । ,దిం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, –
త । ;,దిం । ;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , – త; । ,దిం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, –
త । ,దింగి । ,ణాతోం । – తద్దిం । గీణా । తోం – త, దిం । ,గీణ । ,తోం –
త,దిం । ,గీణాతోం । తద్దింగీ । ణాతోం – త,దిం । ,గీణాతోం ॥ త

93. సూత్రము 24

వి :– ఈ సూత్రముచే ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1, జాతి 2 కా. 1 సారి, 2 కాలంకాపు - 3 కా. 2 సార్లు, 4 కాలంకాపు - 4 కా, 3 సార్లు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×24= 96	———	24
5	5×24= 120	———	30
6	6×24= 144	———	36
7	7×24= 168	———	42
8	8×24-- 192	———	48
9	9×24= 216	———	54

ఉదా :–

ముక్తాయి, త్రికాలము, 3+2+1, జాతి 2 కా. 1 సారి, 2 కా. కాపు - 3 కా. 2 సార్లు, 4 కా. కాపు - 4 కా. 3 సార్లు

4 :– కిటతక | కిటతక | కిటతక | - కి;, | ట;, | త;, | క;, | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక | - కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | – కిటతక | - కి,ట, | త,క, | త;, | ;; | - కిటతక | కిటతక | త;, - కిటతక | కిటతక - కిటతక ‖ త

5 :– తదిగిణ | తొం - తదిగి | ణతొం - తది | గిణతొం - త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, - త | ,ది,గి | ,ణ,తొం | , - తదిగి | ణతొం - త, | .ది; గి;ణ | ;తొం, | , - త,ది | ,గి,ణ | ,తొం, - త | దిగిణతొం | - త,ది, | గి,ణ, | తొం, - త, | ;; | ;; | - తదిగిణ | తొం-తదిగి | ణతొం - త;, | , - తదిగిణతొం - తది | గిణతొం - తదిగిణతొం ‖ త

6 :– తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం – త, । ;ధిం । ;; ।
;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, – తధిం । ,గిణతోం ।
త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ; – త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, –
తధిం । ,గిణతోం । – త,ధిం । ;గి, । ణ,తోం, । త;, । ;; । ;, । –
తధింగి । ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । – త;;, – తధిం । ,గిణతోం –
తధింగి । ణతోం – తధింగిణతోం ॥ త

7 :– తద్దిం । గిణతోం – త । ,దింగి । ణతోం – త, । దింగిణ । తోం –
త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , – త; । ,దిం, । ,గి,ణ ।
,తోం, – త । ,దింగి । ణతోం – త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; –
త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , – త,దిం । ,గిణతోం । – త;, । దిం; ।
గి,ణ, । తోం, – త, । ;; । ;, । ;; । – తద్దిం । గిణతోం – త । ,దింగి ।
ణతోం – త;, । ;, – తద్దింగి । ణతోం – తద్దింగిణ । తోం – తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :– తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । –
త,, । ధిం; । ;; । గీ, । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త,ధిం । ,గీ । ;ణా ।
;తోం, । – తధింగి । ,ణాతోం । – త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । –
త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । – తధింగి । ,ణాతోం । త,ధిం । ;గీ ।
,ణా । ;తోం, । – త;, । ;; । ;; । ;; । – తధింగి । , ణాతోం । తధింగి ।
,ణాతోం । – త;;;, । – తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం ॥ త

9 :– తద్దిం । గీణా । తోం – త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త, । దింగీ । ణాతోం –
త । ;, । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, – త । ;,దిం ।
;,గి । ,,ణ । ;,తోం । , – త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త, । ;; । దిం; ।
;గీ । ;; । ణా; । ;తోం, । , – త; । ,దిం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, –
త । ,దింగి । ,ణాతోం । – త;, । దిం; । గీ; । ణా; । తోం, –
త, । ;; । ;; । ,; । ;; । – తద్దిం । గీణా । తోం – త,దిం । ,గీణ । ,తోం –
త,, । ;;, – త,దిం । ,గీణాతోం-త, । దింగీణాతోం – త । ,దింగీణాతోం ॥ త

94. సూత్రము $24\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతు కాపున తగ్గింపుగ త్రిశ్రత్రికాలము, జాతి $5+4+3+2+1$ అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times24\frac{1}{4}=97$	3 - ;,	25
5	$5\times24\frac{1}{4}=121\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	31
6	$6\times24\frac{1}{4}=145\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	37
7	$7\times24\frac{1}{4}=169\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	43
8	$8\times24\frac{1}{4}=194$	2 - ;	49
9	$9\times24\frac{1}{4}=218\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	55

ఉదా :—

జాతి $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ X త్రిశ్రత్రికాలము, $5+4+3+2+1$ X తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— ;, - కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, - కి, | ,ట;త;క | ; - కి;ట;త;క; | - కి;, | ,ట; | ;త, | ;,క | ;; | - కి;, | ట;, | త;, | క;, | - కి;ట | ;త, | ,క; | - కి,ట, | త,క, | - కిటతక | - కిటత | క- కిట | తక - కి | టతక ‖ త

5 :— ;;;;;, - త;; | ;;;,ది;;;; | ;,గి;;;;;;,ణ | ;;;;;,తోం;; | ;;;, - త;;,ది; | ;,గి;;,ణ;;,తోం | ;;, - త;ది;గి;ణ, | ,తోం; - త; | ;ది, | ;,గి | ;; | ణ;, | ,తోం; | ; - త, | ;ది, | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ,ది; | గి;ణ | ;తోం, | , - త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం | - తదిగి | ణతోం - త | దిగిణ | తోం - తది | గిణతోం ‖ త

6 :— ;;, – త; । ;,ధిం;, । ;;;,గి । ;;,ణ, । ;,తోం;; । , – త;ధిం; । ;గి;ణ; । తోం; –
త;ధిం;;గి । ;ణ;తోం; – త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; । ;ణ, । ;,తోం । ;; । –
త;, । ధిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । – త;ధిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ; –
త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, – తధిం । ,గిణతోం । –
తధిం । గిణతోం । తధిం । గిణతోం । తధిం । గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;;, – త;;; । ;;;;;;;; । ,దిం;;;;;;, । ;;;;,గి;;; । ;;,ణ;;;;; । ,తోం;;;;;, –
త; । ;;;;,దిం;;, । ;;,గి;;,ణ;; । ,తోం;;, – త;;,దిం, । ;,గి;ణ;తోం; –
త । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తోం; । ; – త, । ;; ।
;దిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; ।
తోం; – త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , – త,దిం । ,గిణతోం । –
త,దిం । ,గిణ । తోం – త, । దింగి । ణతోం – త । ,దిం । గిణతోం ॥ త

8 :— ;; – త;, । ;ధిం;; । ;;,గీ । ;;;, । ;ణా;; । ;;;తోం, । ;; – త;ధిం । ;;,గీ, ।
;,ణా;, । ,తోం; – త;ధిం;, । ,గీ;;ణా;;తోం; । – త;, । ,ధిం, । ;; ।
,,గి । ;, । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ,; । – త;, । ధిం; । ;; । గీ; । ;; ।
ణా, । ,, । తోం;, । – త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । –
త,ధిం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । – తధింగి । ,ణాతోం । – తధిం । గీణ ।
,తోం – త । ధింగి । ,ణా । తోం – తధిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;, – త;;;; । ;;;;;;;,దిం । ;;;;;;;; । ;;;,గీ;;;, । ;;;;;;;,ణ । ;;;;;;;; ।
;;;,తోం;;;; । ;, – త;;;;;,దిం । ;;;;;,గీ;, । ;;;,ణా;;;, । ;,తోం;;,
త;;,దిం । ;;,గీ;;ణా;, । ,తోం; – త; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ,గీ, । ;; ।
;,ణ । ;; । ;; । ,తోం; । ; – త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గీ । ;; । ;ణా । ;; ।
;తోం, । ; – త, । ;; । దిం; । ;గీ । ;; । ణా; । ;తోం, । , – త; ।
,దిం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, – త । ,దింగి । ,ణాతోం । – త,దిం ।
,గీ । ణాతోం । – త,దిం । ,గీ । ణాతోం । – త,దిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

95. సూత్రము 24½

వి :– ఈ సూత్రముచే త్రికాలజాతి త్రికాలము వచ్చును. అనగ జాతి ప్రథమ కాల గమనము 1,2,3 కాలములుగను, జాతి ద్వితీయ కాలగమనము 1,2,3 కాలములు గను, జాతి తృతీయ కాలగమనము 1,2,3 కాలములుగను అనుటయని అర్థము.

గమనిక :– ఉదాహరణమున 1ని ఒకటవ కాలముగను, 2ను రెండవ కాలముగను, 3ను మూడవకాలముగను గ్రహించ దగును. మఱియు, జాతి ప్రథమ కాల మున 2వ గమనము - జాతి ద్వితీయకాలమున 1వ గమనమునకు సమానము. జాతి ద్వితీయ కాలమున 2వ గమనము జాతి తృతీయ కాలమున 1వ గమన మునకు సమానమని గ్రహించునది.

జాతిప్రథమ కాలమున అక్షరము-	అక్షరమునకు	1 :– 8	అక్షరముల వంతున	కాపుగను,
		2 :– 4	,,	,,
		3 :– 2	,,	,,
జాతిద్వితీయ కాలమున ,,	,,	1 :– 4	,,	,,
		2 :– 2	,,	,,
		3 :– 1	,,	,,
జాతితృతీయ కాలమున ,,	,,	1 :– 2	,,	,,
		2 :– 1	,,	,,
		3 :– ½	,,	,,
		24½		

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 24\frac{1}{2} = 98$	2 - ;	25
5	$5 \times 24\frac{1}{2} = 122\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	31
6	$6 \times 24\frac{1}{2} = 147$	1 - ,	37
7	$7 \times 24\frac{1}{2} = 171\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	43
8	$8 \times 24\frac{1}{2} = 196$	———	49
9	$9 \times 24\frac{1}{2} = 220\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	56

ఉదా :—

త్రికాలజాతి త్రికాలము

4 :— జాతి ప్రథమ కాలము

1 :— ; - కి;, । ;;;; । ;;ట;, । ;;;; । ;;త;, । ;;;; । ;;క;, । ;;;; । ;; -

2 :— కి;, । ;;ట;, । ;;త;, । ;;క,, । ;; -

3 :— కి;, । ట;,త;, । క;, -

ద్వితీయ 1 :— కి;, । ;;ట;, । ;;త;, । ;;క;, । ;; -

2 :— కి;, । ట;,త;, । క;, -

3 :— కి,ట, । త,క, -

తృతీయ 1 :— కి;, । ట,,త;, । క;, -

2 :— కి,ట, । త,క, -

3 :— కిటతక ॥ త

5 :— ప్రథమ 1 :— ;, - త;; । ;;;; । ;,ది;; । ;;;; । ;,గి;; । ;;;; ।

;,ణ;; । ;;;; । ;,తోం;; । ;;;; । ;, -

2 :— త;; । ;,ది;; । ;,గి;; । ;,ణ;; । ;,తోం;; । ;, -

3 :— త;,ది । ;,గి;,ణ । ;,తోం;, -

ద్వితీయ 1 :——— త l ,;;;,ది l ;;;;,గి l ;;;;,ణ l ;;;;,తోం l ;;;, -

2 :——— త l ;,ది;,గి l ;,ణ;,తోం l ;, -

3 :——— త,ది,గి l ,ణ,తోం, -

తృతీయ 1 :——— త; l ,ది;,గి; l ,ణ;,తోం; l , -

2 :——— త,ది,గి,ణ l ,తోం, -

3 :——— తదిగిణతోం ‖ త

6 :— ప్రథమ 1 :— , - త;;, l ;;;; l ;ధీం;; l ;;;; l ;;;; l ;;;; l

;గి;;, l ;;;; l ;ణ;;, l ;;;; l ;తోం;;, l ;;;; l ; -

2 :— త;;, l ;ధీం;; l ;;;; l ;గి;;, l ;ణ;;, l ;తోం;;, l ; -

3 :— త;,ధీం l ;;;గి, l ;ణ;,తోం, l ; -

ద్వితీయ 1 :——— త;;, l ;ధీం;; l ;;;; l ;గి;;, l ;ణ;;, l ;తోం;;, l ; -

2 :——— త;,ధీం l ;;;గి, l ;ణ;,తోం, l ; -

3 :——— త,ధీం; l గి,ణ,తోం, -

తృతీయ 1 :——— త, l ;ధీం;; l ;గి;,ణ, l ;తోం;, -

2 :——— త, l ధీం;గి,ణ, l తోం, -

3 :——— తధీంగిణతోం ‖ త

7 :— ప్రథమ 1 :— ,-త;;; l ;;;; l ;;;; l ;;;; l ,ధీం;;, l ;;;; l ;;;, l ;;;; l

,గి;;; l ;;;; l ,ణ;;; l ;;;; l ,తోం;;; l ;;;; l , -

2 :— త;;; l ;;;; l ,ధీం;;, l ;;;; l ,గి;;; l ,ణ;;; l ,తోం;;; l , -

3 :— త;;; l ,ధీం;;, l ,గి;,ణ; l ,తోం;, -

ద్వితీయ 1 :—— త; ।;;;; ।;;,దిం, ।;;;; ।;;;,గి; ।;;,ణ; ।;;,తోం; ।;;,-

2 :—— త; ।;;,డిం, ।;;,గి; ।,ణ;,తోం; ।, -

3 :—— త;,దిం, ।,గి,ణ,తోం,

తృతీయ 1 :—— త ।;;,,దిం ।;;;,గి ।;,ణ;,తోం ।;, -

2 :—— త;,దిం ।;,గి,ణ,తోం ।, -

3 :—— తద్దింగిణతోం ॥ త

8 :— ప్రథమ 1 :— త;;;, ।;;;; । ధీం;;; ।;;;; ।;;;; ।;;;; । గీ;;; ।;;;; ।;;;; ।
;;;; । ణా;;; ।;;;; ।;;;; ।;;;; । తోం;;;, ।;;;, । -

2 :— త;;;, । ధీం;;; ।;;;; । గీ;;; ।;;;; । ణా;;; ।;;,; । తోం;;;, । -

3 :— త;,ధీం; ।;;గీ; ।;;ణా; ।;;తోం;, । -

ద్వితీయ 1 :—— త;;;, । ధీం;;; ।;;;; । గీ;;; ।;;;; । ణా;;; ।,;,; । తోం;;;, । -

2 :—— త;,ధీం; ।;;గీ; ।;;ణా; ।;;తోం;, । -

3 :—— త,ధీం;గీ ।;ణా;తోం, । -

తృతీయ 1 :—— త;,ధీం; ।;;గీ; ।;;ణా; ।,;తోం;, । -

2 :—— త,ధీం;గీ ।;ణా;తోం, । -

3 :—— తధీంగీణాతోం ॥ త

9 :— ప్రథమ 1 :— ;;;,-త ।;;;; ।;;;; ।;;;; ।;;;,దిం ।,;;;।;;;; ।;;;, ।;;;,గి ।,;;; ।
;;;; ।;;;; ।;;;,ణ ।;;;; ।;;;; ।;;;; ।;;;,తోం ।;;;; ।;;;, -

2 :— త ।;;;;।;;;,దిం ।;;;;।;;;,గి।;;;; ।;;;,ణ।;;;;।;;;,తోం ।;;;, -

3 :— త ।;;;,దిం ।;;;,గి ।;;;,ణ ।;;;,తోం ।;, -

ద్వితీయ 1 :——— త;; । ;;;; । ;,దిం;, । ;;;; । ;,గి;, । ;;;; । ;,ణా;, ।
;;;; । ;,తొం;; । ;, –
2 :——— త;; । ;,దిం;, । ;,గి;, । ;,ణా;, । ;,తొం;, –
3 :——— త । ;,దిం;గి । ;,ణా;తొం । , –

తృతీయ 1 :——— త;;; । ,దిం;;, । ,గి;;, । ,ణా;;, । ,తొం;, –
2 :——— త; । ,దిం;గి, । ,ణా;తొం, –
3 :——— త । ,దింగిణాతొం ॥ త

96. సూత్రము $24\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే 5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు $6+5+4+3+2+1$ అక్షరము వంతున కావుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసి అడిరములు	క్రియలు
4	$4\times24\frac{3}{4}=99$	1 – ,	25
5	$5\times24\frac{3}{4}=123\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ – ,	31
6	$6\times24\frac{3}{4}=148\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	38
7	$7\times24\frac{3}{4}=173\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ – ;;;;;,	44
8	$8\times24\frac{3}{4}=198$	2 – ;	50
9	$9\times24\frac{3}{4}=222\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ – ;;,	56

ఉదా :—

5 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, $6+5+4+3+2+1$ కావుగ తగ్గింపు

4 :— , – కిటతక – కిటతక – కిటతక । – కిటతక । కిటతక । కిటతక । – కి;, ।
;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । – కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । – కి;, ।
ట;, । త;, । క;, । – కి;ట । ;త, । ,క; । – కి,ట, । త,క, । – కిటతక ॥ త

5 :- , - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం | - తదిగిణ | తోం - తదిగి |
ణతోం - తది | గిణతోం - త | ;; | ,ది; | ;,గి | ;; | ,ణ; | ;,తోం |
;; | , - త; | ;ది, | ;,గి | ;; | ణ;, | ,తోం; | ; - త, | ;ది, |
;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ,ది; | గి;ణ | ;తోం, | , -
త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం ॥ త

6 :- ;;;, - తధిం | ,గిణతోం-తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం | - తధీంగి | ణతోం -
తధిం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం - త, | ;; | ధీం; |;; | ;; | గి;, |
;ణ, | ;; | తోం;, ; - త, | ;,ధిం | ;; | ;; | ,గి; | ;ణ, |;,తోం | ;; | -
త;, | ధీం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గి; | ణ;తోం | :
త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం ॥ త

7 :- ;;;;;, - తద్దింగి | ణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం | తద్దిం | గిణతోం -
త | ,దీంగి | ణతోం - త, | దీంగిణ | తోం - త; | ;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;; |
,గి; | ;,ణ | ;; | ,తోం; | ;, - త | ;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;,గి | ;; |
ణ;, | ,తోం; | , - త, | ;; | ;దీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; -
త, | ;; | దిం; | ;గి, | ,ణ; | తోం; - త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , -
త,దిం | ,గిణతోం ॥ త

8 :- ; - తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం | - తధీంగి | ,ణాతోం |
తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | - త;, | ;ధీం | ;; | ;; |
;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ,తోం, | ;; | - త;, | ,ధీం, | ;; |
;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | , తోం; | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం ॥ త

9 :– ;;, – తద్ధింగిణాతోం – త, । దింగిణాతోం – తద్ధింగిణాతోం । – తద్ధిం ।
గిణా । తోం – త,దిం । ,గిణ । ,తోం – త, । దింగి । ణాతోం –
త । ;; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ;,తోం ।
;; । , – త; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ,గి, । ;; । ;,ణ । ;; । ;; ।
,తోం; । ; – త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి । ;; । ;ణా । ;; । ;తోం, । ; –
త, । ;; । దిం; । ;గి । ;; । ణా; । ;తోం, । , – త; । ,దిం, । ,గి, ।
ణా, । ,తోం, – త । ,దింగి । ,ణాతోం ॥ త

97. సూత్రము 25

వి :– ఈసూత్రముచే A – ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, విన్యాసముక్తాయి, 3+2+1, త్రికాలము వచ్చును. అనగ 3+4+5+6+7 సూత్రముల కలయికగ హెచ్చింపు ముక్తాయిలు అని గ్రహించునది. B- జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4+3 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

గమనిక :– ఈ సూత్రమున ప్రత్యేకత A- ముక్తాయిలలో హెచ్చింపు, B- జాతి అక్షరము వంతున కాపుతో విలోమముగ వచ్చునని తెలియునది.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×25= 100	———	25
5	5×25= 125	3 – ;,	32
6	6×25= 150	2 – ;	38
7	7×25= 175	1 – ,	44
8	8×25= 200	———	50
9	9×25= 225	3 – ;,	57

ఉదా :-

A- ముక్తాయి, త్రిశ్రముక్తాయి, విన్యాస ముక్తాయి, 3+2+1, త్రికాలము

4 :- కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కిటత । క - కిట । తక - కి । టతక । -
కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక । - కి;ట । ;త, । ,క; । -
కి,ట, । త,క, । - కిటతక । - కి;, । ట;, । త;, । క,, । - కి,ట, ।
త,క, । - కిటతక ॥ త

5 :- ;, - త । దిగిణతోం । తదిగిణ । తోం - తదిగి । ణతోం -
త,ది । ,గి,ణ,తోం । , - త,ది,గి । ,ణ,తోం, - త । ,ది,గి,ణ । ,తోం, -
తది । గిణతోం - త । ;; । తదిగిణ । తోం - త; । ; - తది ।
గిణతోం - త । ;ది, । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, । ది,గి, । ణ,తోం, । -
తదిగిణ । తోం - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త,ది । ,గి,ణ ।
,తోం, త । దిగిణతోం ॥ త

6 :- ; - తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం - తధిం । ,గిణతోం । - తధిం ।
గిణతోం । తధిం । గిణతోం । తధిం । గిణతోం । - తధింగి । ణతోం -
త, । ;; । తధింగి । ణతోం - త, । ;; । తధింగి । ణతోం - త, । ,ధిం, ।
;,గి । ;ణ, । ,తోం; । - త,ధిం । ;గి, । ణ,తోం, । - తధింగి । ణతోం -
త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ;- త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, -
తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :- , - త,దిం । ,గిణతోం । తద్దిం । గిణతోం - త । ,దింగి । ణతోం - త; । ,దిం;గి ।
,ణ,తోం, - త । ;,దిం, । ,గి,ణ,తోం । , - త;,దిం । ;,గి,ణ । ,తోం, -
త, । దింగిణ । తోం - త; । ;; । - తద్దిం । గిణతోం - త । ;; । ; -
త, । దింగిణ । తోం - త; । ;,దిం । ;; । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, ।
;దిం । ;గి, । ణ,తోం, । - తద్దిం । గిణతోం - త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి ।
;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । ,-త,దిం । ,గిణతోం ॥

8 :— తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । తధింగి । ,ణాతోం । - తధిం । గిణ ।
,తోం - త । ధింగి । ,ణా । తోం - తధిం । ,గి । ణాతోం । - తధింగి ।
,ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । తధింగి । ,ణాతోం । -
త;ధిం । ;; । ,గి, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । - త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తోం, । -
తధింగి । ,ణాతోం । - త;, । ధిం; । ;; । గి; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । -
త,ధిం । ;గి । ;ణా । ;తోం, । - తధింగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;, - త । ,దింగి । ,ణాతోం । తద్దిం । గిణా । తోం - త,దిం । ,గిణ । ,తోం -
త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త; । ,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త; ।
,దిం;గి । ;,ణా, । ,తోం, - త, । దింగి । ణాతోం - త । ;; । ;; । - తద్దిం ।
గిణా । తోం - త; । ;; । ; - త, । దింగి । ణాతోం - త । ;; । ,దిం, ।
;,గి । ;; । ,ణా, । ;,తోం । ; - త, । ;దిం । ;గి । ;ణా । ;తోం, । - తద్దిం ।
గిణా । తోం - త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గి, । ;; । ,ణా, । ;; । ,తోం; । , -
త; । ,దిం, । ,గి, । ,ణా, । ,తోం, । - త । ,దింగి । ,ణాతోం ॥ త

B - జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4+3 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— కి;, । ;,ట । ;; । ;త, । ;; । ,క; । ;; । - కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । -
కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;ట ।
;త, । ,క; ॥ త

5 :— ;, - త । ;; । ;ది, । ;; । ,గి; । ;; । ణ;, । ;,తోం । ;; । ; - త, । ;; । ది;, । -
;గి, । ;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ,ది; । ;గి, । ;,ణ । ;; । తోం;, । , -
త; । ,ది, । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త; । ది;గి । ;ణ, । ,తోం; ॥ త

6 :— ; - త, । ;; । ,ధిం, । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;ణ, । ;; । ,తోం; । ;; । - త;, ।
;ధిం । ;; । ;; । ;గి, । ;; । ణ;, । ,తోం, । ;; । - త;, । ,ధిం, । ;; । ;,గి ।
;; । ణ;, । ,తోం; । ;- త, । ;ధిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, ।
,ధిం, । ;,గి । ;ణ, । ,తోం; ॥ త

7 :— , - త; | ;; | ;; | ;,దిం | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ణ;, | ;,తోం | ;; | ; -
త, | ;; | ;; | ;దీం | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | ;; | - త;, |
;; | ;దీం | ;; | ;; | గి;, | ,ణ; | ;తోం, | ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; |
;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, - త | ;; | ,దీం, | ;,గి | ;ణ, | ,తోం; ‖ త

8 :— త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గీ, | ;; | ;; | ;,ణ | ;; | ;; | ;; | ,తోం; |
;; | - త;, | ;ధీం | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;; | -
త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం | ;; | - త;, |
ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ |
;; | ,తోం; ‖ త

9 :— ;, - త | ;; | ;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ;; | ,ణా, | ;; |
;; | ;,తోం | ;; | ; - త, | ;; | ;; | ;దీం | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా |
;; | ;; | ;తోం, | ;; | - త;, | ;; | ;దీం | ;; | ;; | గీ; | ;; | ;ణా | ;; |
;; | తోం;, | , - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; |, -
త; | ;,దిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తోం; ‖ త

98. సూత్రము $25\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి 5కా. ముక్తాయి, 4కా. ముక్తాయి, 3కా. ముక్తాయి, 2కా. ముక్తాయి, 1కా. ముక్తాయి, త్రిశ్ర పై కాలగమనమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	తోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times25\frac{1}{4}=101$	3 - ;,	26
5	$5\times25\frac{1}{4}=126\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ - ;;;,	32
6	$6\times25\frac{1}{4}=151\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	38
7	$7\times25\frac{1}{4}=176\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	45
8	$8\times25\frac{1}{4}=202$	2 - ;	51
9	$9\times25\frac{1}{4}=227\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	57

ఉదా :-

జాతి 5, 4, 3, 2, 1 కాలముల ముక్తాయిలు, త్రిశ్ర పై కాలమున ముక్తాయి

4 :- ;, - కిటతక । కిటతక - కిటతక - కిటతక । కిటతక । కిటతక । - కిటతక ।
కిటతక । కిటతక । - కి,ట, । త,క, । కి,ట, । త,క, । కి,ట, । త,క, । - కి;, ।
ట;, । త;, । క;, । కి;, । ట;, । త;, । క;, । కి;, । ట;, । త;, । క;, । -
కిటతక - కిట । తక - కిటతక ॥ త

5 :- ;;;, - తదిగిణతొం - తదిగిణ । తొం - తదిగిణతొం - తదిగిణతొం । తదిగిణతొం -
తదిగి । ణతొం - తదిగి । ణతొం - తది । గిణతొం - త । దిగిణతొం । -
త,ది, । గి,ణ, । తొం, - త, । ది,గి, । ణ,తొం, । త,ది, । గి,ణ, । తొం, -
త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, ।
; - త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - తదిగి । ణతొం -
తదిగిణ । తొం - తదిగిణతొం ॥ త

6 :- ; - తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం - తధిం । ,గిణతొం - తధీంగిణతొం ।
తధీంగిణతొం - తధిం । ,గిణతొం - తధిం । ,గిణతొం । తధీంగి । ణతొం -
తధిం । ,గిణతొం । - త,ధీం । ;గి, । ణ,తొం, । త,ధీం । ;గి, । ణ,తొం, ।
త,ధీం । ;గి, । ణ,తొం, । - త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తొం;, ।
త;, । ధీం; । ;; । గి;, । ణ;, । తొం;, । త;, । ధీం; । ;; । గి;, ।
ణ;, । తొం;, । - తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం ॥ త

7 :- ;;;;;;, - త,దిం । ,గిణతొం - తద్దింగిణతొం - తద్దింగి । ణతొం - తద్దింగిణతొం ।
తద్దింగిణతొం - త । ,దింగిణతొం - త । ,దింగి । ణతొం - త, । దింగిణ ।
తొం - త,దిం । ,గిణతొం । - త;, । దిం; । గి,ణ, । తొం, - త, । ;దిం ।
;గి, । ణ,తొం, । త;, । దిం; । గి,ణ, । తొం, - త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి, ।
;ణ, । ;తొం, । ; - త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - త, ।
;; । ;దిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తొం, । ; - త,దిం । ,గిణతొం - త, ।
దింగిణతొం - త । ,దింగిణతొం ॥ త

8 :– ; - తధింగిణతోం । తధింగిణతోం - తధింగిణతోం । - తధింగిణతోం ।
తధింగిణతోం । తధింగిణతోం । - తధింగి । ,ణతోం । తధింగి । ,ణతోం ।
తధింగి । ,ణతోం । - త,ధిం । ;గి । ;ణ । ;తోం, । త,ధిం । ;గి । ;ణ ।
;తోం, । - త,ధిం । ;గి । ;ణ । ;తోం, । - త;, । ధిం; । ;; । గి; । ;; ।
ణ; । ;; । తోం;, । త;, । ధిం; । ;; । గి; । ;; । ణ; । ;; । తోం;, ।
త;, । ధిం; । ;; । గి; । ;; । ణ; । ;; । తోం;, । - తధింగిణ । ,తోం -
తధింగి । ,ణతోం - తధిం । ,గిణతోం ॥ త

9 :– ;, - తద్దింగిణతోం - తద్దిం । గిణతోం - తద్దింగిణతోం - త । ,దింగిణతోం ।
తద్దింగిణ । తోం - తద్దింగిణ । ,తోం - త,దిం । ,గిణ । ,తోం - త, ।
దింగి । ణతోం - త । ,దింగి । ,ణతోం । - త;, । దిం; । గి; । ణ; ।
తోం,-త, । ;దిం । ;గి । ;ణ । ;తోం, । త;, । దిం; । గి; । ణ; । తోం, -
త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి । ;; । ;ణ । ;; । ;తోం, । ; - త, ।
;; । ;దిం । ;; । ;గి । ;; । ;ణ । ;; । ;తోం, । ; - త, । ;; । ;దిం ।
;; । ;గి । ;; । ;ణ । ;; । ;తోం, । ; - త, దిం । ,గిణతోం । తద్దింగి ।
ణతోం - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

99. సూత్రము $25\frac{1}{2}$

వి :– ఈ సూత్రముచే జాతి 4 కా. ముక్తాయి, 8 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరములకు 6+5+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times25\frac{1}{2}=102$	2 - ;	26
5	$5\times25\frac{1}{2}=127\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	32
6	$6\times25\frac{1}{2}=153$	3 - ;,	39
7	$7\times25\frac{1}{2}=178\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	45
8	$8\times25\frac{1}{2}=204$		51
9	$9\times25\frac{1}{2}=229\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	58

ఉదా :—

జాతి 4 కా. ముక్తాయి, 3 కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరములకు 6+5+4+3+2+1 వంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :— ; – కిటతక । కిటతక – కిటతక । – కిటతక । కిటతక । కిటతక । – కి;, । ;ట, ।
;; । త;, । ;క, । ;; । – కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । – కి;, । ట;, ।
త;, । క;, । – కి;ట । ;త, । ,క; । – కి,ట, । త,క, । – కిటతక ॥ త

5 :— , – తదిగిణతోం – తది । గిణతోం – తదిగిణతోం । – తదిగిణ । తోం – తదిగి ।
ణతోం – తది । గిణతోం – త । ;; । ,ది; । ;,గి । ;; । ,ణ; । ;,తోం ।
;; । , – త; । ;ది, । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తోం; । ; – త, । ;ది, । ;గి, ।
;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ,ది; । గి;ణ । ;తోం, । , – త,ది । ,గి,ణ ।
,తోం, – త । దిగిణతోం ॥ త

6 :— ;, – తధిం । ,గిణతోం – తధింగి । ణతోం – తధింగిణతోం । – తధింగి ।
ణతోం – తధిం । ,గిణతోం । తధింగి । ణతోం – త, । ;; । ధిం; । ;; ।
;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తోం;, । ; – త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; । ;ణ, ।
,,తోం । ;; । – త;, । ధిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । – త;ధిం । ;; ।
,గి; । ణ;తోం । ; – త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, – తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— ;, – తద్దింగి । ణతోం – తద్దింగిణ । తోం – తద్దింగిణతోం । – తద్దిం । గిణతోం –
త । ,దింగి । ణతోం – త, । దింగిణ । తోం – త; । ;; । ;; । ,దిం, । ;; ।
;; । ,గి; । ;,ణ । ;; । ,తోం; । ;, – త । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;,గి । ;; ।
ణ;, । ,తోం; । ; – త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ;; ।
దిం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; – త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । ,–త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :– తధీంగిణాతోం । తధీంగిణాతోం । తధీంగిణాతోం । – తధీంగి । ,ణాతోం ।
తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । – త;, । ;ధీం । ;; । ;; । ;గి ।
;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । – త;, । ,ధీం, । ;; । ;,గి । ;; ।
;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । – త;, । ధీం; । ;; । గి; ।;; । ణా; । ;; ।
తోం;, । – త;ధిం । ;; । ,గి, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । – త,ధీం ।;గి । ;ణా ।
;తోం,। – తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :– ;;, – త,దిం । ,గిణాతోం – త, । దింగిణాతోం – త । ,దింగిణాతోం । –
తద్దిం । గిణా । తోం – త,దిం । ,గిణ । ,తోం – త, । దింగి । ణాతోం –
త । ;; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ;,తోం । ;; । , –
త; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ,గి, । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ,తోం; । ; –
త, । ;; । ;దిం । ;; । ;గి । ;; । ;ణా । ;; । ;తోం, । ; – త, । ;; ।
దిం; । ;గి । ;; । ణా; । ;తోం, । , – త; । ,దిం, । ,గి, । ,ణా, । ,తోం, –
త । ,దింగి । ,ణాతోం ॥ త

100. సూత్రము $25\frac{3}{4}$

వి :– ఈ సూత్రముచే 5. కాలం ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 3 వ కాలమున 9+7+5 అక్షరము వంతున కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times25\frac{3}{4}=103$	1 – ,	26
5	$5\times25\frac{3}{4}=128\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ – ;;;;;;,	33
6	$6\times25\frac{3}{4}=154\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	39
7	$7\times25\frac{3}{4}=180\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ – ;;;;;;;,	46
8	$8\times25\frac{3}{4}=206$	2 – ;	52
9	$9\times25\frac{3}{4}=231\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ – ,	58

ఉదా :-

5 కా. ముక్తాయి, ౪ కాలమున 9+7+5 కాపుగ తగ్గింపు, త్రిశ్రగమన ముక్తాయి

4 :— , – కిటతక – కిటతక – కిటతక | – కి;, | ;; | ,ట; | ;; | ;త, | ;; | ;,క | ;; |
;; | – కి;, | ;,ట | ;; | ;త, | ;; | ,క; | ;; | – కి;, | ,ట; | ;త, | ;,క |
;; | – కిటత | క – కిట | తక – కి | టతక ‖ త

5 :— ;;;;;;;, – తదిగి | ణతోం – తదిగిణతోం – తదిగిణతోం – త | ;; | ;; | ది;, |
;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | – త;, | ;,ది | ;; | ;గి, |
;; | ,ణ; | ;; | తోం;, | ;, – త | ;; | ది;, | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | –
తదిగి | ణతోం – త | దగిణ | తోం – తది | గిణతోం ‖ త

6 :— ;, – తధీంగిణతోం – తధీంగి | ణతోం – తధీంగిణతోం – త, | ;; | ;,ధిం |
;; | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | – త;, |
;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ణ;, | ;,తోం | ;; | ; – త, | ;,ధిం |
;; | ;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | – తధీం | గిణతోం | తధీం | గిణతోం |
తధీం | గిణతోం ‖ త

7 ;;;;;;;, – త | ,దీంగిణతోం – తద్దీంగిణతోం – త,దిం | ,గిణతోం – త; | ;; | ;; |
;; | ;,దిం | ;; | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ;ణ, | ;; | ;,తోం | ;; | ;; | –
త;, | ;; | ;; | ;దీం | ;; | ;; | ;; | గి;, | ;,ణ | ;; | ;తోం, | ;; | , –
త; | ;; | ;,దిం | ;; | ;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | – త,దిం |
,గిణ | తోం – త, | దీంగి | ణతోం – త | ,దీం | గిణతోం ‖ త

8 :— ; – తధీంగిణాతోం | తధీంగిణాతోం – తధీంగిణాతోం | – త;, | ;; | ,ధీం, |
;; | ;; | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;; | ;; | ;,తోం |
;; | ;; | – త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి, | ;; | ;; | ;,ణ | ;; | ;; |
;; | ,తోం; | ;; | – త;, | ,ధీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తోం |
;; | – తధీం | గిణ | ,తోం-త | ధీంగి | ,ణా | తోం-తధిం | ,గి | ణాతోం ‖ త

9 :— , - తద్దింగిణతోం - తద్దింగి । ణతోం - తద్దింగిణతోం - త । ;; । ;; । ;; ।
;; । ,దీం, । ;; । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ,; । ;; । ;, । ,ణా, । ;; । ;; । ;; ।
;,తోం । ;; । ;; । - త;, । ;; । ;; । ;దీం । ;; । ;; । ;; । గీ; । ;; । ;; ।
;ణా । ;; । ;; । ;; । తోం;, । ;, - త । ;; । ;; । ,దీం, । ;; । ;,గి । ;; ।
;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । - త,దిం । ,గీ । ణాతోం । త,దిం । ,గీ ।
ణాతోం । త,దిం । ,గీ । ణాతోం ॥ త

101. సూత్రము 26

వి :— ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుX తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×26= 104	———	26
5	5×26= 130	2 - ;	33
6	6×26= 156	———	39
7	7×26= 182	2 - ;	46
8	8×26= 208	———	52
9	9×26= 234	2 - ;	59

ఉదా :—

జాతి 6+5+4+3+2+1 X తగ్గింపు, విన్యాస ముక్తాయి

4 :— కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । - కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । - కి;, ।
ట;, । త;, । క;, । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక । -
కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । కిటతక ॥ త

5 :— ; - త, | ;; | ది;, | ;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | ;; | - త;, | ,ది; | ;గి, |
;,ణ | ;; | తోం;, | , - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , - త; |
ది;గి | ;ణ, | ,తోం; | - త,ది, | గి,ణ, | తోం, - తది | గిణతోం -
త | దిగిణతోం | త;, |, - తదిగి | ణతోం - త, | ;, - త | దిగిణతోం ॥ త

6 :— త;, | ;ధీం | ;; | ;; | ;గి, | ;, | ణ;, | ;తోం, | ;; | - త,, | ,ధీం, | ;; |
;,గి | ;; | ణ;, | ,తోం; | ; - త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; -
త, | ,ధీం, | ;,గి | ;ణ, | ,తోం; | - త,ధీం | ;గి, | ణ,తోం, | -
తధీంగి | ణతోం - తధిం | ,గిణతోం | త;, | ; - తధిం | గిణతోం |
త;, | ;తధిం | ,గిణతోం ॥ త

7 :— ; - త, | ;; | ;; | ;దీం | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ణ;, | ;తోం, | ;, | - త;, |
;; | ;దీం | ;; | ;; | గి;, | ,ణ; | ;తోం, | ;, - త | [illegible] | ;; |
;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ,, - త | ;; | ,దీం, | ;,గి | ;ణ, | ,తోం; | - త;, |
దీం, | గి,ణ, | తోం, - త, | దీంగిణ | తోం - త,దిం | , [illegible] త;, |
;, - త | ,దీంగి | ణతోం - త, | ;; | , - త,దిం | , [illegible]

8 :— త;, | ;ధిం | ;; | ;; | ;గీ | ;; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;, [illegible] త,, |
,ధీం, | ;; | ;,గీ | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ; ,తోం | ;; | - త;, | [illegible] |
;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త;ధిం | ;; | ,గీ, | ;,ణా | ;; |
[illegible] | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం - తధీంగి |
,ణాతోం | [illegible] తధీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | తధీంగి | ,ణాతోం ॥ త

9 [illegible] ,, | ;; | ;ధీం | ;; | ;; | ;గీ | ,, | ;; | ;ణా | ;, [illegible] ,తోం, |
;; | - త;, | ;; | ;దీం | ;; | ;; | గీ; | ;; | ;ణా | ;; | ;; | తోం;, |
, - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; | , - త; |
;,దిం | ;; | ,గీ, | ;,ణ | ;; | ,తోం; | - త;, | దీం; | గీ; | ణా; |
తోం, - త, | దీంగీ | ణాతోం - త | ,దీంగి | ,ణాతోం | త;, | ;; | , -
త,దిం | ,గీణ | ,తోం - త, | ;; | ;, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం ॥ త

102. సూత్రము $26\frac{1}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే అక్షరమునకు $8+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరము వంతున కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, ముక్తాయిగ త్రికాలము – అనగ జాతి 1 వ కాలమున ముక్తాయి – 2 వ కాలమున ముక్తాయి – 3 వ కాలమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times26\frac{1}{4}=105$	3 – ;,	27
5	$5\times26\frac{1}{4}=131\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ – ;,	33
6	$6\times26\frac{1}{2}=157\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	40
7	$7\times26\frac{1}{4}=183\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$ – ,	46
8	$8\times26\frac{1}{4}=210$	2 – ;	53
9	$9\times26\frac{1}{4}=236\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ – ;;;;;;;,	60

ఉ దా :—

జాతి అక్షరమునకు $8+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ గ త్రిశ్ర త్రికాలము, ముక్తాయిగ త్రికాలము

4 :— ;, – కి, | ;;ట;, | ;త;;, | క;;, – కి, | ,ట;త;క | ; – కి;ట;త;క; | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి;, | ట;, | త;, | క;, | – కి,ట, | త,క, | – కి,ట, | త,క, | – కి,ట, | త,క, | – కిటతక | కిటతక | కిటతక ‖ త

5 :— ;, – త;;;;;,ది | ;;;;;,గి;; | ;;;,ణ;;;; | ;,తొం;;;;;, – త | ;;,ది;;,గి;; | ,ణ;;,తొం;;, – త; | ది;గి;ణ;తొం; – త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ;,ది | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | ;, – త | ,ది,గి | ,ణ,తొం | , – త,ది | ,గి,ణ | ,తొం, – త | ,ది,గి | ,ణ,తొం | , – తదిగి | ణతొం – తది | గిణతొం – త | దిగిణతొం ‖ త

6 :— ;;, – త; । ;,ధీం;, । ;;;,గి । ;;,ణ; । ;,తోం;; । , – త;ధీం; । ;గి;ణ; । తోం; –
త;ధీం;;గి । ;ణ;తోం; – త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; –
త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; – త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, ।
;తోం, । ; – త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, – త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, –
త, । ధీం; । గి,ణ, । తోం, – తధిం । ,గిణతోం । తధీంగి । ణతోం –
తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— , – త;;;;;;; । ;;;;,దీం;;, । ;;;;;;;; । ,గి;;;;;,ణ; । ;;;;,తోం;;; । ;;, – త;;;;; ।
,దీం;;;;;గి; । ;,ణ;;,తోం;;, – త । ;;,దీం;;గి;ణ, । ,తోం; – త; । ;; ।
,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; ।
,తోం; । , – త; । ;; । ,దీం, । ;; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , – త; । ,దీం, ।
,గి,ణ । ,తోం, – త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , – త; । ,దీం, । ,గి,ణ ।
,తోం, – త । ,దీంగి । ణతోం – త, । దీంగిణ । తోం – త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— ; – త;, । ;ధీం;; । ;;;గీ । ;;;; । ;ణా;; । ;;;తోం, । ;; – త;ధిం । ;;,గీ, ।
;,ణా;, । ,తోం; – త;ధీం;, । ,గీ;;ణా;;తోం; । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; ।
;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; ।
తోం;, । – త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త,ధీం ।
;గీ । ;ణా । ;తోం, । త,ధీం । ;గీ । ;ణా । ;తోం, । త,ధీం । ;గీ । ;ణా ।
;తోం, । – తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం । తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— ;;;;;;;, – త । ;;;;;;;; । ;;;;,దీం;;;, । ;;;;;;;;,గి । ;;;;;;;; । ;;;;,ణా;;;, ।
;;;;;;;,తోం । ;;;;;, – త;; । ;;;;,దీం;;;, । ;,గీ;;;;;ణ । ;;;;;,తోం;; । , –
త;;,దీం;;గీ, । ;,ణా;;తోం; – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; ।
;,తోం । ;, – త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, –
త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి । ;; । ;,ణ । ;; । ;,తోం । ;, – త । ;, దిం ।
;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , – త; । ,దీం, । ,గీ, । ,ణా, । ,తోం, – త । ;,దిం ।
;,గి । ;,ణ । ;,తోం । , – త,దిం । ,గీణ । ,తోం – త, । దీంగీ । ణాతోం –
త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

103. సూత్రము $26\frac{1}{2}$

వి :- ఈ సూత్రముచే 4కా. ముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 7+6+5+4+3 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4 \times 26\frac{1}{2} = 106$	2 - ;	27
5	$5 \times 26\frac{1}{2} = 132\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	34
6	$6 \times 26\frac{1}{2} = 159$	1 - ,	40
7	$7 \times 26\frac{1}{2} = 185\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ - ;;,	47
8	$8 \times 26\frac{1}{2} = 212$	——	53
9	$9 \times 26\frac{1}{2} = 238\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ - ;,	60

ఉదా :-

4కా. ముక్తాయి, జాతి 7+6+5+4+3 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు

4 :- ; - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - కి;, । ;,ట । ;; । ;త, । ;; । ,క; । ;; । - కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । - కి;, । ,ట; । ;త, । ,,క । ;; । - కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;ట । ;త, । ,క; ॥ త

5 :- ;;;, - త । దిగిణతోం - తదిగిణ । తోం - తదిగిణతోం - త । ;; । ;ది, । ;; । ,గి; । ;; । ణ;, । ;,తోం । ;; । ; - త, । ;; । ది;, । ;గి, । ;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ,ది; । ;గి, । ;,ణ । ;; । తోం;, । , - త; । ,ది; । ,గి; । ,ణ; । ,తోం; । , - త; । -ది;గి । ;ణ, । ,తోం; ॥ త

6 :— , - తధింగిణతోం । తధింగిణతోం - తధిం । ,గిణతోం - త, । ;; । ,ధీం,। ;; ।
;; । ;,గి । ;; । ;ణ, । ;; । ,తోం; । ;; । - త;, । ;ధీం । ,; । ;; । ;గి, ।
;; । ణ;, । ,తోం, । ;; । - త,, । ,ధీం, । ,; । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తోం; । ; -
త, । ;ధీం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ,ధీం, । ;,గి । ;ణ, । ,తోం; ॥ త

7 :— ;;, - త,దిం । ,గిణతోం - తద్దిం । గిణతోం - తద్దింగి । ణతోం - త; । ;; ।
;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;; । ,గి; । ;; । ణ;, । ;,తోం । ;, । ; - త, । ;; ।
;; । ;దిం । ;; । ;; । ;గి, । ;; । ణ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ,; ।
;దిం । ;; । ;; । గి;, । ,ణ; । ;తోం, । ;, - త । ;; । ;,దిం । ;; । ;,గి ।
;,ణ । ;,తోం । ;, - త । ;; । ,దిం, । ;,గి । ;ణ, । ,తోం; ॥ త

8 :— తధింగీణాతోం । తధింగీణాతోం । తధీంగీణాతోం । - త;, । ;,ధిం । ;; । ;; । ;; ।
,గీ, । ;; । ;; । ;,ణ । ;; । ;; । ,; । ,తోం; । ;; । - త;, । ;ధీం । ;; । ;; ।
;గీ । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;, । ;తోం, । ;; । - త;, । ,ధీం, । ;; ।
;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । - త;, । ధీం; । ;; । గీ; । ;; ।
ణా; । ;; । తోం;, । - త;ధిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; ॥ త

9 :— ;, - తద్దింగి । ,ణాతోం - తద్దిం । గీణాతోం - త,దిం । ,గీణాతోం -
త । ;; । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;; ।
;,తోం । ;; । ; - త, । ;; । ;; । ;దిం । ;; । ;; । ;గీ । ;; । ;; । ;ణా ।
;; । ;; । ;తోం, । ;; । - త;, । ;; । ;దిం । ;; । ;; । గీ, । ;; । ;ణా ।
;; । ;; । తోం;, । , - త; । ;; । ,దిం, । ;; । ,గీ, । ;; । ,ణా, । ;; ।
,తోం; । , - త; । ;,దిం । ;; । ,గీ, । ;,ణ । ;; । ,తోం; ॥ త

104. సూత్రము $26\frac{3}{4}$

వి :- ఈ సూత్రముచే జాతి అక్షరమునకు $9+4\frac{1}{2}+2\frac{1}{4}$ అక్షరమువంతున కాపుగ సంకీర్ణత్రికాలము, జాతి1కా.1సారి, 2కా. 2సార్లు, 3కా. 3సార్లు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times26\frac{3}{4}=107$	1 - ,	27
5	$5\times26\frac{3}{4}=133\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ - ;;;;,	34
6	$6\times26\frac{3}{4}=160\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ - ;;;,	41
7	$7\times26\frac{3}{4}=187\frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$ - ;,	47
8	$8\times26\frac{3}{4}=214$	2 - ;	54
9	$9\times26\frac{3}{4}=240\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$ - ;;;;;;,	61

ఉదా :-

జాతి అక్షరమునకు $9+4\frac{1}{2}+2\frac{1}{4}$X సంకీర్ణ త్రికాలము, 1కా. 1సారి, 2కా. 2సార్లు, 3కా. 3సార్లు

4 :- , - కి; | ;; | ;ట, | ;; | ;,త | ;; | ;; | క;, | ;; | , - కి;;, | ;,ట;; | ;;త;, |
;;,క; | ;;; - కి;, | ;;, ట;;;;త, | ;;;,క;;;; | - కి;, | ట;, | త;, | క;, | -
కి,ట, | త,క, | కి,ట, | త,క, | - కిటతక | కిటతక | కిటతక ‖ త

5 :- ;;;;, - త;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;,ది; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,గి;;;;;;; | ;;;;;;;; |
;;,ణ;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,తొం;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;,ది |
;;;;;;;; | ,గి;;;;;;; | ;,ణ;;;;;; | ;;,తొం;;;;; | ;;;, - త;;;; | ది;;;;గి;;; |
;ణ;;;;తొం;; | ;; - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తొం; | , - త,ది |
,గి,ణ | ,తొం, - త | ,ది,గి | ,ణ,తొం | , - తదిగి | ణతొం - తది |
గిణతొం - త | దిగిణతొం ‖ త

6 :— ;;;, - త | ;;;; | ;;;; | ,ధీం;;, | ;;;; | ;;;; | ;;;; | ;;,గి; | ;;;; | ;;;,ణ |

;;;; | ;;;; | ,తోం;;; | ;;;; | ;, - త;; | ;;ధీం; | ;;;; | ;;;గి, | ;;;,ణ |

;;;; | తోం;;;, | , - త;;;;ధీం;, | ;;;;;;,గి, | ;;;ణ;;;;తోం | ;;;; -

త, | ;ధీం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, -

త, | ధీం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం | తధీంగి | ణతోం -

తధిం | ,గిణతోం ‖ త

7 :— ;, - త;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;,దీం;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;,గి;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;,ణ;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;,తోం;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;, - త | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;,దీం;;;;;, | ;;;;;;;; |

;;;,గి;;;; | ;;;;,ణ;;; | ;;;;;,తోం;; | ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;,దిం | ;;;;;;;; |

,గి;;;;ణ;;, | ;,తోం;;;; - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, -

త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త; | ,దీం, | ,గి,ణ | ,తోం, -

త | ,దీంగి | ణతోం - త, | దీంగిణ | తోం - త,దిం | ,గిణతోం ‖ త

8 :— ; - త, | ;; | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ;; | ,గి, | ;; | ;; | ;; | ;,ణ | ;; |

;; | ;; | ;; | ,తోం; | ;; | ; - త;, | ;; ,ధిం, | ;;;; | ;;;,గి | ;;;; | ;;;; |

,ణా;;, | ;;;; | ;,తోం;; | ;; - త;;;, | ,ధీం;;;;;;, | ;,గి;;;;;, |

;;,ణా;;;;, | ;;;,తోం;;;; | - త;, | ధీం; | ;; | గి; | ;; | ణా; | ;; |

తోం;, | - త,ధీం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | త,ధిం | ;గి | ;ణా | ;తోం, | -

తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం ‖ త

9 :— ;;;;;;, - త; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,ఢీం;;;;, | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;,గీ, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |

;;,ణా;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;,తొం; | ;;;;;;;; |

;;;;;;;; | , - త;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;,దీం;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;,గీ;;, |

;;;;;;;; | ;;;;;;,ణా, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ,తొం;;;;;;; | ;, -

త;;;;;; | ;;,దీం;;;;, | ;;;,గీ;;;, | ;;;;,ణా;;, | ;;;;;,తొం;; | ;; -

త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తొం; | , - త; | ,దీం, |

,గీ, | ,ణా, | ,తొం, - త | ;,దిం | ;,గి | ;,ణ | ;,తొం | , - త,దిం |

,గిణ | ,తొం - త, | దింగీ | ణాతొం - త | ,దింగి | ,ణాతొం ‖ త

105. సూత్రము 27

వి :— ఈ సూత్రముచే ముక్తాయిగ త్రికాలము, అనగ జాతి 1 వ కాలమున ముక్తాయి, 2 వ కాలమున ముక్తాయి, 3 వ కాలమున ముక్తాయి అనిఅర్థము త్రిశ్రగమనమున ముక్తాయి, త్రిశ్ర పై కాలమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	4×27= 108	——	27
5	5×27= 135	1 - ,	34
6	6×27= 162	2 - ;	41
7	7×27= 189	3 - ;,	48
8	8×27= 216	——	54
9	9×27= 243	1 - ,	61

ఉదా :—

ముక్తాయిగ త్రికాలము, త్రిశ్రముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయి

4 :— కి;, | ట;, | త;, | క;, | కి;, | ట;, | త;, | క;, | కి;, | ట;, | త;, | క;, | -
కి,ట, | త,క, | కి,ట, | త,క, | కి,ట, | త,క, | - కిటతక | కిటతక |
కిటతక | - కిటత | క - కిట | తక - కి | టతక | - కిటతక - కిట | తక -
కిటతక ॥ త

5 :— , - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | ,త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; |
,త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , - త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త |
,ది,గి | ,ణ,తోం | , - త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, - త | దిగిణతోం | తదిగిణ |
తోం - తదిగి | ణతోం - త,ది | ,గి,ణ,తోం | , - త,ది,గి | ,ణ,తోం, -
త | ,ది,గి,ణ | ,తోం, - తదిగి | ణతోం - తదిగిణ | తోం - తదిగిణతోం ॥ త

6 :— ; - త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, |
;తోం, | ; - త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ; - త, | ధిం; |
గి,ణ, | తోం, - త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, -
తధిం | ,గిణతోం | తధింగి | ణతోం - తధిం | ,గిణతోం | -
తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | -
తధింగిణతోం | తధింగిణతోం | తధింగిణతోం ॥ త

7 :— ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; |
;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం |
;, - త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త; | ,దిం; | ,గి,ణ | ,తోం, -
త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త,దిం | ,గిణతోం | తద్దిం | గిణతోం -
త | ,దింగి | ణతోం - త; | ,దిం;గి | ,ణ,తోం, - త | ;,దిం, |
,గి,ణ,తోం | , - త;,దిం | ;,గి,ణ | ,తోం, - త,దిం | ,గిణతోం - త, |
దింగిణతోం - త | ,దింగిణతోం ॥ త

8 :— త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | -
త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | - త,ధీం |
;గీ | ;ణా | ;తోం, | - తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి |
,ణాతోం | - తధీం | గీణ | ,తోం - త | ధీంగి | ,ణా | తోం - తధిం | ,గీ |
ణాతోం | - తధీంగీణ | ,తోం - తధీంగి | ,ణాతోం - తధిం | ,గీణాతోం ‖ త

9 :— , - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; | , - త; | ;; |
,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; | , - త; | ;; | ,దీం, | ;; |
,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, -
త | ;,దిం | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, -
త | ,దీంగి | ,ణాతోం | తద్దీం | గీణా | తోం - త,దిం | ,గీణ | ,తోం -
త; | ,దీం;గి | ;,ణా, | ,తోం, - త; | ,దిం;గి | ;,ణా, | ,తోం, -
త; | ,దీం;గి | ;,ణా, | ,తోం, - త,దిం | ,గీణాతోం | తద్దింగీ | ణాతోం -
త,దిం | ,గీణాతోం ‖ త

106. సూత్రము $27\frac{1}{4}$

వి: — ఈసూత్రముచే జాతిఅక్షరమునకు $3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ అక్షరమువంతున కాపుగ త్రిశ్ర త్రికాలము, జాతిఅక్షరమునకు 7+6+5+4 అక్షరమువంతున కాపుగ తగ్గింపు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times27\frac{1}{4}=109$	3 - ;;;	28
5	$5\times27\frac{1}{4}=136\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$ - ;;;;;;;,	35
6	$6\times27\frac{1}{4}=163\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ - ,	41
7	$7\times27\frac{1}{4}=190\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ - ;;,	48
8	$8\times27\frac{1}{4}=218$	2 - ;;	55
9	$9\times27\frac{1}{4}=245\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$ - ;;;;;,	62

ఉదా:-

జాతి 3+1½+¾ × త్రిశ్రత్రికాలము, 7+6+5+4 × తగ్గింపు

4 :- ;;; - కి, | ;;ట;, | ; త ;;, | కఁ;;, - కి, | ,ట;త;కఁ | ; - కి;ట;త;కఁ; | -
కి;, | ;,ట | ;; | ;త, | ;; | ,కఁ; | ;; | - కి;, | ;ట, | ;; | త;, | ;కఁ, |
;; | - కి;, | ,ట; | ;త, | ;,కఁ | ;; | -కి;, | ట;, | త;, | కఁ;, ‖ త

5 :- ;;;;;;;,-త | ;;;;;,ది;; | ;;;;,గి;;;; | ;,ణ;;;;;,తోం | ;;;;;, - త;; | ,ది;;,గి;;,ణ; |
;,తోం;;, - త;ది;గి | ;ణ;తోం;- త, | ;; | ,ది; | ;; | గి;, | ;,ణ | ;; |
;తోం, | ;; | ,-త; | ;,డి | ;; | ,గి; | ;,ణ | ;; | ,తోం; | ;,-త | ;; |
ది;, | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | - త;, | ది;, | గి;, | ణ;, | తోం;, ‖ త

6 :- ,-త;;,ధిం | ;;;; | ;,గి;; | ,ణ;;,తోం | ;;,-త; | ధిం;;గి, | ,ణ;తోం; - త, | ,ధిం
;;గి;ణ;తోం; | - త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి; | ;; | ణ;, | ;,తోం | ;; | ; -
త, | ;; | ధిం; | ;; | ;; | గి;, | ;ణ, | ;; | తోం;, | ; - త, | ;,ధిం | ;; |
;; | ,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | -త;, | ధిం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, ‖ త

7 :- ;;,-త;;;;; | ;;;;;;,దిం, | ;;;;;;;; | ;;,గి;;;;; | ,ణ;;;;;,తోం; | ;;;;, - త;;; |
;;,దిం;;;;, | ,గి;;,ణ;;,తోం; | ;,-త;;,దిం;;గి | ;ణ;తోం;-త, | ;; | ;; |
;; | దిం; | ;; | ;; | ;గి, | ;; | ,ణ; | ;; | తోం;, | ;, - త | ;; | ;; |
;,దిం | ;; | ;; | ;,గి | ;; | ,ణ; | ;,తోం | ;; | ,-త; | ;; | ;,దిం | ;; | ;; |
,గి; | ;ణ, | ;,తోం | ;; | -త;, | ;; | దిం; | ;; | గి;, | ణ;, | తోం;, ‖ త

8 :- ;;-త;, | ;ధిం;; | ;;;గి | ;;;; | ;ణా;; | ;;;తోం, | ;;-త;ధిం | ;;,గి, | ;,ణా;, | ,తోం; -
త;ధిం;, | ,గి;;ణా;;తోం; | - త;, | ;,ధిం | ;; | ;; | ;; | ,గి, | ;; | ;; |
;,ణ | ;; | ;; | ;; | ,తోం; | ;; | - త;, | ;ధిం | ;; | ;; | ;గి | ;; | ;; |
;ణా | ;; | ;; | ;తోం, | ;; | - త;, | ,ధిం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, |
;; | ;,తోం | ;; | - త;, | ధిం; | ;; | గి; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, ‖ త

9 :– ;;;;;, – త;; | ;;;;;;;; | ;,దీం;;;;;, | ;;;;;,గీ;, | ;;;;;;;; | ;,ణా;;;;;, |
;;;;;,తో ం;; | ;;;, – త;;;; | ;,దీం;;;;;గి | ;;;;;,ణా;, | ;;;,తో ం;;, –
త; | ;,దీం;;గీ;;ణ | ;;,తో ం; – త, | ;; | ;; | ;; | దీం; | ;; | ;; |
;గీ | ;; | ;; | ;; | ణా; | ;; | ;; | ;తో ం, | ;; | , – త; | ;; | ;; |
,దీం, | ;; | ;; | ,గీ, | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;; | ,తో ం; | ;, – త |
;; | ;; | ,దీం, | ;; | ;,గి | ;; | ;; | ,ణా, | ;; | ;,తో ం | ;; | – త;, |
;; | దీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తో ం;, ‖ త

107. సూత్రము $27\frac{1}{2}$

వి :– ఈ సూత్రముచే 4కా. ముక్తాయి, నిశ్శబ్ద విన్యాసముక్తాయి, జాతి అక్షరమునకు 6+5+4+3+2+1 అక్షరము వంతున కాపుగతగ్గింపు వచ్చును.

గమనిక :– నిశ్శబ్ద విన్యాస ముక్తాయి అనగ ముందు జాతి అక్షరములను కాపుచేసి, సశబ్దమని, తిరిగి ఆపుచేసి, సశబ్దమని, మరల ఆపుచేయుట. ఇందు 2 సశబ్దములు, 3 నిశ్శబ్దములు వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times27\frac{1}{2}=110$	2 – ;	28
5	$5\times27\frac{1}{2}=137\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$ – ;;,	35
6	$6\times27\frac{1}{2}=165$	3 – ;,	42
7	$7\times27\frac{1}{2}=192\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$ – ;;;,	49
8	$8\times27\frac{1}{2}=220$	———	55
9	$9\times27\frac{1}{2}=247\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ – ,	62

ఉ దా :—

4కా. ముక్తాయి, నిశ్శబ్ద విన్యాసముక్తాయి, 6+5+4+3+2+1 X తగ్గింపు

4 :— ; - కిటతక । కిటతక - కిటతక । - త;, । కిటతక । త;, । కిటతక । త;, । -
కి;, । ;ట, । ;; । త;, । ;క, । ;; । - కి;, । ,ట; । ;త, । ;,క । ;; । -
కి;, । ట;, । త;, । క;, । - కి;ట । ;త, । ,క; । - కి,ట, । త,క, । - కిటతక ॥ త

5 :— ;;, - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం - త । దిగిణతోం - త, । ;,త । దిగిణతోం ।
త;, । , - తదిగి । ణతోం - త, । ;, - త । ;; । ,ది; । ;,గి । ;; ।
,ణ; । ;,తోం । ;; । , - త; । ;ది, । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తోం; । ; -
త, । ;ది, । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ,ది; । గి;ణ । ;తోం, । , -
త,ది । ,గి,ణ । ,తోం, - త । దిగిణతోం ॥ త

6 :— ;, - తధిం । ,గిణతోం - తధింగి । ణతోం - తధింగిణతోం । - త;, । ; -
తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - తధిం । ,గిణతోం । త;, । ; - త, । ;; ।
ధిం; । ;; । ;; । గి;, । ;ణ, । ;; । తోం;, । ; - త, । ;,ధిం । ;; । ;; । ,గి; ।
;ణ, । ;,తోం । ;; । - త;, । ధిం; । ;; । గి;, । ణ;, । తోం;, । - త;ధిం ।
;; । ,గి; । ణ;తోం । ; - త, । ధిం; । గి,ణ, । తోం, - తధిం । ,గిణతోం ॥ త

7 :— ;;;, - త । ,దింగిణతోం - త, । దింగిణతోం - త,దిం । ,గిణతోం - త, ।
;; । , - త,దిం । ,గిణతోం । త;, । ;, - త । ,దింగి । ణతోం - త, ।
;; । , - త; । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;; । ,గి; । ;,ణ । ;; । ,తోం; । ;, -
త । ;; । ;; । ,దిం, । ;; । ;,గి । ;; । ణ;, । ,తోం; । ; - త, । ;; ।
;దిం । ;; । ;గి, । ;ణ, । ;తోం, । ; - త, । ;; । దిం; । ;గి, । ,ణ; । తోం; -
త । ;,దిం । ;,గి । ,ణ,తోం । , - త,దిం । ,గిణతోం ॥ త

8 :— తధీంగిణాతోం । తధీంగిణాతోం । తధీంగిణాతోం । – త;, । ;; । – తధీంగి ।
,ణాతోం । త;, । ;; । – తధీంగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । – త;, । ;ధీం ।
;; । ;; । ;గి । ;; । ;; । ;ణా । ;; । ;; । ;తోం, । ;; । – త;, । ,ధీం, ।
;; । ;,గి । ;; । ;; । ,ణా, । ;; । ;,తోం । ;; । – త;, । ధీం; । ;; । గి; ।
;; । ణా; । ;; । తోం;, । – త;ధిం । ;; । ,గి, । ;,ణ । ;; । ,తోం; । –
త,ధీం । ;గి । ;ణా । ;తోం, । – తధీంగి । ,ణాతోం ॥ త

9 :— , – తద్దింగిణ । ,తోం – తద్దింగి । ణాతోం – తద్దింగి । ,ణాతోం – త, । ;; ।
;, – త । ,దీంగి । ,ణాతోం । త;, । ;; । , – త,దిం । ,గిణ । ,తోం – త, ।
;; । ;, – త । ;; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ;,గి । ;; । ;; । ;,ణ । ;; ।
;; । ;,తోం । ;; । , – త; । ;; । ;,దిం । ;; । ;; । ,గి, । ;; । ;,ణ । ;; ।
;; । ,తోం; । ; – త, । ;; । ;దీం । ;; । ;గి । ;; । ;ణా । ;; । ;తోం, । ; –
త, । ;; । దీం; । ;గి । ;; । ణా; । ;తోం, । , – త; । ,దీం, । ,గి, ।
,ణా, । ,తోం, – త । ,దీంగి । ,ణాతోం ॥ త

108. సూత్రము $27\frac{3}{4}$

వి :— ఈ సూత్రముచే ఏకా. ముక్తాయి, ముక్తాయిగ త్రికాలము – అనగ 1 వ కాలమున ముక్తాయి – 2 వ కాలమున ముక్తాయి – 3 వ కాలమున ముక్తాయి, త్రిశ్ర గమనమున ముక్తాయి, త్రిశ్ర పైకాలమున ముక్తాయి వచ్చును.

జాతి	అక్షర సంఖ్య	త్రోసే అక్షరములు	క్రియలు
4	$4\times27\frac{3}{4}=111$	1 – ,	28
5	$5\times27\frac{3}{4}=138\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$ – ;;,	35
6	$6\times27\frac{3}{4}=166\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$ – ;,	42
7	$7\times27\frac{3}{4}=194\frac{1}{4}$	$1\frac{3}{4}$ – ;;;,	49
8	$8\times27\frac{3}{4}=222$	2 – ;	56
9	$9\times27\frac{3}{4}=249\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{4}$ – ;;;;,	63

ఉదా :—

5కా. ముక్తాయి, ముక్తాయిగ త్రికాలము, త్రిశ్రగమనమున ముక్తాయి, త్రి. పై. ముక్తాయి

4 :— , - కిటతక - కిటతక - కిటతత | - కి;, | ట;, | త;, | క;, | కి;, | ట;, |
త;, | క;, | కి;, | ట;, | త;, | క;, | -కి,ట, | త,క, | కి,ట, | త,క, |
కి,ట, | త,క, | - కిటతక | కిటతక | కిటతక | - కిటత | క - కిట |
తక - కి | టతక | - కిటతక - కిట | తక - కిటతక ‖ త

5 :— ;;,-తదిగిణతోం-తదిగిణతోం-త|దిగిణతోం - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , -
త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , - త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , -
త,ది | ,గి,ణ | ,తోం,-త | ,ది,గి | ,ణ,తోం | ,-త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, -
త | దిగిణతోం | తదిగిణ | తోం-తదిగి | ణతోం - త,ది | ,గి,ణ,తోం | , -
త,ది,గి | ,ణ,తోం, - త | ,ది,గి,ణ | ,తోం, - తదిగి | ణతోం -
తదిగిణ | తోం - తదిగిణతోం ‖ త

6 :- ;, - తధింగిణతోం - తధింగి | ణతోం - తధింగిణతోం - త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, |
;తోం, | ;-త, | ;ధిం | ;; | ;గి, | ;ణ, | ;తోం, | ;-త, | ;ధిం | ;; | ;గి, |
;ణ, | ;తోం, | ;-త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం,-
త, | ధిం; | గి,ణ, | తోం, - తధిం | ,గిణతోం | తధింగి | ణతోం -
తధిం | ,గిణతోం | - తధిం | గిణతోం | తధిం | గిణతోం | తధిం |
గిణతోం | - తధింగిణతోం | తధింగిణతోం | తధింగిణతోం ‖ త

7 :- ;;;,-తద్దింగిణతోం-త, | దింగిణతోం-తద్దింగిణతోం - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి |
;,ణ | ;,తోం | ;, - త | ;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, - త |
;; | ;,దిం | ;; | ;,గి | ;,ణ | ;,తోం | ;, - త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , -
త; | ,దీం, | ,గి,ణ | ,తోం,-త | ;,దిం | ;,గి | ,ణ,తోం | , - త,దిం |
,గిణతోం | తద్దిం | గిణతోం-త | ,దింగి | ణతోం - త; | ,దిం;గి | ,ణ,తోం, -
త | ;,దీం, | ,గి,ణ,తోం | , - త;,దిం | ;,గి,ణ | , తోం, - త,దిం | ,
గిణతోం - త, | దింగిణతోం - త| , దింగిణతోం ‖ త

8 :- ; - తధీంగీణాతోం | తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; |
ణా; | ;; | తోం;, | - త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | -
త;, | ధీం; | ;; | గీ; | ;; | ణా; | ;; | తోం;, | - త,ధీం | ;గీ | ;ణా |
;తోం, | -త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -త,ధీం | ;గీ | ;ణా | ;తోం, | -
తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | తధీంగి | ,ణాతోం | - తధీం |
గీణ | ,తోం - త | ధీంగి | ,ణా | తోం-తధిం | ,గీ | ణాతోం | -
తధీంగీణ | ,తోం - తధీంగి | ,ణాతోం - తధిం | ,గీణాతోం ‖ త

9 :- ;;;;,-తద్గింగీణ | ,తోం-తద్దింగీణాతోం-తద్దింగి | ,ణాతోం-త; | ;; | ,దీం, | ;; |
,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; | ,తోం; | ,-త; | ;; | ,దిం, | ;; | ,గీ, | ;; |
,ణా, | ;; | ,తోం; | , - త; | ;; | ,దీం, | ;; | ,గీ, | ;; | ,ణా, | ;; |
,తోం; | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, - త | ;,దిం | ;,గి | ;,ణ |
;,తోం | , - త; | ,దీం, | ,గీ, | ,ణా, | ,తోం, - త | ,దీంగి | ,ణాతోం |
తద్దిం | గీణా | తోం - త,దిం | ,గీణ | ,తోం - త; | ,దీం;గి | ;,ణా, |
,తోం, - త; | ,దీం;గి | ;,ణా, | ,తోం, - త; | ,దీం;గి | ;,ణా, | ,తోం, -
త,దిం | ,గీణాతోం | తద్దింగీ | ణాతోం - త,దిం | ,గీణాతోం ‖ త

అ ను బం ధ ము

వివరణము :— ఈ అనుబంధములో 1 గతిభేదజాతి ఏకవారము, 2 గతిభేద ముక్తాయి 3. గతిభేద త్రికాలము ఈ మూడు ప్రకరణములకు ప్రతిజాతి 5 గమనములలో ఒకే సూత్రముచే క్రియల సంఖ్యను తెలిసికొనుటకుగాను వివరణోదాహరణములు సూచింపబడుచున్నవి. మఱియు, ఏగతిలో ఆజాతి త్రికాలమునకు ఒకే సూత్రముచే గుణించిన అక్షర సంఖ్య వచ్చుటకుగాను గణితము చేయబడి, వివరణోదాహరణములు వివరింపబడుచు, సోదాహరణముగ ఖండజాతి 5 గతిభేదములలో క్రియావిభాగము పైప్రకరణములకు వెలువరింప బడుచున్నదని తెలియునది.

గమనిక :— ఏజాతినైనను ఒకపర్యాయమనుటకు, (ముక్తాయిగ) మువ్మారనుటకు, త్రికాల మనుటకు, ఏ గతిలో ఆ జాతి త్రికాలమనుటకు ఒకే సూత్రముచే లెక్కచేయబడినదని గ్రహించునది.

1. గతిభేదజాతి ఏకవారము

వి :— జాతి అక్షర సంఖ్యను గమన సంఖ్యచే భాగించిన ఆ గమనము నందలి క్రియల సంఖ్య వచ్చును.

ఏకవారజాతి గతిభేద క్రియల

పథకము

జాతి రూపము	జాతి అక్షర సంఖ్య	చ	త్రి	మి	ఖం	నం
		గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు
తదిగిణతోం	5	$1\frac{1}{4}$	$1\frac{2}{3}$	$\frac{5}{7}$	1	$\frac{5}{9}$
తధీంగిణతోం	6	$1\frac{1}{2}$	2	$\frac{6}{7}$	$1\frac{1}{5}$	$\frac{6}{9}$
తద్దింగిణతోం	7	$1\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{3}$	1	$1\frac{2}{5}$	$\frac{7}{9}$
తధీంగిణాతోం	8	2	$2\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{7}$	$1\frac{3}{5}$	$\frac{8}{9}$
తద్దింగిణాతోం	9	$2\frac{1}{4}$	3	$1\frac{2}{7}$	$1\frac{4}{5}$	1

ఉదాహరణము

చతురశ్రగమనము :— ;, - త । దిగిణతోం ॥ త
త్రిశ్రగమనము :— , - తది । గిణతోం ॥ త
మిశ్రగమనము :— ; - తదిగిణతోం ॥ త
ఖండగమనము :— తదిగిణతోం ॥ త
సంకీర్ణగమనము :— ;; - తదిగిణతోం ॥ త

2. గతిభేద ముక్తాయి

వి :— జాతి అక్షరసంఖ్యను 3చే గుణించి - గమనసంఖ్యచే భాగించిన గతిభేద ముక్తాయి క్రియల సంఖ్య వచ్చును.

ముక్తాయి గతిభేద క్రియల పథకము

జాతి రూపము	జాతి అక్షర సంఖ్య	ముక్తాయి అక్షర సంఖ్య	చ	త్రి	మి	ఖం	సం
			గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు
తదిగిణతోం	5	15	$3\frac{3}{4}$	5	$2\frac{1}{7}$	3	$1\frac{6}{9}$
తధింగిణతోం	6	18	$4\frac{1}{2}$	6	$2\frac{4}{7}$	$3\frac{2}{5}$	2
తద్దింగిణతోం	7	21	$5\frac{1}{4}$	7	3	$4\frac{1}{5}$	$2\frac{3}{9}$
తధింగిణాతోం	8	24	6	8	$3\frac{3}{7}$	$4\frac{4}{5}$	$2\frac{6}{9}$
తద్దింగిణాతోం	9	27	$6\frac{3}{4}$	9	$3\frac{6}{7}$	$5\frac{2}{5}$	3

ఉదా :—

చతురశ్ర గమనము :— , - తదిగి । ణతోం - తది । గిణతోం - త । దిగిణతోం ॥ త
త్రిశ్ర గమనము :— తదిగి । ణతోం - త । దిగిణ । తోం - తది । గిణతోం ॥ త
మిశ్ర గమనము :— ;;; - త । దిగిణతోం - తదిగి । ణతోం - తదిగిణతోం ॥ త
ఖండ గమనము :— తదిగిణతోం । తదిగిణతోం । తదిగిణతోం ॥ త
సంకీర్ణ గమనము :— ;, - తదిగిణతోం - త । దిగిణతోం - తదిగిణతోం ॥ త

3. గతిభేద త్రికాలము

వి :– ఏ జాతినైనను త్రికాలము చేయుటకు జాతి అక్షరముల సంఖ్యను 7 చే గుణించి, గమనసంఖ్యచే భాగించిన ఆగమనము వంకలి త్రి కాల క్రియలసంఖ్య వచ్చును.

త్రికాల గతిభేద క్రియల

ప ఠ క ము

జాతి రూపము	జాతి అక్షర సంఖ్య	త్రికాల అక్షర సంఖ్య	చ	తి	మి	ఖం	నం
			గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు	గతి క్రియలు
తదిగిణతోం	5	35	$8\frac{3}{4}$	$11\frac{2}{3}$	5	7	$3\frac{8}{9}$
తధీంగిణతోం	6	42	$10\frac{1}{2}$	14	6	$8\frac{2}{5}$	$4\frac{6}{9}$
తద్దింగిణతోం	7	49	$12\frac{1}{4}$	$16\frac{1}{3}$	7	$9\frac{4}{5}$	$5\frac{4}{9}$
తధీంగిణాతోం	8	56	14	$18\frac{2}{3}$	8	$10\frac{6}{5}$	$6\frac{2}{9}$
తద్దీంగిణాతోం	9	63	$15\frac{3}{4}$	21	9	$12\frac{3}{5}$	7

ఉదా :–

చతురశ్రగమనము :— , – త; | ,ది; | ,గి; | ,ణ; | ,తోం; | , – త,ది | ,గి,ణ | ,తోం, – త | దిగిణతోం ‖ త

త్రిశ్రగమనము :— , – త, | ;ది | ;, | గి; | ,ణ, | ;తోం | ;, | – త,ది | ,గి, | ణ,తోం | , – తది | గిణతోం ‖ త

మిశ్రగమనము :— త;,ది; | ,గి;,ణ, | ;తోం;, – త | ,ది,గి,ణ, | తోం, – తదిగిణతోం ‖ త

ఖండగమనము :— త;,ది । ;,గి, । ;ణ; । ,తో°;, । - త,ది,గి । ,ణ,తో°ం, । -
తదిగిణతో°ం ॥ త

సంకీర్ణగమనము :— , - త;,డి;, । గి;,ణ;,తో°ం । ;, - త,డి,గి, । ణ,తో°ం, -
తదిగిణతో°ం ॥ త

4. ఏగతిలో ఆజాతి త్రికాలము

వి :– జాతి అక్షర సంఖ్యను వర్గముచేసి (అనగ ఆ సంఖ్యను ఆ సంఖ్యచే గుణించి), త్రికాలసంఖ్య (7) చే గుణించినచో ఏగతిలో ఆజాతి త్రికాల అక్షరముల సంఖ్య వచ్చును. మఱియు, సోదాహరణమున జాతి మా క్రియ ఒకట్రెంటికి రెట్టింపుగతి గమన ముగ క్రియావిభాగము వివరింపబడినదని తెలియ నగును.

సూత్రము :–		అక్షరములు	త్రోసేఅక్షరములు	క్రియలు
5. ఖండజాతి	:– 5×5=25; 25×7=175		5	18
6. త్రిశ్రజాతి	:– 6×6=36, 36×7=252		—	21
7. మిశ్రజాతి	:– 7×7=49; 49×7=343		7	25
8. చతురశ్రజాతి	:– 8×8=64; 64×7=448		—	28
9. సంకీర్ణజాతి	:– 9×9=81; 81×7=567		9	32

ఉదా :–

5. ఖండజాతి
ఖం. గ. 10 } :– ;;, - త;; । ;;;;; । ;;,ది;; । ;; ;;; । ;;,గి;; । ;;;;; । ;;,ణ;;।
;;;;; । ;;,తో°ం;; । ;;;;; । ;;, -
త;; । ;;,ది;; । ;;,గి;; । ;;,ణ;; ।;;,తో°ం;; । ;;, -
త;; । ది;;గి;; । ణ;;తో°ం;; ॥ త

6. త్రిశ్రజాతి } :— త;;;;;, | ;;;;;; | ధీం;;;;; | ;;;;;; | ;;;;;; | ;;;;;; | గి;;;;;, |
త్రి. X. 12 } ;;;;;; | ణ;;;;;, | ;;;;;; | తోం;;;;;, | ;;;;;; | –
త;;;;;, | ధీం;;;;; | ;;;;;; | గి;;;;, | ణ;;;;, | తోం;;;;;, | –
త;;,ధీం;; | ;;;గి;;, | ణ;;,తోం;;, ‖ త

7. మిశ్రజాతి } :— ;;;, – త;;; | ;;;;;;; | ;;;;;;; | ;;;;;;; | ;;;,దీం;;, | ;;;;;;; |
మి. X. 14 } ;;;;;;; | ;;;;;;; | ;;;,గి;;; | ;;;;;;; | ;;;,ణ;;; | ;;;;;;; |
;;;,తోం;;; | ;;;;;;; | ;;;, –
త;;; | ;;;;;;; | ;;;,దీం;;, | ;;;;;;; | ;;;,గి;;; | ;;;,ణ;;; |
;;;,తోం;;; | ;;;, –
త;;; | ;;;,దీం;;; | ;;;,గి;;; | ణ;;;తోం;;; ‖ త

8. చతురశ్రజాతి } :— త;;;;;;;, | ;;;;;;;; | ధీం;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; |
చ. X. 16 } గి;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ణా;;;;;;; | ;;;;;;;; |
;;;;;;;; | ;;;;;;;; | తోం;;;;;;;, | ;;;;;;;; | –
త;;;;;;;, | ధీం;;;;;;; | ;,,,;;;, | గి,;;;;;; | ;;;;;;;; |
ణా;;;;;;; | ;;;;;;;; | తోం;;;;;;;, | –
త;;;,ధీం;;; | ;;;;గి;;; | ;;;;ణా;;; | ;;;; తోం;;;, ‖ త

9. సంకీర్ణజాతి } :— ;;;;, – త;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;,దీం;;;, |
సం. X. 18 } ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;,గి;;;, | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; |
;;;;;;;;; | ;;;;,ణా;;;, | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;;;;;; |
;;;;,తోం;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;, –
త;;;; | ;;;;;;;;; | ;;;;,దీం;;;, | ;;;;;;;;; | ;;;;,గి;;;, | ;;;;;;;;; |
;;;;,ణా;;;, | ;;;;;;;;; | ;;;;,తోం;;;; | ;;;;, –
త;;;; | ;;;;,దీం;;;, | ;;;;,గి;;;, | ;;;;,ణా;;;, | ;;;;,తోం;;;; ‖ త

వరుస క్రియలు గల తాళములకు ముక్తాయి

వి :– దిగువ వివరింపదగు 10, 9, 8, 7, 6 గల వరుస క్రియల తాళములకు వివిధజాతి రూపభేదములతో ముక్తాయిగ అనుటకుగాను ఒకే సూత్రముచే గణితము చేయుపద్ధతిని సూచింపబడుచున్నది.

1. మిశ్రఝంపె తాళమునకు 10 క్రియలు, 2. ఖండత్రిపుట తాళమునకు 9 క్రియలు, 3. చతురశ్రత్రిపుట (ఆది) తాళమునకు 8 క్రియలు, 4. త్రిశ్రత్రిపుట తాళమునకు 7 క్రియలు, 5. చతురశ్ర రూపక తాళమునకు 6 క్రియలని తెలియదగును.

ఏ తాళమునకు ఎన్ని క్రియలుగలవో అన్ని క్రియల సంఖ్యను మొదటఉంచి, దీనికి రెండుసంఖ్యల క్రింద అంకెను వేసి, ఆ అంకె క్రింద అంకెను వేయుచునెను. అనగ పైనచెప్ప బడిన ప్రతి తాళసంఖ్య తగ్గింపుసంఖ్యలకు జతులను నిర్ణయించుకొని ప్రతితగ్గింపును 4 అక్షరముల వంతున కాపుతో ముక్తాయిగ అనుచు, పై తగ్గింపునందు చివరసంఖ్యగల జాతిని త్రికాల మనినచో ప్రతి తాళమున 4 ఆవృతములకు సమగ్రహ సమమగును.

మఱియు, ఏగతిలో ఆజాతి మొదలుగా పైనిర్ణయముగల ముక్తాయిని లెక్కపంపకము చేసినచో ఆది తాళమున ఐదు గతిభేదములలో ఒకే ఆవృతమునకు సమగ్రహ సమమగును. ఈగతిభేదముక్తాయి 16 వ సూత్ర ప్రకరణమునందు సోదాహరణము చూడదగును.

గమనిక :- ఇందు మూడుముక్తాయిలు, ఒక త్రికాలముగలదు. ముక్తాయికి 3 సూత్రము 3 [illegible]లకు సూత్రము 9. (గానిఇందు వివిధ అక్షరసంఖ్యలుగలమూడు [illegible] ప్రతిముక్తాయిని 3 చే గుణింపదగును.) త్రికాలమునకు సు [illegible] $\times$ $3\times3=9;9+7=16$. తాళక్రియల సంఖ్యను 16 సూత్రముచే గుణకము చేసినచో ముక్తాయిఅక్షరసంఖ్య వచ్చును. మఱియు, ఆది తాళమున గతిభేద ఆజాతిసంఖ్యను 16 చే గుణించినచో ముక్తాయి అక్షర సంఖ్య తెలియదగును.

మూడు ముక్తాయిలమధ్య 9 కాపులకు 36 అక్షరములుగ గ్రహించునది.

ఆదితాళమున ఉదాహరణము :— 'ముక్తాయి విధానము'

ఈతాళమునకు క్రియలు	8 కి జతి :—	తధీంగిణాతోం - తాంతాం (3 సార్లు)
పై అంకెకు రెండుసంఖ్యలక్రింద	6 కి జతి :—	తధీంగిణతోం - తాంతాం (3 సార్లు)
ఈసంఖ్యక్రింద	5 కి జతి :—	తదిగిణతోం - తాంతాం (3 సార్లు)
చివరజాతి 5 త్రికాలము	:—	త;, - ది;, - గి;, - ణ;, - తోం;, త, - ది, - గి, - ణ, - తోం, తదిగిణతోం ॥ త

సూత్రము :— $8+6+5=19$; $19\times3=57$.

ముక్తాయి అక్షరములు	:—	57
కాపుఅక్షరములు	:—	36
ఖండజాతి త్రికాలఅక్షరములు	:—	35
	8×16 =	128

పంచతాళ ప్రకరణ ముక్తాయి

పథకము

నెం.	తాళము	తాళ క్రియలు	జతి తగ్గింపు సంఖ్య 1	2	3	మూడు ముక్తాయిల సంఖ్య	కాపు అక్షరములు	తగ్గింపు చివరజాతి త్రికాల అక్షరములు	ముక్తాయి మొత్తం అక్షరములు	ముక్తాయి క్రియలు
1	మిశ్రఝంపె	10	10	8	7	75	36	49	160	40
2	ఖండత్రిపుట	9	9	7	6	66	36	42	144	36
3	చ. త్రిపుట	8	8	6	5	57	36	35	128	32
4	త్రిశ్రత్రిపుట	7	7	5	4	48	36	28	112	28
5	చ. రూపకం	6	6	4	3	39	36	21	96	24

1. మిశ్రఝంపె	తాళము	10	క్రియలకు	కిటతక తధింగిణతోం
2. ఖండత్రిపుట	,,	9	,,	తద్దింగీణాతోం
3. చతురశ్రత్రిపుట	,,	8	,,	తధింగీణాతోం
4. త్రిశ్రత్రిపుట	,,	7	,,	తద్దింగిణతోం
5. చతురశ్రరూపక	,,	6	,,	తధింగిణతోం

ము ఖ్య సూ త్ర ము లు

మొదటివిధము :—

వి :— పదేపదే వాడుకగల 5, 6, 7, 8, 9 క్రియలుగల తాళములకు ప్రతి ఒక్కొక్క ద్రుతకాల (రెట్టింపు) సంఖ్యలకు అనగ 10, 12, 14, 16, 18 గల సూత్రములతో వివరింప బడుచున్నదగు 1. త్రిశ్రరూపక తాళమునకు 5 క్రియలు, 2. చతురశ్రరూపక తాళమునకు 6 క్రియలు, 3. త్రిశ్రత్రిపుట తాళమునకు 7 క్రియలు, 4. చతురశ్రత్రిపుట(ఆది) తాళమునకు 8 క్రియలు, 5. ఖండత్రిపుట తాళమునకు 9 క్రియలతో సోదాహరణమునే క్రియావిభాగము గ్రహించదగును.

మఱియు, పై తాళములలో ఏగతిలో ఆజాతి ఒకే ఆవృతములో దిగువసూచింప బడెడి ముక్తాయిలు ప్రతితాళమున సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— గ్రంథమునందలి పై సూత్రముల వరుస అనుక్రమణికలో సూచింపబడి యున్నను, ఇందుప్రతితాళమునందు క్రియావిభాగముతో చదువరులకు సులభ గ్రాహ్యమగునని వివరించితిమి.

తాళక్రియల సంఖ్యకు రెట్టింపు సంఖ్యగల సూత్రములకు ముక్తాయిరూపములు సూచింపబడుచున్నవి.

తాళపంచక ముక్తాయి

పథకము

తాళ క్రియలు	తాళము	సూత్రము	ముక్తాయి వివరము	ఏగతిలో ఆజాతి ముక్తాయి అక్షరములు				
				చ. గ.	త్రి. గ.	మి. గ.	ఖం. గ.	సం. గ.
5	త్రిశ్రరూపకము	10	ముక్తాయి, త్రికాలము	40	60	70	50	90
6	చతురశ్రరూపకము	12	త్రికాలము, విన్యాస ముక్తాయి	48	72	84	60	108
7	త్రిశ్రత్రిపుట	14	చ. ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్ర ముక్తాయి	56	84	98	70	126
8	చతురశ్రత్రిపుట ఆది	16	ముక్తాయి, త్రికాలము, 3.2.1	64	96	112	80	144
9	ఖండత్రిపుట	18	త్రికాలము, జాతి 1 కా. 1 సారి ,, 2 కా. 2 సార్లు ,, 3 కా. 3 సార్లు	72	108	126	90	162

ఉదాహరణము :—

1. త్రిశ్రజాతి రూపకమున :— ముక్తాయి, త్రికాలము

చ. గ. 4 :— కిటతక కిటతక - కిటతక

కి, । ట,త, - క, కిట - తక కిటతక ॥ త

త్రి. గ. 6 :— తధింగిణతోం తధింగిణతోం - తధింగిణతోం

త,ధి । ;,గి,ణ - ,తోం, తధీం - గిణతోం తధింగిణతోం ॥ త

మి. గ. 7 :— తద్దింగిణతోం తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం

త;;; । ,దీం;;;గి;,ణ - ;,తోం;, త;,దీం, - ,గి,ణ,తోం, తద్దింగిణతోం ॥ త

ఖం. X. 5 :— తదిగిణతోం తదిగిణతోం - తదిగిణతోం

తః,ది । ;,గి;,ణ; - ,తోం;, త,ది,గి - ,ణ,తోం, తదిగిణతోం ॥ త

సం. X. 9 :— తద్దింగిణాతోం తద్దింగిణాతోం - తద్దింగిణాతోం

త;;;,ది । ;;;,గి;;;,ణ; - ;;,తోం;, త;,ది;,గి - ;,ణ;,తోం, తద్దింగిణాతోం ॥ త

2. చతురశ్రజాతి రూపకమున :— త్రికాలము, విన్యాసముక్తాయి

చ. X. 4 :— కి,ట, - త,క, । కిటతక - కిటతక

కిటతక - త;, కిటతక - త;, కిటతక ॥ త

త్రి. X. 6 :— త,ధీం; - గి,ణ,తోం, । తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం

తధీంగిణతోం - త;;, తధీంగిణతోం - త;;, తధీంగిణతోం ॥ త

మి. X. 7 :— త;,ది; - ,గి,ణ,తోం, । తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం

తద్దింగిణతోం - త;;; తద్దింగిణతోం - త;;; తద్దింగిణతోం ॥ త

ఖం. X. 5 :— త,ది,గి - ,ణ,తోం, । తదిగిణతోం - తదిగిణతోం

తదిగిణతోం - త; తదిగిణతోం - త;; తదిగిణతోం ॥ త

సం. X. 9 :— త;,ది;,గి - ;,ణ;,తోం, । తద్దింగిణాతోం - తద్దింగిణాతోం

తద్దింగిణాతోం - త;;;; తద్దింగిణాతోం - త;;;; తద్దింగిణాతోం ॥ త

3. త్రిశ్రజాతి త్రిపుట తాళమున :— చ. ముక్తాయి, త్రికాలము, త్రిశ్రముక్తాయి

చ. X. 4 :— కిటతక కిటతక - కిటతక

కి, - ట,త, । క,కిట - తక కిటతక -

కిటతక కిట - తక కిటతక ॥ త

త్రి. ౙ. 6 :— తధింగిణతోం తధింగిణతోం - తధింగిణతోం

త,ధ - ;,గి,ణ । ,తోం, తధిం - గిణతోం తధింగిణతోం -

తధింగిణతోం తధిం - గిణతోం తధింగిణతోం ॥ త

మి. ౙ. 7 :— తద్దింగిణతోం తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం

త;;; - ,దిం,,,గి;, - । ;,తోం,, త;,దిం, - ,గి,ణ,తోం, తద్దింగిణతోం -

త,,దిం:గి,ణ,తోం, త,,దిం, - ,గి,ణ,తోం, త,,దిం;గి,ణ,తోం, ॥ త

ఖం. ౙ. 5 :— తదిగిణతోం తదిగిణతోం - తదిగిణతోం

త;,ది - .,గి,,ణ, । ,తోం;, త,ది,గి - ,ణ,తోం, తదిగిణతోం -

త,ది,గి,ణ,తోం, త,ది,గి - ,ణ,తోం, త,ది,గి,ణ,తోం, ॥ త

సం. ౙ. 9 :— తద్దింగీణాతోం తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం

త;;;,ది - ,;,,గి;;;,ణ, । ;;,తోం;, త,,ది,,గి - ,,ణ,,తోం, తద్దింగీణాతోం

త;,దిం,గీ;ణా,తోం, త;,దిం,గి - ,,ణా;తోం, త,,దిం;గీ;ణా;తోం, ॥ త

4. ఆదితాళమున :— ముక్తాయి, త్రికాలము, 3-2-1

చ. ౙ. 4 :— కిటతక కిటతక - కిటతక

కి, - ట,త, - క, కిట । తక కిటతక -

కి,ట;త, - ,క; కి,ట, - త,క, కిటతక ॥ త

త్రి. ౙ. 6 :— తధింగిణతోం తధింగిణతోం - తధింగిణతోం

త,ధి - ;,గి,ణ - ,తోం, తధిం । గిణతోం తధింగిణతోం -

త;ధి,,,గి; - ణ;తోం; త,ధిం; - గి,ణ,తోం, తధింగిణతోం ॥ త

మి. ౙ. 7 :— తద్దింగిణతోం తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం

త;;; - ,దిం;;;గి;,ణ - ;,తోం;, త;,దిం, । ,గి,ణ,తోం, తద్దింగిణతోం -

త;;,ది;;,గి, - ,ణ;తోం; త;,ది; - ,గి,ణ,తోం, తద్దింగిణతోం ॥ త

ఖం. X. 5 :— తదిగిణతోం తదిగిణతోం - తదిగిణతోం

త;,ది - ;,గి;,ణ; - ,తోం;, త,ది,గి | ,ణ,తోం, తదిగిణతోం -

త;ది;గి;ణ - ;తోం; త,ది,గి - ,ణ,తోం, తదిగిణతోం ॥ త

సం. X. 9 :— తద్దింగీణాతోం తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం

త;;;,ది - ;;;,గి;;;,ణ; - ;;,తోం;, త;,ది;,గి | ;,ణ;,తోం, తద్దింగీణాతోం -

త;;,ది;;,గి;;, - ణ;;,తోం; త;,ది;,గి - ;,ణ;,తోం, తద్దింగీణాతోం ॥ త

5. ఖండజాతి త్రిపుటతాళమున :—

త్రికాలము, జాతి 1 కా. 1 సారి, 2 కా. 2 సార్లు, 3 కా. 3 సార్లు

చ. X. 4 :— కి,ట, - త,క, - కిటతక - కిటతక

కి, - ట,త, | క, కిట - తక కిట - తక కిటతక - కిటతక కిటతక ॥ త

త్రి. X. 6 :— త,ధీం; - గి,ణ,తోం, - తధీంగిణతోం తధీంగిణతోం

త,ధి - ;,గి,ణ | ,తోం, తధీం - గిణతోం తధీం - గిణతోం

తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం తధీంగిణతోం ॥ త

మి. X. 7 :— త;;;,దిం;; - ;గి;,ణ;,తోం;, - త;,దిం;గి,ణ,తోం, - తద్దింగిణతోం

త;;; - ,దిం;;;గి;,ణ | ;,తోం;, త;,దిం, - ,గి,ణ,తోం,

త;,దిం, - ,గి,ణ,తోం,

తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం తద్దింగిణతోం ॥ త

ఖం. X. 5 :— త,ది,గి - ,ణ,తోం, - తదిగిణతోం - తదిగిణతోం

త;,ది - ;,గి;,ణ; | ,తోం;, త,ది,గి - ,ణ,తోం, త,ది,గి - ,ణ,తోం,

తదిగిణతోం - తదిగిణతోం తదిగిణతోం ॥ త

సం. గ. 9 :— త;,దీం;గి - ;,ణా;తోం, - తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం

త;;;,ది - ;;;,గి;;;,ణా; | ;;,తోం;,

త;,దీం;గి - ;,ణా;తోం, త;,దీం;గి | ;,ణా;తోం,

తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం తద్దింగీణాతోం ॥ త

ముఖ్య సూత్రములు

రెండవవిధము :—

వి :— 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలుగల అయిదుజాతుల సమ సంఖ్యలకు ముక్తాయి సూత్రములు గ్రంథానుక్రమణికలో సూచించినప్పటికి - ఇందుప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్యలనగ 5, 6, 7, 8 ,9 క్రియలుగల తాళములలో ఒకే ఆవృతమునకు ఏగతిలో ఆజాతి ముక్తాయిలు సమగ్రహ సమమునకు క్రియా విభాగములో పేర్కొనబడుచున్నది.

తాళపంచక ముక్తాయి

పథకము

తాళ క్రియలు	తాళము	శ్రేణి	ముక్తాయి వివరము	ఏగతిలో ఆజాతి ముక్తాయి అక్షరములు				
				చ. గ.	త్రి. గ.	మి. గ.	ఖం. గ.	సం. గ.
5	త్రిశ్రరూపకము	5	చ. ముక్తాయి & త్రి. సై. ముక్తాయి	20	30	35	25	45
6	చతురశ్రరూపకము	6	త్రిత్రిగమనకాల, సైకాలముక్తాయిలు	24	36	42	30	54
7	త్రిశ్రత్రిపుట	7	చ. ముక్తాయి & త్రిశ్రముక్తాయి	28	42	49	35	63
8	చతురశ్రత్రిపుటఆది	8	జాతి 3, 2, 1 & త్రి. సై. ముక్తాయి	32	48	56	40	72
9	ఖండత్రిపుట	9	త్రికాలము & త్రి. సై. ముక్తాయి	36	54	63	45	81

ఉదాహరణము :—

1. త్రిశ్రరూపకతాళమున:— చతురశ్రముక్తాయి & త్రిశ్రపైకాల ముక్తాయి

చ. గ. 4 :— చ :— కిటతక - కిటతక । కిటతక -

త్రి. పై :— కిటతక కిట - తక కిటతక ॥ త

ఖం. గ. 5 :— చ :— తదిగిణతొం - తదిగిణతొం । తదిగిణతొం -

త్రి. పై :— త,ది,గి,ణ,తొం, త,ది,గి - ,ణ,తొం, త,ది,గి,ణ,తొం, ॥ త

త్రి. గ. 6 :— చ :— తధింగిణతొం - తధింగిణతొం । తధింగిణతొం -

త్రి. పై :— త,ధిం;గి,ణ,తొం, త,ధిం; - గి,ణ,తొం, త,ధిం;గి,ణ,తొం, ॥ త

మి. గ. 7 :— చ :— తద్దింగిణతొం - తద్దింగిణతొం । తద్దింగిణతొం -

త్రి. పై :— త;,దిం;గి,ణ,తొం, త;,దిం, - ,గి,ణ,తొం, త;,దిం;గి,ణ,తొం, ॥ త

చ. గ. 8 :— చ :— తధింగీణాతొం - తధింగీణాతొం । తధింగీణాతొం -

త్రి. పై :— తధింగీణాతొం తధింగి - ,ణాతొం తధింగీణాతొం ॥ త

సం. గ. 9 :— చ :— తద్దింగీణాతొం - తద్దింగీణాతొం । తద్దింగీణాతొం -

త్రి. పై :— త;,దిం;గీ,ణా;తొం, త;,దిం;గి - ;,ణా;తొం, త;,దిం;గీ;ణా;తొం, ॥ త

2. చతురశ్ర రూపకతాళమున:— త్రిశ్రగమన కాల, పైకాల ముక్తాయిలు

చ. గ. 4 :— త్రి :— కిటత - క కిట । తక కి - టతక -

త్రి. పై :— కిటతక కిట - తక కిటతక ॥ త

ఖం. గ. 5 :— త్రి :— త;,ది;,గి;,ణ;-,తొం;,త;,ది;,గి,।;ణ;,తొం;,త;,ది-;,గి;,ణ;,తొం;, -

త్రి. పై:— త,ది,గి,ణ,తొం, త,ది,గి - ,ణ,తొం, త,ది,గి,ణ,తొం, ॥ త

త్రి. ×. 6 :— త్రి :— త,ధిం;గి,ణ - ,తొం, త,ధిం; । గి,ణ,తొం, త,ధిం;గి,ణ,తొం, -

త్రి. పై :— తధింగిణతొం తధిం - గిణతొం తధింగిణతొం ॥ త

మి. ×. 7 :— త్రి :— త;;;,దిం;;గి;;ణ - ,,తొం;, త;;,,దిం,; । ;గి,,ణ;,తొం,,
త,;; - ,దిం,;;గి;,ణ,,తొం,, -

త్రి. పై :— త;,దిం;గి,ణ,తొం, త,,దిం, - ,గి,ణ,తొం, త,,దిం;గి ణ,తొం, ॥ త

చ. ×. 8 :— త్రి :— తధింగిణ - ,తొం తధింగి । ,ణాతొం తధిం - ,గిణాతొం -

త్రి. పై :— తధింగిణాతొం తధింగి - ,ణాతొం తధింగిణాతొం ॥ త

సం. ×. 9 :— త్రి :— త;;;,దిం;;,గి;;;ణా, - ;;,తొం;, త;;,,దిం,;,గి ।
,;;ణా;,;తొం,, త;;;,దిం - ;;;,గి;;,ణా;,;తొం;,

త్రి. పై :— త,,దిం;గి;ణా,తొం, త;,దిం;గి - ;,ణా;తొం, -
త,,దిం,గి;ణా,తొం, ॥ త

3. త్రిశ్రత్రిపుట తాళమున.— చతురశ్రముక్తాయి & త్రిశ్రముక్తాయి

చ. ×. 4 :— చ :— కిటతక - కిటతక - కిటతక ।

త్రి :— కిటత- క కిట । త కి - టతక ॥ త

ఖం. ×. 5 :— చ :— తదిగిణతొం - తదిగిణతొం - తదిగిణతొం ।

త్రి :— త;,ది;,గి;,ణ; - ,తొం;, త;,ది;,గి, । ;ణ;,తొం;,
త;,ది - ;,గి;,ణ;,తొం;, ॥ త

త్రి. గ. 6 :— చ :— తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం - తధీంగిణతోం ।

త్రి :— త,ధీం;గి,ణ - ,తోం, త,ధీం; । గి,ణ,తోం,
త,ధిం - ;,గి,ణ,తోం, ॥ త

మి. గ. 7 :— చ :— తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం - తద్దింగిణతోం ।

త్రి :— త,;;;,దీం;,;గి;,ణ - ,,తోం;, త;;;,దీం;; । ;గి;,ణ;,తోం;,
త;,, - ,దీం;;;గి;,ణ;,తోం;, ॥ త

చ. గ. 8 :— చ :— తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం - తధీంగీణాతోం ।
త్రి :— తధీ-గీణ - ,తోం తధీంగి । ,ణాతోం తధిం - ,గీణాతోం ॥ త

సం. గ. 9 :— చ :— తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం - తద్దింగీణాతోం ।
త్రి :— త;;;,దీం;;;గీ;;;ణా, - ;;,తోం,, త;;;,దీం;;;గీ ।
;;;ణా;;;తోం;, త;,;,దిం - ;;;,గీ;;;ణా;;;తోం,, ॥ త

4. చతురశ్రత్రిపుట (ఆది) తాళమున:— జాతి 3, 2, 1 & త్రి. పై. ముక్తాయి

చ. గ. 4 :— 3 :— కి;ట - ;త, - ,క; -

2 :— కి,ట, । త,క, -

1 :— కిటతక ।

త్రి. పై — కిటతక కిట - తక కిటతక ॥ త

ఖం. గ. 5 :— 3 :— త;ది, - ,గి;ణ - ;తోం; -

2 :— త,ది,గి । ,ణ,తోం, -

1 :— తదిగిణతోం ।

త్రి. పై :— త,ది,గి,ణ,తోం, త,ది,గి - ,ణ,తోం, త,ది,గి ణ,తోం, ॥ త

త్రి

ౘ. 6 :— 3 :— త;ధీం, – ;,గి; – ణ;తొం; –

2 :— త,ధీం; | గి,ణ,తొం, –

1 :— తధీంగిణతొం |

త్రి. పై :— తధీంగిణతొం తధీం – గిణతొం తధీంగిణతొం ‖ త

మి. ౘ. 7 :— 3 :— త;;,ధిం – ;;,గి, – ,ణ;తొం; –

3 :— త;,దీం, | ,గి,ణ,తొం, -

1 :— తద్దింగిణతొం |

త్రి. పై :— త;,దీం;గి,ణ,తొం, త;,దీం, – ,గి,ణ,తొం, త;,దీం;గి,ణ,తొం, ‖ త

చ. ౘ. 8 :— 3 :— త;ధీం;, – ,గీ;;ణ – ;;,తొం; –

2 :— త,ధీం;గీ | ,ణా;తొం, –

1 :— తధీంగీణాతొం |

త్రి. పై :— తధీంగీణాతొం తధీంగి – ,ణాతొం తధీంగీణాతొం ‖ త

సం. ౘ. 9 :— 3 :— త;;,దీం, – ;,గీ;; – ణా;;తొం; –

2 :— త;,దీం;గి | ,,ణా;తొం, –

1 :— తద్దింగీణాతొం |

త్రి. పై :— త;,దీం;గీ;ణా;తొం, త;,దీం;గి – ;,ణా;తొం, త;,దీం;గీ;ణా;తొం, ‖ త

5. ఖండత్రిపుటతాళమున :— త్రికాలము & త్రి. పై. ముక్తాయి

చ. ౘ. 4 :— 1 వ కాలము :— కి;, – ట;, – త;, – క;, –

2 వ కాలము :— కి,ట, | త,క, –

3 వ కాలము :— కిటతక |

త్రి. పై :— కిటతక కిట – తక కిటతక ‖ త

ఖం. X. 5 :– 1 వ కాలము :– త;,ది – ;,గి, – ,ణ; – ,తోం;, –

2 వ కాలము :– త,ది,గి । ,ణ,తోం, –

3 వ కాలము :– తదిగిణతోం ।

త్రి. పై :– త,ది,గి,ణ,తోం, త,ది,గి – ,ణ,తోం, త,ది,గి,ణ,తోం, ॥ త

త్రి. X. 6 :– 1 వ కాలము :– త;,ధీం– ;,; – గి,,ణ, – ,తోం;, –

2 వ కాలము :– త,ధీం; । గి,ణ,తోం, –

3 వ కాలము :– తధీంగిణతోం ।

త్రి. పై :– తధీంగిణతోం తధీం – గిణతోం తధీంగిణతోం ॥ త

మి. X. 7 :– 1 వ కాలము :– త;;; – ,దీం,; – ;గి,,ణ – ,,తోం,, –

2 వ కాలము :– త;,దీం, । ,గి,ణ,తోం, –

3 వ కాలము :– తద్దింగిణతోం ।

త్రి. పై :– త;,దీం;గి,ణ,తోం, త;,దీం,–,గి,ణ,తోం,

త;,దీం,గి,ణ,తోం, ॥ త

చ. X. 8 : 1 వ కాలము :– త;,ధీం; – ;;గీ, – ,;ణా, – ;;తోం;, –

2 వ కాలము :– త,ధీం;గీ । ,ణా;తోం, –

3 వ కాలము :– తధీంగీణాతోం ।

త్రి. పై :– తధీంగీణాతోం తధీంగి – ,ణాతోం తధీంగీణాతోం ॥ త

సం. X. 9 :– 1 వ కాలము :– త;;;,దిం – ;;;,గీ – ;;;ణా, – ,;;తోం;, –

2 వ కాలము :– త;,దీం;గి । ;,ణా;తోం, –

3 వ కాలము :– తద్దింగీణాతోం ।

త్రి. పై :– త;,దీం;గీ;ణా;తోం, త;,దీం;గి – ;,ణా;తోం,

త;,దీం;గీ;ణా;తోం, ॥ త

ముఖ్యసూత్రములు

మూడవవిధము :—

వి :— 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలుగల అయిదుజాతుల అక్షరసంఖ్యకు అర్ధ భాగము (అనగా పై సంఖ్యలలో ½ సగము) ముఖ్యసూత్ర నిర్ణయముగ వివిధముక్తాయిల కలియకతో ప్రతితాళమునకు సూచింపబడు చున్నది. ఇందు ప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్య అనగ 5, 6, 7, 8, 9 క్రియలుగల తాళములలో ఒకే ఆవృతమునకు ముక్తాయిలు నమగ్రహ సమమగును.

పాఠకులకు ప్రకరణము సులభముగ గ్రహించుటకుగాను చతురశ్రజాతి 'కిటతక' అనెడి ప్రయోగము ముందుగ ప్రతితాళమునకు క్రియావిభాగము వివరింపబడు చున్నది.

గమనిక :- ఇందు ఆదితాళమున ఏగతిలో ఆజాతి జాతియొక్క-ముక్తాయి మొత్తముసంఖ్యా క్షరముల వంతున ప్రతిక్రియకు క్రియావిభాగమున లయగమనము గ్రహించ దగును.

మఱియు, ముఖ్యసూత్రములు మూడువిధములుగ వివరించడమైనది. గ్రంథ మందలి 108 సూత్రములలో రెండవవిధము అనగ 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలు గలసూత్రములు సూచింపబడినందున ఇక్కడ అనుక్రమణికలో పై సంఖ్యలకు రెట్టింపు సంఖ్యలు, ½ సగము సంఖ్యలుగల సూత్రములను వివరించు చుంటిమి.

తాళపంచక ముక్తాయి

పథకము

తాళ క్రియలు	తాళము	సూత్రము	ముక్తాయి వివరము	ఏగతిలో ఆజాతి ముక్తాయి అక్షరములు				
				చ. గ.	త్రి గ.	మి. గ.	ఖం. గ.	నం. గ.
5	త్రిశ్రరూపకము	2½	త్రి.శం, త్రి. పై, చ. పై కాలం	10	15	17½	12½	22½
6	చతురశ్రరూపకము	3	చతురశ్రముక్తాయి	12	18	21	15	27
7	త్రిశ్రత్రిపుట	3½	జాతి చ, త్రి, త్రి-పై, చ. పైకాలం	14	21	24½	17½	31½
8	చతురశ్రత్రిపుట ఆది	4	త్రిశ్రముక్తాయి	16	24	28	20	36
9	ఖండత్రిపుట	4½	కాల, పైకాలముల చ. ముక్తాయి	18	27	31½	22½	40½

ఉదాహరణము :-

1. త్రిశ్రజాతిరూపకమున :- జాతి త్రిశ్రం, త్రిశ్రపైకాలము, చ. పైకాలము

చ. X. 4 :- త్రి :- కి;ట - ;త, | ,క; -
త్రి. పై :- కి;ట;త, - ,క;
చ. పై :- కిటతక ||

ఖం. X. 5 :- త్రి :- త;దీ, - ,గి;ణ | ;తోం; -
త్రి. పై :- త;ది;గి;ణ - ;తోం;
చ. పై :- తదిగిణతోం ||

త్రి. X. 6 :- త్రి :- త;ధి; - ం;గి; | ణ;తోం; -
త్రి. పై :- త;ధీం;;గి; - ణ;తోం;
చ. పై :- తధీంగిణతోం ||

మి. X. 7 :- త్రి :- త;;,ది - ;;,గి, | ,ణ;తోం; -
త్రి. పై :- త;;,దీం;;గి, - ,ణ;తోం;
చ. పై :- తద్దీంగిణతోం ||

చ. X. 8 :- త్రి :- త;ధీం;, - ,గీ;;ణ | ;;,తోం; -
త్రి. పై :- త;ధీం;;గీ;;ణ - ;;,తోం;
చ. పై :- తధీంగీణాతోం ||

సం. X. 9 :- త్రి :- త;;,దీం, - ;,గీ;; | ణా;;తోం; -
త్రి. పై :- త;;,దీం;;గీ;; - ణా;;తోం;
చ. పై :- తద్దీంగీణాతోం ||

2. చతురశ్రజాతి రూపకతాళమున :— చతురశ్రముక్తాయి

చ. గ. 4 :— కి,ట, – త,క, । కి,ట, – త,క, – కి,ట, – త,క, ॥

ఖం. గ. 5 :— త,ది,గి – ,ణ,తొం, । త,ది,గి – ,ణ,తొం, ▶ త,ది,గి –,ణ,తొం, ॥

త్రి. గ. 6 :— త,ధీం; – గి,ణ,తొం, ▶ ।
త,ధీం; – గి,ణ,తొం, ▶ త,ధీం; – గి,ణ,తొం, ॥

మి. గ. 7 :— త;,దీం, – ,గి,ణ,తొం, ▶ ।
త;,దీం, – ,గి,ణ,తొం, ▶ త;,దీం, – ,గి,ణ,తొం, ॥

చ. గ. 8 :— త,ధీం;గీ – ;ణా;తొం, ।
త,ధీం;గీ – ;ణా;తొం, ▶ త,ధీం;గీ – ;ణా;తొం, ॥

సం. గ. 9 :— త;,దీం;గి – ;,ణా;తొం, ।
త;,దీం;గి – ;,ణా;తొం, ▶ త;,దీం;గి – ;,ణా;తొం, ॥

3. త్రిశ్రజాతి త్రిపుటతాళమున :— చతురశ్ర, త్రిశ్ర, త్రి. పై, చ. పై కాలము

చ. గ. 4 :— చ :— కి,ట, – త,క, –
త్రి :— కి;ట । ;త, –,క; ।
త్రి. పై :— కి;ట;త, – ,క;
చ. పై :— కిటతక ॥

ఖం. గ. 5 :— చ :— త,ది,గి – ,ణ,తొం, –
త్రి :— త;ది, । ,గి;ణ – ;తొం; ।
త్రి. పై :— త;ది;గి;ణ – ;తొం;
చ. పై :— తదిగిణతొం ॥

త్రి. X. 6 :— చ :— త,ధీం; - గి,ణ,తోం, -

త్రి :— త;ధీం, | ;,గి; - ణ;తోం; |

త్రి. పై :— త;ధీం;;గి; - ణ;తోం;

చ. పై :— తధీంగిణతోం ||

మి. X. 7 :— చ :— త;,దీం, - ,గి,ణ,తోం, -

త్రి :— త;;,దిం | ;;,గి, - ,ణ;తోం; |

త్రి. పై :— త;;,దీం;;గి, - ,ణ;తోం;

చ. పై :— తద్దీంగిణతోం ||

చ. X. 8 :— చ :— త,ధీం;గీ - ;ణా;తోం, -

త్రి :— త;ధీం;, | ,గీ;;ణ - ;;,తోం; |

త్రి. పై :— త;ధీం;;గీ;;ణ - ;;,తోం;

చ. పై :— తధీంగీణాతోం ||

సం. X. 9 :— చ :— త;,దీం;గి - ;,ణా;తోం, -

త్రి :— త;;,దీం, | ;,గీ;; - ణా;;తోం; |

త్రి. పై :— త;;,దీం;;గీ;; - ణా;;తోం;

చ. పై :— తద్దీంగీణాతోం ||

4. చతురశ్రజాతిత్రిపుట (ఆది) తాళమున :— త్రిశ్రముక్తాయి

చ. X. 4 :— కి, ట - ,త, - క, ▶ కి - ,ట, | త,క - , ▶ కి, | ట,త - ,క, ||

ఖం. X. 5 :— త;;;,ది;;; - ,గి;;;,ణ;;, - ;తోం;;;, ▶

త;; - ;,ది;;;,గి;, | ;;ణ;;;,తోం; - ;;, ▶

త;;;,ది, | ;;;గి;;;,ణ - ;;;,తోం;;;, ||

త్రి. X. 6 :— త;;;;,ధీం;;;;; - ;;;;గి;;;;,ణ;, - ;;తొం;;;;, ▶
త;;;, - ;ధీం;;;;;;;; । గి;;;;,ణ;;;;,తొం, - ;;; ▶
త;;;;,ధీం; । ;;;;;;;గి;;, - ;ణ;;;;,తొం;;;;, ॥

మి. X. 7 :— త;;;;;;;;,దీం;, - ;;;;;;,గి;;;;,ణ, - ;;;;తొం;;;;, ▶
త;;;; - ;;;;;,దీం;;;;;; । ;;గి;;;;,ణ;;;;,తొం - ;;;, ▶
త;;;;;;;, । ;దీం;;;;;;;;;గి; - ;;,ణ;;;;,తొం;;;;, ॥

చ. X. 8 :— త,ధీం; - గీ;ణా - ;తొం, ▶ త, - ధీం;గీ । ;ణా; - తొం, ▶
త,ధీం । ;గీ; - ణా;తొం, ॥

సం X. 9 :— త;;;;;;;;;,దీం;;;;;, - ;;;,గీ;;;;;;;;ణా;;; - ;;;;;;తొం;;;;, ▶
త;;;;; - ;;;;,దీం;;;;;;;;;గీ; । ;;;;;;;ణా;;;;;;;, - ,తొం;;;;, ▶
త;;;;;;;;,దీం । ;;;;;;;;గీ;;;;;;, - ;,ణా;;;;;;;;;తొం;;;;, ॥

5. ఖండజాతి త్రిపుట తాళమున :— కాల, పైకాలముల చ. ముక్తాయిలు

చ. X. 4 :— కి,ట, - త,క, ▶ కి,ట, - త,క, ▶ కి,ట, । త,క, -
కిటతక । కిటతక - కిటతక ॥

ఖం. X. 5 :— త,ది,గి - ,ణ,తొం, ▶ త,ది,గి - ,ణ,తొం, ▶ త,ది,గి । ,ణ,తొం, -
తదిగిణతొం । తదిగిణతొం - తదిగిణతొం ॥

తి. X. 6 :— తధీం - గిణతొం ▶ తధీం - గిణతొం ▶ తధీం । గిణతొం-
తధీంగిణతొం । తధీంగిణతొం - తధీంగిణతొం ॥

మి. X. 7 :— త;,దీం,-,గి,ణ,తొం, ▶ త;,దీం, -,గి,ణ,తొం, ▶ త;,దీం, । ,గి,ణ,తొం, -
తద్దీంగిణతొం । తద్దీంగిణతొం - తద్దీంగిణతొం ॥

చ. X. 8 :— త,ధీం;గీ - ;ణా;తొం, ▶ త,ధీం;గీ - ;ణా;తొం, ▶ త,ధీం;గీ । ;ణా;తొం, -
తధీంగీణాతొం । తధీంగీణాతొం - తధీంగీణాతొం ॥

సం. X. 9 :— త;,దీం;గి-;,ణా;తొం, ▶ త;,దీం;గి-;,ణా;తొం, ▶ త;,దీం;గి । ;,ణా;తొం,-
తద్దీంగీణాతొం । తద్దీంగీణాతొం - తద్దీంగీణాతొం ॥

తాళ క్రియాక్షరముల కుతగ్గింపు

వి :— వాడుకగల తాళములలో 1. త్రిశ్రరూపకము, 2. చతురశ్రరూపకము, 3. త్రిశ్రత్రిపుట, 4. చతురశ్రత్రిపుట (ఆది), 5. ఖండజాతి త్రిపుట తాళములలో ప్రతి తాళక్రియల సంఖ్యనుండి - తగ్గింపు చివరసంఖ్య 1 వరకు దిగువ పథకమునందు సూచించిన తాళగమనములలో ప్రతితాళమున - ప్రతితగ్గింపు ఒకేఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును. యీ తగ్గింపు త్రికాలముగ అనినచో లయసౌందర్యము ఇంపుగ ఉండుటకుగాను వివరింపబడుచున్నది.

సూత్రము :— తాళక్రియల సంఖ్యకు 1 కలిపి, 2 చే భాగించినచో తాళగమనమార్గము తెలియదగును. అనగ ఏతాళమునకు ఏగతిభేదము నడుచునది తెలియును.

గమనిక :— ఈగమన సంఖ్యలలో ½ వచ్చినయెడల పై కాల గతిగ వాడదగును. అనగ $3\frac{1}{2}$కు 7 మిశ్రగమనముగను, $4\frac{1}{2}$కు 9 సంకీర్ణగమనముగను, గ్రహించవలెను.

తాళగమన పథకము

నెం	తాళములు	తాళ క్రియలు	గతిభేదము	తగ్గింపుసంఖ్యా విధానము	తగ్గింపు అక్షరముల మొత్తం
1	త్రిశ్రరూపకము	5	త్రిశ్రగమనము	5+4+3+2+1=	15
2	చతురశ్రరూపకము	6	మిశ్రగమనము	6+5+4+3+2+1=	21
3	త్రిశ్రత్రిపుట	7	చతురశ్రగమనము	7+6+5+4+3+2+1=	28
4	చతురశ్రత్రిపుట (ఆది)	8	సంకీర్ణగమనము	8+7+6+5+4+3+2+1=	36
5	ఖండత్రిపుట	9	ఖండగమనము	9+8+7+6+5+4+3+2+1=	45

ప్రయోగమున తగ్గింపుసంఖ్యలకు శబ్దవివరము

తగ్గింపుసంఖ్య	శబ్దము
9	త ద్దీం గి ణా తోం
8	త ధీం గి ణా తోం
7	త ద్దీం గి ణ తోం
6	త ధీం గి ణ తోం
5	త ది గి ణ తోం
4	కి ట త క
3	త కి ట
2	త క
1	త

ఉదా :— 1. త్రిశ్రజాతి రూపకతాళము :— త్రిశ్రగమనము

1 వ కాలము :— తదిగి - ణతోం కి । టతక - తకిట - తక త ॥

2 వ కాలము :— తదిగిణతోం కి - టతక తకిట । తక త ▶ తదిగి - ణతోం
కిటతక - తకిట తక త ॥

3 వ కాలము :— తదిగిణతోం కిటతక తకిట - తక త ▶ తదిగిణతోం
కిటతక । తకిట తక త ▶
తదిగిణతోం కి - టతక తకిట తక త ▶ తదిగి - ణతోం
కిటతక తకిట తక త ॥

2 చతురశ్రజాతిరూపకతాళము :— మిశ్రగమనము

1 వ కాలము :— త,ధీం;గి - ,ణ,తొం, త, । ది,గి,ణ,తొం - , కి,ట,త, - క,

త,కి,ట - , త,క, త, ॥

2 వ కాలము :— తధీంగిణతొం త - దిగిణతొం కిటత । క తకిట తక త -

తధీంగిణతొం త - దిగిణతొం కిటత - క తకిట తక త ॥

3 వ కాలము :— తధీంగిణతొం తదిగిణతొం కిటత - క తకిట తక త ▶

తధీంగిణతొం త । దిగిణతొం కిటతక తకిట తక త ▶

తధీంగిణతొం తదిగిణతొం కిటత - క తకిట తక త ▶

తధీంగిణతొం త - దిగిణతొం కిటతక తకిట తక త ॥

3. త్రిశ్రజాతిత్రిపుటతాళము :— చతురశ్రగమనము

1 వ కాలము :— తద్దీం - గిణతొం త - ధీంగిణ । తొం తదిగి - ణతొం

కిట - తక తకి - ట తక త ॥

2 వ కాలము :— తద్దీంగిణతొం త - ధీంగిణతొం తదిగి - ణతొం కిటతక

తకి । ట తక త ▶ తద్దీం - గిణతొం తధీంగిణ - తొం

తదిగిణతొం కిట - తక తకిట తక త ॥

3 వ కాలము :— తద్దీంగిణతొం తధీంగిణతొం తదిగి - ణతొం కిటతక తకిట తక త ▶

తద్దీం - గిణతొం తధీంగిణతొం తదిగిణతొం కిట । తక తకిట తక త ▶

తద్దీంగిణతొం త-ధీంగిణతొం తదిగిణతొం కిటతక తకి - ట తక త ▶

తద్దీంగిణతొం తధీంగిణ - తొం తదిగిణతొం కిటతక తకిట తక త ॥

4. చతురశ్రజాతి త్రిపుట (ఆది) తాళము :— సంకీర్ణగమనము

1 వ కాలము :— త,ధీం;గీ, - ,ణా;తొం, త, -;దీం;గి,ణ ▶ ,తొం, త,ధీం; | గి,ణ,తొం,

త,ది - ,గి,ణ,తొం, కి, | ట,త,క, త,కి - ,ట, త,క, త, ||

2 వ కాలము :— తధీంగీణాతొం త - ,దీంగిణతొం తధీం - గిణతొం తదిగిణతొం కి - టతక

తకిట తక త | ▶ తధీంగీణాతొం త - ,దీంగిణతొం తధీం | గిణతొం

తదిగిణతొం కి - టతక తకిట తక త ||

3 వ కాలము :— తధీంగీణాతొం తద్దీంగిణతొం తధీం - గిణతొం తదిగిణతొం కిటతక

తకిట తక త ▶ తధీంగీణాతొం తద్దీంగిణతొం తధీం - గిణతొం

తదిగిణతొం కిటతక తకిట తక త | ▶ తధీంగీణాతొం తద్దీంగిణతొం

తధీం - గిణతొం తదిగిణతొం కిటతక తకిట తక త | ▶ తధీంగీణాతొం

తద్దీంగిణతొం తధీం - గిణతొం తదిగిణతొం కిటతక తకిట తక త ||

5. ఖండజాతి త్రిపుట తాళము :— ఖండగమనము

1 వ కాలము :— తద్దీంగి - ,ణాతొం త - ధీంగీణ - ,తొం త,దిం - ,గిణతొం

త | ధీంగిణతొం - తదిగిణతొం | కిటతక త - కిట తక త ||

2 వ కాలము :— తద్దీంగీణాతొం త - ధీంగీణాతొం త,దిం - ,గిణతొం తధీంగిణతొం -

తదిగిణతొం కిటతక త - కట తక త ▶ తద్దీంగి | ,ణాతొం తధీంగీణ -

,తొం తద్దీంగిణతొం త | ధీంగిణతొం తదిగిణతొం - కిటతక తకిట తక త||

3 వ కాలము :— తద్దింగిణాతోం తధింగిణాతోం త,దిం - ,గిణతోం తధింగిణతోం
తదిగిణతోం కిటతక త - కిట తక త ▶ తద్దింగిణాతోం తధింగిణ-,తోం
తద్దింగిణతోం తధింగిణతోం తదిగిణతోం - కిటతక తకిట తక త ▶
తద్దింగిణాతోం త । ధింగిణాతోం తద్దింగిణతోం తధింగిణతోం -
తదిగిణతోం కిటతక తకిట తక త ▶ తద్దింగి । ,ణాతోం తధింగిణాతోం
తద్దింగిణతోం త - ధింగిణతోం తదిగిణతోం కిటతక తకిట తక త ॥

తగ్గింపు ముక్తాయి

వి :— 5, 6, 7, 8, 9 క్రియలుగల తాళములలో ప్రతితాళమునకు 3,4,5,6,7,8,9 సంఖ్యలుగల జాతులు దిగువ వివరింపబడు తగ్గింపు ముక్తాయి విధానముగ ఏజాతిని అనెదమో ఆజాతి అక్షరములను ముక్తాయిమధ్య రెండు పర్యాయములు కాపుచేసి అనినచో పలికెడిజాతి అక్షరములెన్నో అన్ని ఆవృతములలో సమగ్రహ సమమగును. పై ఐదు తాళములకు వేరువేరుగ వివరణోదాహరణ సూత్రములు సూచింపబడుచున్నవి.

గమనిక :— 5, 8 క్రియలుగల తాళములకు పలికెడిజాతి అక్షరములను రెండుకాపులతో తగ్గింపు ముక్తాయివచ్చును. 7 క్రియలుగల త్రిశ్రత్రిపుట తాళములో పైకాల జాతి అక్షరముల రెండు కాపులతో తగ్గింపుముక్తాయి వచ్చును.

మఱియు, 6, 9 క్రియలుగల తాళములకు తగ్గింపుముక్తాయి మధ్య కాపులు లేవని గ్రహించదగును.

త్రిశ్రజాతి రూపకతాళము

వి :— త్రిశ్రరూపక తాళములో 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలుగల ప్రతిజాతి అక్షరమక్షరమునకు 3+2+1 అక్షరముల వంతున తగ్గించెడిజాతిని ముక్తాయిగ మువ్మారనుటలో ఆజాతి అక్షరసంఖ్యను ముక్తాయిమధ్య రెండుకాపులు చేసి అనినచో ఏజాతికి ఎన్ని అక్షరములో అన్ని ఆవృతములుగ సమగ్రహ సమమగును.

సూత్రము :— 3+2+1 = 6.

తగ్గింపు ముక్తాయి పథకము

జాతి	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	రెండుకాపుల సంఖ్య	ముక్తాయి మొత్తం	ఆవృత సంఖ్య
3	3×6=	18	6	60	3
4	4×6=	24	8	80	4
5	5×6=	30	10	100	5
6	6×6=	36	12	120	6
7	7×6=	42	14	140	7
8	8×6=	48	16	160	8
9	9×6-	54	18	180	9

ఉదాహరణము :—

3:— 3 :— త;కి - ;ట, | ,

2 :— త,కి - ,ట,

1 :— త - కిట ▶ త, || ,

3 :— త; - కి;ట | ;

2 :— త, - కి,ట, -

1 :— తకిట ▶ త || ;

3 :— త, - ,కి; | ట;

2 :— త - ,కి,ట - ,

1 :— తకిట ||

4 :— 3 :— కి;ట - ;త, | ,క; -

2 :— కి,ట, - త,క, ||

1 :— కిటతక - ▶ త;, |

3 :— కి;ట - ;త, - ,క; ||

2 :— కి,ట, - త,క, |

1 :— కిటతక - ▶ త;, -

3 :— కి;ట || ;త, - ,క; |

2 :— కి,ట, - త,క, -

1 :— కిటతక ||

5 :— 3 :— త;ది - ;గి, | ,ణ; - తొం;

2 :— త - ,ది,గి || ,ణ,తొం - ,

1 :— తదిగి | ణతొం ▶ త, - ;,

3 :— త - ;ది, || ,గి; - ణ;తొం | ;

2 :— త, - ది,గి, - ణ,తొం, ||

1 :— తదిగిణ - తొం ▶ త; | ;

3 :— త, - ,ది, - గి;ణ || ;తొం, - ,

2 :— త,ది | ,గి,ణ - ,తొం,

1 :— త - దిగిణతొం ||

ఇటులనే అన్ని జాతులను గ్రహించదగును.

చతురశ్రజాతి రూపక తాళము

వి :— చతురశ్ర రూపక తాళములో 3,4,5,6,7,8,9 సంఖ్యలుగల జాతులు ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరమునకు 4+3+1 అక్షరముల వంతున తగ్గింపు ముక్తాయిగ ముమ్మారు అనినచో పలికెడి జాతి అక్షరములెన్నో అన్ని ఆవృతములలో ప్రతిజాతి సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— ముక్తాయిమధ్య ఈ కాళమునందు కార్వలు లేవని గ్రహించదగును.

సూత్రము :— 4+3+1= 8

తగ్గింపు ముక్తాయి పథకము

జాతి	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	ముక్తాయి మొత్తం	ఆవృత సంఖ్య
3	3×8=	24	72	3
4	4×8=	32	96	4
5	5×8=	40	120	5
6	6×8=	48	144	6
7	7×8=	56	168	7
8	8×8=	64	192	8
9	9×8=	72	216	9

ఉదాహరణము :—

3 :— 4 :— త;, - కి;, | ట;, -
3 :— త;కి - ;ట, - ,
1 :— తకిట ||

4 :— త;, - కి;, | ట;, -
3 :— త;కి - ;ట, - ,
1 :— తకిట ||

4 :— త;, - కి;, | ట;,
3 :— త;కి - ;ట, - ,
1 :— తకిట ||

4 :— 4 :— కి;, - ట;, | త;, - క;, -
3 :— కి;ట - ;త, || ,క; -
1 :— కిటతక |

4 :— కి;, - ట;, - త;, - క;, ||
3 :— కి;ట - ;త, | ,క; -
1 :— కిటతక -

4 :— కి;, - ట;, || త;, - క;, |
3 :— కి;ట - ;త, - ,క; -
1 :— కిటతక ||

ఇట్లుగనే అన్ని జాతులను గ్రహించదగును.

త్రిశ్రజాతి త్రిపుటతాళము

వి :— త్రిశ్రత్రిపుట తాళములో 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలుగల జాతులు ప్రతిజాతి అక్షరమక్షరమునకు 4+3+2 అక్షరముల వంతున ముక్తాయిమధ్య పై కాల జాతి అక్షరములను రెండు పర్యాయములుగ కాపుచేసి — తగ్గింపు ముక్తాయిని అనినచో పలికెడిజాతి అక్షరములెన్నో అన్ని ఆవృతములలో ప్రతిజాతి సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— తగ్గింపు ముక్తాయిమధ్య పై కాలము అనగ 4 వ కాలమున జాతిఅక్షరములను 2 కాపులుగ అనునది. మఱియు, ఈ తాళమునందలి 3, 5, 7, 9 సంఖ్యలుగల బేసి జాతుల ప్రయోగములక్రింద గ్రహించదగు గుర్తులు :—

సంకేతము		గుర్తు
రెండక్షరములను ఒక అక్షరముగ అనుటకు	:—	———
నాలుగుఅక్షరములను ఒక అక్షరముగ గ్రహించుటకు	:—	═══
కాపును గ్రహించుటకు	:—	▶

సూత్రము :— 4+3+2= 9.

తగ్గింపుముక్తాయి పథకము

జాతి	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు సంఖ్య	ముక్తాయి మొత్తం	ఆవృత సంఖ్య
3	3×9=	27	3	84	3
4	4×9=	36	4	112	4
5	5×9=	45	5	140	5
6	6×9=	54	6	168	6
7	7×9=	63	7	196	7
8	8×9=	72	8	224	8
9	9×9=	81	9	252	9

ఉదాహరణము :-

3 :— 4 :- త;;;, - కి;;;, - టు;;;, |

3 :- త;;,కి, - ;;టు;, - ,

2 :- త;,కి, - ;టు;, ▶ త;, || ;

4 :- త;;; - ,కి;;; - ,టు;;; | ,

3 :- త;;,కి - ;;,టు; - ;,

2 :- త;,కి - ;,టు;, ▶ త, || ;;

4 :- త;;, - ;కి;;, - ;టు;;, | ;

3 :- త;;, - కి;;,టు, - ;;

2 :- త;, - కి;,టు;, ||

4 :— 4 :- కి;, - టు;, త;, | క;, -

3 :- కి;టు - ;త, - ,క; ||

2 :- కి,టు, — త,క, ▶ త;,

4 :- కి, | ;టు, — ;త, — ;క, — ;

3 :- కి, || ,టు; - త;క – ;

2 :- కి, | టు,త, - క, ▶ త;, -

4 :- కి;, — టు;, || త;, - క;, -

3 :- కి;టు | ;త, - ,క; -

2 :- కి,టు, - త,క, ||

5 :— 4 :- తె;;;, - ది;;;, - గి;;;, | ణ;;;, - తో౦;;;, -

8 :- త;;,ది, - ;;గి;, || ;ణ;;, — తో౦;;,

2 :- త, - ;ది;,గి, | ;ణ;,తో౦, - ; ▶ త;;;;,

4 :-- త - ;;;,ది - ;;;,గి || ;;;,ణ - ;;;,తో౦ - ;;;,

3 :-- త | ;;,ది; - ;,గి;; - ,ణ;;,తో౦ - ;;,

2 :-- త; || ,ది;,గి; - ,ణ;,తో౦; - , ▶ త;;;;,

4 :-- త, | ;;;ది, - ;;;గి, - ;;;ణ, - ;;;తో౦, || ;;;

3 :— త, - ;;ది;, - ;గి;;, | ణ;;,తో౦, - ;;

2 :— త;, — ది;,గి;, — ణ;,తో౦;, ||

6 :— 4 :— త;, - ధి;, - ౦;, | గి;, - ణ;, - తో౦;, -

3 :— త;ధి || ;౦, - ,గి; - ణ;తో౦ | ;

2 :— త, - ధీ౦; - గి,ణ, - తో, ▶ త;, || ;

4 :— త; - ,ధి; - ,౦; | ,గి; - ,ణ; - ,తో౦; - ,

3 :— త; || ధి;౦ - ;గి, - ,ణ; | తో౦;

2 :— త - ,ధి,౦ - ,గి,ణ - ,తో౦, ▶ త, || ;;

4 :— త, - ;ధి, - ;౦, | ;గి, - ;ణ, - ;తో౦, - ;

3 :-- త, || ,ధి; - ౦;గి - ;ణ, | ,తో౦; -

2 :— త,ధి, - ౦,గి, - ణ,తో౦, ||

7 :— 4 :- త;;;, - ;;;; — దిం;;; । ;;;; - గి;;;, — ణ;;;, - తొం;;;, ॥

8 :- త;;;, - ;;దిం; - ;;;; । గి;;,ణ, - ;;తొం;, - ;

2 :- త;;, - ;దిం;; ॥ ;గి;,ణ, - ;తొం;, ▶ త;, - ;;;;;

4 :- త; । ;;;; - ;;,దిం, - ;;;; - ;;,గి; ॥ ;;,ణ; - ;;,తొం; - ;;,

3 :- త; । ;;;; - ,దిం;;, - ;;,గి; - ;,ణ;; ॥ ,తొం;;,

2 :- త - ;;;,దిం - ;;;,గి । ;,ణ;,తొం - ;: ▶ త;;;;, - ;;

4 :- త;;, - ;;;; ॥ ;దిం;; - ;;;; - ;గి;;, । ;ణ;;, - ;తొం;;, - ;

3 :- త;;, - ;;;దిం ॥ ;;;; - ;గి;;, - ణ;;,తొం, । ;;

2 :- త;, - ;;దిం; - ;;గి;, - ణ;,తొం;, ॥

8 :— 4 :- త;, - ధీం; - ;; । గీ; - ;; - ణా; - ;; ॥ తొం;, -

3 :- త;ధి - ;; । ,గి; — ;,ణ - ;; - ,తొం; ॥

2 :- త,ధీ - ;గీ - ;ణా । ;తొం, - ▶ త;;;, -

4 :- త;, - ధీం; ॥ ;; - గీ; - ;; । ణా; - ;; - తొం;, -

3 :- త;ధి ॥ ;; - ,గి; - ;,ణ । ;; -,తొం; -

2 :- త,ధీ - ;గీ ॥ ;ణా - ;తొం, - ▶ త;;;, ।

4 :- త;, - ధీం; - ;; - గీ; ॥ ;; - ణా; - ;; । తొం;, -

3 :- త;ధి - ;; - ,గి; ॥ ;,ణ - ;; - ,తొం; ।

2 :- త,ధీం - ;గీ - ;ణా - ;తొం, ॥

9 :— 4 :- త;;;, - ;;;; - దీం;;; | ;;;; - గీ;;; - ;;;; - ణా;;; || ;;;; - తో ం;;;, -

3 :- త;;;, | ;;దీం; - ;;;; - గీ;;; - ;;ణా; || ;;;; - తోం;;,

2 :- త, - ;;;దీం | ;;;గీ - ;;;ణా - ;;;తోం, - ; ▶ త;;;;;, || ;;;

4 :- త;; - ;;;; - ;,దీం;, | ;;;; - ;,గీ;, - ;;;; - ;,ణా;, || ;;;; - ;, తోం;; - ;,

3 :- త;; | ;;;,దిం - ;;;; - ;,గీ;, - ;;;,ణ || ;;;; - ;,తోం;; - ,

2 :- త;;; | ,దీం;;, - ,గీ;;, - ,ణా;;, - ,తోం;, ▶ త;;, || ;;;;;;

4 :- త, - ;;;; - ;;;దీం | ;;;; - ;;;గీ - ;;;; - ;;;ణా ||

;;;; - ;;;తోం, - ;;;

3 :- త, | ;;;; - ;దీం;; - ;;;గీ - ;;;; || ;ణా;; - ;;;తోం, - ;;

2 :- త;, | ;;దీం; - ;;గీ; - ;;ణా; - ;;తోం;, ||

చతురశ్రజాతి త్రిపుట (ఆది) తాళము

వి :— ఆదితాళములో 3,4,5,6,7,8,9, సంఖ్యలుగల జాతులు ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరమునకు 4+3+2+1 అక్షరముల వంతున తగ్గించెడి జాతిని ముక్తాయిగ ముమ్మారనుటలో ఆజాతి అక్షర సంఖ్యను ముక్తాయిమధ్య రెండుపర్యాయములు కాపుచేసి అనినచో ఏజాతికి ఎన్ని అక్షరములో అన్ని ఆవృతములుగ ప్రతిజాతి సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— తగ్గింపు ఒక పర్యాయమునకు ప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్యకు 10 రెట్లు తగ్గింపు అక్షరముల మొత్తము వచ్చును.

సూత్రము :— 4+3+2+1=10

తగ్గింపు ముక్తాయి పథకము

జాతి	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	రెండుకాపులకు సంఖ్య	ముక్తాయి మొత్తం	ఆవృత సంఖ్య
3	3×10=	30	6	96	3
4	4×10=	40	8	128	4
5	5×10=	50	10	160	5
6	6×10=	60	12	192	6
7	7×10=	70	14	224	7
8	8×10=	80	16	256	8
9	9×10=	90	18	288	9

ఉదాహరణము :—

3 :— 4 :— త;, - కి;, - ట;, -

3 :— త;కి । ;ట, - ,

2 :— త,కి । ,ట,

1 :— త - కిట ▶ త, ॥ ,

4 :— త; - ,కి; - ,ట; - ,

3 :— త; । కి;ట - ;

2 :— త, । కి,ట, -

1 :— తకిట ▶ త ॥ ;

4 :— త, - ;కి, - ;ట, - ;

3 :— త, । ,కి; - ట;

2 :— త । ,కి,ట - ,

1 :— తకిట ॥

4 :— 4 :— కి;, –ట;, – త;, – క;, ।
3 :— కి;ట – ;త, । ,క; –
2 :— కి,ట, ॥ త,క, –
1 :— కిటతక – ▶ త;, –

4 :— కి;, । ట;, – త;, । క;, –
3 :— కి;ట ॥ ;త, – ,క; –
2 :— కి,ట, – త,క, ।
1 :— కిటతక – ▶ త;, ।

4 :— కి;, – ట;, ॥ త;, – క;, –
3 :— కి;ట – ;త, । ,క; –
2 :— కి,ట, । త,క, –
1 :— కిటతక ॥

5 :— 4 :— త;, – ది;, – గి;, – ణ;, । తొం;, –
3 :— త;ది । ;గి, – ,ణ; ॥ తొం;
2 :— త – ,ది,గి – ,ణ,తొం – ,
1 :— తదిగి । ణతొం ▶ త, – ;,

4 :— త । ;,ది – ;,గి ॥ ;,ణ – ;,తొం – ;,
3 :— త – ;ది, । ,గి; – ణ;తొం । ;
2 :— త, – ది,గి, ॥ ణ,తొం, –
1 :— తదిగిణ – తొం ▶ త; – ;

4 :— త, । ;ది, – ;గి, । ;ణ, – ;తొం, ॥ ;
3 :— త, – ,ది; – గి;ణ – ;తొం, । ,
2 :— త,ది – ,గి,ణ । ,తొం,
1 :— త – దిగిణతొం ॥

6 :— 4 :— త;, - ధి;, - ం;, - గి;, । ణ;, - తోం;, ।
3 :— త;ధి - ;ం, ॥ ,గి; - ణ;తోం - ;
2 :— త, - ధీం; । గి,ణ, - తోం,
1 :— తధి । ం గిణతోం - ▶ త;, ॥ ;

4 :— త, - ;ధీం - ;; - ;గి, । ;ణ, - ;తోం, । ;
3 :— త, - ,ధీం, ॥ ;,గి - ;ణ, - ,తోం; -
2 :— త,ధి, । ం,గి, - ణ,తోం, ।
1 :— తధీంగి - ణతోం ▶ త, ॥ ;; -

4 :- త;, - ధీం; - ;; । గి;, - ణ;, । తోం;, -
3 :- త;ధి ॥ ;ం, - ,గి; - ణ;తోం - ;
2 :- త, । ధీం; — గి,ణ, । తోం,
1 :- తధిం - ,గిణతోం ॥

7 :— 4 :— త;, - ;; - దీం; - ;; । గి;, - ణ;, । తోం;, -
3 :— త;, ॥ ;ది, - ;; - గి;ణ - ;తోం, । ,
2 :— త; - ,దీం, । ,గి,ణ - ,తోం,
1 :— త ॥ ,దీంగి - ణతోం ▶ త, - ;; - ,

4 :— త; । ;; - ,దీం, । ;; - ,గి; ॥ ,ణ; - ,తోం; - ,
3 :— త; - ;,ది । ;; - ,గి; । ణ;తోం - ;
2 :— త, ॥ ;దీం - ;గి, - ణ,తోం, -
1 :— తద్దీం । గిణతోం ▶ త — ;; । ;

4 :— త, - ;; ॥ ;దీం - ;; - ;గి, - ;ణ, । ;తోం, - ;
3 :— త, । ;; - ది;, ॥ ;గి, - ,ణ; - తోం;
2 :— త - ;,ధి । ;,గి - ,ణ,తోం । ,
1 :— త,దిం - ,గిణతోం ॥

8 :— 4 :— త;, – ధీం; – ;; – గీ; । ;; – ణా; । ;; – తొం;, ॥
3 :— త;ధి – ;; – ,గి; – ;,ణ । ;; – ,తొం; ।
2 :— త,ధీం – ;గీ ॥ ;ణా – ;తొం, –
1 :— తధీంగి – ,ణాతొం । ▶ త;, – ;; ।

4 :- త;, – ధీం; ॥ ;; – గీ; – ;; – ణా; । ;; – తొం;, ।
3 :- త;ధి – ;; ॥ ,గి; – ;,ణ – ;; – ,తొం; ।
2 :- త,ధీం – ;గీ । ;ణా – ;తొం, ॥
1 :- తధీంగి – ,ణాతొం – ▶ త;, – ;; ।

4 :- త;, – ధీం; । ;; – గీ; ॥ ;; – ణా; — ;; – తొం;, ।
3 :- త;ధిం – ;; । ,గి; – ;,ణ ॥ ;; – ,తొం; –
2 :- త,ధీం – ;గీ । ;ణా – ;తొం, ।
1 :- తధీంగి – ,ణాతొం ॥

9 :— 4 :- త;, – ;; – దీం; – ;; । గీ; – ;; । ణా; – ;; ॥ తొం;, –
3 :- త;, — ;దీం – ;; । గి;, – ;ణా । ;; – తొం;
2 :- త ॥ ;,దిం – ;,గి — ;,ణ – ;,తొం । ,
1 :- త,దిం – ,గి,ణ । ,తొం ▶ త, – ;; ॥ ;,

4 :— త – ;; – ;,ది – ;; । ;,గి – ;; । ;,ణ – ;; ॥ ;,తొం – ;,
3 :— త – ;; – ,దీం, । ;,గి – ;; । ,ణా, – ;,తొం ॥ ;
2 :— త, – ;దీం – ;గీ – ;ణా । ;తొం, –
1 :— తద్దిం । గీణా – తొం ▶ త; ॥ ;; – ;

4 :— త, – ;; – ;దీం । ;; – ;గీ । ;; – ;ణా ॥ ;; – ;తొం, – ;
3 :— త, – ;; । దీం; – ;గీ । ;; – ణా; ॥ ;తొం, – ,
2 :— త; – ,దీం, – ,గీ, । ,ణా, – ,తొం, –
1 :— త । ,దీంగి – ,ణాతొం ॥

ఖండజాతి త్రిపుట తాళము

వి :— ఖండ త్రిపుట తాళములో 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 సంఖ్యలుగల ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరమునకు 5+4+3 అక్షరముల వంతున ముమ్మార్లు ముక్తాయిగ అనినచో వలికెడిజాతి అక్షరములెన్నో అన్ని ఆవృతములలో ఆజాతి ముక్తాయి సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— ముక్తాయిమధ్య ఈ తాళమునందు కాపులు లేవని గ్రహించదగును.

సూత్రము :— 5+4+3 = 12

తగ్గింపు ముక్తాయి పథకము

జాతి	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	ముక్తాయి మొత్తం	ఆవృత సంఖ్య
3	3×12=	36	108	3
4	4×12=	48	144	4
5	5×12=	60	180	5
6	6×12=	72	216	6
7	7×12=	84	252	7
8	8×12=	96	288	8
9	9×12=	108	324	9

ఉదాహరణము :—

3.:— 5 :— త;, - ,కి; - ;ట, - ;,

4 :— త - ;,కి । ;,ట - ;,

3 :— త । ;కి, - ,ట; ॥

5 :— త;, - ,కి; - ;ట, - ;,

4 :— త - ;,కి । ;,ట - ;,

3 :— త । ;కి, _ ,ట; ॥

5 :— త;, - ,కి; - ;ట, - ;,

4 :— త - ;,కి । ;,ట - ;,

3 :— త । ;కి, - ,ట; ॥

4 :— 5 :— కి;, – ,ట; – ;త, – ;,క – ;; |
4 :— కి;, – ట;, | త;, – క;, ||
3 :— కి;ట – ;త, – ,క; –

5 :— కి;, – ,ట; | ;త, – ;,క | ;; –
4 :— కి;, || ట;, – త;, – క;, –
3 :— కి;ట – ;త, | ,క; –

5 :— కి;, | ,ట; – ;త, || ;,క – ;; –
4 :— కి;, – ట;, – త;, | క;, –
3 :— కి;ట | ;త, – ,క; ||

5 :— 5 :— త;, – ,ది; – ;గి, – ;,ణ – ;; | తోం;, – ,
4 :— త; | ,ది; – ,గి; || ,ణ; – ,తోం; – ,
3 :— త; – ది;గి – ;ణ, | ,తోం; –

5 :— త;, | ,ది; – ;గి, || ;,ణ – ;; – తోం;, –
4 :— త; – ,ది; | ,గి; – ,ణ; | ,తోం; – ,
3 :— త; || ది;గి – ;ణ, – ,తోం; –

5 :— త;, – ,ది; | ;గి, – ;,ణ | ;; – తోం;, || ,
4 :— త; – ,ది; – ,గి; – ,ణ; – ,తోం; | ,
3 :— త; – ది;గి | ;ణ, – ,తోం; ||

ఇటులనే అన్ని జాతులను గ్రహించదగును.

త్రిశ్రజాతి రూపకతాళము

ఏ గతిలో ఆజాతి తగ్గింపు

వి :— త్రిశ్రజాతి రూపకతాళములో ఏగతిలో ఆజాతి జాతిఅక్షర సంఖ్యనుండి అక్షరమక్షరమునకు 4, 3, 2, 1 అక్షరముల వంతున తగ్గింపుగ అనినచో ఐదుజాతులు ఈతాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :— ఈవిధము తగ్గింపుముక్తాయి పథకమునందు వివరించిన సూత్రము 10 తగ్గింపు అక్షరముల మొత్తమునకు సమానము.

మఱియు, 5, 6, 7, 8, 9 క్రియలుగల తాళములకు ఉదాహరణమున క్రియా విభాగములో వేయబడిన అంకెలవంతున ప్రతిజాతి అక్షరగమనము తెలియదగునని సూచించడమైనది.

సూత్రము :— $4+3+2+1=10$

గతిలో జాతి తగ్గింపు పథకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు విధానము
4 చ.	కిటతక	$4\times10=$	40	5 క్రియలుగల ఈ త్రిశ్రరూపక తాళములో ప్రతిజాతి అక్షరమున తగ్గును 4,3,2,1 అక్షరములు వంతున గమనము
5 ఖం.	తదిగిణతోం	$5\times10=$	50	
6 త్రి.	తధింగిణతోం	$6\times10=$	60	
7 మి.	తద్దింగిణతోం	$7\times10=$	70	
9 సం.	తద్దింగిణాతోం	$9\times10=$	90	

త్రిశ్రరూపక తాళము

ఉదాహరణము :—

4
చతురశ్రజాతి
చ. గ. :— 4 :— కి;, ట;, – త;, క;, ।
3 :— కి;ట;త, – ,క;
2 :— కి,ట, – త,క,
1 :— కిటతక ॥

5
ఖండజాతి
ఖం. గ. :— 4 :— త;,ది;,గి, – ;ణ;,తోం;, ।
3 :— త;ది;గి;ణ – ;తోం;
2 :— త,ది,గి – ,ణ,తోం,
1 :— తదిగిణతోం ॥

6
త్రిశ్రజాతి
త్రి. గ. :— 4 :— త;,ధి;,ం;, – గి;,ణ;,తోం;, ।
3 :— త;ధీం;;గి; - ణ;తోం;
2 :— త,ధీం; – గి,ణ,తోం,
1 :— తధీంగిణతోం ॥

7
మిశ్రజాతి
మి. గ. :— 4 :— త;;;,దీం;; – ;గి;,ణ;,తోం;, ।
3 :— త;;,దీం;;గి, – ,ణ;తోం;
2 :— త;,దీం, – ,గి,ణ,తోం,
1 :— తద్దీంగిణతోం ॥

9
సంకీర్ణజాతి
సం. గ. :— 4 :— త;;;,దీం;;;గి, – ;;;ణా;;;తోం;, ।
3 :— త;;,దీం;;గీ;; – ణా;;తోం;
2 :— త;,దీం;గి – ;,ణా;తోం,
1 :— తద్దీంగీణాతోం ॥

చతురశ్ర జాతి రూపక తాళము

ఏ గతిలో ఆజాతి తగ్గింపు

వి :— చతురశ్రజాతి రూపక తాళములో ఏగతిలో ఆజాతి జాతిఅక్షర సంఖ్యనుండి అక్షరమక్షరమునకు 3 2,1 అక్షరములవంతున తగ్గింపు అనినచో ఐదు జాతులు ఈతాళమున ఒకే ఆవృతములో సన్న్యగహ సమమగును.

సూత్రము :— 3+2+1= 6

గతిలో జాతితగ్గింపు పథకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు విధానము
4 చ.	కిటతక	4×6=	24	6 త్రయులుగల ఈ చతురశ్ర రూపక తాళమున జాతి అక్షర మక్షరమునకు 3 2,1 అక్షరముల వంతున తగ్గును
5 ఖం.	తదిగిణతోం	5×6=	30	
6 త్రి.	తధింగిణతోం	6×6=	36	
7 మి.	తద్దింగిణతోం	7×6=	42	
9 సం.	తద్దింగిణాతోం	9×6=	54	

చతురశ్ర రూపక తాళము

ఉదాహరణము :—

4 చతురశ్రజాతి చ. గ. :— 3 :— కి;ట - ;త, । ,క; -
2 :— కి,ట, - త,క, -
1 :— కిటతక ||

5
ఖండజాతి
ఖం. X.
:— 3 :— త;ది, - ,గి;ణ | ;తోం; -
2 :— త,ది,గి - ,ణ,తోం, -
1 :— తదిగిణతోం ||

6
త్రిశ్రజాతి
త్రి. X.
:— 3 :— త;ధి; - ం;గి; | ణ;తోం; -
2 :— త,ధీం; - గి,ణ,తోం, -
1 :— తధీంగిణతోం ||

7
మిశ్రజాతి
మి. X.
:— 3 :— త;;,ది - ;;,గి, | ,ణ;తోం; -
2 :— త;,దీం, - ,గి,ణ,తోం, -
1 :— తద్దీంగిణతోం ||

9
సంకీర్ణజాతి
సం. X.
:— 3 :— త;;,దీం, - ;,గీ;; | ణా;;తోం; -
2 :— త;,దీం;గి - ;,ణా;తోం, -
1 :— తద్దీంగీణాతోం ||

త్రిశ్రజాతి త్రిపుటతాళము

ఏగతిలో ఆజాతి తగ్గింపు

వి :— త్రిశ్రజాతి త్రిపుటతాళములో ఏగతిలో ఆజాతి — జాతి అక్షర సంఖ్యనుండి అక్షరమక్షరమునకు 4, 2, 1 అక్షరముల వంతున తగ్గింపు అనినచో ఐదుజాతులు ఈ తాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును.

సూత్రము :— $4+2+1 = 7$

గతిలో జాతి తగ్గింపు పథకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు విధానము
4 చ.	కిటతక	4×7=	28	7 క్రియల గల త్రిశ్రజాతి త్రిపుట తాళమున త్రిజాతి అక్షర సంఖ్యను నకు 4,2,1 అక్షరముల సంఖ్యను గుణనము
5 ఖం.	తదిగిణతోం	5×7=	35	
6 త్రి.	తధీంగిణతోం	6×7=	42	
7 మి.	తద్దింగిణతోం	7×7=	49	
9 సం.	తద్దింగీణాతోం	9×7=	63	

త్రిశ్ర త్రిపుటతాళము

ఉదాహరణము :—

4 చతురశ్రజాతి చ. X. } :— 4 :— కి;, –ట;, త;, | క;, –
2 :— కి,ట, | త,క, –
1 :— కిటతక ||

5 ఖండజాతి ఖం. X. } :— 4 :— త;,ది – ;,గి, – ;ణ; | ,తోం;, –
2 :— త.ది,గి | ,ణ,తోం, –
1 :— తదిగిణతోం ||

6 త్రిశ్రజాతి త్రి. X. } :— 4 :— త;,ధీం – ;;; – గి;,ణ, | ;తోం;, –
2 :— త,ధీం; | గి,ణ,తోం, –
1 :— తధీంగిణతోం ||

7 మిశ్రజాతి మి. గ. } :– 4 :– త;;; – ,దీ‹;; – ;గి;,ణ | ;,తొం;, –
2 :– త;,దీం, | ,గి,ణ,తొం, –
1 :– తద్దింగిణతొం ||

9 సంకీర్ణ జాతి సం. గ } :– 4 :– త;;;;,ది – ;;;;,గీ – ;;;;ణా, | ;;,తొం;, –
2 :– త;,దీం;గి | ;,ణా;తొం, –
1 :– తద్దింగీణాతొం ||

చతురశ్రజాతి త్రిపుట (ఆది) తాళము

ఏగతిలో ఆజాతి తగ్గింపు

వి :– చతురశ్రజాతిత్రిపుట (ఆది) తాళములో ఏగతిలో ఆజాతి – జాతి అక్షరసంఖ్యనుండి అక్షరమక్షరమునకు 6,4,3,2,1 అక్షరములవంతున తగ్గింపు అనినచో ఐదుజాతులు ఈతాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును.

సూత్రము :— 6+4+3+2+1 = 16

గతిలో జాతి తగ్గింపుపథకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు విధానము
4 చ.	కిటతక	4×16=	64	8 క్రియలుగల ఆదితాళములో ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరము నకు 6,4,3,2,1 అక్షరముల వంతున గమనము
5 ఖం.	తదిగిణతొం	5×16=	80	
6 త్రి.	తధీంగిణతొం	6×16=	96	
7 మి.	తద్దింగిణతొం	7×16=	112	
9 సం.	తద్దింగీణాతొం	9×16=	144	

చతురశ్రత్రిపుట (ఆది) తాళము

ఉదాహరణము :—

4
చతురశ్రజాతి
చ. X.
:— 6 :— కి;;,ట, - ;;త;, - ;క;;, -
4 :— కి;,ట;, | త;,క;, -
3 :— కి;ట;త, | ,క;
2 :— కి,ట, - త,క,
1 :— కిటతక ||

5
ఖండజాతి
ఖం. X.
:— 6 :— త;;,ది;, - ;గి;;,ణ, - ;;తోం;;, -
4 :— త;,ది;,గి, | ;ణ;,తోం;, -
3 :— త;ది;గి;ణ | ;తోం;
2 :— త,ది,గి - ,ణ,తోం,
1 :— తదిగిణతోం ||

6
త్రిశ్రజాతి
త్రి. X.
:— 6 :— త;;,ధీం;; - ;;;గి;;, - ణ;;,తోం;;, -
4 :— త;,ధీం;;; | గి;,ణ;,తోం;, -
3 :— త;ధీం;;గి; | ణ;తోం;
2 :— త,ధీం; - గి,ణ,తోం;
1 :— తధీంగిణతోం ||

7
మిశ్రజాతి
మి. X.
:— 6 :— త;;;;;,దీం - ;;;;;గి;, - ;ణ;;,తోం;;, -
4 :— త;;;,దీం;; | ;గి;,ణ;,తోం;, -
3 :— త;;,దీం;;గి, | ,ణ;తోం;
2 :— త;,దీం, - ,గి,ణ,తోం,
1 :— తద్దీంగిణతోం ||

9 సంకీర్ణజాతి సం. గ. } :- 6 :— త;;;;;;,దీం;; - ;;;గీ;;;;;; - ణా;;;;;;తొం;;, -
4 :— త;;;,దీం;;;గీ । ;;;ణా;;;తొం;, -
3 :— త;;,దీం;;గీ;; । ణా;;తొం;
2 :— త;,దీం;గి - ;,ణా;తొం,
1 :— తద్దింగీణాతొం ॥

ఖంటజాతి త్రిపుటతాళము

ఏగతిలో ఆజాతి తగ్గింపు

వి :— ఖండజాతి త్రిపుటతాళములో ఏగతిలో ఆజాతి - జాతి అక్షరసంఖ్య నుండి అక్షరమక్షరమునకు 5,3,1 అక్షరములవంతున తగ్గింపు అనినచో ఐదుజాతులు ఈ తాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును.

గమనిక :- ఈ తగ్గింపుమాత్రము అక్షరమువిడిచి అక్షరము తగ్గింపుగ గ్రహించదగును.

సూత్రము :— $5+3+1=9$

గతిలోజాతి తగ్గింపు పధకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	గణితము	తగ్గింపు మొత్తం	తగ్గింపు విధానము
4 చ.	కిటతక	4×9=	36	9 క్రియలుగల ఖండజాతి త్రిపుట తాళములో ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరమునకు 5,3,1 అక్షరముల వంతున గమునను
5 ఖం.	తదిగిణతొం	5×9=	45	
6 త్రి.	తధీంగిణతొం	6×9=	54	
7 మి.	తద్దింగిణతొం	7×9=	63	
9 సం.	తద్దింగీణాతొం	9×9=	81	

ఖండ త్రిపుట తాళము

ఉదాహరణము :—

4
చతురశ్రజాతి
చ. గ. } :— 5 :— కి;, - ,ట; - ;త, - ;,క - ;; |
3 :— కి;ట - ;త, | ,క; -
1 :— కిటతక ||

5
ఖండజాతి
ఖం. గ. } :— 5 :— త;; - ది;; - గి;; - ణ;; - తొం;; |
3 :— త;ది, - ,గి;ణ | ;తొం; -
1 :— తదిగిణతొం ||

6
త్రిశ్రజాతి
త్రి. గ. } :— 5 :— త;;ధిం - ;;; - ;,గి; - ;ణ;, - ,తొం;; |
3 :— త;ధీం, - ;,గి; | ణ;తొం; -
1 :— తధీంగిణతొం ||

7
మిశ్రజాతి
మి. గ. } :— 5 :— త;;; - ;,దీం; - ;;;గి - ;;ణ; - ;తొం;; |
3 :— త;;,ది - ;;,గి, | ,ణ;తొం; -
1 :— తద్దీంగిణతొం ||

9
సంకీర్ణజాతి
సం. గ. } :— 5 :— త;;;; - ,దీం;;; - ;గీ;;, - ;,ణా;; - ;;తొం;; |
3 :— త;;,దీం, - ;,గీ;; | ణా;;తొం; -
1 :— తద్దింగీణాతొం ||

కాల పైకాల జాతిరూపగమన ముక్తాయి

వి :— కాల, పై కాలజాతిరూపము అనగ రెండవకాలమున జాతినిలని, ఆజాతి రెట్టింపుసంఖ్యగల అక్షరములను మూడవకాలమున అనునది. చతురశ్ర, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పై కాల లయగమనములలో ముక్తాయి అనుటయని అర్థము.

ప్రతిజాతి రెట్టింపు అక్షరసంఖ్యక్రియలుగల 1. చతురశ్రజాతి త్రిపుట (ఆది), 2. మిశ్రజాతిఝంపె, 3. చతురశ్రజాతిఅట, 4. ఖండజాతిఅట, 5. మిశ్రజాతిఅటతాళము లలో పై ముక్తాయి విధానము ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమముగును.

మఱియు, ఏగతిలో ఆజాతి పై ముక్తాయి ఆదితాళమున ఒకే ఆవృతములో సమ గ్రహ సమముగును. పై నవివరించిన రెండుప్రకరణములు ఆయాతాళములలో దిగువసోదా హరణ క్రియావిభాగముగ సూచింపబడుచున్నది.

ఉదాహరణము :—

ఆది తాళము

చతురశ్ర జాతి ముక్తాయి

2కా, చ. కా. చ.

1. చ. 4 :— కిట – తక – తకిట త – దిగిణతోం ।

త్రి.
కిటత – క తకిట త । దిగిణతోం

త్రి. పై.
కిట – తక తకిట తదిగిణతోం ॥

మిశ్రజాతి ఝంపె తాళము

ఖండజాతి ముక్తాయి

2. ఖం. 5 :- చ :— తది – గిణ – తోం తకి – ట త,దిం – ,గిణతోం –

త్రి :— తదిగి – ణతోం తకి । ట తద్దింగి । ణతోం

త్రి. పై :— తదిగిణ – తోం తకిట తద్దింగిణతోం ॥

చతురశ్రజాతి అటతాళము

త్రిశ్రజాతి ముక్తాయి

3. త్రి. 6 :— చ :— తధిం - ,గి - ణతోం - తకతకి । ట త,దిం - ,గిణతోం -

త్రి :— తధీం - గిణతోం । తకతకిట త - ,దీంగిణతోం ।

త్రి. పై :— తధీంగిణతోం - తకతకిట తద్దీంగిణతోం ॥

ఖండజాతి అటతాళము

మిశ్రజాతి ముక్తాయి

4. మి. 7 :— చ :— తకి - టత - కధి - మి తధిం - ,గిణతోం । తధీంగి - ,ణాతోం -

త్రి :— తకిట - తకధి - మి తధీంగి । ణతోం తధీంగి - ,ణాతోం

త్రి. పై :— తకి । టతకధిమి తధిం - ,గిణతోం తధీంగిణాతోం ॥

మిశ్రజాతి అటతాళము

సంకీర్ణజాతి ముక్తాయి

5. సం, 9 —: చ :— తక - దిగు - తది - గిణ - తోం త, - దీంగిణ - తోం తధీం ।

గిణతోం త - దిగిణతోం -

త్రి :— తకది - గుతది - గిణతోం - తద్దీంగిణ - తోం త ధీంగిణ।తోం

తదిగిణతోం -

త్రి. పై :— తకదిగుతది । గిణతోం తద్దీంగిణ - తోం తధీంగిణతోం

తదిగిణతోం ॥

మఱియు, ఏగతిలో ఆజాతి పై ముక్తాయివిధానము.

ఉదాహరణము :—

ఆది తాళము

2కా. చ 3కా. చ

చ. గ. 4 :— చ :— కిట - తక - తకిట త - దిగిణతోం ।

త్రి :— కిటత - క తకిట త । దిగిణతోం

త్రి. పై :— కిట - తక తకిట తదిగిణతోం ॥

త్రి. గ. 6 :— చ :— తధీం - గిణతోం - తకతకిట త - ,దింగిణతోం ।

త్రి :— తధీం - గిణతోం । తకతకిట తద్దింగిణతోం -

త్రి. పై :— తధీంగిణతోం తకతకిట తద్దింగిణతోం ॥

మి. గ. 7 :— చ :— త;,దీం, - ,గి,ణ,తోం, - ధిత్తాంకిటత - కతరికిటతక ।

త్రి :— త,దిం - ,గిణతోం ధిత్తాం । కిటతక తరికిటతక

త్రి. పై :— త, - దీంగిణతోం ధిత్తాం కిటతక తరికిటతక ॥

ఖం. గ. 5 :— చ :— త,ది,గి - ,ణ,తోం, - తకిట త, - దీంగిణతోం ।

త్రి :— తదిగి - ణతోం తకి । ట తద్దింగిణతోం

త్రి. పై :— తదిగిణ - తోం తకిట తద్దింగిణతోం ॥

సం. గ. 9 :— చ :— త;,ది;,గి - ;,ణ;,తోం, - తద్ధిత్తాంకిటత - కతరితరి కిటతక ।

త్రి :— తద్దింగి - ణతోం తద్ధిత్తాం । కిటతక తరితరికిటతక

త్రి పై :— తద్దింగి - ణతోం తద్ధిత్తాం కిట తరితరి కిటతక ॥

జాతి వివిధరూప గమన ముక్తాయి

వి:— దిగువ వివరింపదగు అయిదుజాతుల ముక్తాయిలకు జాతి అక్షరసంఖ్యగల తాళమునందు రెండుకళల చౌకగమనమున రెండుఆవృతములకు సమ్మగ్రహ సమమగును.

మఱియు, ఏగతిలో ఆజాతి ముక్తాయి ఆదితాళమున ఒకే ఆవృతములో సమగ్రహ సమమగును. ఒకేపద్ధతి ననుసరించి ముక్తాయిలు దిగువవిధముగ కూర్చబడి 5, 6, 7, 8, 9 క్రియలుగల తాళములలో చతురశ్రగతిగను, ఆదితాళమున ఏగతిలో ఆజాతి అయిదు గతి భేదములుగను క్రియావిభాగము సూచింప బడుచున్నది.

గమనిక :— ఇందు ప్రతిముక్తాయి ముందు హెచ్చింపుగను - రెండవది ముక్తాయిగను, మూడవది త్రికాలముగను నిర్ణయింపబడినది. హెచ్చింపు వివరమేమన మధ్యపంక్తి ఆజాతి అక్షరసంఖ్యకు రెట్టింపు సంఖ్యగను, ఈ రెట్టింపుసంఖ్యకు రెండు సంఖ్యలకుక్రింద, రెండు సంఖ్యలకుపైన గల మొత్తపు హెచ్చింపు ప్రతి ముక్తాయిగ గ్రహించ దగును.

ఉదాహరణము:—

1. త్రిశ్రజాతి రూపకతాళము

తళాంగ్తోం త, తరితరిగుం,- :— 8

తక తళాంగ్తోం త, తరి । తరిగుం, :— 10

తకదిగు తళాంగ్-తోం త, తరితరిగుం, :— 12

తది-గిణతోం తదిగిణతోం ॥ తదిగిణతోం :— 15

త; - ,ది;,గి; । ,ణ;,తోం; - ,
త,ది,గి,ణ - ,తోం,
తదిగిణతోం ॥ } :— 35

80

2, చతురశ్ర జాతి రూపకతాళము

తళాంగ్ తోం టత, తరి-తరిగుం,	:— 10
తక తళాంగ్ తోం । టత, తరితరిగుం,	:— 12
తక-దిగు తళాంగ్ తోం టత -, తరితరిగుం,	:— 14
తధింగి - ణతోం తధింగిణతోం ॥ తధింగిణతోం	:— 18
త,-;ధిం;; । ;గి;,ణ, - ;తోం;, త, - ధిం;గి,ణ, - తోం, తధింగిణతోం ॥	:— 42
	96

3. త్రిశ్ర జాతి త్రిపుటతాళము

త త్తళాంగ్ తోం త,ధి -, తరితరిగుం,	:— 12
తక తత్ళం-,గ్ తోం త,ధి, తరి । తరిగుం,	:— 14
తకదిగు తత్ళం-,గ్ తోం త,ధి, తరి । తరిగుం,	:— 16
తద్దింగిణ - తోం తద్దింగిణతోం ॥ తద్దింగిణతోం	:— 21
త - ,;;;;ది - ,;;;;గి । ;,ణ;,తోం- ;, త;,ది । ;,గి,ణ,తోం - , తద్దింగిణతోం ॥	:— 49
	112

4. చతురశ్రజాతి త్రిపుటతాళము

త త్త త్తళాంగ్ తోం తధి - ,త, తరితరిగుం,	:— 14
తక-త త్త త్తళాంగ్ తోం తధి - ,త, తరితరిగుం,	:— 16
తక । దిగు త త్త త్తళాంగ్ తోం - తధి,త, తరితరిగు,ం	:— 18
తధింగీణాతోం - తధింగీణాతోం ॥ తధింగీణాతోం -	:— 24
త;,ధీం; - ;;గీ; - ;;ణా; । ;;తోం;, - త,ధిం;గీ । ;ణా;తోం, - తధింగీణాతోం ॥	:— 56
	128

5. ఖండజాతి త్రిపుటతాళము

తళాంగ్ తత్తళాంగ్ తోం త - ,ధి,త, తరితరిగుం, :— 16

తక తళాంగ్ తత్తళాంగ్ తోం - ,త,ధి,త, తరి - తరిగుం, :— 18

తక దిగు తళాంగ్ । తత్తళాంగ్ తోం త,ధి - ,త, తరితరిగుం, :— 20

త, । దింగిణాతోం త-,దింగిణాతోం ॥ తద్దింగిణా - తోం :— 27

త;;; - ,దిం;;, - ,గి;;, - ,ణా;;, । ,తోం;,
త; - ,దిం;గి, । ,ణా;తోం,
త - ,దింగిణాతోం ॥ } :— 63

144

ఆదితాళమున ఏగతిలో ఆజాతిముక్తాయి

ఖండగతి :— తళాంగ్తోం త, తరితరిగుం, :— 8

తక - తళాంగ్తోం త, తరితరిగుం, :— 10

తక-దిగు తళాంగ్తోం త, తరితరిగుం, :— 12

తదిగిణతోం తదిగిణతోం । తదిగిణతోం :— 15

త;,ది - ;,గి;,ణ; । ,తోం;,
త,ది,గి - ,ణ,తోం,
తదిగిణతోం ॥ } :— 35

80

తిశ్రగతి :— తళాంగ్ తోం టత, తరితరిగుం, :— 10

తక - తళాంగ్ తోం టత, తరితరిగుం, :— 12

తక-దిగు తళాంగ్ తోం టత, తరితరిగుం, - :— 14

తధీంగిణతోం తధీంగిణతోం । తధీంగిణతోం :— 18

త;,ధీం - ;;;గి;,ణ, । ;తోం;,
త,ధీం; - గి,ణ,తోం,
తధీంగిణతోం ॥ } :— 42

96

మిశ్రగతి :— 1 ;— తత్త్ఝాంగ్ తో౦ త,ధి, తరితరిగుం, :— 12

తక - తత్త్ఝాంగ్ తో౦ త,ధి, తరితరిగుం, :— 14

తక - దిగు తత్త్ఝాంగ్ తో౦ త,ధి, తరితరిగుం, :— 16

తద్దింగిణతో౦ తద్దింగిణతో౦ । తద్దింగిణతో౦ :— 21

త;;; - ,ది;;;,గి;,ణ । ;,తో౦;,
త;,ది; - ,గి,ణ,తో౦,
తద్దింగిణతో౦ ॥ } :— 49

112

2 :— తద్ధిత్తాంకిటతక తరికిటతక తో౦; :— 10

ధిత్తాంకిటతక - తరికిటతక తో౦; :— 9

తాంకిటతక తరికిటతక తో౦; :— 8

తరి - కిటతక తో౦;
తరికిటతకతో౦;
తరికిటతకతో౦; - } :— 15

తద్ధితరితరిగుం, తద్ధి తరితరిగుం, । తద్ధి తరితరిగుం, :— 21

త;;; - ,ధి;;;,గి;,ణ । ;,తో౦;,
త;,దిం; - ,గి,ణ,తో౦,
తద్దింగిణతో౦ ॥ } :— 49

112

సంకీర్ణగతి :— తఝాంగ్ తత్త్ఝాంగ్ తో౦ తద్ధిత్తా తరితరిగుం, :— 16

తక - తఝాంగ్ తత్త్ఝాంగ్ తో౦ తద్ధిత్తా తరితరిగుం, :— 18

తక - దిగు తఝాంగ్ తత్త్ఝాంగ్ తో౦ తద్ధిత్తా తరితరిగుం :— 20

తద్దింగీణాతో౦ తద్దింగీణాతో౦ । తద్దింగీణాతో౦ :— 27

త;;;,దిం - ;;;,గీ;;;ణా, । ;;, తో౦;,
త;,దీం;గి - ;,ణా;తో౦,
తద్దింగీణాతో౦ ॥ } :— 63

114

సరళీస్వర త్రికాలమార్గము

వి :- సరళీస్వరము త్రికాలముగ చతురశ్రగమనములో పాడుటయే అలవాటు కలదు. గాని అన్నిగమనములలో త్రికాలముగపాడినచో వర్ణము, పల్లవి పాడునపుడు లయభాగము స్వాధీనమై ఉత్తీర్ణులగుటకుగాను వివరింపబడుచున్నది.

ఈ త్రికాలములు ఐదుగమనములలో అనగ చతురశ్ర త్రికాలము, త్రిశ్ర త్రికాలము, మిశ్రత్రికాలము, ఖండత్రికాలము, సంకీర్ణత్రికాలములలో పాడుటకుగాను ఒకే ఆవృతమునకు సమగ్రహ సమమగు తాళముల వివరముగను, మిశ్రలయగమనముగను, పంచ జాతి అక్షరముల వంతున కాపుతో పాటగమనము త్రికాలముగను లెక్కచేయబడి సోదాహరణముగ క్రియావిభాగము అక్షరము చేయబడుచున్నది. మరియు, ప్రతిజాతి అక్షర సంఖ్యకు - అజాతి త్రికాలము రెట్టింపు క్రియలగును. ఒకేమిశ్రగమనములో 5 జాతి త్రికాలములు గణితము చేయబడి - వేరువేరు 5 తాళములలో ఉదాహరణ వ్రాయబడు చున్నది.

సరళీస్వర త్రికాలపంచజాతి గమన పథకము

ఆరోహవరోహము	త్రికాల జాతులు	తాళము	అంగ సంజ్ఞ	క్రియలు	తాళ గమనము	పాట త్రికాల గమనము	[illegible]	[illegible]
[illegible]	చతురశ్రత్రికాలము	చతురశ్రజాతిత్రిపుట (ఆది)	100	8	[illegible]	4+2+1	7	112
	త్రిశ్రత్రికాలము	చతురశ్రజాతిరూపకము	01	6		$3+1\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{4}$	84
	మిశ్రత్రికాలము	ఖండజాతి అట	1100	14		$7+3\frac{1}{2}+1\frac{3}{4}$	$12\frac{1}{4}$	196
	ఖండత్రికాలము	మిశ్రజాతిఝంపె	100	10		$5+2\frac{1}{2}+1\frac{1}{4}$	$8\frac{3}{4}$	140
	సంకీర్ణత్రికాలము	మిశ్రజాతి అట	1100	18		$9+4\frac{1}{2}+2\frac{1}{4}$	$15\frac{3}{4}$	252

గమనిక :- పథకమునందలి పాట త్రికాలగమన కాలములో ప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్యకు జాతిఅక్షరము వంతున త్రికాలగమనముగ గణితము సూచింపబడినదని గ్రహించునది.

ఉదాహరణము :—

1. చతురశ్ర త్రికాలము ఆదితాళము :— సః,రిః,గః,మ, । ;పః,దః,నిః, । సః, సః,నిః,ద, ।
;పః,మః,గః, । రిః,సః, ▶ స,రి,గ, । మ,ప,ద,ని,స,స,ని, ।
ద,ప,మ,గ,రి,స, ▶ సరి । గమపదనిస సనిదపమగరిస ॥

2. త్రిశ్ర త్రికాలము చతురశ్రజాతి రూపకతాళము :— స;రి;గ;మ;ప, । ,ద;ని;స; స;ని । ;ద;ప;మ;గ; । రి;స; ▶
స;రి;గ;మ;ప;ద । ;ని;స; స;ని;ద;ప;మ;గ;రి, । ,స; ▶
స;రి;గ;మ;ప;ద;ని;స; స;ని;ద;ప;మ;గ;రి;స; ॥

3. మిశ్ర త్రికాలము ఖండజాతి అటతాళము :— స;;;రి;;; । గ;;;మ;;; । ప;;;ద;;; । ని;;;స;;; । స;;;ని;;; ।
ద;;;ప;;; । మ;;;గ;;; । రి;;;స;;; । ▶ స;;;రి;;;గ;;;మ;;; ।
ప;;;ద;;;ని;;;స;;; । స;;;ని;;;ద;;;ప;;; । మ;;;గ;;;రి;;;స;;; ।
▶ స;;;రి;;;గ;;;మ;;;ప;;;ద;;;ని;;;స;;; । స;;;ని;;;ద;;;
ప;;;మ;;;గ;;;రి;;;స;;; ॥

4. ఖండ త్రికాలము మిశ్రజాతి ఝంపెతాళము :— స;;రి;;గ;, । ,మ;;ప;;ద; । ;ని;;స;;స, । ;,ని;;ద;;ప ।
;;మ;;గ;; । రి;;స;; ▶ స;;రి; । ;గ;;మ;;ప;;ద;;ని;;స ।
;;స;;ని;;ద;;ప;;మ;, । ,గ;;రి;;స;; ▶ స;;రి;;గ;;మ;;ప;, ।
,ద;;ని;;స;; స;;ని;;ద;;ప;;మ,;గ;;రి;;స;; ॥

5. సంకీర్ణ త్రికాలము మిశ్రజాతి అటతాళము :— స;;;;రి;; । ;;గ;;;;మ । ;;;;ప;;, । ;,ద;;;;ని, । ;;;,స;;; ।
;స;;;;ని; । ;;;ద;;;, । ,ప;;;;మ;, । ;;,గ;;;; । రి;;;;స;; ।
;; ▶ స;;;;రి;;;;గ, । ;;;,మ;;;;ప;;;;ద; । ;;;ని;;;;స;;;;
స;, । ;;,ని;;;; ద;;;;ప;; । ;;మ;;;;గ;;;;రి;;, । ;,స;;;; ▶
స;;;;రి;;;;గ;;;;మ;; । ;;ప;;;;ద;;;;ని;;;;స;;;;
స;;;;ని;;; । ;ద;;;;ప;;;;మ;;;;గ;;;;రి;;;;స;;;; ॥

సరళీస్వర త్రికాలగమన త్రికాల వర్ణము

వి :— త్రిశ్రజాతిరూపక తాళములో సమగ్రహ సమమునకు సరళీస్వరము చతురశ్రముగ త్రికాలగమన త్రికాలము పాడుటకుగాను పాటవివరము, తాళగమనవివరము వివరింపబడుచున్నది.

ఇందు పాటగమన ప్రథమకాలము మూడు కాలములుగను, ద్వితీయకాలము మూడు కాలములుగను, తృతీయకాలము మూడుకాలములుగను పాడుటయనిఅర్థము. ఇక తాళగమన వివరమేమన క్రియకు ఒక్కొక్క గతిచొప్పున పంచనడ లయ గమనముగ తాళమును అనుష్ఠించవలెను. ఈ తాళమునకు ద్రుతము, లఘువు రెండు అంగములుగలవు. అందు ద్రుతమునకు రెండుక్రియలు 1. ఘాత, 2. ఉసి. ఘాత చతురశ్రగతిగను, ఉసి త్రిశ్రగతిగను, లఘువునందు ఘాతమిశ్రగతిగను, రెండవక్రియఖండగతిగను, మూడవక్రియ సంకీర్ణగతి గమనముగ తాళమున లయ వేయవలెను. ఇందుప్రయోజనమేమన వర్ణము, పంచనడపల్లవి త్రికాలముపాడుటకు లయభాగము సులువగునని తెలియనగును.

గమనిక :— పాట ప్రథమకాలము మూడుకాలములు పూర్తి అగుసరికి తాళము 4 ఆ వృతములగును.

ద్వితీయకాలము మూడుకాలములు పూర్తిఅగుసరికి తాళము 2 ఆ వృతములగును.

తృతీయకాలము మూడు కాలములు పూర్తిఅగుసరికి తాళము 1 ఆ వృతమగును.

సూత్రము :—

1వ కాలము :— $16 \times 7 = 112$

2వ కాలము :— $16 \times 3\frac{1}{2} = 56$

3వ కాలము :— $16 \times 1\frac{3}{4} = 28$

$16 \times 12\frac{1}{4} = 196$ అక్షరములు

ఉదాహరణము :-

సరళీస్వర త్రికాలగమన త్రికాలమార్గము

త్రిశ్రజాతిరూపకతాళము ▶ పంచగతిభేద క్రియాగమనము

కాలము		చతురశ్రగతి -	త్రిశ్రగతి	మిశ్రగతి —	ఖండగతి —	సంకీర్ణగతి	
ప్రథమ:-	1-	స;;;,	రి;;,	;గ;;;,మ;;,	;;ప;;,	;ద;;;,ని;;;,	||
		స;;;,	స;;,	;ని;;;,ద;;,	;;ప;;,	;మ;;;,గ;;;,	||
		రి;;;,	స;;,	—	—	—	
	2:-	—	—	;-స;,రి;,గ;,	మ;,ప;,ద,	;ని;,స;,-స;,ని;,	||
		ద,,ప;,	మ;,గ,	;రి;,స;,-	—	—	
	3 -	—	—	— స,రి,	గ,మ,ప,ద,ని,	స,-స,ని,ద,ప,మ,గ,రి,స,	||
ద్వితీయ:-	1 -	స;,రి;,	గ;,మ,	;ప;,ద;,ని;,	స;, - స;,ని,	;ద;,ప;,మ;,గ;,	||
		రి;,స;,-					
	2.-	—	స,రి,గ,	మ,ప,ద,ని,స,స,ని,	ద,ప,మ,గ,రి,	స,-	
	3 -	—	—	—	—	సరిగమపదనిస-సనిదపమగరిస	||
తృతీయ:-	1 -	సరిగమ	పదని	స-సనిదపమగ	రిస-		
	2 -	—	—	—	సరిగమపద	నిస-సనిదపమగరిస-	
	3 -	—	—	—	—	సరిగమపదనిస-సనిదపమగరిస	||

త్రికాలగమన త్రికాలపల్లవి

వి :— ఆదితాళములో రెండుకళల చౌకగమనమున చతురశ్రగమనములో త్రికాలగమన త్రికాలపల్లవి వివరింప బడుచున్నది. ఇందు పాటగమన ప్రథమకాలము మూడు కాలములుగను, ద్వితీయకాలము మూడు కాలములుగను, తృతీయకాలము మూడు కాలములుగను పాడుటయని అర్థము.

లయగమనము ప్రథమకాలము మూడుకాలములు, ద్వితీయకాలమున రెండవ కాలమువరకు క్రియఒకటికి రెండక్షరములవంతున లయగమనముగను, ద్వితీయకాలమున మూడవకాలము 4 అక్షరములవంతున లయగమనముగను, తృతీయకాలమున మొదటి కాలము క్రియకు 2 అక్షరములవంతున, రెండవకాలము 4 అక్షరములవంతున, మూడవ కాలము 8 అక్షరములవంతున సాహిత్యము పాడదగును.

మఱియు, ప్రథమకాలమున మూడుకాలముల సాహిత్యాక్షరములకు 4, 2, 1 అక్షరములవంతున కాపుగను, ద్వితీయకాలమున 2, 1, ½ అక్షరముల వంతున కాపుగను, తృతీయకాలమున 1, ½, ¼ అక్షరములవంతున కాపుగను సాహిత్యముయొక్క గమన వివరమని తెలియునది.

గమనిక :— త్రికాలగమన త్రికాలముగ ప్రతిపల్లవియొక్క సాహిత్య, లయగమనములు ప్రతితాళమునకు దిగుపథకమునందుగల ఆవృతములు, కాపులు సమానమని గ్రహించునది. మఱియు, తృతీయకాలమున 3 వ కాలము పల్లవి సాహిత్యము అరావృతము. గాని తాళావృతపరిసమాప్తికి సాహిత్యము రెండావృతము లగును. క్రియాంగ విభాగముగ పల్లవి సాహిత్యమునకు తత్తకారము సూచింపబడుచున్నది.

త్రికాలము	కాలములు	ఆవృతములు	అక్షరముల వంతున కావులు
ప్రథమ కాలము	1	8	4
	2	4	2
	3	2	1
ద్వితీయ కాలము	1	4	2
	2	2	1
	3	1	½
తృతీయ కాలము	1	2	1
	2	1	½
	3	½	¼

ఆదితాళము - చతురశ్రగమన చౌకకాలము

త్రికాలగమన త్రికాలపల్లవి

1 2 2. 1 2. 2. 1 1. 2. 6. 1. 2. 1 2. 2 1. 1. 1. 1.
హా రే రామగోవింద మురా ▶ రే;; ముకుందశౌ రేమురహార
త ధీం తా త ధింతకిట త తా ▶ తోం;; త ఝుంతరీ తా కిటతక

కాలము	I	O	O	
ప్రథమ :- 1:- ,హా-;-,రె-,	; - ;	, ర - ;	॥
,త - ;-,ధి-,	,ం-;	, త - ;	॥
; - ; - ,మ - ;	,గో-;	; - ;	॥
; -,-,త-,	,ధి -,	,ం - ;	॥
,వి - ; - ,ం - ;	,ద - ;	,ము - ;	॥
,త-;-,కి-,	,ట-;	, త - ,	॥
,ర - ; - , - ;	, రె - ;	; - ;	॥
,త-;-;-,	,తొం -;	, - ,	॥
; - ; - ; - ;	; — ,	; - ;	॥
;-;-;-,	, - ;	; - ,	॥
,ము - ; - ,కు - ;	, ం - ;	, ద - ;	॥
, త -, -,ఝు - ;	, ం - ,	, త - ;	॥
, శౌ - ; - ; - ;	, రె - ;	; - ;	॥
, రి - , - , - ;	, త - ,	; - ;	॥
,ము - ; -,ర - ;	,హా - ;	, ర - ;	॥
, కి -;- ,ట-;	, త - ,	, క - ;	॥

<table>
<tr><th>కాలము</th><th>I</th><th>O</th><th>O</th><th></th></tr>
<tr><td>2:- ,హా-,రె-;-,ర</td><td>; - ,మ</td><td>,గొ - ;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, త - ,ధి -,ం-,త</td><td>; - ,త</td><td>,ధి - ,ం</td><td>||</td></tr>
<tr><td>,వి-,ం-,ద-,ము</td><td>,ర - ;</td><td>, రె - ;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>,త-,కి-,ట-, త</td><td>,త - ;</td><td>,తొం-;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>; - ; - ; - ;</td><td>,ము-కు,</td><td>,ం - ,ద</td><td>||</td></tr>
<tr><td>; - ; - ; - ;</td><td>,త -, ఝు</td><td>,ం - ,త</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, శె- ; - , రె - ;</td><td>,ము - ,ర</td><td>,హా - ,ర</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, రి - ; -, త-,</td><td>, కి -, ట</td><td>,త - ,క</td><td>||</td></tr>
<tr><td>ని:- ,హా-రే-రా-మగొ</td><td>, వి - ంద</td><td>ముర - , రె</td><td>||</td></tr>
<tr><td>,త ధీం-తా - త ధిం</td><td>,త - కిట</td><td>త త -,తొం</td><td>||</td></tr>
<tr><td>; - ; - , ము - కుం</td><td>ద శె - , రె</td><td>,ము - రహా</td><td>||</td></tr>
<tr><td>;-;-,త -ఝుం</td><td>త రి - ,త</td><td>, కి - టత</td><td>||</td></tr>
<tr><td>ద్వితీయ :- 1:- ర▶హా-,రె-;-,ర</td><td>; - ,మ</td><td>,గొ - ;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>క▶ త-,ధి-,ం-,త</td><td>, - ,త</td><td>, ధి - ,ం</td><td>||</td></tr>
<tr><td>,వి-,ం-, ద-,ము</td><td>,ర - ;</td><td>, రె - ;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>,త-,కి -, ట -,త</td><td>,త - ;</td><td>,తొం ;</td><td>||</td></tr>
<tr><td>; - ; - ; - ;</td><td>,ము - ,కు</td><td>,ం - ,ద</td><td>||</td></tr>
<tr><td>; - ; - ; - ;</td><td>, త - , ఝు</td><td>,ం - ,త</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, శె - ; - , రె - ;</td><td>,ము - ,ర</td><td>,హా - ,ర</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, రి - ; - ,త - ;</td><td>, కి - ,ట</td><td>, త -, క</td><td>||</td></tr>
<tr><td>2 :- ,హా- రే- రా- మగొ</td><td>,వి - ంద</td><td>ముర - , రె</td><td>||</td></tr>
<tr><td>, త - ధీం-తా - త ధిం</td><td>,త - ట</td><td>త త - ,తొం</td><td>||</td></tr>
<tr><td>;-;-,ము-కుం</td><td>ద శె - , రె</td><td>,ము - రహా</td><td>||</td></tr>
<tr><td>;-; - , త -ఝుం</td><td>త రి - , త</td><td>, కి - టత</td><td>||</td></tr>
</table>

కాలము	I	O	O
3 :- ర▶హారే-, రామ- క▶త ధిం-, తా త -			
గోవిం-దమురా ధీం తకి-ట త తా	రే; - ;ముకు తోం, -; తఝు	ందశౌ-రేమురి ‖ ంత రి - తా కిట ‖
తృతీయః-1 :- హార▶హా-రే-రా- తక ▶త -ధీం- తా-			
మగో త దిం	,వి - ంద ,త - కిట	మురి - ,రె ‖ త త - ,తొం ‖
; - . - ,ము-కుం ; - , - ,త - ఝుం	దశౌ - ,రే త రి - ,త	,ము - రహా ‖ , కి - ట త ‖
2:-ర▶హారే-, రామ- క▶త దిం-, తా త-			
గోవిం-దమురా దీంతకి -ట త తా	రే; - ;ముకు తోం, - ; తఝు	ందశౌ-రేమురి ‖ ంత రి - తా కి ట ‖
3: - హార▶హా-రేర- త క▶త ధీం త-			
-గోవిందము- ,త ధీం తకి ట త -			
రారే;; - తా తోం;;-			
ముకుందశౌరే తఝుంత రి తా	మురహార▶హారేర- కి టత క▶త ధీంత-		
	,మగోవిందము ,త ధీం తకి ట త	రారే - ;; - తా తోం - ;; -
		ముకుందశౌరే ‖ త ఝుం త రి తా ‖
మురహార= కి ట త క			

త్రిశ్ర రూపకతాళము - ద్విగతిభేద అనాగత పల్లవి

2 2 2 2 2 2 2 1 1 1 2 1 3 2 1 1 1 1 2 1 1 1 1 2 1 1

క ళ్యా ణీ కా మా క్షీ క ం జ ద ళ లో చ ▶ ని;— కా మి త ఫ ల దా యి ని ఫ ల దా యి ని

త ద్ధీం తా దిం గి ణ తొం త కి ట తా త ▶ తొం;— తా కి ట త క తా కి ట త క తా కి ట

వి:— ఇందు పల్లవియొక్క సాహిత్యము తాళమునందుగల గతిభేద లయగమనములో పాడుటకుగాను వివరమేమన త్రిశ్రజాతి రూపక తాళము ద్రుతము, లఘువు గల రెండు అంగములు గలది. పూర్వాంగమగు ద్రుతమునకు ఘాత, ఉసి సంకీర్ణ లయగమనముగను, ఉత్తరాంగమగు లఘువు మిశ్రలయగమనముగను తాళగమనము వేయునది. పల్లవిసాహిత్య పూర్వాంగము తాళముయొక్క ఉత్తరాంగమగు లఘువులో ప్రారంభమై, పల్లవి సాహిత్య ఉత్తరాంగము తాళము యొక్క పూర్వాంగమగు ద్రుతములో ముగింపబడుచున్నది. పల్లవియొక్క పూర్వాంగము పదగర్భమువరకు 20 అక్షరములు. ఉత్తరాంగము 19 అక్షరములు. జాగా 1 అక్షరము మొత్తం 40 అక్షరములు. మఱియు ఈ పల్లవి త్రికాలముచేసి పాడుటకుగాను పై గమనములలో తత్ప్రకార క్రియా విభాగముగ సూచింపబడుచున్నది.

1వ కాలము :- —	—	, -క;, ళ్యా	; ణీ; క	;, మా ;	॥
—	—	, - త;, దిం	; తా; దిం	;, గి;	॥
క్షీ ; కం ; జ	, ద, ళ, లో;	చ, ▶ నీ ;,	, కా; మి,	త,ఫ,ల,ద	॥
తా ; తోం ; త	,కి , ట, తా;	త, ▶ తోం;,	, తా; కి,	ట, త, క,త	॥
;, యి,-ని, ఫ,	ల, దా; యి, ని★	—	—	—	
;, కి, ట, త,	క, తా; కి, ట	—	—	—	
2 వకాలము :- —	—	★ క ళ్యా ణీ	కామాక్షీ క	ం జ దళలోచ।	
—	—	, - త ద్దిం తా	దిం గి తా తా	ం త కి ట తా త॥	
నీ, కామిత ఫల	దాయిని ఫలదాయి	ని★	—	—	
తోం, తా కి ట తక	తా కి ట త క తా కి	ట=	—	—	
3వ కాలము :- —	—	★క,ళ్యాణీకామాక్షీ	కంజదళలోచనీ,- కామి	త ఫలదాయిని	
		-త, దింతా దిం గి తా	తొంతకిటతాతోం,- తా కి	ట త క తా కి ట	
—	—			ఫలదాయిని=క॥	
,ళ్యాణీ కామాక్షీ కంజదళలో	చనీ,-కామితఫలదాయినిఫలదా	యిని=కళ్యాణీ		తక తా కి టజక॥	
తోం తా దిం గి తా తొంతకిట తా	తతోం,- తా కి ట త క తా కి ట త క తా	కి ట = త దింతా			

పంచనడ పల్లవి - త్రిశ్రరూపకతాళము

2 1 2 1 2 2 3 1 1 1 2 1 1 1 2 1 3 1 1

నీ ర జా క్షి తా మా▶ క్షి; ని ఖి ల లో క జ న నీ ని ర ం జ ని

తా త ధీం త తా తా ▶తాం; త కి ట ధీం త కి ట ధీం త ధీ ం కి ట

వి :— ఈ పంచగతి భేద పల్లవి త్రిశ్రజాతి రూపకతాళములో క్రియ ఒక్కంటికి ఒక్కొక్కగతి చొప్పున లయగమనము వేయవలెను. అనగ చతురశ్ర, త్రిశ్ర, మిశ్ర ఖండ, సంకీర్ణగమనములు వరుస క్రమముగ తాళమునందు క్రియలు నడిపింతుట యని అర్థము. ఇందు పల్లవి సాహిత్య పూర్వాంగము పదగర్భమువరకు 10 అక్షరములు. ఉత్తరాంగము 18 అక్షరములు మొత్తం 28 అక్షరములు. సమగ్రహ సమముగల ఈ పల్లవి సాహిత్యము, తత్తకారము త్రికాలముగ పంచనడగమనములో క్రియావిభాగము సూచింపబడుచున్నది.

గమనిక:—చతురశ్ర, త్రిశ్రగమనములు అనులోమముగను, త్రిశ్ర, చతురశ్ర విలోమముగ మిశ్రగమనముగను, 2+3=5ఖండగమనముగను, 2+3+4=9 సంకీర్ణగమనముగను లయసౌందర్యము గ్రహించదగును.

O: | : I :

ఘాత - చతురశ్రగతి	ఉసి - త్రిశ్రగతి	ఘాత - మిశ్రగతి	చిటికెన వ్రేలు-ఖండగతి	ఉంగరం వ్రేలు-సంకీర్ణగతి
1వ కాలము:- నీ	ర జ	, , క్షి క	, మా,	, ▶ క్షి ; ని ‖
తా	త ధిం	, , త త	, తా,	, ▶ తాం; త ‖
ఖి ల	లో ,	, క జ న	నీ ని	, ర ం జ ని ‖
కి ట	ధీం,	, త కి ట	ధీం త	, ధీ ం కి ట ‖
2వ కాలము:- నీ ర జ	, క్షి క	, మా▶ క్షి ; ని	ఖి ల లో క	జ న నీ ని రం జ ని ‖
తాతధిం	, త త	, తా ▶ తాం ; త	కి ట ధీం త	కి ట ధీం త ధీం కి ట ‖
3వ కాలము:- నీరజాక్షి తా	మా▶ క్షి; ని	ఖిలలోక జననీ నిరంజని=	నీరజాక్షి తామా▶	క్షి;నిఖిలలోకజననీనిరంజని‖
తాతధీంత తా	తా ▶తాం; త	కిట ధీంత కిట ధీం తధీం కిట=	తాతధీంతతాతా▶	తాం; తకిటధీంతకిటధీంతధీంకిట ‖

లఘు ద్రుత అనుద్రుతాంగముల
విలోమలయ త్రికాలము

వి :- లఘువునకు 4 - ద్రుతమునకు 2 - అనుద్రుతమునకు 1 క్రియలవంతున ఈ మూడు అంగముల కాలప్రమాణమే త్రికాలముగనున్నది.

ఇట్టి అంగములను విలోమపద్ధతి అనగ తాళము, పాటయు ప్రథమకాలమున ప్రారంభముచేసి - పాటను ఆ కాలముననేయుంచి, తాళమును త్రికాలముచేయునదిగ గ్రహించవలెను. మఱియు, 1వ కాలమునపాట అక్షరమునకు 1 క్రియగను, 2వ కాలమున అక్షరమునకు 2 క్రియలుగను, 3వ కాలమున అక్షరమునకు 4 క్రియలవంతున లయగమనమునడుపించునదిగ గ్రహించునది.

గమనిక :- దీని వినియోగము విలోమపల్లవిపాడునపుడు లయభాగము స్వాధీనమై త్రికాలమార్గగమనము సులువగునని తెలియునది.

ఉదాహరణము :-

లఘువు అంగమునందు సంకేతముల వివరము

సంకేతము — అర్థము
ఘాత — దెబ్బ అనగ లఘువునందలి ప్రథమక్రియ
చి — చిటికినవ్రేలు అనగ రెండవక్రియ
ఉం — ఉంగరంవ్రేలు అనగ మూడవక్రియ
మ — మధ్యవ్రేలు అనగ నాల్గవక్రియ

	I				O		U
	ఘాత -	చి -	ఉం -	మ -	ఘాత -	ఉసి	ఘాత
1 వ కాలము :—	కి	ట	త	క	త	కి	ట
2 వ కాలము :—	కి	,	ట	,	త	,	క
	,	త	,	కి	,	ట	,
3 వ కాలము :—	కి	,	,	,	ట	,	,
	,	త	,	,	,	క	,
	,	,	త	,	,	,	కి
	,	,	,	ట	,	,	,

అనులోమ విలోమ త్రికాలపల్లవి

వి :— అనులోమము:— పల్లవిసాహిత్యమును త్రికాలముచేయుట, త్రిశ్ర, త్రిశ్ర పై కాలముగ పాడుట, పల్లవి పూర్వాంగము త్రికాలమని - పదగర్భము తెంపుట, గతిభేద పల్లవి మొదలగునవి అనులోమపల్లవి శ్రేణికి చెందును. ఈ అనులోమపల్లవి విధానము "మృదంగతత్త్వము" నందు వివరించబడినది.

విలోమము :— పాటయు తాళమును ప్రారంభముచేసి, పాటను ఎత్తుగడచేసిన కాలమునందేఉంచి, తాళమును త్రికాలముచేయుట విలోమపల్లవియని అందురు. ఈ విలోమ శబ్దపల్లవి ఈగ్రంథమునందు వెనుక 277 పుటలో సూచించడమైనది.

ఇందు అనులోమ విలోమ త్రికాలపల్లవి అనగ పల్లవిసాహిత్యమును, తాళమును త్రికాలముచేయుట యని అర్థము.

ఉదాహరణమున ఇట్టిపల్లవి ఖండజాతి తాళమునందు సాహిత్య, తత్కార క్రియా విభాగముగ సమకూర్చబడి సూచింపబడుచున్నది. ఇక్కడ చెప్పుకోతగ్గ ముఖ్యవిషయ మేమన ఈతాళమునకు రెండులఘువులు, రెండుద్రుతములుగలవు. మొదటి లఘువుక్రియ 1కి 2కళల లయ చౌక గమనముగను, రెండవలఘువు 1కళ లయగమనముగను, రెండు ద్రుతములు క్రియ 1కి ½కళగమనముగను తాళమును త్రికాలము చేయుటయని తెలియ దగును.

గమనిక :— తాళము ప్రతిఆవృతాంతమునకు త్రికాలమగుచునే యుండును. పల్లవి సాహిత్య ప్రథమకాలమునకు తాళావృతములు 4 అగును. ద్వితీయకాలము నకు 2 ఆవృతములగును, తృతీయకాలమునకు 1 ఆవృతము తాళమునడుచు నని గ్రహించదగును. ఈ పల్లవియొక్క విశేషము సాహిత్య, తాళలయ గమన త్రికాలములు ఏకకాలమున నడచుచూ పల్లవి సమాప్తి అగునని ద్యోతక మగుచున్నది.

సమలోమ త్రికాలపల్లవి

వి :— పల్లవి సంప్రదాయమార్గములు మూడువిధములు. అవి 1. అనులోమ, 2. విలోమ, 3. సమలోమ పల్లవులని ద్యోతకమగుచున్నది.

ఇంతవరకు అనులోమ, విలోమ పల్లవి సంప్రదాయక్రమము గ్రంథమునందు పేర్కొనబడినది. అందు అనులోమ త్రికాలపల్లవి సాహిత్య ప్రథమకాలము ఒక ఆవృతి అయేసరికి తాళము 2 ఆవృతములగును. ద్వితీయకాలమునకు 1 ఆవృతము తాళము నడుచును. తృతీయకాలము ½ ఆవృతముచొప్పున రెండావృతులు సాహిత్యము అనునరికి తాళము 1 ఆవృతమగునని తెలియునది.

ఇందు సమలోమ త్రికాలపల్లవి మార్గవిశేషమును వివరించుచుంటిమి. సమలోమము :— పాటయు, తాళమును 4 కళల చౌకగమనమున ఎత్తుగడచేసి, పాటతో పాటు తాళము, తాళముతోపాటు పాటయు కాల, పై కాలములు అనుటయని అర్థము.

ఉదాహరణమున ఈ పల్లవి త్రిశ్రజాతి ఝంపెతాళమున క్రియావిభాగముగ సాహిత్య తత్త్వకారములు సూచింప బడుచున్నవి.

గమనిక :— పల్లవి ప్రథమకాలము 4 కళల చౌకగమనముగ తాళము 1 ఆవృతముగను, ద్వితీయకాలము 2 కళల లయగమనముగ తాళము 1 ఆవృతముగను, తృతీయకాలము 1 కళగమనముగ తాళము 1 ఆవృతముగను సాహిత్యతాళ త్రికాలగమనములు పల్లవి సమాప్తిగ రూపొందుచున్నది. పైన చెప్పబడిన అనులోమ త్రికాలపల్లవికి ఈ సమలోమ త్రికాలపల్లవి వ్యతిరేక నియమములు గలదని గ్రహించదగును.

త్రిశ్రజాతి ఝంపె తాళము

సమలోమ త్రికాల పల్లవి

2 2 3 3 4 1 1 3 1 2 1 1

కం చీ కా, మా, క్షి క్షీ; - కమలా. మనోహరి

ఝుం తాం తా, తా, ▶ తోం; - త క తాం, త ధీం కి ట

కాలము	I	U	O
ప్రథమ 4 కళల చౌక గమనము	;; - కం; - చీ; కా; - ;మా;;	▶ క్షీ;;;	క,మ,లా;-;మ,నో; ‖
	:: - ఝుం;- తాం;తా; · ;తా;;	▶ తోం;;;	త,క,తాం;- ;త, ధీం; ‖
	హా,రి, ★		
	కి, ట,		
ద్వితీయ 2 కళల గమనము	★ కం - చీ కా - , మా,	▶ క్షీ;	కమలా -,మనో ‖
	ఝుం - తాం తా - , తా ,	▶ తోం;	తకతాం- ,తధీం ‖
	హారి ★		
	కి ట		
తృతీయ 1 కళ గమనము	★ కం - చీకా - , మా ,	▶ క్షీ;	కమలా - ,మనో ‖
	ఝుం - తాంతా - , తా ,	▶ తోం ;	తకతాం - ,తధీం ‖
	హారి -		
	కి ట		

గతిభేదగమన గ్రహపరిమాణ ప్రకరణము

వి :— గ్రహము (గ్రహించునది) అనుపదమునకు జాగాయని వ్యవహారముగలదు. అనగ కీర్తన ఎత్తుగడచేయుట యనిఅర్థము. దశప్రాణము నందు ఈ గ్రహప్రాణము అగత, అనాగత, సమగ్రహములను గురించి వివరముగ చెప్పబడియున్నది. గాని ఇక్కడ చెప్పబోతగ్గ ముఖ్యవిషయమేమన ఒకగతిలోనున్న జాగా మరియొకగతిలో కలిగిన పరిమాణము (అనగఅక్షరసంఖ్య) ను గనుగొనుటకుగాను వివరించుచుంటిమి.

మఱియు ఏగతిలో ఎన్ని అక్షరములు జాగాచేయవచ్చునోయనెడి విషయము, ఆజాగా గతిభేదమున పరిమాణము మొదలగు వివరములు దిగువపథకమునందు ద్యోతకమగును. గతిభేదగ్రహము అనగ జాగాకు ముక్తాయిపంపకముకూడ దిగువ సోదాహరణ క్రియావిభాగముగ సూచింపబడుచున్నది.

గమనిక :— గతిభేదమునందుగల జాగాపరిమాణమునకు ముక్తాయి ఎత్తుగడచేయు విధానము, ఏగతిభేదమున ఏముక్తాయి ఎన్ని అక్షరములు త్రోసి ఎత్తుగడ చేస్తే తాళమున సమమగునో ఆవిధమును ముందుగ గ్రహించి, అత్రోసే అక్షరసంఖ్యకు గతిభేదమునగల జాగాపరిమాణ సంఖ్యనుకలిపి, ఆ మొత్తము అక్షరసంఖ్యను అన్నెవక్రియలో త్రోసి ఎత్తుగడచేసిన యడల ..ుక్తాయి జాగాకువచ్చును.

...మునందుగల పారిభాషిక పదములను పాఠకులు గ్రహించ

...ము.

1. దత్తగతి :— ...గ మొదట ఇచ్చినగతి.

2. అన్యగతి :— కోరినగతిలో అనగ గతిభేదమున.

3. గ్రహము :— గ్రహించునది - అనగ జాగాకు కీర్తన ఎత్తుగడచేయుట.

4. పరిమాణము :— అక్షరసంఖ్య.

సూత్రము :— ఇచ్చినగతిలోని జాగా అక్షరముల సంఖ్యను కోరిన గతిసంఖ్యచే గుణించి, ఇచ్చిన గతిసంఖ్యచే భాగించగా కోరిన గతిలో పరిమాణమువచ్చును.

ఉదాహరణ సూత్రము :— చతురశ్రగతిలో 3అక్షరములుజాగా అయిన త్రిశ్రగతిలో ఆజాగా పరిమాణమెంత !

విధానము :—

జాగా :— 3
కోరిన గతిసంఖ్య :— 3
జాగాఇచ్చిన గతిసంఖ్య :— 4

కనుక కోరిన త్రిశ్రగతిలో ఆజాగాపరిమాణము $\frac{3\times3}{4}=\frac{9}{4}=2\frac{1}{4}$ అక్షరములజాగా అగును.

దిగువ పథకమునందు దత్తగతులలో ప్రతిజాగా అక్షరసంఖ్యలకు గతిభేదగమన పరిమాణమును తెలిసికొనుటకుగాను పైసూత్రముచే గణితముచేయబడినందున గ్రహించదగును.

గతిభేదగమన పరిమాణ పథకము

వరుస సంఖ్య	దత్తగతి	ప్రమాణము	గతిభేదము				
			చ.గ అ	త్రి.గ అ	మి.గ అ	ఖం.గ అ	సం.గ అ
1.	చతురశ్రగతి	1	—	$\frac{3}{4}$	$\frac{7}{4}$	$1\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{4}$
		2	—	$1\frac{1}{2}$	$\frac{7}{2}$	$2\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$
		3	—	$2\frac{1}{4}$	$5\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$	$6\frac{3}{4}$
2.	త్రిశ్రగతి	1	$1\frac{1}{3}$	—	$2\frac{1}{3}$	$1\frac{2}{3}$	3
		2	$2\frac{2}{3}$	—	$4\frac{2}{3}$	$3\frac{1}{3}$	6
3.	మిశ్రగతి	1	$\frac{4}{7}$	$\frac{3}{7}$	—	$\frac{5}{7}$	$1\frac{2}{7}$
		2	$1\frac{1}{7}$	$\frac{6}{7}$	—	$1\frac{3}{7}$	$2\frac{4}{7}$
		3	$1\frac{5}{7}$	$1\frac{2}{7}$	—	$2\frac{1}{7}$	$3\frac{6}{7}$
		4	$2\frac{2}{7}$	$1\frac{5}{7}$	—	$2\frac{6}{7}$	$5\frac{1}{7}$
		5	$2\frac{6}{7}$	$2\frac{1}{7}$	—	$3\frac{4}{7}$	$6\frac{3}{7}$
		6	$3\frac{3}{7}$	$2\frac{4}{7}$	—	$4\frac{2}{7}$	$7\frac{6}{7}$
4.	ఖండగతి	1	$\frac{4}{5}$	$\frac{3}{5}$	$1\frac{2}{5}$	—	$1\frac{4}{5}$
		2	$1\frac{3}{5}$	$1\frac{1}{5}$	$2\frac{4}{5}$	—	$3\frac{3}{5}$
		3	$2\frac{2}{5}$	$1\frac{4}{5}$	$4\frac{1}{5}$	—	$5\frac{2}{5}$
		4	$3\frac{1}{5}$	$2\frac{2}{5}$	$5\frac{3}{5}$	—	$7\frac{1}{5}$
5.	సంకీర్ణగతి	1	$\frac{4}{9}$	$\frac{3}{9}$	$\frac{7}{9}$	$\frac{5}{9}$	—
		2	$\frac{8}{9}$	$\frac{6}{9}$	$1\frac{5}{9}$	$1\frac{1}{9}$	—
		3	$1\frac{3}{9}$	1	$2\frac{3}{9}$	$1\frac{6}{9}$	—
		4	$1\frac{7}{9}$	$1\frac{3}{9}$	$3\frac{1}{9}$	$2\frac{2}{9}$	—
		5	$2\frac{2}{9}$	$1\frac{6}{9}$	$3\frac{8}{9}$	$2\frac{7}{9}$	—
		6	$2\frac{6}{9}$	2	$4\frac{6}{9}$	$3\frac{3}{9}$	—
		7	$3\frac{1}{9}$	$2\frac{3}{9}$	$5\frac{4}{9}$	$3\frac{8}{9}$	—
		8	$3\frac{5}{9}$	$2\frac{6}{9}$	$6\frac{2}{9}$	$4\frac{4}{9}$	—

గతిభేదమున ముక్తాయి

వి :— చతురశ్రగతిలోని 1,2,3 అక్షరములు జాగాలకు త్రిశ్రగతి భేదమున $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$ జాగా అక్షరములకు ఖండజాతి ముక్తాయి ఉదాహరణముగ క్రియావిభాగము సూచింపబడుచున్నది.

ఉదాహరణము :—

$\frac{3}{4}$:— ;, – త;,ది;,గి | ;,ణ;,తో౦;, త – ;,ది;,గి;,ణ | ;,తో౦;, త;,ది – ;,
గి;,ణ;,తో౦ ||;, =

$1\frac{1}{2}$:— ;;; – త;,ది, | ;గి;,ణ;,తో౦, – ; త;,ది;,గి, | ;ణ;,తో౦;,
త, – ;ది;,గి;,ణ, || ;తో౦;, =

$2\frac{1}{4}$:— ;;;;, – త; | ,ది;,గి;,ణ; – ,తో౦;, త;,ది; | ,గి;,ణ;,తో౦; – ,
త;,ది;,గి; || ,ణ;,తో౦;, =

ష ట్కా ల గ మ న ము

వి :— ఒక (పదము) జాతిని షట్కాలముచేయుటకాదు. చతురశ్రగమనమున ఆరుకాలములు అనుసరికి '9' మేరువగా వచ్చినది. అనగ 9 క్రియలలో ఆరుకాలములు అనుటయని అర్థము. ఇందు 1,2,3 కాలములు రెండుహస్తక్రియలవంతున – 4,5,6 కాలములు ఒకహస్తక్రియవంతున షట్కాల గమనము నడచునని తెలియనగును.

మఱియు, ఐదుజాతులకుపై విధముగ షట్కాలమనుటకు వివరమేమన ఈ మేరువ అనే 9 ని మకుటముగాతీసికొని, ప్రతిజాతికిగల అక్షరసంఖ్యచే గుణకముచేయగా వచ్చిన లబ్ధమును 4 చే భాగించినచో ప్రతిజాతికి షట్కాల క్రియలసంఖ్యవచ్చును. అట్టిక్రియలను చతురశ్రగమనములోనే 5 జాతుల షట్కాలములకు లయగమనము వేయదగును.

పాట (జాతి) గమనము ప్రతిజాతియొక్క అక్షరసంఖ్యలో సగమువంతున ఒక్కొక్కకాలముచొప్పున మొదటి మూడు కాలములుగను, జాతి అక్షరసంఖ్యలో నాల్గవ వంతున ఒక్కొక్కకాలముచొప్పున మిగతా మూడుకాలములు జాతిగమనము నడచును.

గమనిక :— లెక్క పద్ధతి మొదటివిధము పై వివరణలో చెప్పబడినది. రెండవవిధమేమన ఐదుజాతుల త్రికాలసూత్రసంఖ్యకు, ప్రతిజాతి అక్షరసంఖ్యలో సగము కలిపినచో ఆజాతిమట్టాకాలక్రియల సంఖ్యవచ్చును.

మఱియు, ఉదాహరణమున ప్రతిపంక్తిపై వేయబడిన అంకెలు 1,2,3,4,5,6 మట్టాకాలములుగ గ్రహించదగును.

సూత్రము :—	మొదటివిధము	—	రెండవవిధము
చ :—	$\frac{9 \times 4}{4} = \frac{36}{4} = 9$	—	$7 + 2 = 9$
త్రి :—	$\frac{9 \times 3}{4} = \frac{27}{4} = 6\frac{3}{4}$	—	$5\frac{1}{4} + 1\frac{1}{2} = 6\frac{3}{4}$
మి :—	$\frac{9 \times 7}{4} = \frac{63}{4} = 15\frac{3}{4}$	—	$12\frac{1}{4} + 3\frac{1}{2} = 15\frac{3}{4}$
ఖం :—	$\frac{9 \times 5}{4} = \frac{45}{4} = 11\frac{1}{4}$	—	$8\frac{3}{4} + 2\frac{1}{2} = 11\frac{1}{4}$
సం :—	$\frac{9 \times 9}{4} = \frac{81}{4} = 20\frac{1}{4}$	—	$15\frac{3}{4} + 4\frac{1}{2} = 20\frac{1}{4}$

ఉదాహరణము :—

చతురశ్ర మట్టాకాలము :— (1) త;, । ;; । - (2) త;, । క;, । - (3) కి,ట, । త,క, । - (4) కిటతక । -
(5) కిటతకతరికిట । - (6) కిటతకతరికిట - తకతరికిటతక ॥

త్రిశ్ర వట్యాలము :— ;; - [1] త;;;;;;, | ;;;;;; - [2] త;;, | ;;;;క;;;, | ;; - [3] కి;;,ట;;, |
త;;,క;;, - [4] త;రి | ;కి;ట; - [5] త,క,త,రి, | కి,ట, - [6] తరికిట
తకతరికిటతక ||

మిశ్ర వట్యాలము :— ;; - [1] త;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;,, - [2] త;, | ;;;;;;;; ||
;;;;క;;;, | ;;;;;;;; | ;; - [3] కి;;;;;, | ;ట;;;;;;, | త;;;;;;;,క, |
;;;;;; - [4] త;, | ;,రి;;;కి;;, | ,ట;;; - [5] త;,క;, | త;,కి;,ట;,త;, |
క;, - [6] త,రి,కి,ట,త,క, | త,క,త,రి, కి,ట,త,క, ||

ఖండ వట్యాలము :— ;;;;;;-[1] త;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;; - [2] త;;;;;, | ;;;;క;;;, | ;;;;;; -
[3] కి;, | ;;;ట;;;;, | త;;;;,క;;, | ;; - [4] త;;రి;;కి, | ;,ట;; -
[5] త;,క;, | త;,కి;,ట;, - [6] కి,ట, | త,క,త,రి,కి,ట,త,క, ||

సంకీర్ణ వట్యాలము :— ;;;;;; - [1] త;, | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;;;;;;;; | ;; -
[2] త;;;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;క;;;, | ;;;;;;;; | ;;;;;; -
[3] కి;, | ;;;;;;;ట, | ;;;;;;;; | త;;;;;;;, | ;క;;;;;;, | ;; -
[4] త;;;;రి; | ;;;కి;;;;ట | ;;;; -
[5] త;,క;, | రి;.కి;,త;,క;, | త;,కి;,ట;, -
[6] త,రి, | కి,ట.త,క, - త,రి,కి,ట, | త,క, - త,రి,కి,ట,త,క, ||

షట్కాల ముక్తాయి

వి :— షట్కాల ముక్తాయి అనగ 1,2,3,4,5,6 కాలములలో ఆరు ముక్తాయిలుగ అనుట యని అర్థము. ప్రతిజాతి వరుసగ ఆరు కాలములలో ఆరు ముక్తాయిలు ఒకే సూత్రముచే గణితముచేసి అనుటకుగాను సూత్రము, పథకము, సోదాహరణ క్రియా విభాగముతో ఆదితాళమున వివరింపబడుచున్నది.

ముక్తాయి గమనము ప్రతిజాతి అక్షర మక్షరమునకు

1 వ కాలము :—	32	అక్షరముల వంతున	కాపుగను
2 వ కాలము :—	16	,,	,,
3 వ కాలము :—	8	,,	,,
4 వ కాలము :—	4	,,	,,
5 వ కాలము :—	2	,,	,,
6 వ కాలము :—	1	,,	,,

గమనిక :— 4,6,8 అక్షర సంఖ్యగల జాతులు తాళ ప్రారంభ క్రియలోను, 5,7,9 అక్షర సంఖ్యగల జాతులు అరావృతమునుంచి త్రోసే అక్షరములను వదలి ముక్తాయి ప్రారంభ మగును.

సూత్రము :—

మొదటి విధము :— $32+16+8+4+2+1 = 63 \quad 63 \times 3 = 189$

రెండవ విధము :—

1 వ	కాల	సూత్రము	:— 24
2	,,	,,	:— 12
3	,,	,,	:— 6
4	,,	,,	:— 3
5	,,	,,	:— $1\frac{1}{2}$
6	,,	,,	:— $\frac{3}{4}$

$47\frac{1}{4} \times 4 = 189$

4.	చతురశ్రజాతి	షట్కాల	ముక్తాయి అక్షరసంఖ్య	:— $189 \times 4 =$	756
5.	ఖండజాతి	,,	,,	:— $189 \times 5 =$	945
6.	త్రిశ్రజాతి	,,	,,	:— $189 \times 6 =$	1134
7.	మిశ్రజాతి	,,	,,	:— $189 \times 7 =$	1323
8.	చతురశ్రజాతి	,,	,,	:— $189 \times 8 =$	1512
9.	సంకీర్ణజాతి	,,	,,	:— $189 \times 9 =$	1701

మఱియు, ఉదాహరణమున ప్రతికాల ప్రారంభమునకు ➤ ఈ గుర్తు సూచన.

షట్కాల ముక్తాయి పథకము

జాతి సంఖ్య	జాతిరూపము	షట్కాల అక్షర సంఖ్య	ముక్తాయి ఆవృత్తి సంఖ్య	షట్కాల ముక్తాయి అక్షర సంఖ్య	ముక్తాయి మొత్తము అక్షర సంఖ్య	క్రియలు		శేషాక్షరములు	మొత్తం క్రియలు
						క్రి	అ		
4	కిటతక	63 ×	3 =	189	756	47	4	12	48
5	తదిగిణతోం				945	59	1	15	60
6	తధీంగిణతోం				1134	70	14	2	71
7	తద్దింగిణతోం				1323	82	11	5	83
8	తధీంగిణాతోం				1512	94	8	8	95
9	తద్దింగిణాతోం				1701	106	5	11	107

ఆదితాళము షట్కాల ముక్తాయి

ఉదాహరణము :-

1 కా.

చ. 4 :— ;, ▶ కి - ;; - ;,ట - ;; | ;,త - ;; | ;,క - ;; || ;,కి - ;; - ;,ట - ;; |

;,త - ;; | ;,క - ;; || ;,కి - ;; - ;,ట - ;; | ;,త - ;; | ;,క - ;; ||

2 కా.

;, ▶ కి - ;,ట - ;,త - ;,క | ;,కి - ;,ట | ;,త - ;,క || ;,కి - ;,ట -

3 కా.

;,త - ;,క | ;, ▶ కి - ,ట,త | ,క, కి - ,ట,త || ,క, కి - ,ట,త - ,క,

4 కా. 5 కా

▶ కి - టతక కి | టతక కి - టతక ▶ కిట | తక కిటతక కిట - తక ▶

6 కా.

కిటతక కిటతక కిటతక || త

1 కా.

ఖ. 5 :— ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;, ▶ త - ;;;;;;;; |
;;;;;;;,ది - ;;;;;;;; || ;;;;;;;,గి - ;;;;;;;; - ;;;;;;;,ణ - ;;;;;;;; |
;;;;;;;,తోం - ;;;;;;;; | ;;;;;;;, త - ;;;;;;;; || ;;;;;;;,ది - ;;;;;;;; -
;;;;;;;,గి - ;;;;;;;; | ;;;;;;;,ణ - ;;;;;;;; | ;;;;;;;,తోం - ;;;;;;;; ||
;;;;;;;, త - ;;;;;;;; - ;;;;;;;,ది - ;;;;;;;; | ;;;;;;;,గి - ;;;;;;;; |

2 కా.

;;;;;;;,ణ - ;;;;;;;; || ;;;;;;;,తోం - ;;;;;;;; - ;;;;;;;, ▶ త - ;;;;;;;,ది |
;;;;;;;,గి - ;;;;;;;,ణ | ;;;;;;;,తోం - ;;;;;;;, త || ;;;;;;;,ది - ;;;;;;;,గి -
;;;;;;;,ణ - ;;;;;;;,తోం | ;;;;;;;, త - ;;;;;;;,ది | ;;;;;;;,గి - ;;;;;;;,ణ ||

3 కా.

;;;;;;;,తోం - ;;;;;;;, ▶ త - ;;;,ది;;;,గి - ;;;,ణ;;;,తోం | ;;;, త;;;,ది -
;;;,గి;;;,ణ | ;;;,తోం;;;, త - ;;;,ది;;;,గి || ;;;,ణ;;;,తోం - ;;;,

4 కా.

▶ త;,ది;,గి - ;,ణ;,తోం;, త;,ది - ;,గి;,ణ;,తోం;, త | ;,ది;,గి;,ణ;,తోం - ;,

5 కా. 6 కా.

▶ త,ది,గి,ణ,తోం, త,ది | ,గి,ణ,తోం, త,ది,గి,ణ,తోం - ▶ తదిగిణతోం
తదిగిణతోం తదిగిణతోం || త

1 కా.

త్రి. 6 :— ;;;;;;;; - ; ▶ త;;;;;;;, - ;;;;;;;; - ;ది;;;;;;;, | ;;;;;;;; - ;గి;;;;;;;, |
;;;;;;;; - ;గి;;;;;;;, || ;;;;;;;; - ;ణ;;;;;;;, - ;;;;;;;; - ;తోం;;;;;;;, |
;;;;;;;; - ; త;;;;;;;, | ;;;;;;;; - ;ది;;;;;;;, || ;;;;;;;; - ;గి;;;;;;;, - ;;;;;;;; -

;గి;;;;;;, | ;;;;;;;; - ;ణ;;;;;;;, | ;;;;;;;; - ;తోం;;;;;;;, || ;;;;;;;; - ;

త;;;;;;;, - ;;;;;;;; - ;ధి;;;;;;;, | ;;;;;;;; - ం;;;;;;, | ;;;;;;;; - ;గి;;;;;;;, ||

2 కా.

;,;;;;;; - ;ణ;;;;;;;, - ;;;;;;;; - ;తోం;;;;;;;, | ;;,;;;;; - ; ▶ త;;;;;;;, |

;ధి;;;;;;;, - ;ం,;;;;;;, || ;గి;;;;;;;, - ;ణ;;;;;;;, - ;తోం;;;;;;;, - ; త;;;;;;;, |

;ధి;;,;;;;, - ;ం;;;;;;;, | ;గి;;;;;;;, - ;ణ;;;;;;;, || ;తోం;;;;;;;, - , త;;;;;;;, -

;ధి;;;;;;;, - ;ం;;;;;;;, | ;గి;;;;;;;, - ;ణ;;;;;;;, | ;తోం;;;;;;;, - ; ▶

3 కా.

త;;;,ధి;;, || ;ం;;;,గి;;, - ;ణ;;;,తోం;;, - , త;;;, ధి;;, -;ం;;;,గి;;, |

;ణ;;;,తోం;;, - ; త;;;,ధి;;, | ;ం;;;,గి;;, - ;ణ;;;,తోం;;, || ; ▶

4 కా.

త;,ధీం;;;గి, - ;ణ;, తోం;, త;,ధీం - ;;;గి;,ణ;,తోం, - ; త;,ధీం;;;గి, |

5 కా.

;ణ;,తోం;, ▶ త,ధీం; - గి,ణ,తోం, త,ధీం;గి,ణ, | తోం, త,ధీం;గి,ణ,తోం,

6 కా.

▶ తధిం - ,గిణతోం తధీంగిణతోం తధీంగిణతోం || త

1 కా.

ఉ. 7 :— ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;, ▶ త;;;;; | ;;;;;;;; -

;;;;;;;; || ;;;;;;;; - ;;,ధిం;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,గి;;;;; |

;;;;;;;; - ;;,ణ;;;;; || ;;;;;;;; - ;;,తోం;;;;; - ;;;;;;;; - ;;, త;;;;; |

;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,ధిం;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; -

;;,గి;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,ణ;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,తోం;;;;; || ;;;;;;;; - ;;,

త;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,ధిం;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; ||

;;;;;;;; - ;;,గి;;;;; - ;;;;;;;; - ;;,ణ;;;;; | ;;;;;;;; - ;;,తోం;;;;; |

2 కా.

;;;;;;;; - ;;; తః;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;,దిం;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;,గి;;;;; |
;;;,ణ;;;;; - ;;;,తోం;;;;; | ;;; త;;;;; - ;;;;;;;; || ;;;,దిం;;;;; - ;;;;;;;; -
;;;,గి;;;;; - ;;;,ణ;;;;; | ;;;,తోం;;;;; - ;;;, త;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;,దిం;;;;; ||

3 కా

;;;;;;;; - ;;;,గి;;;;; - ;;;,ణ;;;;; - ;;;,తోం;;;;; | ;;;, తః;;;;; -
;;;,దిం;;;;; | ;;;,గి;;;,ణ; - ;;;,తోం;;;, త; || ;;;;;;,దిం; - ;;;;;;,
గి; - ;;;,ణ;;;,తోం; - ;;; త;;;;; | ;;;,దిం;;;;; - ;;;,గి;;;,ణ; | ;;;,తోం;;;,

4 కా.

త; - ;;;,దిం;;;,గి; || ,ణ;,తోం;, త;;; - ,దిం;;;,గి;,ణ; - ,తోం;,

5 కా.

త;;;,దిం, - ;;,గి;,ణ;,తోం; | ,; త;,దిం;గి,ణ,తోం, త - ;,దిం;గి,ణ,తోం,

6 కా.

; | ,దిం;గి,ణ,తోం, తద్దింగి - ణతోం తద్దింగిణతోం తద్దింగిణతోం ||

1 కా.

చ. 8 :— ;;;;;;;; - ;;;; తః;;;, - ;;;;;;;; - ;;;;ధిం;;;, | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; |
;;;;;;;; - ;;;;గి;;;, || ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;ణ;;;, |
;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;తోం;;;, || ;;;;;;;; - ;;;; త;;;, -
;;;;;;;; - ;;;;ధిం;;;, | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;గి;;;, ||
;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;ణ;;;, | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; -
;;;;తోం;;;, || ;;;;;;;; - ;;;; త;;;, - ;;;;;;;; - ;;;;ధిం;;;, | ;;;;;;;; -
;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;గి;;;, || ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;ణ;;;, |
;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;తోం;;;, || ;;;;;;;; - ;;;;

2 కా.

తః;;;, - ;;;;ధిం;;;, - ;;;;;;;; | ;;;;గి;;;, - ;;;;;;;; | ;;;;ణ;;;, -
;;;;;;;; || ;;;;తోం;;;, - ;;;; తః;;;, - ;;;;ధిం;;;, - ;;;;;;;; | ;;;;గి;;;, -
;;;;;;;; | ;;;;ణ;;;, - ;;;;;;;; || ;;;;తోం;;;, - ;;;; తః;;;, - ;;;;ధిం;;;, -
;;;;;;;; | ;;;;గి;;;, - ;;;;;;;; | ;;;;ణ;;;, - ;;;;;;;; || ;;;;తోం;;;, - ;;;;

3 కా.

తః;;;, - ధిం;;;;;;; - గి;;;;;;; | ణా;;;;;;; - తోం;;;, తః;;;, | ధిం;;;;;;; -
గి;;;;;;; || ణా;;;;;;;-తోం;;;, తః;;;, - ధిం;;;;;;;-గి;;;;;;; | ణా;;;;;;;-తోం;;;,

4 కా.

తః;,ధిం; | ;;గి;;;ణా; - ;;తోం;, తః;,ధిం; || ;;గి;;;ణా; - ;;తోం,,

5 కా.

తః;,ధిం; - ;;గి;;;ణా; - ;;తోం;, తః,ధిం;గి | ;ణా;తోం, తః ధిం;గి - ;ణా;

6 కా.

తోం, తః,ధిం;గి | ;ణా;తోం, తధింగిణాతోం - తధింగిణాతోం తధిం, గిణాతోం ||

1 కా.

సం. 9 :- ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;;, తః;; |
;;;;;;;; - ;;;;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;;;,ధిం;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; -
;;;;;,గి;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;;;,ణా;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; |
;;;;;;;; - ;;;;;,తోం;; | ;;;;;;;; - ;;;;;, తః;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;;; -
;;;;;;;; - ;;;;;,ధిం;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; - ;;;;;, గి;; ||
;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; - ;;;;;,ణా;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; -

;;;;;;,తొం;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;, త;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;;; -

;;;;;;,డిం;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;,గి;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;;; |

;;;;;;;; - ;;;;;;,ణ;; | ;;;;;;;; -;;;;;;;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;,తొం;; - ;;;;;;;; -

2 కా.

;;;;;;, ▶ త;; | ;;;;;;;; -;;;;;;,డిం;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;,గి;; || ;;;;;;;; -

;;;;;;,ణ;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;,తొం;; | ;;;;;;, త;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;,డిం;; -

;;;;;;;; || ;;;;;;,గి;; - ;;;;;;;; - ;;;;;;,ణ;; - ;;;;;;;; | ;;;;;;,తొం;; -

;;;;;;, త;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;,డిం;; || ;;;;;;;; - ;;;;;;,గి;; - ;;;;;;;; -

;;;;;;,ణ;; | ;;;;;;;; - ;;;;;;,తొం;; | ;;;;;;,

3 కా.

▶ త;; - ;;;;;;,డిం;; || ;;;;;;,గి;; - ;;;;;;,ణ;; - ;;;;;;,తొం;; - ;, త;;;;;; |

;,డిం;;;;;; - ;,గి;;;;;; | ;,ణ;;;;;; - ;,తొం;;;;, త;; || ;;;;;;,డిం;; -

4 కా.

;;;;,గి;; - ;;;;;;,ణ;; - ;;;;;;,తొం;; | ;, ▶ త;;;;,డిం;; - ;,గి;;;;,ణ;; |

;, త;;;;,డిం - ;;;;,గి;;;;,ణ || ;;;,తొం;, త;; - ;,డిం;;;;,గి;; -

-,ణ,;;,తొం,, ||

5 కా

▶ త - ;,డిం;గి;ణ;తొం | , త;,డిం;గి;ణ, - ,తొం, త;,డిం;గి;ణ |

6 కా.

;,తొం, ▶ తద్దింగిణతొం త, - డింగిణతొం తద్దింగిణతొం || త

తగ్గింపుగ త్రికాలము-హెచ్చింపుగ ముక్తాయి

వి :- ఆదితాళమున తగ్గింపు - హెచ్చింపుగల పూర్వ - ఉత్తరాంగములతో గోపుచ్ఛ - స్రోతోవహాయతుల బోలినముక్తాయి విధానము. అనగ పూర్వాంగము ప్రతి తగ్గింపు త్రి కాలముగను, ఉత్తరాంగము అధికాక్షరములుగల ముక్తాయిగను అనుష్ఠించ వలెను.

ఉదాహరణము :-

త్రికాలము :- త;, - ధి;, - త,క, - ది,న, । తోం; - త,ధి, । తకదిన - తోం తధి ॥ తకదినతోం -
ధి - ;,త - ,క,ది - ,న,తోం । ;, ధి - ,తకది । నతోం ధి । తకదినతోం -
త ॥ ,క,ది - ,న,తోం - ;, త - కదినతోం ।, - తకదినతోం ।

ముక్తాయి :-

తధీంగిణతోం -
తక । తధీంగిణతోం -
తక । దిగు తధీంగిణతోం ॥

గ్రంథాంత గద్య

శ్రీ మద్భారద్వాజగోత్ర సంభవుడు కాంతాం బాకామార్య దంపతి గర్భశుక్తి
ముక్తామణియు, ప్రాచ్యగోదావరీ మండలస్థ పల్లాల పురాభిజన వంశుడు
ధర్మాల వంశోద్భవుడునగు రామమూర్తిచే ప్రణీతమై అష్టో
త్తర శతభిన్న సంఖ్యాగుణిత ముక్తాయి సూత్రభాష్య
నామక గ్రంథము సానుబంధము సమాప్తము
మంగళం మహత్
శ్రీ వేంకటేశ్వరార్పణమస్తు
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

పారిభాషిక పదములు

అర్థవివరణము

పదములు	అర్థము
అక్షరము	:— సంగీత శాస్త్రములో కాలము కొలుచుటకు ఉపయోగించ బడు ప్రమాణము. దీనిపరిమాణము హ్రస్వాక్షరము ఉచ్చరించుటకు వలయు కాలమునకు సమానము. దీర్ఘాక్షరము రెండక్షరముల పరిమాణము గలది. దీనినే అక్షరకాలమని కూడ వాడుదురు
అటతాళము	:— సప్తతాళములలో ఆరవది. రెండులఘువులు, రెండు ద్రుతములు అంగక్రమముగల తాళము దీనిసంకేతము ।। OO
అన్యగతి	:— గతిభేదము
అనాగతము	:— తాళప్రారంభమునకు పూర్వము
అనుద్రుతము	:— ఘాత దీనిసంకేతము
అనులోమము	:— తాళమును ఎత్తుగడచేసిన కాలమునందే ఉంచి, పాటను త్రికాలము మొదలగునవి చేయుట
అంగము	:— తాళమునకుగల అంగము (లు) అనగ (అవయవములు)
అంగసంజ్ఞ	:— తాళాంగములగు లఘు, ద్రుత, అనుద్రుతములు మొదలగుగుర్తులు
ఆగతము	:— తాళప్రారంభమునకు పరము
ఆదితాళము	:— చతురశ్రత్రిపుట తాళమునకు వ్యావహారికనామము
ఆవృతము	:— ఏ తాళమునకు ఎన్ని అంగములుండునో అట్టిఅంగముల సమూహ మునకు అయిన మాత్ర (క్రియ) ల మొత్తము
ఉత్తరాంగము	:— రెండు భాగలు గల పల్లవియొక్క రెండవభాగము
ఉసి	:— నిశ్శబ్దక్రియ. అనగ అరచేతిని ఎదుటకు విసురుట
ఎత్తుగడ	:— గీతమునుగాని, వాద్యమునుగాని ప్రారంభించుట
ఏకవారము	:— (జాతిని) ఒకపర్యాయమనుట

ఏకతాళము :— సప్తతాళములలో ఏడవది. ఒకే లఘ్వంగము గలది దీనిసంకేతము |

కళ :— అక్షరము మాత్రగాను, కళగాను వ్యవహరింపబడుట ఒకమతము ఆమతము ననుసరించి, చౌకకాల సందర్భములో 2 కళలచౌకము ప్రథమ కాలమునకు ½ కాలమగును. ఇటులనే 3,4 కళల చౌకము నకు తెలియదగును

కాపు :— విన్యాసము, నిశ్శబ్దము, కారువ, ఆపు మొదలగునవి

కాలము :— ఒకటి, రెండు, మూడు మొదలగు ఆరుకాలములు

క్రియ :— తాళాంగముల యొక్క విభాగములు ఘాత, ఉసి, వ్రేళ్లను ఎంచుట అనునవి క్రియలు

ఖండము :— ఐదక్షరముల పరిమాణముగలది

గతి :— గమనము (నడక) ఒక్కొక్క క్రియకు నడచు అక్షరముల సంఖ్య

గమనము :— గతి

గ్రహము :— గ్రహించుట లేక ప్రారంభించుట

గుణకము :— గుణించెడిసంఖ్య

గోపుచ్ఛము :— ఆవుతోకవలె ప్రారంభమున హెచ్చుపరిమాణము, తరువాత క్రమ క్రమముగ పరిమాణము తగ్గుచు ఉండెడి శబ్దసముదాయము యొక్క అమరిక

ఘాత :— శబ్దక్రియ

చతురశ్రము :— నాల్గక్షరముల పరిమాణముగలది

జతి :— అనేకశబ్దసముదాయముతో కాల, పై కాల, గతిభేదముగ అనునది

జాగా :— తాళప్రారంభము నకును, అతీతగ్రహ సాహిత్య ప్రారంభమునకును మధ్యగలవిరామము. ఇదిఅక్షరసంఖ్యలో గణించబడును

జాతి :— 4,3,7,5 లేక 9 అక్షరముల పరిమాణముగల శబ్దసముదాయము. అనగ క్రమమున చతురశ్ర, త్రిశ్ర, మిశ్ర, ఖండ, సంకీర్ణ జాతులు

ఝంపెతాళము :— సప్తతాళములో నాల్గవది. లఘువు, అనుద్రుతము, ద్రుతము అంగ క్రమముగలది దీనిసంకేతము | ∪ O

తగ్గింపు :— ఒకఆవృతమునకు ఉండే జతిరూపమును అరావృతమునకు, పాతిక ఆవృతమునకు తగ్గించుట

తత్కారము :— సాహిత్యములోని హ్రస్వ, దీర్ఘాక్షరములకు అనురూపముగశబ్దముల కూర్పు

తాళము :— అంగసముదాయముతో ఏర్పడిన కాలప్రమాణము

తృతీయకాలము:— ప్రథమకాల క్రియాగమనమునకు నాల్గురెట్లు పరిమాణముగలది

త్రికాలము :— 1,2,3 కాలములు

త్రిపుటతాళము :— సప్తతాళములలో ఐదవది. లఘువు, రెండుద్రుతములు అంగక్రమముగలది దీనిసంకేతము I00

త్రిశ్రము :— మూడక్షరములు పరిమాణముగలది

ద్వితీయకాలము :— ప్రథమకాల క్రియాగమనమునకు రెండురెట్లు పరిమాణముగలది

ద్రుతకాలము :— హెచ్చువేగము. త్రికాలములలో పైకాలమును దానిక్రిందికాలము యొక్క ద్రుతకాలమని కూడ వాడుకగలదు

ద్రుతము :— తాళమడంగములలో ఒకటి. దీనిక్రియలు ఘాత,ఉసి,దీనిసంకేతము0

ధ్రువతాళము :— సప్తతాళములలో మొదటిది. లఘువు, ద్రుతము, రెండులఘువులు అంగక్రమముగలది దీనిసంకేతము I0II

నడ :— అనగ నడక. దీనిగమనము ఒకేవరుసను కొంతదూరము మార్పు లేకుండా వాయించునది

నిశ్శబ్దము :— శబ్దము లేనిది

నిశ్శబ్దక్రియ :— శబ్దములేనిక్రియలు. అవివ్రేళ్లను ఎంచుట, మఱియు ఉసి

పల్లవి :— పద, లయ, విన్యాసము

పదగర్భము :— పల్లవియొక్క మధ్య స్థానము

పరిమాణము :— కొలత

పంచనడ :— చతురశ్ర, త్రిశ్ర, మిశ్ర, ఖండ, సంకీర్ణ క్రమబద్ధమైన క్రియా సముదాయమున సాహిత్య, శబ్దగమనము

ప్రథమకాలము :— ఒకటిగాని, అంతకుఎక్కువగాని సంఖ్యగల అక్షరముల పరిమాణముగల క్రియలతో ప్రారంభించు వేగము

పూర్వాంగము :— రెండు భాగలుగల పల్లవియొక్క మొదటి భాగము

మఠ్యతాళము :— సప్తతాళములలో రెండవది. లఘువు, ద్రుతము, లఘువు అంగ క్రమము గలది దీని సంకేతము I O I

మార్గము :— ఒక క్రియకు ఎంచబడెడి అక్షరముల నడక

మిశ్రము :— ఏడక్షరముల పరిమాణము గలది

ముక్తాయి :— జాగాకుముందు ఒకజాతిని మూడుపర్యాయములు అనునది

ముగింపు :— పల్లవిలో పదగర్భమునకును, తాళాంతమునందునుచేయు పరిసమాప్తి

మొహరా :— తని ఆవృతములో అనేక పోకళ్ళు వాద్యమునందు జూపి, పై కాలానంతరం ముక్తాయితో ముమ్మారు అనునది మొహరా అనెదరు (దీనితో ప్రత్యేక వాద్యము సమాప్తి)

రూపక తాళము :— సప్తతాళములలో మూడవది. ద్రుతము, లఘువు అంగక్రమము గలది దీనిసంకేతము O I

లఘువు :— తాళషడంగములలో ఒకటి. ఘాత, వ్రేళ్లనెంచుటయు క్రియలుగలది దీని సంకేతము I

లయ :— క్రియాక్షరముల మధ్యనుండు కాలము

విడుపు :— జాగా

విన్యాసము :— విరామము, నిశ్శబ్దము

విలోమము :— పాటను ఎత్తుగడ చేసిన కాలమునందే ఉంచి, తాళమును త్రికాలము మొదలగునవి చేయుట

శబ్దక్రియ :— ఘాత

షట్కాలము :— ఆరుకాలములు

సమగ్రహము :— తాళప్రారంభముతో గీతమును ప్రారంభించుట

సమలోమము :— తాళము, గీతము ఒకదానితో నొకటి త్రికాలముచేయుట

సంకీర్ణము :— తొమ్మిది అక్షరముల పరిమాణముగలది

స్రోతోవహము :— నదివలె ప్రారంభమున తక్కువ పరిమాణము, క్రమక్రమమున హెచ్చు పరిమాణము గల శబ్దసమూహముల అమరిక

హెచ్చింపు :— కొద్దిఅక్షరములుగాని, క్రియలతోగాని ప్రారంభమై వృద్ధినిగోరునది

అనుబంధము

శబ్ద పల్లవులు

ధర్మాల వెంకటేశ్వర రావు

1. చతురస్ర జాతి త్రిపుట తాళం (ఆదితాళం)

మధ్యమ కాలం 2 కళల చౌకం (అనగా ప్రతిక్రియ మఋపు (రెండవ సారి వేయుట)

జాగా 2 అక్షరములు

,, । తకు । దిన । తోం । తకుదిన । తోం తకు । దిన తోం । తకు దిన ।

తోం । . త । దిగి । ణత । తది । గిణ । తత । దిగి ॥

ణత   తకుదిన తోం తకుదినతోం తకుదినతోం తకుదిన

తోం ,, తదిగిణత తదిగిణత తదిగి ॥ ణత.

ప్రథమ కాలం

,, । త । కు । ది । న । తో । ం । తకు । దిన । తోం । తకు । దిన । తోం । తకు । దిన । తోం ॥

,, । .. । త । ది । గి । ణ । త । త । ది । గి । ణ । త । త । త । ది । గి । ణ ॥

రెండవ కాలం

త । తకు । దిన । తోం । తకుదిన । తోం తకు । దిన తోం । తకుదిన ।

తోం , । , త । ది గి । ణత । తది । గిణ । తత । దిగి ॥

మూడవ కాలం

ణత । తకుదిన । తోం తకుదినతోం । తకుదినతోం । తకుదినతోం ,,

తదిగిణత తదిగిణత త ॥

దిగిణత   (3వ కాలం రెండుసార్లు అనాలి)

త్రిశ్రం (3 సార్లు అనాలి)

,,, తకుది । నతోం తకుదినతోం । తకుదినతోం తకుదినతోం । ,, తదిగిణ ।

త తదిగిణత । తదిగిణత త । కుదినతోం తకు । దినతోం తకుదినతోం తకు ॥

దిన తోం ,, తది । గిణత తదిగి । ణతత । దిగిణ । త తకు దినతో ।

ంతకుదిన । తోం తకుదిన । తోం తకుదిన । తోం ,, । తదిగిణతత దిగిణత తది ॥

గిణత (జాగా)

ఆదితాళం (సమజాగా)

2. తకు । దిన । తోం । తకుదిన । తోం, తకు దిన । తోం, తకుదిన ।
తోం, తకు । దిన. త । కుదిన, । తకుదిన ॥

ప్రధమ కాలం

త । కు । ది । న । తో । ం । తకు । దిన ।

తోం, । తకు । దిన । తోం, । తకుదిన ॥

తోం, । తకు । దిన । , త । కుది । న, । తకు । దిన ॥

రెండవ కాలం

తకు । దిన । తోం । తకుదిన । తోం, తకు । దినతోం, । తకుదిన । -

తోం, తకు । దిన, త । కుదిన, । తకుదిన ॥

మూడవ కాలం

తకుదిన తోం తకుదిన । తోం, తకుదినతోం, తకుదిన । తోం, తకుదిన, త
కుదిన, తకుదిన ॥ 2 సార్లు అనాలి.

త్రిశ్రం

తకుది । న తోం । తకుది నతోం, తకుదిన । తోం, తకుదిన తోం, । తకుదిన, త ।
కుదిన । , తకు । దిన త । కు దిన । తోం తకుదిన । తోం, । తకుదినతోం, తకుదిన ॥
తోం, తకుదిన ।, తకుదిన, । తకుదిన తకు । దినతోం తకుదిన ।
తోం, తకుదినతోం, ॥ తకుదినతోం, ।, తకుదిన, తకుది । న, తకుదిన ॥

పై శబ్ద పల్లవిని ఈ క్రింది విధముగా కూడా పాడి త్రికాలము చేయవచ్చును.
తకుదినతాం, తకుదినతాం, తకుదినతాం, తకుదిన । తాం, తదిగిణత । తాం, తదిగిణత ॥

3. ఆదితాళం (సమజాగా)

తకుదిన తోం కుదిన తోం దినతోం త ।
తోం తకుదిన, తకుదిన, తకుదిన ॥

మధ్యమ కాలం తకు । దిన । తోం । కుది । న తో । ం ది । న తో । ం త ।
తోం । తకు । దిన । , త । కుది । న, । తకు । దిన ॥

ప్రథమ కాలం త । కు । ది । న । తో । ం కు । ది । న । తో । ం ది । న । తో । ం । త ॥
తో । ం । త । కు । ది । న । , । త । కు । ది । న । , । త । కు । ది । న ॥

రెండవ కాలం తకు । దిన । తోం । కుది । న తో । ం ది । న తో । ం త ।
తోం । తకు । దిన । , త । కుది । న, । తకు । దిన ॥

3వ కాలం తకుదిన । తోం కుది । న తోం ది । న తోం త ।
తోం తకు । దిన , త । కు దిన, । తకు । దిన ॥

త్రిశ్రం తకుది । నతోం । కుదిన । తోం ది । నతోం । తతోం । తకుది । న, త ॥
కుదిన । , తకు । దిన త । కుదిన । తోం కు । దినతో । ందిన । తోం త ॥
తోం త । కుదిన । ,తకు । దిన, తకుది । నతకు ॥ దినతో । ం కుది ।
నతోం । దిన్నతో । ం తత్తో । ం తకు । దిన , । తకుది । న, త । కుదిన ॥

ఆదితాళం - ఖండగతి

1. ,, తకుదినతోం కుదినత్రోం దినతోం తత్తోం ॥ తోం,
తదిగిణతతాం తదిగిణతతాం తదిగి ॥
ణత (దీనిని త్రికాలం పాడి, వాయించవలెను.)

త్రిశ్ర జాతి త్రిపుట తాళం

1. తకిటతకదిమి
కిటతకదిమి
టతకదిమి
తకదిమి
కదిమి
దిమి
మి । తాం. తధీంగిణత తధీంగిణత తధీంగిణత

దీనిని త్రికాలముగా పాడి వాయించవలెను.

మరికొన్ని ముక్తాయిలు

చతురస్ర జాతి । త్రిపుటతాళం (ఆదితాళం)

5

1. త, ది, గి, ణ, త,, త, ది, గి । , ణ, త,, త, ది, గి, ణ, త, ।।।
   , తద్దిగ్గిణ్ణాంత తాంతద్ది । గ్గిణ్ణాంత తాం తద్దిగ్గిణ్ణాంత ॥ తాం.

6

2. త, ధీం, గి, ణ, త,, త, ధీ ।, ం, గి, ణ, త,, త, ధీం, ॥
   గి, ణ, త,, తద్ధీంగిణత తాం । తద్ధీంగిణత తాంతద్ధింగిణత ॥ తాం.

7

3. త,,, ద్ధీం,, గి, ణ, త,, త । ,,, ద్ధీం,, గి, ణ, త,, త, ॥
   ,, ద్ధీం ,, గి, ణ, త,, తదిగి । ణత తాం తదిగిణతతాం తదిగిణత ॥ తాం.

8

4. త, ధీ, ం, గి, ం, ణా, ం, త, । , త, ధీ, ం, గి, ం, ణా, ం, త ॥
   ,, త, ధీ, ం, గి, ం, ణా, ం, । త,, తకిటతాం తకిటతాం తకిట ॥ తాం.

9

5. త,,, ద్ధి,,, గ్గి ,,, ణాం,, । త,, త,,, ద్ధి ,,, గ్గి ,,, ణా ।
   ం,, త,, త,,, ద్ధి,,, గ్గి , । ,, ణాం,, త,, తతాం తతాం త ॥ తాం.

6. తదిగిణత (త, ది, గి, ణ, త,) త । దిగిణత తదిగిణత (త, ది, గి, ణ ।, త,) తదిగిణత తదిగిణతతదిగి । ణత (త,,,,) తదిగిణత (త, ది, ॥ గి, ణ, త,) తదిగిణత తదిగిణత । (త, ది, గి, ణ, త,) తదిగిణతత ॥ దిగిణత తదిగిణత (త,,,,) తది । గిణత (త, ది, గి, ణ, త,) తదిగి । ణత తదిగిణత (త, ది, గి, ణ, త), తదిగిణత తదిగిణత తదిగిణత ॥